

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושמונים של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י"ד בשבט התשנ"ד (26 בינואר 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

תוכן העניינים

הצעה לסדר	
שאלות בעל-פה	
אירועים ישראליים המתוכננים במלון בברלין	
הרצח בכפר ג'ואריש	
שאלות ותשובות	
צפיפות בבתי-המעצר	
הודעת המשטרה על מניע לרצח	
הטיפול המשטרתי בעבירות אלימות בין בני זוג	
אלימות שוטרים כלפי מפגינה קטינה	
הודעת המשטרה על מניע לרצח	
מאסר בגין אי-תשלום קנס	
אכיפת החוק האוסר פעילות מיסיונרית	
התארגנות נערים לפגיעה בציבור החרדי	
חשד לשימוש בסמים על-ידי תלמידים	
חילול קברים בהר-הזיתים	
התעללות מינית בילדים	
חקירת פעולת העמותות לרכישת מבנים במזרח-ירושלים	
חניית מכוניות על מדרכות	
אלימות שוטרים בעת פיזור הפגנה	
פקקי תנועה בכביש היציאה מירושלים	
נוהל מסירת הודעות על נפגעים	
מצוקת הצפיפות בבתי-הסוהר	
טיפול המשטרה בחפצים חשודים	
יידוי אבנים על אוטובוסים בירושלים	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד–1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
שאלות בעל-פה	
מכרז לתפקיד מפקח מס הכנסה	
הצעות לסדר-היום	
היקף העלמות המס במדינה	
שאלות בעל-פה	
העלאת מס רכוש בשנת 1994	
הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (פסילה עקב נהיגה בשיכרות), התשנ"ג–1992	
(הצעת חבר הכנסת ש' עמור)	

הצעה לסדר-היום
הריבית וכמויות הכסף במשק
הצעת חוק למלחמה בתאונות דרכים (תיקוני חקיקה), התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת נ' זוילי)
הצעת חוק עונשין לעבירות תנועה (שירות בבתי-חולים), התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת א' הירשזון)
הצעה לסדר-היום
תופעות הנשירה והאלימות בבתי-הספר
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעה לסדר-היום
תופעות הנשירה והאלימות בבתי-הספר
הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד),
התשנ"ג–1993
(הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)
הצעות לסדר-היום
הגנה על הסובלים מפיגור שכלי
הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד), התשנ"ג–1993
(הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)
הצעות לסדר-היום
הגנה על הסובלים מפיגור שכלי
הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד),
התשנ"ג–1993 (הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)
הצעות לסדר-היום
הגנה על הסובלים מפיגור שכלי
הצעות לסדר-היום
סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה
הצעה לסדר-היום
עיכוב במכרז לתחנות הרדיו האזוריות
הצעה לסדר-היום
הקמת בית-חולים באשדוד
הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון – הסכמת בית-משפט), התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת ש' יהלום)
הצעה לסדר-היום
יחסי דתיים וחילונים
הצעות לסדר-היום
קבורת תינוקות בעפולה
שאלות ותשובות

העברת מינהלת כי"ל לבאר-שבע

החזר הלוואות שניתנו למפעלים בערבות המדינה

רכש גומלין – תנאי להשתתפות במכרז לקניית רכב ממשלתי

ביטול החרם הערבי

אבטלה ביישובים ערביים

הקצאת קרקע לחברת "אינטל" ללא מכרז

הצעות לסדר-היום

סחר בנשק בעזה

הצעה לסדר-היום

הגדנ"ע

הצעה לסדר

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, ברשותכם, אני פותח את ישיבת הכנסת היום, יום רביעי, י"ד בשבט התשנ"ד, 26 בינואר 1994. סדר-היום מונח לפנינו. הסעיף הראשון בסדר-היום: שאילתות בעל-פה, ולאחר מכן אנחנו עוברים להצעת חוק הרשויות המקומיות.

דוד מגן (הליכוד):

הצעה לסדר הדיון.

היו"ר ר' אדרי:

אתה הגשת לי הצעה בעוד מועד, לפני כשעה. בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הנני מבקש להציע, כי בראשית הדיון היום תפנה הכנסת לארגון האחיות בבתי-החולים בבקשה ובדרישה להימנע משביתה. חטיבת האחים והאחיות בבתי-החולים החליטה להשבית החל ממחר את העבודה בבתי-החולים של קופת-החולים הכללית.

לטענת האחיות, אין בכוונת הנהלת קופת-חולים הכללית לממש את הסכם השכר שנחתם בין משרד האוצר לבין ההסתדרות הכללית. אולם, הנהלת קופת-חולים מרגישה ומדגישה, שהיא טרם קיבלה החלטה בעניין, ואין לנחש את כוונותיה.

נוכח הנ"ל, יש מקום להתערבות הכנסת ולקריאתה לציבור האחים והאחיות לבל ינהלו גם את מאבקם זה על חשבון סבלם של החולים. אין עילה של ממש לסכסוך העבודה הזה, בוודאי אין סיבה לשביתה האמורה לפרוץ כבר מחר, ואין להשלים עם המצב שבו הקורבנות הם שוב החולים ובני משפחותיהם.

על הכנסת לקרוא לציבור האחים והאחיות לנהל משא-ומתן על דרישותיהם שלא באמצעות שביתה מיותרת, מזיקה ומכאיבה. ובעניין הזה, אני יודע שחבר הכנסת שאול עמור מבקש ליזום דיון בשבוע הבא, ואני מקווה שהשביתה לא תהיה והדיון יתקיים כדי למנוע את הדברים האלה בעתיד.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת מגן. אתה ניצלת סעיף על-פי התקנון, ובצדק, סעיף 53(א) ו-(ב), והגשת לי מכתב בעוד מועד, לפני כשעה.

יעקב שמאי (הליכוד):

משפט בקשר לדברים שלו.

היו"ר ר' אדרי:

אני לא יכול לתת לך, חבר הכנסת שמאי. התקנון לא מאפשר לי. אנחנו חייבים גם לכבד את התקנון. חבר הכנסת מגן מצא פרצה, ואני בקושי נעיתי לבקשה שלו, מפני שאני לא יכול לסתור כשהוא צודק. לכן, הפנייה במקומה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני רוצה להתייחס למשפט: אין עילה לשביתה. אני מבקש מחבר הכנסת מגן שלא יאמר שאין עילה לשביתה; יש עילה לתביעה ולבקשה שלו להימנע משביתה.

רענן כהן (העבודה):

זה בהתאם לתקנון.

היו"ר ר' אדרי:

על-פי סעיף 53(א) ו-(ב) בתקנון, אי-אפשר לקיים דיון. בוודאי לא נוכל גם לקבל החלטה, חבר הכנסת מגן. נציג הממשלה שמע את פנייתך. אני בטוח שהבקשה שלך וההודעה שלך יגיעו לאוזניים קשובות, גם לאחיות, גם למשרד הבריאות, גם לקופת-חולים, ונקווה שאכן לא תהיה שביתה והחולים יקבלו טיפול ראוי בצורה נאותה. אני מודה לך שמצאת לנכון להעלות סעיף כה חשוב היום בהצעה לסדר שלא מן המניין.

שאלות בעל-פה

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסדר-היום: שאלות בעל-פה. אני מזמין את שר התיירות להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 263, מאת חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

אירועים ישראליים המתוכננים במלון בברלין

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, במסגרת בורסת התיירות הבין-לאומית בפברואר בברלין, הודיעו החברות הישראליות והנציגים הרשמיים של ישראל על קבלת פנים במלון "בריסטול-קמפינסקי".

ברצוני לשאול:

מה ייעשה נוכח העובדה שבעלי המלון, מאז 1937, הם החברה בעלת העבר הנאצי "הוטלברייב", שהעבירה עובדי כפייה יהודים רבים, שנשלחו להשמדה, והמסרבת להתקין בכניסה למלונותיה לוחות זיכרון למעונים ולנרצחים?

היו"ר ר' אדרי:

תודה גברתי, חברת הכנסת גוז'נסקי. אדוני שר התיירות, בבקשה.

שר התיירות ע' ברעם:

אני מודה לחברת הכנסת גוז'נסקי על שאלתה. הייתי יכול לענות לאקונית, ובעצם את זה אני אעשה, אבל אני קצת אפרט.

היתה מתוכננת להיות קבלת פנים במלון "בריסטול-קמפינסקי" בברלין, מלון ידוע שם, וכאשר הגיע אלי מידע מקבוצה של אסירי מחנות ריכוז בגרמניה, שלפיו האינפורמציה שאת אמרת כאן היא

אינפורמציה עדכנית, הודעתי כבר לפני עשרה ימים שיש לבטל את קבלת הפנים ולהעביר אותה למקום אחר.

אני רוצה להיות פחות לאקוני ולומר, שלא היה לי קל לעשות את זה, כי היה ויכוח גם בחוגים של הקהילה היהודית בגרמניה, והתגובה הראשונה של הקהילה היהודית בגרמניה היתה שלא לבטל, כי יש ויכוח על האינפורמציה ועל הבעלים עכשיו. אבל התייעצתי גם עם השגריר הישראלי בגרמניה, אבי פרימור, וכאמור, החלטתי לבטל את קבלת הפנים במלון "בריסטול-קמפינסקי".

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר התיירות. שאלה נוספת לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

ואחריה?

היו"ר ר' אדרי:

נרשמו עוד ארבעה, אני אצטרך לחלק את זה. אחריה – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. חבר הכנסת מגן, גם אתה רשום, אבל היות שאפשרתי לך לדבר, אני אצטרך לתת שאלה נוספת לחבר הכנסת אבי יחזקאל.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני נרשמתי קודם.

היו"ר ר' אדרי:

אתה לא רשום כלל. נרשמת מאוחר יותר.

יוסף בא-גד (מולדת):

ראשון הנרשמים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, קיבלתי את הרשימה. אתה נמצא במקום החמישי ברשימה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני הייתי ראשון.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך. אנחנו נתחשב בזה בשאלות הבאות.

גברתי, חברת הכנסת גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מודה לתשובתו של השר על העברת האירוע, אבל אני תמהה מדוע זה לקח כל כך הרבה זמן.

אדוני השר, מונח בפני הסמל של מלון "קמפינסקי". סמל המלון "קמפינסקי" כולל היום את האות K, מהמלה קמפינסקי, ובצד יש אשכול ענבים.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שעד שנת 1937 היה מגן-דוד במקום אשכול ענבים. כאשר השתלטה על המלון הזה החברה הנאצית, במסגרת ההשתלטות על הרכוש היהודי בגרמניה, הוחלף המגן-דוד באותו אשכול ענבים.

עד היום, הבעלים הקודמים, משפחת קמפינסקי, מנהלים מאבק בנושא הזה. לכן, לומר שהנושא הזה היה בוויכוח, לדעתי זה לא הגיוני. ואני תמהה שאף שמכתבים נשלחו אליך במחצית חודש דצמבר, אתה אישרת את ההחלטה רק לפני עשרה ימים. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי. אני מזמין את חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר התיירות, הודעת שהעיר נצרת מקבלת את הקטגוריה של עיר בעדיפות א' לענייני תיירות.

אבל באופן מעשי, אדוני השר, משרד התיירות עדיין לא התחיל לבצע את המדיניות המוכרזת, שאני מברך עליה. אני מברך על הגישה החיובית שלך בעניין התיירות ופיתוח התיירות במדינה בכלל, ובסקטור הערבי בפרט.

אני רוצה לשאול, אדוני השר, מתי יתחיל משרד התיירות להיענות לבקשות של בעלי מלונות ובעלי מקומות לתיירות בעיר נצרת, כדי לבצע את המדיניות המוצהרת של השר?

היו"ר ר' אדרי:

תודה אדוני, חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת רענן כהן; בבקשה, אדוני.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר התיירות, חברי הכנסת, אני רוצה לפנות אל שר התיירות ולשאול, האם לא ניתן שמשרד החוץ יעשה סריקה בגרמניה, באוסטריה ובמדינות אחרות ויודיע לכל המשלחות איפה לא ניתן לערוך קבלות פנים, כי האירוע והדברים שנמסרו כאן הם מאוד חשובים לחברה במדינת ישראל, ובכך אנחנו יכולים להימנע ממצבים שכאלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר התיירות ע' ברעם:

אני מבין שתקנון הכנסת, שמתיר או כמעט מחייב חבר כנסת שהגיש שאילתא להמשיך ולשאול, אילץ גם את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לומר דברים שהם לא במקומם.

במקום שהיא תאמר שהיא מברכת על הנקודה, ותשב, היא הוסיפה דברים שמאוד מתמיהים אותי.

אני רוצה להודיע לך, שאישים ישראלים ויהודים התאכסנו במשך כל השנים במלונות "קמפינסקי". עד התקופה האחרונה, עד שהעניין עלה, לא היה שום חרם יהודי על מלונות "קמפינסקי". ומשום שהעניין נראה לגיטימי הרבה שנים, אני מסרתי את העניין לבדיקה. קיבלתי תשובה רשמית ממר בוביס מהקהילה היהודית בגרמניה – לא להסכים ללחץ של הקבוצה של נרדפי השואה.

אף-על-פי-כן, בהתייעצויות נוספות שקיימתי, אמרתי שאני מבטל את זה. כל הבדיקה הזאת היא בדיקה של עשרה ימים. מהבחינה הזאת אני חושב שנהגנו מאוד נכון.

אני חושב שמה שאמר חבר הכנסת רענן כהן – נכון. כדאי שמשרד החוץ יוציא איזו רשימה שתהיה רשימת איסורים, שידעו היכן אתה לא יכול לקיים אירועים רשמיים.

השאלה של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה לא מתייחסת לעניין, אבל בכל זאת אומר: כבר בימים הקרובים תהיה הנחיה שלפיה כל החלטה של הממשלה לגבי אזורי עדיפויות תקבע. זה אמור לא רק לגבי נצרת אלא לגבי כל האזורים בארץ, בכללם ירושלים, חיפה, עכו, אשדוד ואשקלון. זאת לא שאלה של משרד התיירות. זו שאלה של משרד האוצר, וזה עומד להסתיים. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני שר התיירות. תודה גם לשואלים.

אנחנו עוברים לסעיף הבא. שר המשטרה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 267, של חבר הכנסת אבי יחזקאל. אחר כך אבקש משר המשטרה להשיב על השאלות המיועדות להידון מאוחר יותר, על מנת לייעל את עבודת הכנסת וגם לאפשר לשר המשטרה למלא את תפקידו.

בבקשה, חבר הכנסת יחזקאל.

הרצח בכפר ג'ואריש

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני שר המשטרה, בעקבות הרצח בכפר ג'ואריש שברמלה, שהינו הרצח ה-11 בשנתיים האחרונות, כך נדמה לי, ברצוני לשאול את כבודו:

1. היכן עומדות חקירות המשטרה באשר לרציחות הקודמות?

2. מה תעשה המשטרה להפסקת מצב זה?

3. האם נשקל להקים נקודת משטרה במקום?

4. האם שוקלים להרחיק עבריינים תושבי הכפר אל מחוץ לאזור רמלה? תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת אברהם יחזקאל. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת אברהם יחזקאל.

1. מאז חודש נובמבר 1991 ועד ינואר 1994 אירעו 11 מקרים של ירי, שכתוצאה מהם נהרגו 13 בני-אדם ו-11 נפצעו.

בארבעה תיקים כבר הוגשו כתבי אישום נגד החשודים. שני תיקים הועברו להחלטת הפרקליטות. בשלושה תיקים טרם אותרו חשודים והחקירה נמשכת. בתיק אחד נעצרו חשודים, אך פרקליטות המחוז קבעה שאין די ראיות להגיש כתב אישום, והם שוחררו מהמעצר. בתיק האחרון, מינואר שנה זו, נעצרו כבר שלושה חשודים. הרביעי טרם נעצר. החקירה נמשכת.

2. המשטרה נוקטת סדרת פעולות שאת רובן לא ניתן לפרט מעל במה זו. תחנת רמלה הקצתה לכפר ניידת קבועה במשך 24 שעות ביממה. צוות משמר-הגבול מסייר בכפר במשך כל שעות היממה. צוותי מודיעין ובילוש פועלים באופן קבוע. בתחנת רמלה הוקצה חוקר מיוחד המטפל בתלונות הקשורות לכפר.

יחידת ימע"ר שפלה – יחידה למניעת עבריינות – פועלת בכפר במבצעים מיוחדים לעיתים תכופות ביותר לסיכול פעילות עבריינית.

3. התשובה חיובית. טרם נתקבלה החלטה סופית בנושא.

4. הנושא אינו מצוי בסמכותה החוקית של המשטרה אלא אולי בסמכות בתי-המשפט, במסגרת בקשות מעצר עד תום ההליכים, מעצר בית או שחרור ממעצר בתנאים מקבילים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר המשטרה.

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבי יחזקאל. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני השר, ברשותך, אני חוזר לשאלה מס' 3: האם נשקל להקים נקודת משטרה? אמרת: התשובה חיובית. האם יש מועד שבו תוקם תחנת המשטרה בג'ואריש? האם היא תוקם בשנה זו?

ונקודה נוספת, אדוני, מה בנושא מעמד השוטרים הבדואים במשטרת ישראל? האם לא מן הראוי אולי להקצות שוטרים בני אותה עדה שיטפלו בסוגיה, מפאת רגישותם לנושא החברתי במגזר הבדואי? תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת אבי יחזקאל. חבר הכנסת שאול יהלום; בבקשה, אדוני.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, ברשות היושב-ראש, אני מצטרף ומחזק את כל שאלותיו של חבר הכנסת אבי יחזקאל, ובהזדמנות זאת שאתה כאן – הרי אתמול פורסם שבבית-המעצר באבו-כביר כלאו נער בן 15 יחד עם ארבעה בוגרים שהתעללו בו מינית לילה שלם. הדבר אסור לפי חוק הנוער, ולא זו בלבד – אף שצעקותיו היו במשך שעות ארוכות, איש לא בא לעזור לו.

האם השר אינו חושב להעמיד לדין את מי שאחראי לנושא הזה, לאחר חקירה, אם ימצאו שאכן יש אחראים והדבר נעשה?

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת שאול יהלום.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לאפשר ניהול תקין של הישיבה. אני מבקש לשבת. חברי הכנסת. חברי הכנסת העומדים, אני חושב שזה לא מכובד ולא נאה לכנסת שחברי כנסת עומדים ומשוחחים. אני מודה לכם. גם אתם לא הייתם רוצים, כשאתם נואמים או שואלים – שיפריעו לכם. אני מבקש שננהג בכבוד איש כלפי רעהו. תודה. בבקשה, אדוני.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני שר המשטרה, שבט ג'ואריש ברמלה הוא מוקד לצרות בהפצת סמים, ברציחות ובפשיעה. מקורו של השבט בלוב. הם הגיעו לכאן בעשרות השנים האחרונות. יש נטייה בקרב השבט הזה לחזור לארץ מוצאו, ויש נכונות של ממשלת לוב לקלוט אותם.

האם תהיה מוכן ליזום דיון בממשלה לטפל בהוצאתו של השבט הזה אל ארץ מולדתו לוב?

היו"ר ר' אדרי:

תודה, חבר הכנסת זאבי.

קריאות:

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, חברי הכנסת. חברי הכנסת. חברי הכנסת, אני מבקש – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש.

קריאות:

– – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש. בדרך הזאת – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אף אחד לא מקשיב לכם.

קריאות:

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אבי יחזקאל.

רחבעם זאבי (מולדת):

כל אחד חוזר לארץ אבותיו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

תחזור לאן שאתה רוצה.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אתם יודעים, חברי הכנסת, אף אחד לא מקשיב לכם בדרך הזאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חברי הכנסת. אדוני, אני לא אתן בדרך הזאת. אני לא אתן לכם; אתם רק מפריעים. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת דראושה. אני חושב שזה לא נאה, זה לא מכובד, נוער ותלמידים יושבים כאן, ואנחנו נותנים דוגמה — — —

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש. תאפשר לי, בבקשה, אדוני. תאפשר לי, בבקשה. תאפשר לי. אתם יודעים שאני נוהג בצורה מסודרת ונותן לכולם להתבטא, אבל בדרך הזאת אף אחד גם לא שומע אתכם ואתם גם לא משכנעים אף אחד.

אדוני חבר הכנסת טמקין, שאלה קצרה. בבקשה, אדוני.

קריאה:

היו"ר ר' אדרי:

לא אדוני, נתתי שאלה אחת. בבקשה, אדוני.

בנימין טמקין (מרצ):

אני לא מתייחס רק לעניין הפוליטי והאידיאולוגי, אבל חבר הכנסת זאבי השתמש במלה "מפגר" כדי לפגוע בחבר הכנסת אחר. אני מבקש מחבר הכנסת זאבי לא להשתמש בביטויים כאלה כלפי אנשים חיים במדינת ישראל, בתור עלבון כלפי אחרים. אין לי ציפיות ממנו – – –

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אני מודה לך.

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, נתתי לך. אני מבקש.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש. אנחנו עוברים – – –

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אתה מלמד אותי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, חבר הכנסת רחבעם זאבי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אני חושב שזה לא מכובד. אתה נוהג לכבד את הכנסת. הוא לא יעליב אף אחד. אני מבקש. זה לא נאה וזה לא מתאים.

אדוני שר המשטרה, בבקשה.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, גם אני אתייחס לכך; גם אני אתייחס לאחר מכן.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

היום ט"ו בשבט — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, זה לא מכובד.

קריאות:

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי וחבר הכנסת — — —

קריאות:

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת זאבי, חבר הכנסת דראושה, אני איאלץ לקרוא אתכם לסדר ולהוציא אתכם מחוץ לאולם. אני אוציא אתכם. עוד לא עשיתי את זה, אבל אם תמשיכו – אני אוציא אתכם מהאולם.

קריאה:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, תאפשר לי. אדוני, אל תצטרף גם אתה. חברי הכנסת, מספיק. אף אחד לא שמע אתכם בלאו הכי, אף אחד לא שמע אתכם, ואני לא אתן שיקשיבו לכם. בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

נחזור למקורות. אני רוצה להשיב לחבר הכנסת אבי יחזקאל על השאלה הנוספת, מקור השאילתא. בקשר להקמת נקודת משטרה – טרם נקבע מועד. הנושא יובא לדיון מחדש בימים הקרובים, ואם יוחלט – אני אודיע גם לך.

בקשר לשוטרים הבדואים, משטרת ישראל, על-פי החלטה שקיבלתי, גייסה בשנת 1993 200 שוטרים דרוזים, ערבים, מוסלמים, בדואים ונוצרים, והיא עומדת לגייס עוד כ-50 השנה. אין כוונה להציב שוטרים אלה במגזר הערבי או הדרוזי דווקא; הם ישרתו את כלל אזרחי המדינה. אם אני רוצה לדבר על שוויון, לדעתי אין מקום ששוטר בדואי יטפל בבעיה של כפר בדואי.

קריאה:

שר המשטרה מ' שחל:

מתוך ה-1,000 הנוספים שנתקבלו, ו-400 שהיו לפני זה, זה אחוז די גבוה. שר האוצר, אם ייתן תקנים נוספים – אבל האחוז די גבוה, אני חייב לומר.

לחבר הכנסת שאול יהלום: קודם כול אני מתנצל שאני עונה לך עם הגב, אבל כך קבעו את הסידורים. בעניין הנער, העניין נמצא בבדיקה. קיים איסור מוחלט לעצור נערים יחד עם מבוגרים, ובאבו-כביר קיים אגף מיוחד לנוער, כפי שקיים אגף לנשים. אני רוצה לבדוק את הבעיה, ומכינים בעניין הזה – –

שאול יהלום (מפד"ל):

האם האחראים יואשמו כדין?

שר המשטרה מ' שחל:

ודאי, בכל חומרת הדין. העניין עם הפרטים – – –

שאל ילום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת.

שר המשטרה מ' שחל:

ללא ספק. אם יש ממצאים המוכיחים שכאן היתה רשלנות, חוסר עניין, פעולה בניגוד לכללים – חד-משמעית, העניין הזה חמור בעיני – – –

שאל ילום (מפד"ל):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

אמרתי. אני מחכה רק לקבל את ממצאי הבדיקה.

לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ברשות היושב-ראש, אין לי הרבה מה להשיב, אבל אשתי ליטאית, ואני רוצה לומר שמספרים על רב בליטא שידע פרשת שבוע אחת, את פרשת קורח. לעניין ולא לעניין היה חוזר על אותה פרשה. אני פטור מלהשיב על השאלה, כי לא באותה הזדמנות – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, חבר הכנסת זאבי. שאלת, דיברת, הערת.

שר המשטרה מ' שחל:

אם יש בעיה של פשיעה, המשטרה תטפל בה כפי שהיא מטפלת בכל מקרה פשע בכל מקום – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

— — — ולא אחזור — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת זאבי, לכן אני בא ואומר, שבהזדמנות הזאת של השאילתא של חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני לא חושב שצריך לחזור חזרה לפרשת קורח. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר המשטרה. כפי שהודעת, אנחנו עוברים לשאלות הבאות – – –

קריאות:

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

רחבעם זאבי (מולדת):

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת זאבי, למה אתה רוצה לאלץ אותי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

בסדר, אבל תעזור לי. אני מבקש. אני פונה אליך, אני מבקש ממך. אני לא רוצה לנהוג בניגוד לרצוני.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יחזקאל, אני מבקש ממך שתואיל לסייע לי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מודה לך, אדוני.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת יהלום וחבר הכנסת אלסאנע, תעשו את זה בחוץ. אני מבקש שתעשו את זה בחוץ.

יעקב שמאי (הליכוד):

--- לסדר.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת שמאי, הערה לסדר, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קיים נוהג בכנסת, שביום רביעי פותחים את הדיונים בשאילתות בעל-פה, ורק לאחר שמסיימים אותן עוברים לנושאים הבאים.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא נוהג, זה לפי התקנון.

יעקב שמאי (הליכוד):

זה התקנון. מאחר שבסדר-היום הופיעו השאלות בעל-פה, וביניהן גם השאלתא שלי, אני מבקש מהיושב-ראש לשמור על התקנון ולא להפוך את הסדר לאי-סדר. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני הודעתי מראש על הסדר הזה. בסך הכול כמה דקות. לא היתה הערה כשהודעתי על כך.

יעקב שמאי (הליכוד):

היתה הערה שלי. ניגשתי למזכירה וגם כתבתי לך פתק.

היו"ר ר' אדרי:

אני הודעתי על כך מראש.

דן תיכון (הליכוד):

אי-אפשר לשנות. זה כתוב על לוח המודעות.

היו"ר ר' אדרי:

לאחר ההודעה שלי קיבלתי את הפתק שלך.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר האוצר א' שוחט:

היו"ר ר' אדרי:

שר המשטרה ישיב על שאילתא מס' 1982, של חבר הכנסת יוסף עזרן – איננו; לפרוטוקול. שאילתא מס' 2028, של חבר הכנסת שלמה בניזרי – איננו; לפרוטוקול. שאילתא מס' 2089 – איננו; לפרוטוקול. שאילתא מס' 2090 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2122 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2123 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2155, של חבר הכנסת רפאל אלול, אדוני השר, בבקשה.

צפיפות בבתי-המעצר

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

בעקבות כתבה ב"ידיעות אחרונות", ובהמשך לתשובתך מיום 7 ביוני 1993, על שאילתא שהגשתי בנושא: צפיפות בבתי-המעצר – מס' 768 – ברצוני לשאול:

1. בדברי תשובתך על השאילתא אמרת שמתוכנן להשקיע ב-1993 מיליון ו-30,000 ש"ח בשיפוץ בתי-מעצר – היכן הושקע הכסף?

2. מדוע אין הפרדה בין אסירים שנידונו לריצוי מאסר לבין עצורים משטרתיים שאשמתם עדיין לא הוכחה?

3. האין עצור זכאי לתנאי מחיה מינימליים בעת שהותו במעצר?

4. האם ייבנו בתי-מעצר נוספים? אם כן – מתי והיכן? ואם לא – מדוע, ומה הוא הפתרון החלופי לצפיפות?

שר המשטרה מ' שחל:

1. הסכום שהושקע ב-1993 בשיפוץ בתי-מעצר הגיע בסופו של דבר למיליון ו-203,000 שקל, לפי הפירוט כדלקמן: שיפוץ בתי-מעצר – 348,000 שקל; מיגון בתי-מעצר – 170,000 שקל; שיפוץ בית-מעצר חיפה – 41,000 שקל; מתקני ממ"ן ואח"ק – מחלקת מודיעין ואגף חקירות – 80,000 שקל; התאמת תאי מעצר למחויבי שב"ס – 200,000 שקל; רכישת ציוד – שמיכות, מזרנים, מגבות, מגשים, וזאת מעבר לאחזקה השוטפת, וכן טיפול רפואי – 364,000 שקל.

2. עצורים שנשפטו הופכים להיות אסירים ומועברים מן המשטרה לחזקת שירות בתי-הסוהר. גם עצורים עד תום ההליכים מועברים לשירות בתי-הסוהר. אולם, בשל הצפיפות בבתי-הסוהר, העברת העצורים עד תום ההליכים והשפטים לבתי-הסוהר לא נעשית במהירות הראויה. בשירות בתי-הסוהר קיימת הפרדה מלאה בין אסירים שפוטם לבין עצורים עד תום ההליכים המשפטיים.

3. התשובה חיובית. משרד המשטרה משקיע מאמצים ומשאבים רבים לשיפור ולפתרון הבעיה.

4. אין כיום תכנון לבנות בתי-מעצר נוספים, שכן מקומות המעצר עונים על הדרישה ביחס לעצורים שמקומם במשטרת ישראל. קיימת תוכנית מקיפה לתוספת מקומות כליאה בשירות בתי-הסוהר, לשנים 1993-1998. התוכנית כוללת הן בניית בתי-סוהר חדשים והן תוספת אגפים ומתקנים בבתי-סוהר קיימים. מדובר על תוספת של כ-4,500 מקומות כליאה, בעלות של כ-360 מיליון שקל.

לחבר הכנסת רפי אלול אני מציע רק דבר אחד: אנחנו לא מצליחים לקבל היתרי בנייה, ואני חושב שבהחלט יש מקום שהכנסת תתערב בנושא זה.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רפי אלול, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, אני מוכן לתת לך מקום.

רפאל אלול (העבודה):

כבוד השר, אני מודה על תשובתך. אני מניח שכבודו יודע כמוני, שהציבור בישראל מוטרד היום מהנושא של "פרוטקשן" בבתי-ספר. האם הגיעו למשרדך תלונות בעניין הזה? מה שוקל משרדך לעשות בנושא? תודה.

שר המשטרה מ' שחל:

לא ידוע לי על תלונות שהגיעו אלי בנושא הזה. אם יש דבר קונקרטי, אני מציע שחבר הכנסת רפי אלול יגיש לי אותו עם הפרטים, ואנחנו בהחלט נתייחס אליו.

רפאל אלול (העבודה):

שר המשטרה מ' שחל:

תן לי את הכתובת ואת הפרטים המדויקים.

היו"ר ר' אדרי:

שאילתא מס' 2177 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2197 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2224 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2225 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2227 – לפרוטוקול. שאילתא מס' 2260, של חבר הכנסת רחבעם זאבי – אדוני השר, בבקשה.

הודעת המשטרה על מניע לרצח

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר המשטרה ביום ז' בטבת התשנ"ד (21 בדצמבר 1993):

בתאריך 24 בנובמבר 1993, נרצח מוריס אדרי, השם ייקום דמו, כנראה בידי ערבי מטול-כרם. פורסם מטעם המשטרה, שהרצח היה על רקע פלילי.

ברצוני לשאול:

1. האם הרצח בוצע על רקע לאומני?

2. מדוע מתפרסם כאילו הרצח על רקע פלילי? מה הם המניעים לכך?

3. האם יורה למשטרה לשנות הנאמר בשמה?

שר המשטרה מ' שחל:

1. נעצר חשוד ברצח. בחקירתו הוא הודה ברצח ומסר שתי גרסאות סותרות: הראשונה, על מניע פלילי – חוב כספי של המנוח; והשנייה על מניע לאומני – חברות בארגון חבלני. החקירה נמשכת והמניע טרם נקבע בוודאות.

2. המשטרה לא אחראית לפרסום בכלי התקשורת. בכל הפרסומים מטעם משטרת ישראל צוין, שמדובר באירוע רצח שבו נבדקים כל כיווני החקירה, אם כי בהסתמך על הממצאים הראשונים, נכון ליום הפרסום, הנטייה היתה חזקה יותר לכיוון מניע פלילי. פיקוד מחוז המרכז העיר לכתבים על הפרסום הלא-מדויק בנושא.

3. המשטרה פרסמה את הודעתה בתקשורת כאמור לעיל. רק בסיום החקירה ניתן יהיה לקבוע ממצא חד-משמעי.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, הרצח של מוריס אדרי, השם ייקום דמו, שהיה ב-24 בנובמבר, יצא עליו פרסום מטעם המשטרה ולא מטעם מישוהו אחר, ונאמר בו שהרצח על רקע פלילי. אבל אני מוכן לעזוב את הרצח של אדרי, השם ייקום דמו, ואתייחס לכל הפרסומים האחרים בשנה וחצי האחרונה, כאשר נרצחים אנשים, נרצחים אזרחים יהודים, ומייד יוצאת הודעה שפוסקת כי זה היה על רקע פלילי. אחרי שהציבור נרגע, אחרי שעוברים יומיים-שלושה ימים, מודה הנתפס, אם הוא נתפס, שזה נעשה על רקע לאומני.

האם אין בכך כוונה שלכם להרגיע בדרך מלאכותית את הזעם של הציבור, כאשר ליווינו עד היום 210 חללים באינתיפאדה?

שר המשטרה מ' שחל:

התשובה היא חד-משמעית – לא. איש איננו מכוון את הודעות המשטרה. מאחר שאני מקבל את ההודעות במסגרת השוטפת והרגילה, אני יכול גם לקבוע בוודאות, שברוב המקרים ההודעות הן לפי הממצאים העובדתיים – על רקע לאומני במיעוט הרציחות שהיו. המשטרה הודיעה כאשר היה לה בסיס וממצא ממשי במקום. יש להביא בחשבון, שברוב המקרים האלה התקשורת נמצאת במקום

כמעט בד בבד עם גילוי הרצח או מייד לאחריו. פרסומים רבים הם על-ידי התקשורת ולא דווקא על-ידי המשטרה.

היו"ר ר' אדרי:

שאלתא מס' 2281 – לפרוטוקול. שאלתא מס' 2302 – לפרוטוקול. שאלתא מס' 2303 – לפרוטוקול. שאלתא מס' 2346 – לפרוטוקול. שאלתא מס' 2347 – של חבר הכנסת שאול עמור, בבקשה, אדוני השר.

הטיפול המשטירי בעבירות אלימות בין בני זוג

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר המשטרה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

בדוח המשטרה האחרון פורסם, כי במקרים רבים נסגרו תיקים על תקיפת נשים מחוסר עניין לציבור. שוטרים מבטלים תלונות נשים על סמך שיחת טלפון, ואין הקפדה על בדיקות רפואיות למתלוננות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא מטופלות תלונות נשים, ולכשהן מטופלות הן נמשכות זמן רב?

2. האם כיום מתוקנים ליקויים אלה?

שר המשטרה מ' שחל:

1. על-פי הנחיות מחלקת חקירות ותביעות של משטרת ישראל בנושא: הטיפול המשטירי בעבירות אלימות בין בני זוג, כאשר מתקבלת תלונה בדרך כלשהי – קריאה טלפונית, הגעת המתלוננת לתחנת המשטרה, או דיווח רפואי – על אירוע אלימות בין בני זוג, או על איום מידי באלימות חמורה, תינתן לכך עדיפות גבוהה. זאת ועוד, בהתאם להנחיות המשטרה, תישקל סגירת התיק הפלילי בשל עילת חוסר עניין לציבור רק במקרים שבהם העבירה שבוצעה הינה קלה, ובהתקיים לפחות שניים מהתנאים שלהלן: א. המתלוננת ביקשה ביוזמתה, ללא נוכחות החשוד, לבטל את התלונה, והממונה על החקירה או החוקר התרשם, לאחר שנפגש עם המתלוננת ושוחח עמה, כי בקשת הביטול אינה כתוצאה מאיומים ומלחצים אחרים; ב. לא נפתח תיק פלילי קודם העבירות אלה, וכן לא ננקט בעבר הליך אי-תביעה בגין אלימות במשפחה; ג. גורם טיפול מוסמך מטעם משרד העבודה והרווחה המליץ לסגור את התיק הפלילי ואישר כי החשוד נמצא במסגרת טיפולית. סגירת תיק בהמלצת גורם טיפולי תותנה בהתחייבות החשוד בפני איש משטרה להמשך קבלת טיפול.

יצוין כי משטרת ישראל עושה הכול כדי להביא לסיום מהיר של החקירה, במגמה להעמיד לדין את החשודים בפני בית-משפט, כשהראיות והנסיבות מאפשרות זאת.

2. בחודש דצמבר 1993 הוגש על-ידי המבקר היוצא של משרד המשטרה, האלוף במילואים אברהם אדן, דוח ביקורת בנושא: הטיפול המשטירתי באלמות בין בני זוג. הדוח מונה שורה של המלצות שיביאו לשיפור הטיפול המשטירתי בנושא, תוך הדגשת התנאי הבסיסי להצלחת הטיפול והוא: שיתוף פעולה בין-מערכתי בנושא. בין ההמלצות: עריכת השתלמויות וקורסים לשוטרים, הכשרת קצינים ושוטרים לטיפול בנושא; ייעול ושיפור שיתוף הפעולה הבין-מערכתי; שכלול אמצעי הבקרה; מחשוב זיקת עברייין-קורבן; ושינויי חקיקה שיאפשרו לקצין משטרה לאכוף טיפול על בן זוג מכה, כתנאי לשחרורו ממעצר.

בעיקרון, אמצעי האכיפה של המשטרה נמצאים בתהליך החמרה כבר משנת 1990, בעקבות דוח ועדת-קרפ בנושא. המשטרה שינתה את מדיניותה, ממדיניות של עשיית שלום בית למדיניות של אכיפה לכל דבר וטיפול במבצעי העבירה; הוחמרו שיקולי המעצר, הוחמרו השיקולים לפתיחת תיקים פליליים והגשת כתבי אישום.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול עמור, בבקשה.

שאול עמור (הליכוד):

אנחנו רואים היום, אדוני השר, שהאלימות במדינת ישראל גוברת והולכת, לא רק אלימות כלפי נשים, גם אלימות של צעירים וכו'.

לא יכול להיות שהנשים במדינת ישראל הפכו להיות שק אגרוף של בעליהן ושמדינת ישראל תחריש לנוכח המראות הנוראים האלה. הבוקר קראנו ב"ידיעות אחרונות" שהמבקר לשעבר מציין, כי כל אשה עשירית במדינת ישראל מוכית, וכי המשטרה באמת לא מטפלת בנושא הזה בצורה מכובדת.

שמענו עכשיו מהשר את ההמלצות. הייתי רוצה לשאול אותך, האם באמת יש בכוונתך לפעול במהירות לתיקון העוול הזה? תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

ביום שני התקיים דיון, על-פי הצעה של כמה חברי כנסת בנושא הזה, וניתנה תשובה מפורטת. אני גם חייב לומר, שהפרסום בעיתון עשה קצת עוול גם לדוח וגם למי שכתב אותו. המשטרה עושה בשנים האחרונות פעולות נמרצות ביותר. הדוח והמלצותיו נתקבלו במלואם על-ידי המשטרה.

הבעיה שנחשפת נובעת מתופעה כללית. דווקא אומץ הלב והנכונות להתלונן גוברים לאחרונה, וצריך לעודד זאת. אני חושב שכולנו צריכים לצאת בגינוי חריף מבחינה חברתית לבעל המכה, שאסור להתייחס אליו בסלחנות, אלא צריך לראות בו עבריין מוג-לב המפליא את מכותיו בחלשים ממנו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני השר. אודה לך, אדוני השר, אם תואיל להשיב על שאלות מס' 2090 ו-2177, של חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

אלימות שוטרים כלפי מפגינה קטינה

חברת הכנסת ל' לבנת שאלה את שר המשטרה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

ביום 7 בנובמבר 1993 התקיימה בירושלים הפגנה, לאחר רציחתו של אפרים איובי, השם ייקום דמו. במהלך ההפגנה הוכתה קטינה בת 16, ת"ה (השם שמור עמי), בידי שוטרים עד אובדן הכרתה, הובהלה לבית-חולים ונזקקה לטיפול במשך הלילה, והיה עליה לשוב פעמים אחדות לטיפול ולהשגחה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים נכונים?

2. מה היתה הסיבה לכך ששוטרים הכו בראשה של קטינה זו עד אובדן ההכרה?

3. האם הורית על חקירת נסיבות האירוע? אם לא – מדוע?

4. האם ננקטו צעדים משמעותיים כלשהם בעניין זה?

שר המשטרה מ' שחל:

4-1. הפרטים שצוינו בשאלתא אינם נכונים.

התלונה נחקרה על-ידי המחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים. ביום 5 בדצמבר 1993 החליטה המחלקה על סגירת תיק החקירה מחוסר אשמה.

בדבר פרטים נוספים על החקירה עלייך לפנות למשרד המשפטים.

הודעת המשטרה על מניע לרצח

חברת הכנסת ל" לבנת שאלה את שר המשטרה ביום ל" בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

לאחר רצח מוריס אדרי, השם ייקום דמו, בנתניה, פרסמו כל כלי התקשורת, מפי דוברי משטרת ישראל, כי הרצח אירע, ככל הנראה, על רקע פלילי. גם בחלוף ימים אחדים מהרצח, וגם לאחר שנתפס ערבי החשוד ברצח, ומחפשים שני ערבים נוספים, המשיכה משטרת ישראל למסור הודעות.

בהתחשב בכך שהרצח בוצע באכזריות רבה ובכך שאף לטענת המשטרה מדובר בשלושה ערבים אשר ביצעו את הרצח, ברצוני לשאול:

1. האם יכולה המשטרה לומר בוודאות שהרצח לא בוצע על רקע לאומני?

2. אם לא – האם לא שגתה המשטרה בכך שהודיעה מהרגע הראשון שהרצח בוצע, ככל הנראה, על רקע פלילי?

3. האם ייבדקו נוהלי פרסום הודעות בעניין מניעים לרצח?

שר המשטרה מ' שחל:

1. המניע טרם נקבע בוודאות. החשוד שנעצר הודה ברצח ומסר שתי גרסאות סותרות בדבר המניע למעשה.

2. בהודעת המשטרה צוין שנבדקים שני כיווני החקירה – הפלילי והלאומני, אם כי בהסתמך על הממצאים הראשוניים, נכון ליום הפרסום, הנטייה היתה חזקה יותר לכיוון המניע הפלילי.

הפרסומים שהופיעו בעיתונות וציינו שהרצח בוצע על רקע פלילי היו על דעת המפרסמים, ופיקוד מחוז המרכז של המשטרה העיר לכתבים על כך.

3. נוהלי הפרסום החלים על דוברי משטרת ישראל מעוגנים בפקודות הקבע של המשטרה ומחייבים מסירת מידע אמין, מוסמך ומדויק לציבור, תוך שמירה והקפדה בכל הקשור למגבלות הפרסום של הליכי חקירה ומגבלות חוקיות.

אם יש סימנים המצביעים בוודאות באותה נקודת זמן כי הפיגוע בוצע ממניע לאומני או פלילי – הדבר נאמר מייד. אולם אם קיים ספק כלשהו בדבר מהות המניע – במענה המשטרתי יצוין במפורש כי נבדקים כל כיווני החקירה האפשריים.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, זו שערורייה.

היו"ר ר' אדרי:

זו לא שערורייה, אדוני. יש סדר כאן בכנסת. אתה לא היית כאן. אני הודעתי על כך כדי שתגיע בזמן.

שר האוצר א' שוחט:

אני הגעתי בזמן. היו שתי שאלות בעל-פה והייתי בזמן.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אתה הגעת אחרי כן.

שר האוצר א' שוחט:

אני אומר שזאת שערורייה.

לימור לבנת (הליכוד):

תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה להעיר הערה. אדוני שר האוצר, המלה שערורייה לא במקומה. אני ביקשתי משר המשטרה והודעתי מראש, מפני שלא היית כאן והייתי צריך להמשיך בסדר-היום, ואני חושב שנהגתי כפי שצריך לנהוג.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, אני הגעתי בזמן.

היו"ר ר' אדרי:

נכון שהגעתי בזמן, אבל מהיכן עלי לדעת שהיית מגיע בזמן, אדוני?

יעקב שמאי (הליכוד):

זה בניגוד לתקנון.

היו"ר ר' אדרי:

לא, זה לא בניגוד לתקנון.

יעקב שמאי (הליכוד):

שר האוצר צודק. אתם צריכים לעשות סדר בממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, חבר הכנסת שמאי, אני הודעתי – – –

רפאל אלול (העבודה):

— — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, צריך לנהוג לפי התקנון.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת שמאי, היתה לך אפשרות להתנגד כשהודעת ביזמן ובמועד.

יעקב שמאי (הליכוד):

כתבתי לך פתק.

היו"ר ר' אדרי:

לא, כתבת לי פתק לאחר מכן.

יעקב שמאי (הליכוד):

לא רציתי לומר לפני האומה — — —

היו"ר ר' אדרי:

לא, אדוני, לאחר שעברנו לנושא הבא.

דן תיכון (הליכוד):

לא מקובל שנשיא המדינה מנהל את הישיבה. גם זה לתשומת לבך.

היו"ר ר' אדרי:

אני מסכים אתך.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת דן תיכון, עכשיו אתה מפריע לי להשיב לחברת הכנסת לימור לבנת.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דן תיכון, הערתך במקומה ואני מקבל אותה. חבר הכנסת תיכון, העירו לי שההערה שלך – שהיא במקומה – שממלא-מקום נשיא המדינה אינו יכול לנהל את ישיבת הכנסת היא בבדיקה, ואם כן – אני אצטרך להפסיק לנהל את הישיבה.

דן תיכון (הליכוד):

בעבר היה חריג אחד, אבל לא צריך להפוך את זה לעניין שבשגרה.

היו"ר ר' אדרי:

אני בהחלט מסכים אתך.

שר המשטרה מ' שחל:

אבל זה מחייב, חבר הכנסת דן תיכון, לפחות כבוד ליושב-ראש בתור ממלא-מקום.

לימור לבנת (הליכוד):

יתר כבוד.

שר המשטרה מ' שחל:

זה מחייב יתר כבוד.

דן תיכון (הליכוד):

שר המשטרה מ' שחל:

לא צריך היה להעיר את ההערות האלה. אם יש דבר שצריך לברר אותו, מבררים אותו לא באולם.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, הערה לשר האוצר. אילו הוא היה יודע שיושב-ראש הישיבה הוא גם נשיא המדינה היום, אין לי ספק שהוא היה – – –

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני השר, אני מודה לך.

יהושע מצא (הליכוד):

אני קורא לשר האוצר להתנצל עכשיו בפני נשיא המדינה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מצא, אני מודה לך על ההגנה.

חברת הכנסת לימור לבנת, שאלה נוספת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודות לשר על התשובה ובמיוחד על החלק שבו אמר השר שפיקוד המרכז הודיע לעיתונאים, או העיר לכתבים על אותם פרסומים, שלמיטב ידיעתי, ומהירות עם המשפחה, פגעו מאוד במשפחה, וכמובן אלה דברים שאפשר להבין אותם.

עם זה, אני רוצה לשאול שאלה ולהעיר הערה קצרה. השאלה – פורסם לפני ימים אחדים בעיתון, כאילו כבר הוגש כתב אישום נגד ערבי שחשוד ברצח מוריס אדרי על רקע לאומני, ומתשובת השר הבנתי שעדיין לא נקבע סופית. רציתי לדעת, האם אכן הוגש כתב אישום כזה? ואם כן – מדוע אומר השר שעדיין לא נקבע סופית?

ההערה – זו לא פעם ראשונה, דיברנו על כך לפני יומיים במליאה, אבל קורים יותר ויותר פיגועים בתוך תחומי "הקו הירוק", בתוך תחומי ריבונות ישראלית. מדוע ממשיכים דוברי הממשלה להתעקש בכל מקום ולומר שאין פיגועים בתוך תחום "הקו הירוק" מאז נחתם ההסכם המדיני עם אש"ף? תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לגברתי חברת הכנסת לימור לבנת. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני אשיב על השאלה בקשר לכתב האישום.

התשובה של המשטרה היא כפי שקראתי אותה. לא ידוע לי על הגשת כתב אישום. ידוע לי שזאת התשובה. החשוד ברצח הודה במעשה הרצח ומסר שתי גרסאות. לא ידוע לי על הגשת כתב אישום. ודאי שהדברים נשקלים לכאן ולכאן.

אני יודע קצת יותר את הפרטים. יש סימנים כאלה וכאלה. אין ספק לגבי העניין. אני חושב שעדיין לא הוגש כתב אישום.

לימור לבנת (הליכוד):

אין ספק לגבי העניין?

שר המשטרה מ' שחל:

אין ספק לגבי העניין שהוא רצח, הבעיה היא ההסברים שהוא נותן, המניע.

לימור לבנת (הליכוד):

אין מניע.

שר המשטרה מ' שחל:

לשאלה השנייה, על דוברי המשטרה: כשאדבר בשם המשטרה כולה, אוכל לקבל את ההערה. לא ידוע לי שדוברי המשטרה אמרו את הדברים האלה.

מאסר בגין אי-תשלום קנס

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

אב"פ (שמו המלא מופיע במקור) מרצה חודשיים מאסר כיון שלא שילם 3,000 ש"ח שהוטלו עליו כשנתפס נוהג בלא רשיונות ולא הציגם במועד כחוק.

ברצוני לשאול:

1. האם ניתן לשחררו ממאסרו?

2. האם ניתן להטיל סנקציה אחרת בגין אי-הצגת רשיונות במועד במקום קנס כספי כה גבוה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל: (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האיש נעצר ביום 7 בנובמבר 1993 ושוחרר על-פי החלטת בית-המשפט לתעבורה בפתח-תקווה ביום 11 בנובמבר 1993.

2. סמכות המשטרה הינה לרשום דוח תעבורה בלבד.

האדם מוזמן לדיון בבית-המשפט לתעבורה, אשר הוא בלבד מוסמך לגזור את דינו של הנאשם ולקבוע את גובה הקנס. במקרה הנדון לא הופיע האיש למשפטו ונידון בהיעדרו. בית-המשפט הוציא פקודת מאסר בגין אי-תשלום הקנס. למשטרה לא היה כל שיקול דעת בנושא.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת. בבקשה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

שאלתי, מדוע אין שיקול דעת למשטרה? הרי במצב זה, לוקחים בסך הכול בן-אדם שלא שילם קנס ומכניסים אותו לחודשיים מאסר. מדוע אין שיקול דעת למשטרה? האם לא ניתן לשנות את זה להבא, שלא ייווצרו מצבים שאדם שלא שילם קנס ישב תקופה כה ארוכה בבית-הסוהר?

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת בניזרי, בעניין הזה אין למשטרה שיקול דעת. היא הגורם שאוכף את החוק ופסקי-הדין. בעניין הזה, אם צריך לפנות, צריך לפנות למחוקק ולנסות לשנות את החוק. אני אישית אינני בעד. אני חושב שצריך לקבוע סנקציה על אי-תשלום קנס.

אכיפת החוק האוסר פעילות מיסיונרית

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

כידוע, יש חוק האוסר פיתוי אנשים כדי שימירו דתם.

מאחר שיש תחושה שחוק זה לא נאכף, ברצוני לשאול:

1. האם נאכף חוק זה?

2. כמה מקרים של פעילות מיסיונרית כאמור נחקרו בכל שנה מחמש השנים האחרונות?

3. בכמה מקרים המליצה המשטרה על הגשת כתבי אישום על-פי חוק זה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החוק אוסר מתן הטבות כפיתוי להמרת דת (סעיף 174א לחוק העונשין, התשל"ז-1977), קבלת הטבות תמורת המרת דת (לפי סעיף 174ב לחוק העונשין) והמרת דתו של קטין (לפי סעיפים 368א-ב לחוק העונשין). החוק נאכף.

2. בשנים 1988 ו-1989 – לא נפתח שום תיק בגין העבירות הנ"ל. בשנת 1990 – נפתחו 51 תיקים (50 תיקים על-פי סעיף 368, ותיק אחד לפי סעיף 174א). בשנת 1991 – נפתחו 63 תיקים (62 תיקים על-פי סעיף 368, ותיק אחד לפי סעיף 174א). בשנת 1992 – נפתחו 68 תיקים (כולם על-פי סעיף 368) בשנת 1993, עד אוקטובר – נפתחו 114 תיקים (כולם על-פי סעיף 368).

3. בשנת 1990 – ב-15 תיקים נתקבלה הרשעה בבית-המשפט; בתיק אחד נתקבל זיכוי; חמישה תיקים הועברו לפרקליטות; תיק אחד הועבר לתביעה המשטרתית; בתיק אחד טרם נסתיימה החקירה. בשנת 1991 – ב-16 תיקים נתקבלה הרשעה על-ידי בית-המשפט; בתיק אחד נתקבל זיכוי; 12 תיקים הועברו לפרקליטות; שלושה תיקים הועברו לתביעה המשטרתית. בשנת 1992 – בחמישה תיקים נתקבלה הרשעה; 17 תיקים הועברו לפרקליטות; עשרה תיקים הועברו לתביעה המשטרתית; בשבעה תיקים טרם נסתיימה החקירה. בשנת 1993 – בשלושה תיקים נתקבלה הרשעה; 26 תיקים הועברו לפרקליטות; 21 תיקים הועברו לתביעה המשטרתית; ב-36 תיקים טרם נסתיימה החקירה. כל שאר התיקים נסגרו על-פי עילות הקבועות בחוק.

התארגנות נערים לפגיעה בציבור החרדי

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

פורסם ב"מעריב לנוער", כי "מחתרת נוער", המונה שלושה חברים לפחות, מודיעה על כוונתה להשתמש באלימות ואף בנשק נגד הציבור החרדי בבני-ברק.

ברצוני לשאול:

1. האם נערכה חקירה כנגד הנערים המאיימים, כפי שנעשה בזמנו בעקבות פרסום של נוער "כך" שאיימו "לפוצץ את המדינה"?

2. כיצד תפעל המשטרה למנוע תופעות של אלימות ושימוש בנשק מסוג זה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. נערכת חקירה. זהות שלושת הנערים המרואיינים ידועה למשטרה, והם נמצאים בפיקוח יחידות הנוער.

2. המשטרה פועלת בתיאום עם גורמים שונים ובשיטות שונות, שלא כאן המקום לפרט, על מנת לסכל פעילות פלילית בכלל ופעילות כגון זו המצוינת בשאילתא בפרט.

חשד לשימוש בסמים על-ידי תלמידים

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

העיתון "ירושלים" מיום 26 בנובמבר 1993 מדווח (רצ"ב צילום הידיעה), כי עשרות בני נוער – בעיקר תלמידי התיכון לאמנויות, הגימנסיה ובית-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה – נחקרו בחשד לשימוש בסמים. המשטרה הקימה צוות חקירה מיוחד לחקירת מקרה זה.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?
2. כמה בני נוער נחקרו בפרשה זו?
3. האם מדובר בתופעה קבועה?
4. מה הן מסקנות המשטרה מפרשה זו?
5. האם תיעשה פעולה מונעת בתחום זה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים נכונים בחלקם.
2. עד עתה נחקרו כ-40 בני נוער.
3. הנושא עדיין בחקירה.

4. המשטרה הגבירה פעילותה בנושא, הן בקרב בני הנוער והן בקרב מפיצי הסמים, על-ידי הקמת חוליה חדשה שתתמקד באיתור ובחשיפה.

5. התשובה חיובית.

יהודק הקשר המשטרה עם גורמי החינוך, הטיפול ושירותי המבחן לנוער.

חילול קברים בהר-הזיתים

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

העיתון "יום ליום" ועיתונים נוספים דיווחו על חילול 20 קברים בהר-הזיתים בירושלים. רצ"ב אחד הפרסומים בנושא.

ברצוני לשאול:

1. האם המשטרה חוקרת מקרה זה?

2. האם מוצבת שמירה משטרתית באזור הר-הזיתים?

3. האם יכולים יהודים לעלות להתפלל בהר-הזיתים ללא חשש?

4. על-פי רישומיכם, כמה מקרים של חילול קברים אירעו בהר-הזיתים ובבתי-עלמין אחרים בארץ בשלוש השנים האחרונות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2-3. המשטרה מפעילה באזור סיורים רגליים וממונעים, תצפיות ומודיעין. לאחרונה התקיימו פגישות בין פיקוד משטרת מחוז ירושלים ובין הנהלת משרד הדתות. משרד הדתות יוזם תוכנית-אב כוללת

לפיתוח אתר הר-הזיתים, שמטרתה לתת גם מענה כולל לאבטחת המקום. משטרת מחוז ירושלים שותפה לדיונים ומגישה את הערותיה והמלצותיה בנושא. ייקבעו נהלים לשיתוף פעולה בין משרד הדתות ובין משטרת מחוז ירושלים בהפעלת התוכנית.

4. בשנת 1991 נפתחו 17 תיקים; בשנת 1992 נפתחו 11 תיקים; בשנת 1993 – עד 20 בדצמבר 1993 נפתחו שמונה תיקים.

התעללות מינית בילדים

חברת הכנסת ד' איציק שאלה את שר המשטרה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

לאחרונה פורסמו נתונים חמורים ביותר, המראים כי 30,000 ילדים הותקפו מינית על-ידי בן-משפחה ב-1992. הערכות אלה מסתמכות על העובדה, כי בשנה שעברה דווחו לגורמים המוסמכים יותר מ-1,000 מקרים של התעללות מינית בילדים. במשטרה נפתחו רק 265 תיקים בנושא זה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן ההנחיות שיש למשטרה לגבי טיפול במקרים של התעללות מינית בילדים?

2. נוכח הממצאים, האם מתכוונת המשטרה להגביר את החקירות בעניין?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במשטרת ישראל קיימות הנחיות ייחודיות של מחלקת החקירות שעניינן: "הטיפול המשטירתי בעבירות אלימות נגד קטינים במסגרת המשפחה". עקרונות ההנחיות גובשו בתיאום עם משרד העבודה והרווחה ומשרד המשפטים. ההנחיות מתייחסות לשלבי החקירה והתביעה, במגמה לאפשר חקירה תוך הגנה על הילד הנפגע ויצירת קשר בינו לבין גורם טיפולי.

2. הנתונים המובאים בשאלתא מבוססים על הערכות, בעוד משטרת ישראל מבססת את נתוניה על מספר התלונות שהוגשו בפועל (1,000) ומספר תיקי ה-פ.א. שנפתחו בגין (265).

משטרת ישראל מתייחסת לעבירות אלו בצורה רצינית ביותר ונוקטת את כל הפעולות הנדרשות במסגרת הסמכויות המוקנות לה בחוק ובנהלים. ככל שגוברת המודעות הציבורית, קיימת נכונות גדולה יותר להתלונן, והמשטרה פותחת יותר תיקי חקירה.

חקירת פעולת העמותות לרכישת מבנים במזרח-ירושלים

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר המשטרה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

בקיץ שנה שעברה כוננה הממשלה את ועדת-קלוגמן לבדיקת אופי רכישת המבנים עבור עמותות המתנחלים אלע"ד ו"עטרת כוהנים" במזרח-ירושלים. ממסקנות הוועדה, פרסומים ומידע שונה עולה, כי יש חשש לעבירות מצד פקידי במשרדים ממשלתיים, חברות ציבוריות וחברי עמותות המתנחלים.

בהחלטתה מיום פרסום מסקנות הוועדה הטילה הממשלה על היועץ המשפטי לממשלה, שר המשפטים ושר המשטרה לבדוק את החשדות.

ברצוני לשאול:

1. האם מתנהלת חקירה על פעולת העמותות? האם מידע חדש, שלא עמד לרשות ועדת-קלוגמן אך מצוי בידי מבקרת המדינה, הועבר למשטרה?

2. אם כן – מתי צפויות מסקנות מן החקירה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אכן התנהלה חקירה, והיא הסתיימה בימים אלה.

המשטרה אינה נוהגת לפרט בנושא המידע הנמסר לה.

2. תיק החקירה הועבר לפרקליטות מחוז ירושלים לעיון ולהחלטה.

חניית מכוניות על מדרכות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר המשטרה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

אזרח פנה למשטרה במכתב, מתאריך 7 בנובמבר 1993, בתלונה על כך שמכוניות חונות על המדרכה באופן שיטתי בלילות בשכונת גבעת-מרדכי בירושלים והולכי הרגל נאלצים להשתמש בכביש, שהוא סואן וצר. בתלונה נמסרו גם מספרי כלי הרכב.

בתשובה המצורפת לשאילתא זו כותבת המשטרה, כי התלונה נגנזה מאחר שהמשטרה לא מטפלת בנושא כזה.

ברצוני לשאול:

מדוע אין המשטרה מוכנה לאכוף את החוק במקום שאי-אכיפתו עלולה לסכן חיי אדם?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נושא החניית רכבים בעיר מוסדר על-ידי העירייה והמשטרה.

המדיניות המשטרתית הינה לתת עדיפות לטיפול בעבירות המתבצעות תוך כדי תנועה.

במקרה המצוין בשאילתא טענה השוטרת בדרך טיפולה.

מאחר שמדובר בתופעה, באזור המצוין בשאילתא, ניתנה הוראה לטפל בנושא.

השוטרת הודרכה כיצד להשיב על פניות מסוג זה בעתיד.

פניות דומות בעתיד תועברנה לטיפול ראש ענף התנועה המחוזי, או קצין מטעמו.

אלימות שוטרים בעת פיזור הפגנה

חבר הכנסת מ' מאיה שאל את שר המשטרה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

העיתונאי שלום ירושלמי מעיד עדות ראייה בכתבתו בעיתון "מעריב", כי המשטרה נהגה באלימות יתירה בעת הפגנת הימין בכיכר-ציון בירושלים. לדבריו: "ואתם גם חטפתי. וזה היה באמת מוגזם, בשעה 20:30 הכריז המפקד בשטח על ההפגנה כבלתי חוקית. והשוטרים אפילו לא חיכו לסוף

הפקודה. הם הסתערו כאחוזי אקסטזה על המפגינים, רובם נערים, גררו מכל הבא ליד והשליכו לניידת. מי שנמלט למדרכות לצד הכביש נפגש בסוסים שהשתוללו עם רוכביהם".

ברצוני לשאול:

1. האומנם התיאור נכון?

2. מדוע הכו השוטרים את הנערים והנערות?

3. מדוע לא נתנו השוטרים למפגינים אפשרות להתפזר לאחר ההודעה שההפגנה בלתי חוקית?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. השוטרים לא הכו. הופעל כוח סביר לפיזור הפגנה בלתי חוקית.

3. ההיפך הוא הנכון: השוטרים הפנו קריאות חוזרות ונשנות אל המפגינים להתפנות לאחר שההפגנה הוכרזה כבלתי חוקית, ואפשרו להם לעשות כן, אולם תגובתם היתה הפוכה: הם חסמו כבישים ותנועת כלי רכב.

פקקי תנועה בכביש היציאה מירושלים

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר המשטרה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

לאחרונה התרבו פקקי תנועה בכניסה לירושלים וברחובות הסמוכים, במיוחד בשעות הבוקר ולפנות ערב. ביום שני, כ"ט בכסליו התשנ"ד, 13 בדצמבר 1993, האזור נסתם, והנסיעה מהכנסת ליציאה מהעיר נמשכה כשעה. אזרחים שהגיעו לירושלים מהשפלה נסעו יותר משעה ממוצא עד לכניסה לעיר.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה המשטרה כדי למנוע פקקי תנועה אלו?

2. אילו צעדים ננקטים כדי לאפשר כניסה ויציאה נוחות אל ירושלים וממנה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשעות הבוקר ואחר-הצהריים, שבהן יש עומס תנועה כבד, מוצב מערך שוטרים של ענף תנועה ירושלים, כדי להקל את זרימת התנועה.

2. הנושא אינו מצוי בתחום אחריותה של משטרת ישראל.

נוהל מסירת הודעות על נפגעים

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר המשטרה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

העיתון "כל העיר" טוען, שלחלק מבני משפחתה ולחבריה לקיבוץ של ורדית בקרקנט, זיכרונה לברכה, נודע על מציאת גופתה תוך צפייה ב"מבט". בעבר, במקרה אחר, נמסר כי לקרובי משפחתו של עולה מרוסיה נודע מהרדיו על רציחתו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. מה הם הנהלים לשחרור מקרים כאלו לפרסום?

3. האם נשקל שלא לאשר פרסום טרם יידוע המשפחות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במקרה של חברת הקיבוץ יצאו שני קציני משטרה למסור הודעה למשפחה ולמזכירות הקיבוץ, מייד לאחר שזוהתה הגופה. ההודעות נמסרו בין השעה 20:00 עד 20:20. הכתבה בטלוויזיה שודרה סמוך לשעה 20:45.

בעניין קרובי משפחתו של עולה מרוסיה – לא ברור על איזה מקרה מדובר, ולכן לא אוכל להתייחס.

2-3. במשטרת ישראל יש פקודות ונהלים מפורטים ביותר בנושא מסירת הודעות על נפגעים.

ההנחיה הכללית של המשטרה היא, שיש לעשות כל מאמץ שהידיעה תימסר למשפחה באופן אישי ובמהירות המרבית, כדי שלא תגיע אליהם ממקור בלתי רשמי.

כמו כן, ההוראה הקבועה בכל הנהלים בנושא הנדון היא, שלא יימסר לכלי התקשורת כל פרט בדבר זהות הנפגע, בטרם נמסרה הודעה לקרובי משפחת הנפגע.

מצוקת הצפיפות בבתי-הסוהר

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר המשטרה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

העיתון "יום ליום" טוען, כי ממסמך שהגשת לממשלה עולה, שפתרונות שונים שהעלית לפתרון מצוקת הצפיפות בבתי-הסוהר ולהסבת מבנים קיימים למתקני כליאה טורפדו על-ידי גורמים ממלכתיים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אילו פתרונות מוצעים טורפדו, ועל-ידי מי?

3. מה היא מידת הצפיפות כיום בבתי-הסוהר?

4. אילו פתרונות אלטרנטיביים מציע משרדך לפתרון בעיה זו?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. ראשי רשויות מקומיות שבהן תוכננה הקמת בתי-סוהר חדשים מתנגדים לתוכניות: ראש עיריית ירושלים מתנגד להקמת בית-סוהר חדש בעטרות, וכן מתנגדים ראש עיריית נצרת, ראש המועצה האזורית מטה-יהודה, ראש עיריית בית-שמש וראש המועצה המקומית בזיכרון-יעקב.

3. הצפיפות רבה. בשירות בתי-הסוהר כלואים כ-10,150 אסירים. תקן הכליאה הוא 10,050, אולם בבתי-המעצר המשטרתיים מצויים עוד כ-1,000 עצורים עד תום ההליכים, אשר יש חובה חוקית להעבירם ולהחזיקם במסגרת שירות בתי-הסוהר, ובשל הצפיפות העברתם מתבצעת באיטות.

4. במהלך החודשים פברואר ומרס השנה ייתוספו 160 מקומות כליאה בבית-הסוהר "מעשיהו" (ברמת ביטחון מזערי), וכן 300 מקומות בבית-סוהר באר-שבע (ברמת ביטחון בינונית).

בשירות בתי-הסוהר מיושמת תוכנית לתוספת מקומות כליאה, שתבצע בשנים 1993-1998, לתוספת כ-4,500 מקומות כליאה, בעלות של כ-360 מיליון ש"ח.

טיפול המשטרה בחפצים חשודים

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר המשטרה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

העיתון "יום השישי" חושף (רצ"ב צילום הידיעה) טיפול לקוי לכאורה של המשטרה לאחר שנמצאה בחצר תלמוד-תורה בבני-ברק שקית ובה סכין ופגיון.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. מדוע התייחסו למקרה כאל מציאת אבדה ולא כאל מקרה חבלני?

3. מה נחקר עד כה, והאם נסתיימה החקירה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. הפרטים הנכונים הם כדלקמן: בתאריך 2 בדצמבר 1993 בשעה 15:20 התייצב מנהל אתר הבנייה במטה מרחב-דן. הוא הציג בפני קצין יחידת הסיור את השקית שצוינה בשאלתא. על שאלות קצין המשטרה מדוע לא הזעיק ניידת משטרה למקום, ענה כי פחד לעשות זאת. למקום נשלחה ניידת משטרה לאלתר, אף שמנהל העבודה סיפר כי הפועלים עזבו המקום. מנהל העבודה נתבקש להמציא את רשימת הפועלים ועדי הראייה שהיו במקום. למחרת היום הומצאה הרשימה, והיא נבדקה ונחקרה בהיבט הפלילי והביטחוני.

הפריטים נרשמו כמוצג, וכן כאבדה בשלב הראשון. אולם, לאחר בדיקה, הוחלט לפתוח תיק חקירה על חשד לעבירה לפי סעיף 186 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (החזקת סכין שלא כדין). התיק "נסגר בעילה של עבריון לא נודע". המוצג יושמד.

קצין השכונה נמצא בקשר עם מנהל העבודה לביצוע ביקורות חוזרות במקום.

יידוי אבנים על אוטובוסים בירושלים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשטרה ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

פורסם כי לאחרונה גברו בצורה משמעותית ההתקפות ויידוי האבנים על האוטובוסים בקווים 1 ו-2 בירושלים, העושים דרכם אל הכותל המערבי, בצורה המסכנת את הנוסעים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים כפי שפורסמו כנ"ל נכונים?

2. אם כן – כיצד בדעת המשטרה להתמודד עם הבעיה, ומה נעשה להגברת ביטחון הנוסעים בדרך לכותל המערבי?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מבדיקה שנערכה על-ידי משטרת מחוז ירושלים לגבי ארבעת החודשים האחרונים של שנת 1993 עולים הנתונים הבאים לגבי אירועי יידוי אבנים על אוטובוסים בירושלים: בחודש ספטמבר – שמונה מקרים; בחודש אוקטובר – ארבעה מקרים; בחודש נובמבר – מקרה אחד; בחודש דצמבר – שבעה מקרים.

אין בידינו נתונים סטטיסטיים על יידוי אבנים באוטובוסים בקווים 1 ו-2 בירושלים.

2. משטרת ירושלים מודעת לנושא והיא תגברה לאחרונה את כוחותיה באזור באופן ניכר.

בארבעת החודשים האחרונים נעצרו כ-20 חשודים ביידוי האבנים.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר המשטרה, אני מודה לך. אני מבין שתמו השאלות לשר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מאוד מודה ליושב-ראש, לממלא-מקום הנשיא, על התבונה שלו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, אדוני שר המשטרה, על המחמאה.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד-1994.

אני מזמין את יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עוברים לחוק שנקרא: חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד-1994. אני מתכבד להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה וקריאה שלישית את הצעת חוק הרשויות המקומיות, אשר נדונה בקריאה טרומית ב-4 בינואר 1994, ובקריאה ראשונה ב-18

בינואר 1994, והועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

מטרתה של הצעת חוק זו היא להסדיר את מעמדם של גזברי הרשויות המקומיות, אשר בהבדל מבעלי תפקידים בכירים אחרים ברשות המקומית, לא זכו לכך שמעמדם יוסדר בחוק, אף שתפקידם האחראי והרגיש של הגזברים מחייב קביעה מדויקת של תחומי האחריות, חובותיהם וסמכויותיהם, וכן הוא מחייב שתינתן להם הגנה מפני לחצים לא ענייניים, כדי שיוכלו לפעול בשקט נפשי, מתוך יראת הדין בלבד.

החוק המוצע בזה קובע כיצד מתמנה גזבר לרשות מקומית, מי יכול לשמש כגזבר, מה הן סמכויותיו וחובותיו, למי הוא כפוף, אילו כלי בקרה ופיקוח יהיו בידי הגזבר, ובאילו דרכים ומקרים ניתן להביא את תפקידו לסיום.

הגזבר הוא איש המקצוע אשר אמור לדעת כיצד יש לנהל את משק הכספים של הרשות המקומית, אך אין לשכוח כי בראש הזרוע המבצעת של הרשות המקומית עומד ראש הרשות שנבחר בבחירה ישירה על-ידי התושבים.

דיוני ועדת הפנים בהצעת החוק לאחר הקריאה הראשונה התמקדו במציאת האיזונים והבלמים הנכונים בין תפקידו של הגזבר, אשר צריך להיות ממונה על המערכת הכספית של הרשות המקומית מן ההיבט המקצועי, לבין ראש הרשות, אשר נושא באחריות העליונה לכל מערכות הרשות המקומית. מאמצים אלה של הוועדה למצוא את נקודת האיזון הראויה בין הגזבר לבין ראש הרשות באים לידי ביטוי בכמה מהוראות החוק, כמו למשל בקביעת סעיף 2(א), שלפיו ראש הרשות הוא זה שימנה את הגזבר ולא המועצה, כפי המצב כיום, שכן הגזבר חייב להיות יד ימינו, ובהוראה בסעיף 4(ב), שלפיה מוטל על הגזבר להכין את הצעת התקציב של הרשות המקומית, אך עליו לעשות זאת על-פי הנחיות ראש הרשות.

הצעת החוק קובעת, כי הגזבר אחראי כלפי ראש הרשות המקומית והמועצה לניהולו התקין של משק הכספים של הרשות המקומית. ניהול תקין, פירושו בראש ובראשונה שמירת מסגרת התקציב המאושר, ולפיכך מטיל החוק על הגזבר איסור מוחלט לחתום על כל התחייבות כספית שאיננה מתוקצבת. אם הגזבר מפר הוראה זאת באופן משמעותי, רשאי שר הפנים למנות לראש הרשות המקומית, לתקופה קצובה, אדם שללא חתימתו על ההתחייבויות הכספיות של הרשות יהיו התחייבויות אלה חסרות תוקף.

למי שסבור שזהו צעד חריף מדי אזכיר, שעל-פי המצב החוקי כיום, האמצעי היחיד המצוי בידי שר הפנים לבלום הפקרות כספית של רשות מקומית הוא פיזור של המועצה הנבחרת ומינוי ועדה קרואה במקומה. ברור, אם כן, שההצעה המעניקה אפשרות למינויו של "חותם שלישי" במקרה הצורך היא מתונה הרבה יותר מהאלטרנטיבה הקיימת.

גזבר של רשות מקומית, הרוצה לבצע את תפקידו תוך שמירה קפדנית על הוראות החוק, צריך להתעלם מלחצים לחריגה מהמסגרת התקציבית. כדי להקל על הגזבר לעמוד בפני לחצים כאלה נקבעו שתי הוראות בהצעת החוק: א. הגזבר חייב להיות עובד הרשות המקומית, שכן אם הוא יועסק על בסיס חוזה – והחוק כיום מאפשר העסקה בדרך זו – הוא עלול תמיד לחשוש שהחוזה עמו יופסק

מסיבות בלתי ענייניות; ב. בניגוד למצב המשפטי היום, לא תוכל מועצת הרשות המקומית לפטר את הגזבר ברוב מקרי אלא יהיה דרוש לצורך פיטורין כאלה רוב של שני-שלישים מחברי המועצה, ונוסף על כך – אישור של שר הפנים.

אין הסתייגויות להצעת חוק זו, ואבקשכם לאשרה בקריאה שנייה ושלישית. אני מודה לך, אדוני.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני יושב-ראש ועדת הפנים, יש לי שאלה אליך: חבר הכנסת בא-גד מסר לי שהוא הגיש הסתייגויות, והסתייגויותיו לא נקלטו ולא נרשמו.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

חבר הכנסת בא-גד העיר כאן במליאה בקריאה הראשונה את הערותיו ולא הגיש הסתייגות.

יוסף בא-גד (מולדת):

הגיש הסתייגות.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

איפה ההסתייגות, חבר הכנסת בא-גד?

יוסף בא-גד (מולדת):

לא עברו שבעה ימים, ומזכירות הכנסת אמרה שהיא מחזירה לי, כי עוד לא עברו שבעה ימים.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

הסתייגות כזאת לא הגיעה אלי לועדה. אני זימנתי דיון בוועדה וקיימתי דיון – – –

שאל עמור (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

קיימנו את הדיון, חבר הכנסת פני בדש בא עם כל הסתייגויותיו, חלק קיבלנו, חלק לא. נקראו בפני הוועדה ההסתייגויות של חברי הכנסת, ואנחנו סיימנו את הנושא הזה.

שאול עמור (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, כפי שאני מבין, ההסתייגות שלך מתייחסת לא לחוק הזה אלא לחוק הבא.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, היא מתייחסת לחוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות).

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין, חבר הכנסת בא-גד, אתה צודק.

חבר הכנסת מצא, מה בדעתך לעשות?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

כאשר התקיים הדיון היו הסתייגויות מספר. למחרת היום קיימנו דיון בוועדה. אני אהיה מוכן בהליך נוסף, אם החוק הזה יאושר כאן, לנסות ולתקן אותו באופן שאלה יהיו תיקונים להצעת החוק. אבל אני לא מציע לעכב עכשיו את הקריאה השנייה והשלישית.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, חבר הכנסת עמור.

יוסף בא-גד (מולדת):

אולי ניתן לאפשר לי לומר כאן משפט אחד?

היו"ר ר' אדרי:

אי-אפשר עכשיו לנמק הסתייגויות.

שאול עמור (הליכוד):

חבר הכנסת בא-גד, בינתיים אני קיבלתי אישור לשאול שאלה.

אני רוצה לשאול את חברי הבית ואת חבר הכנסת מצא. אני הייתי בזמני בין המעודדים את החוק הזה, אבל אני שומע עכשיו דבר שלדעתי הוא נורא. העובדה שגזבר העירייה או המועצה לא יחתום על שום התחייבות אם תהיה חריגה מהתקציב, עם כל הכבוד לגזבר, אני מכבד את הדברים האלה, אבל המשמעות היא שיתוק העיריות והמועצות המקומיות.

יושב פה שר האוצר וגם הוא יודע, שרוב משרדי הממשלה והחברות הממשלתיות ואחרות, שהן מקור המימון של העיריות, לא מעבירות את הכסף בזמן. האם לכן צריך לשתק את העירייה?

אני מבקש לקבל תשובה על שאלה זו.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

ראשית דבר, אני רוצה לומר כאן לחברי הכנסת שהם גם ראשי עיריות, שבאיזה מקום אני חש את ההתקוממות שלהם, אבל יש לי טרזניה רבה אליהם.

החוק הזה נדון כבר שלוש שנים בכנסת, גם בכנסת השתים-עשרה וגם בכנסת השלוש-עשרה. החוק הזה לא הובא בהסתר, כל ראשי הרשויות ידעו עליו, גם חבר הכנסת רון נחמן, שלוחש עכשיו לחבר הכנסת שמאי – שיהיה לך אומץ לומר לי את הדברים ישירות.

רון נחמן (הליכוד):

אני אומר לך ישירות. אני מציע לך לקיים דיון נוסף בוועדה ולבוא עם נוסח מסוכם למליאת הכנסת.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני קיימתי את הדיונים בגלוי בוועדת הפנים.

רון נחמן (הליכוד):

אז אנחנו מציעים עוד דיון.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

יפה מאוד, אבל יש סדר, יש תקנות ויש חוק. צריך לבוא לוועדה ולהשמיע את ההסתייגויות.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא נתתם זמן.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

לגביך אני תיקף אענה.

רבותי, אני רוצה לומר שבדיון בקריאה הראשונה – תקשיב, חבר הכנסת עמור, בקריאה הראשונה עלו לדוכן שלושה חברי כנסת והשמיעו את הסתייגויותיהם: חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, חבר הכנסת פני בדש וחבר הכנסת יוסף בא-גד.

לאחר מכן בא חבר הכנסת ויינשטיין ואמר, שאם הסתייגויותיו לא יתקבלו, הוא מוכן להמתין שישה חודשים כדי שהחוק הזה ירוץ, לתת לו סיכוי, ואם הוא יראה שיש צורך בתיקונים, הוא יגיש הצעות לתיקונים לחוק. כך הבאתי את זה לוועדה.

חבר הכנסת פני בדש התייצב בוועדה ולא מעט מהסתייגויותיו נתקבלו.

לגבי ההסתייגויות של חבר הכנסת יוסף בא-גד, כנראה היתה כאן איזו שגיאה ולא שמנו לב לדברים. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע לאפשר לו להעיר את ההערה שלו, לא כהסתייגות, ובזה לסיים את העניין.

היו"ר ר' אדרי:

אני יכול לאפשר הערה, אבל לא כהסתייגות.

יוסף בא-גד (מולדת):

רק הערה קצרה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

למיטב ידיעתי, זו לא היתה הסתייגות גם אז.

רון נחמן (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ר' אדרי:

לא, אחרי זה אנחנו ניגש להצבעה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני תומך בחוק, אבל ביקשתי רק לא לתת עודף כוח לגזבר וגם להגביל באיזו צורה את הגזבר, כי לעתים יש לגזבר אינטרס להשאיר אצלו כסף כדי שהקופה תהיה מלאה, ואז הוא מתעלל באלה שהוא חייב לתת להם את הכספים. זה מה שביקשתי.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, ואנו ניגש עכשיו להצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, אדוני היושב-ראש. מה קורה כאן? מה קורה עם השאילתא בעל-פה לשר האוצר?

היו"ר ר' אדרי:

שאילתות יהיו לאחר מכן. אדוני, יש לפניך סדר-יום.

יעקב שמאי (הליכוד):

יש סדר-יום, אבל הוויכוח הזה נמשך כבר רבע שעה.

היו"ר ר' אדרי:

לשר האוצר יש גם הצעות לסדר-היום וגם שאילתות.

דן תיכון (הליכוד):

בסדר, אבל אנשים מחכים כאן.

היו"ר ר' אדרי:

סלח לי, אבל יש סדר-יום, אדוני, והוא מונח לפניך.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מבין מה קורה כאן.

היו"ר ר' אדרי:

עם כל הכבוד, אדוני, לך ותסתכל על סדר-היום.

דן תיכון (הליכוד):

אני הולך להסתכל על לוח המודעות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הבוקר היה שינוי בסדר-היום.

שר האוצר א' שוחט:

לא היה שינוי – – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, נוכח התקלה והאי-הבנה, אני מקבל את הצורך לקיים דיון נוסף בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

אני מבקש מיושב-ראש הוועדה לקבל את ההצעה הזאת, ואנו לא נעמיד היום את הצעת החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. האם זה מקובל עליך, אדוני?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני בדעה שאנחנו סיימנו את הדיון.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה, אדוני היושב-ראש. אם אדוני רוצה להפסיק את הדיון, יש תקנון וצריך להצביע על כך.

רון נחמן (הליכוד):

בואו נגיש תיקון לחוק, נחזיר את הדיון לוועדה ונטפל בנושא.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גם חבר הכנסת בא-גד מסכים.

רון נחמן (הליכוד):

אני מציע לא לעשות שום שגיאות, אלא להחזיר את הדיון לוועדה, נטפל בנושאים שעלו כאן, ולאחר מכן יושב-ראש הוועדה יביא את הצעת החוק בשבוע הבא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להערה קצרה מאוד.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני פונה ליושב-ראש הוועדה, ידידי חבר הכנסת יהושע מצא, ואני יודע שכוונתו בחוק זה היא טובה.

רון נחמן (הליכוד):

נכון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני בטוח שאין כוונתו להרע לאיש, אלא כוונתו לעשות סדר ולמנוע הפקרות ברשויות המקומיות. אף אחד בוודאי לא נגד המגמה הזאת.

רון נחמן (הליכוד):

נכון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אם מותר לי לפנות אליך, אדוני יושב-ראש הוועדה, בגלל העובדה שחברים שלנו שהם ראשי רשויות מכירים את השטח, וגם אתה כממלא-מקום ראש עיריית ירושלים מכיר את השטח – אם מותר לי לפנות אליך ולבקשך לחזור לוועדה, להזמין את החברים שיש להם מה לומר בעניין, לשמוע אותם, ולחזור בשבוע הבא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, אני מוכן להיענות לפנייה הזאת. אני רק אנסה לזמן עוד היום דיון עם החברים הנוכחים כאן, ואם אכן נוכל לקיים את הדיון, נשמע אותם ואז אראה אם אוכל לחזור למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה.

חברי הכנסת, בלאו הכי צריך להצביע על ההצעה להחזיר את הצעת החוק לדיון נוסף בוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

הצבעה על מה?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני נענה לבקשה להחזיר לוועדה, ועוד היום אקיים דיון.

היו"ר ר' אדרי:

צריך להצביע מי בעד ומי נגד ההצעה להחזיר את הצעת החוק להשמעת דעות נוספות של חברי הכנסת לפני הוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

לפי סעיף 127 לתקנון?

היו"ר ר' אדרי:

כן, לפי סעיף 127.

חברי הכנסת, נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לדיון נוסף בוועדה – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להחזיר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד–1994,

לדיון נוסף בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 16, נגד אין, נמנעים אין. הצעת החוק חוזרת לוועדה לשמיעת הערות חברי הכנסת ולהכנתה לקראת החזרתה למליאה.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. כאן אין הסתייגויות, ואני מבקש מיושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה להציג את הצעת החוק.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תגיד לנו מתי שר האוצר עונה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, סדר-היום מונח לפניך. זו שאלה קנטרנית, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

שלושה שרים – – –

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, זו שאלה קנטרנית, אני מודה לך.

דן תיכון (הליכוד):

כתוב: שאילתות בעל-פה.

היו"ר ר' אדרי:

כתוב: שאילתות בעל-פה, אחר כך: ב. חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), ג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), אחר כך שאילתות בעל-פה.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת דן תיכון, אתה לא תצליח לסכסך ביני לבין שר האוצר, לא תצליח.

דן תיכון (הליכוד):

מה?

היו"ר ר' אדרי:

לא תצליח לסכסך ביני לבין שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מתפלא עליך. אני יושב כאן כדי לשאול שאלה נוספת בעניינינו. תגיד לי מה קרה.

היו"ר ר' אדרי:

הנה מייד אחרי חבר הכנסת מצא, על-פי סדר-היום.

חבר הכנסת מצא, האם הוא היה מסכים שאני לשר האוצר — — —

דן תיכון (הליכוד):

לחבר הכנסת מצא בכלל קראו מלמטה שיבוא מהר.

היו"ר ר' אדרי:

זה לא הוגן, הוא ישב כל הזמן כאן.

יעקב שמאי (הליכוד):

מאיר שטרית (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

מה אתם רוצים, להפריע לניהול הישיבה?

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

אמרתי לך, על-פי סדר-היום.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, זו המנה הקבועה של חבר הכנסת דן תיכון בין דיון לדיון, כדי להכניס קצת רוח במליאה, אבל, חבר הכנסת דן תיכון, גם לזה יש גבול. יושב-ראש הישיבה קבע סדר מסוים, הודיע

לאחר מכן, שר האוצר יושב, ממתין, יכול להיות שהוא כעוס בתוכו, אבל בוא ננהל את הישיבה בצורה מכובדת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, אשר נדון במליאת הכנסת בקריאה טרומית ביום 11 בינואר 1994, ובקריאה ראשונה – ביום 18 בינואר 1994, והועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ג–1993, קובע מועדים נוקשים להגשת בקשות מימון לשר הפנים על-ידי סיעות ורשימות. התוצאה של אי-הגשת הבקשה במועד היא שלילה מוחלטת של המימון, הואיל ולא ניתן בחוק לשר הפנים שיקול דעת להאריך את המועד הקבוע להגשת הבקשות, אפילו אם האיחור נובע מסיבות של "כוח עליון".

כתוצאה מנוקשות זו, נשללה הזכות לקבל מימון מעשרות רשימות מועמדים שהתמודדו בבחירות המוניציפליות האחרונות ואף זכו במנדטים, אך מסיבות שונות לא הגישו במועד את הבקשות למימון. מדובר ברשימות מועמדים בכל רחבי הארץ, מכל גוני הקשת הפוליטית, בין רשימות חדשות ובין רשימות שהוגשו על-ידי סיעות יוצאות של המועצה או על-ידי סיעות אם בכנסת.

הצעת חוק זו מטרתה לסייע לרשימות מועמדים אלו לקבל את סכום המימון הקבוע בחוק, למרות האיחור בהגשת הבקשות למימון.

על-פי הצעה זו, תקבלנה רשימות אלה את סכום המימון הקבוע בחוק, אך זאת בתנאי שבכל מהלך מערכת הבחירות הן קיימו את כל ההוראות שנקבעו בחוק לגבי אופן ניהול החשבונות של הרשימות ולגבי הגבלת ההוצאות וההכנסות, ובכפוף לכך שרשימות אלה יגישו במועד למבקרת המדינה את הדוח הכספי הנדרש בחוק, והמבקרת, וזה התנאי, תאשר שאכן הן ניהלו את הנושאים הכספיים בצורה תקינה.

אני סבור, שיש לתקן את חוק המימון באופן קבוע, כדי להגמיש מעט את ההוראה בדבר מועד הגשת הבקשות למימון, אך לתיקון זה דרושים זמן ומחשבה מעמיקה יותר. לפי שעה יש צורך לסייע בדחיפות לרשימות הללו, שהשתתפו בבחירות המוניציפליות האחרונות, מפני שהמועד האחרון להגשת הדוחות הכספיים למבקרת חל בתחילת פברואר, והן עלולות להחמיץ את השעה. לכן הצעה זו מוגשת כהוראת שעה לגבי הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות, ובקרוב נשתדל להכין תיקון של קבע לחוק.

בשל דחיפות הנושא גם מציעים אנו שחוק זה ייכנס לתוקף עם קבלתו בכנסת.

אין הסתייגויות להצעה זו, ואבקשכם לאשרה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית על החוק המוצע לפנינו, כפי שהגיש אותו יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת יהושע מצא. אנחנו מצביעים עכשיו בקריאה שנייה.

הצבעה מס' 2

בעד סעיפים 1-4 – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-4 נתקבלו.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, 12 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מבקש לצרף את קולי.

היו"ר י' עזרן:

מייד.

סילבן שלום (הליכוד):

גם את קולי.

היו"ר י' עזרן:

אדוני היה בעת ההצבעה במליאה?

סילבן שלום (הליכוד):

בוודאי. אם אני ביקשתי לצרף את קולי, סימן שהייתי.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, אני שואל. אני לא ראיתי, לכן אני שואל.

סילבן שלום (הליכוד):

לא צריך להטיל ספק.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, מותר לי לשאול, ואני אקבל את דעתך. אני לא מטיל ספק, מותר לי לשאול, ואני מודיע שאני מקבל את דעתך. זה הרבה יותר מכובד.

אם כן, יש בדיוק 14 תומכים. אלא מה? אני מודיע לפרוטוקול שלא הספקתי להחליף את רישום שמו של יושב-ראש הישיבה והצבעתי כחבר הכנסת רפי אדרי. אני מודיע שאני הצבעתי, ולא חבר הכנסת רפי אדרי, פשוט לא הספקתי להחליף את השם.

רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 3

בעד החוק – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, 14 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, שחוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, נתקבל בקריאה שלישית והוא נכנס, בשעה טובה ומוצלחת, לספר החוקים של מדינת ישראל.

שאלות בעל-פה

היו"ר י' עזרן:

אנו עוברים לנושא הבא. אנו חוזרים כעת לשאלות בעל-פה. שאלת בעל-פה מס' 264, בנושא: מכרז לתפקיד מפקח מס הכנסה – בבקשה, אדוני חבר הכנסת יעקב שמאי.

דן תיכון (הליכוד):

תרשום אותי.

סילבן שלום (הליכוד):

גם אותי. אדוני היושב-ראש, פנינו אליך שנינו להירשם.

היו"ר י' עזרן:

לא פונים. הרי הוא ותיק מאוד – – –

סילבן שלום (הליכוד):

פונים אליך.

דן תיכון (הליכוד):

פנינו. מה אתה רוצה, גם זה לא בסדר?

היו"ר י' עזרן:

חלילה, אבל דבר שאני לא יודע – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

– – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דן תיכון, אני לא מכיר. איך אני אדע? אני נביא? אני רק בן נביא, בן נביאים.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני, אני לא דן שילון.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני בן נביאים ולא נביא, קשה לי מאוד לרדת לסוף דעתך.

בבקשה, חבר הכנסת שמאי.

מכרז לתפקיד מפקח מס הכנסה

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בידי מידע שמזכ"ל מפלגת העבודה פנה ב-1 בדצמבר 1993 לנציב מס הכנסה והתערב במכרז מק/5-6-7/94 לתפקיד מפקח מס הכנסה.

שאלותי, אדוני השר:

1. האם סבור השר שראוי כי מזכ"ל מפלגת העבודה יתערב במכרז פומבי?

2. אם לא – מה בדעתך לעשות להפסקת תופעה זו?

3. האם תמנע מינוי פוליטי זה?

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, לפי מה שנמסר לי, לא היתה פנייה של מזכ"ל מפלגת העבודה לנציב מס הכנסה בקשר למכרז חיצוני מק/5-6-7/94 לתפקיד מפקח מס הכנסה, וממילא לא היתה כל התערבות.

לפיכך אני פטור מלענות על שאלות 2 ו-3.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, שאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מצטער שהטעו את השר. אני אומר לך, אדוני השר, בבקשה, בידי מסמך חתום בידי מזכ"ל מפלגת העבודה, שבו הוא אומר: "לכבוד דורון לוי, נציב מס הכנסה, שלום רב, אני מבקש להמליץ על זידאן חאדר מכפר מנדא לתפקיד מפקח מס הכנסה. בעיתונות פורסם מכרז מק/5-6-7/94, וזידאן חאדר עונה על כל הדרישות המוצגות בו. אני מבקש לחזור ולהדגיש חשיבות

שילובם של בני המיעוטים בשירות הציבורי וקידומם בדרגות ובתפקידים ופונה אליך לפעול למינויו של זידאן חאדר לתפקיד מפקח. העתק: פקיד מס הכנסה נצרת, פקיד מס הכנסה חיפה, חתום – נסים זילי."

מכתב שני, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

אל יקרא אדוני את כל הכתובות.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש כאן נושא מאוד רגיש. חאדר פונה ומסביר למי שהוא מסביר וכותב כך במכתב: "הנדון: משרה פנויה למפקח מס הכנסה".

שר האוצר א' שוחט:

— — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, הטעו אותך, תקשיב. חאדר כותב כך: "בהמשך לשיחתנו מאוקטובר 1993 בכפר מנדא – — — מזכיר מפלגת העבודה בעניין טיפולך בבקשתי למשרת מפקח מס הכנסה" – זה כבר למפקח – "וכן בהמשך לשיחתי הטלפונית עם הגברת הוגט (אשתו של מזכ"ל מפלגת העבודה, נסים זילי) ביום 29 בנובמבר, הנני פונה אליך להמשך הטיפול".

אדוני היושב-ראש, הנושא חמור, והראיה היא שהטעו את השר, אמרו לו: לא ידוע. הוא בדק בנציבות, הוא בדק זאת בוודאי עם מזכ"ל מפלגת העבודה נסים זילי. אני חושב שאין שערורייה גדולה מזו, והנה המכתב לעיני כל העם. ואנחנו אומרים: אדוני שר האוצר, חבריך מטעים אותך, בנציבות מטעים אותך, והפוליטיזציה חוגגת.

על כן, אפנה לוועדת הביקורת ואבקש לקיים בה דיון, אפנה אל מבקרת המדינה כדי להוקיע תופעה חמורה זו.

נוסף על כך – —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, חבר הכנסת שמאי – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

– – מאחר שלא הודיעו לך, אני רוצה לשמוע את עמדתך, והאם תדאג למנוע את המינוי הזה.

פיני בדש (צומת):

מי שאשם – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה. חבר הכנסת בדש, נגמר. רבותי, לא נהפוך כאן למליאת ההסתדרות. תודה.

אדוני השר ישיב גם על השאלות הנוספות. חבר הכנסת דן תיכון, אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

חבר הכנסת סילבן שלום, אתה חבר סיעתו של חבר הכנסת תיכון, לכן אני לא יכול לאפשר לך לשאול. הכול בהתאם לנוהל. בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מחזיק בידי דוח מס' 41 של מבקרת המדינה. זה דוח קטלני נגד סגן שר האוצר מר יוסי ביילין. אותו עניין, אותה פרשה. הוא דרש למנות מפקחים במס הכנסה – מי שהם חברי מפלגת העבודה. הקלסר נמצא נשכח בלשכתו כשעזב את הלשכה.

מבקרת המדינה גינתה את התופעה הזאת. אברהם צרפתי לא נתמנה נציג מס הכנסה כי לא רצה לסייע בעניין הזה. ועכשיו חוזרים על אותו דבר. מה רוצים, שנקרא לאזרחים לא לשלם מס הכנסה?

פיני בדש (צומת):

– – –

היו"ר י' עזרן:

לא קיבלת רשות לשאול.

רפאל פנחסי (ש"ס):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הרב פנחסי, שאלתו ברורה ובהירה: האם, חלילה, יקרא למרד מסים.

ועכשיו חבר הכנסת שאול יהלום אולי – – –

פיני בדש (צומת):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בדש, אתה מפריע לי.

רפאל פנחסי (ש"ס):

מה השאלה הנוספת של חבר הכנסת שמאי?

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אתה לא שואל אותי. אתה צריך להקשיב היטב.

עכשיו חבר הכנסת שאול יהלום יהיה אולי בבחינת מחיה המסים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני משבח את חבר הכנסת שמאי שהביא לכאן מסמכים – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש. סליחה, קיבלתי תשובה.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנא אל תהפכו שאלתא בעל-פה להצעה לסדר. זה בלתי אפשרי. בבקשה, חבר הכנסת יהלום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אני משבח את חבר הכנסת שמאי, שהוכיח את העניין במסמכים. אנחנו מצפים מראש המערכת הכספית של מדינת ישראל, שר האוצר, שלא יתייחס אל הדברים הנאמרים כאן בשוויון נפש, בעיקר כאשר מתגלות הוכחות לדברים, לרבות מה שהביא כאן חבר הכנסת דן תיכון, על גורמים פוליטיים שנכנסים למכרזים בצורה בוטה, ושמפלגת העבודה, באמצעות מזכ"ל, ואני מקווה שלא באמצעות שר האוצר מטעמה, סבורה כנראה שרשות המס היא בידה, והיא יכולה לנהוג בה כמנהג פתקי ספיר המנוח.

אי לכך, אנחנו מבקשים מהשר, אם הוא יכול להצהיר, שכל מכתב וכל פנייה מטעם מזכ"ל מפלגת העבודה, לא רק שלא יענו, אלא זה ייחשב לרעת אותו אדם במכרז.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, עניתי את אשר עניתי לאור האינפורמציה שקיבלתי לא מחבר הכנסת נסים זוילי, אלא פניתי אל נציב מס הכנסה. לפיכך, אני מבקש מחבר הכנסת שמאי שיואיל להעביר אלי העתקי המכתבים – –

יעקב שמאי (הליכוד):

בהחלט.

שר האוצר א' שוחט:

— — שהוא קרא כאן, ואני אבדוק קודם כול מדוע אני קיבלתי את התשובה שקיבלתי. יכול להיות, שלא הנציב טיפל בעניין, או שהמכתבים לא הגיעו.

יעקב שמאי (הליכוד):

מי זו הגברת הוגט שמופיעה שם?

שר האוצר א' שוחט:

אני לא יודע. במס הכנסה עובדים 3,700 איש, וקשה לי להכיר את כולם. אבל אני אבקש ממך, חבר הכנסת שמאי, להעביר אלי עוד היום תצלומים של כל המכתבים — —

יעקב שמאי (הליכוד):

כבר מצלמים אותם.

שר האוצר א' שוחט:

— — ואני אבדוק את העניין.

לחבר הכנסת דן תיכון אני מציע לא לקרוא למרד מסים, כי אם יהיה מרד מסים, יהיה לנו קשה מאוד לממן — —

דן תיכון (הליכוד):

לא קראתי. שאלתי מה רוצים מאתנו.

שר האוצר א' שוחט:

לא ארחיב את הדיבור ולא אכנס לפרטים, אבל, לצערי הרב, הנגע של המלצות ושל מינויים פוליטיים הוא נגע שמלווה את המערכת שלנו, ואני מניח שחבר הכנסת תיכון, שדפדף והגיע עד יוסי ביילין, פסח על כמה פרקים. בהיכנסי למשרד – אני יכול להעיד על מינויים כאלה ואחרים שנעשו בהמלצות כאלה ואחרות – – –

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שר האוצר א' שוחט:

אני מגנה את הדברים.

היו"ר י' עזרן:

אז מה, אתה מציע לשר שלא להפסיד את השלטון?

שר האוצר א' שוחט:

הרי אני מגנה את הדברים, ואני אומר שאני מקווה שכל מכרז יהיה לגופו של עניין. ובאותן משרות שמצריכות מכרז, אומנם כך ינהגו.

יעקב שמאי (הליכוד):

מה אתה אומר על ההתערבות הבוטה של מזכ"ל מפלגת העבודה?

שר האוצר א' שוחט:

לחבר הכנסת שאול יהלום אני יכול להבטיח – – –

דן תיכון (הליכוד):

מי זו הוגט?

שר האוצר א' שוחט:

אינני יודע.

חבר הכנסת יהלום — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת יהלום, טוב. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, אתה לא מקשיב.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, לא השבת מה אתה עושה עם נסים זוילי.

שר האוצר א' שוחט:

תעביר אלי את הניירות.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, השר לא השיב — — —

היו"ר י' עזרן:

קודם כול, הוא לא חייב. הוא ניסה להשיב לך, ואתה המשכת לשוחח.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

אני מבין, אבל בכל אופן – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר אולי בכל זאת מוכן.

שר האוצר א' שוחט:

לא, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער, ניסיתי.

שאול יהלום (מפד"ל):

מזה רואים שלשר אין תשובה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, זה לא הוגן. אני מצטער. השר ניסה, פנה אליך פעמיים. אני שמעתי זאת. אתה היית עסוק.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא.

שאול יהלום (מפד"ל):

עמנואל זיסמן (העבודה):

שר האוצר א' שוחט:

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זיסמן, אני מרגיע את הרוחות כאן. אדוני השר, במקום כל הוויכוח הזה יכולת כבר לענות.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת ידידי שאול יהלום, מה אתה רוצה?

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מבקש תשובה על שאלתי. אתה שואל אותי מה אני רוצה, אז אני אומר לך.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אתה לא יכול לכפות זאת עליו. אתה ביקשת ממני, אני שאלתי את השר, מה עוד אני יכול לעשות, לתת מקל?

שאול יהלום (מפד"ל):

שהיושב-ראש יודה שלשר אין תשובה.

היו"ר י' עזרן:

קודם כול, אני לא מודה בכלל. אני יודע דבר אחד, שהשר כן ניסה לתת לך תשובה. הוא פנה אליך פעמיים, ואני לא יודע מה קרה אצלך, אתה היית מסביר ומשכנע את חבר הכנסת דן תיכון. אז במה אשם השר? אני לא מבין.

שאול יהלום (מפד"ל):

אין לו תשובה.

היו"ר י' עזרן:

אין לו תשובה. אז מה קורה? גם זה קורה.

הצעות לסדר-היום

היקף העלמות המס במדינה

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 3181, 3199, 3204 ו-3225, בנושא: היקף העלמות המס במדינה. ראשון הדוברים – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, במסגרת שבע דקות. בלי נדר, אקפיד על מסגרת הזמן. בבקשה, אדוני.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מעניין לעניין ואני מקווה לא באותו עניין.

אדוני השר, אני קורא לך לפתוח במלחמת חורמה במעלימי מס. הצלחתך-הצלחתנו תאפשר להפחית באורח משמעותי את שיעורי מס ההכנסה הבלתי נסבלים. אני מציע לבחון שלילת רשיונות המקצוע של מעלימים מקרב רופאים, אדריכלים, קבלנים, מורים ונותני שירותים אחרים, בדומה לשלילת רשיונות של רואי-חשבון ועורכי-דין במקרים דומים.

יש למנוע חיבורי חשמל ומים לבתים בתהליכי בנייה כאשר הקבלנים עושים יד אחת עם מזמיני העבודה להעלים מס. חובת תשלום בהמחאות ראוי שתורחב ותוחל גם על אלה שאינם משלמים עבור פעולה עסקית.

אדוני השר, יש צורך בחדשנות, בדמיון, בתעוזה ובמעקב שוטף שלך אישית אחר ההתפתחויות בתחום הכואב הזה.

מה קרה בשנים האחרונות? הרי כולנו יודעים שהעלמת מס קיימת מאז קום המדינה. בשנים האחרונות, כתוצאה ממחשוב ומיעילות מס הכנסה והמערכות, יש רבים רבים המשלמים מס אמת, כאשר בעבר רבים רבים לא שילמו. יש מעלימים שממשיכים בכך. יש עכשיו שתי קבוצות ברורות של מפרנסים – משלמי מס אמת ומעלימי מס באמת.

אדוני השר, אתה חייב לקבל הכנסות. אתה גובה שיעורי מס בלתי נסבלים משום שיש מיליארדי שקלים שבורחים מהידיים שלך – על-ידי המעלימים. אם ההעלמה תצטמצם, אפשר יהיה להוריד את שיעורי המס, כל אחד ממשלמי המס ישלם פחות. אני יודע שהיום שוקלים איך לגבות עוד 30 שקל כדי להעביר אותם לעניים, ואיך להעביר ממשלמי ביטוח לאומי עוד כמה שקלים לשכבות אחרות. הבעיה רחבה יותר. אתה תוכל למצוא עשרת מונים בתחום המלחמה בהעלמות.

לא רק שהמעלימים עוברים על החוק, אין להם עסק רק עם המדינה והשלטון, יש להם עסק עם כל אחד ממשלמי מס אמת. וכל אחד ממשלמי מס אמת ראוי שיהיה לו חשבון עם מעלימי המס. הם פוגעים בחברה הישראלית, הופכים אותה לנכה מבחינה חברתית.

אלפים נוסעים לטורקיה בחורף. שלח אנשים שלך לטורקיה ותראה מה חושבים הטורקים בענף המלונאות על הישראלים. לא גרמנים ולא איטלקים ולא אנגלים ולא אחרים מהמרים במיליונים, הישראלים כן.

העובדה שבביקורת של שלטונות מס הכנסה נמצאו העלמות בשיעור של 50% אצל קבלנים עושה את משלמי מס אמת ל"פראירים" בעיני עצמם. נציב המס גילה אחריות כאשר הביא לידיעת הציבור את דבר ההעלמות.

אני שואל: מדוע ארגון הקבלנים והבונים, שהוא ארגון חשוב, שחלק לו בבניין המדינה וחלק גדול במציאת פתרונות דיור, מדוע הוא שותק? הרי הקבלנים בשיעור מס של 50% נפגעים יותר מכול. אני לא מדבר על החברות הגדולות, שהן מתחרות זו בזו, ומשלמות מס אמיתי. בא מישו ומזמין בניית בית אצל קבלן המשלם מס אמת ואומר לו: אני רוצה להזמין אצלך בית. אומר לו הקבלן: אני חייב לקבל ממך מחיר כזה וכזה. אומר לו המזמין: יש על-ידך עשרה שמוכנים לתת לי בחצי מחיר. הם לא משלמים מס. זו תחרות פנימית שהורסת את הקבלנים המשלמים מס אמת. איפה הזעקה שלהם? איפה הביקורת שלהם?

ואיננו מדברים רק על העלמות של קבלנים שנמצאו. העלמה של קבלן משמעותה העלמות בשרשרת. הוא קונה בכסף שחור ומתחת לשולחן. הוא מוכר בכסף שחור. הוא קונה את הברזל, את היציקה, את המסמרים, את הלבנים, את הטיח ואת העבודה בכסף שחור. ראוי לבדוק כמה מהמובטלים שמקבלים דמי אבטלה מכולנו הם מעלימי מס ובעלי הכנסות, ולא נמוכות. זוהי תופעה בשרשרת.

לכן אני אומר, שצריך רפורמה בתחום הזה, חדשנות ותעוזה. אני מצדד בעונשים כבדים. אני מצדד בשלילת רשיונות עיסוק. נכון שיש ענישה של שבע שנים בחוק, אבל מערכת השפיטה סגורה, הצינורות סתומים, ויש לפתוח אותם.

אם אתה צריך תקציב לכך, הוא יאושר וינתן לך ביד פתוחה. כל שקל נוסף שאתה תשקיע כהוצאה יביא לך 10 שקלים ויותר כהכנסה.

היו"ר י' עזרן:

אתה צריך לסיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

רק חמש דקות?

היו"ר י' עזרן:

שבע דקות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אז יש לי עוד שתי דקות, אדוני. אני צופה על השעון ההוא.

היו"ר י' עזרן:

לא, לא. אני פה. בכרונמטר הזה שמת' שמונה דקות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אז יש עוד שלוש.

היו"ר י' עזרן:

סליחה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הסתכלתי בשעון.

היו"ר י' עזרן:

השעון ההוא פסול מכלל ועיקר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נא להוציא את השעון הזה אם הוא פסול.

היו"ר י' עזרן:

תוציא אותו. זה מה שקובע, חבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני התחלתי בדיוק ב-12:30.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער. אל תעשה אותי בדאי, עם כל הכבוד לך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מעלים דקות.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני מבקש ממך. אני שמתי כאן שמונה דקות. יש תקנה חדשה. אני אגיד מה קורה אתך. להצעה כזאת יש זכות של עשר דקות. כאשר יש כמה חברי כנסת, קבעו בנשיאות רק שבע דקות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני, דיברתי חמש דקות. אני מודיע לך, לפי השעון הזה חילקתי את הזמן.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד, אתה לא דיברת חמש דקות, אתה דיברת שמונה דקות, ואדוני ימשיך אם הוא רוצה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

טוב, אתה היושב-ראש ואתה הקובע. אני מקבל. יש לי כבוד ליושב-ראש. הכבוד כבוד, כעובדה דיברתי חמש דקות, ואני עומד על כך.

לכן, אדוני השר, אני גם חושב שיש לתגמל את העובדים המקצועיים. עובדי מס הכנסה בורחים לשוק החופשי. שם משלמים להם יותר כדי להתמודד עם אנשי מס הכנסה שנשארו בשירות עם התגמול הנמוך. הרפורמה צריכה לכלול גם את השאלה הזאת, כדי שלא תהיה בריחה.

אני מציע גם שלא להתעסק עם הקטנים. אסיים במקרה הצלם בחיפה, שבוודאי ידוע לך. בחיפה היתה ביקורת של מס הכנסה בחנות מצלמות ולא מצאו דבר. יצאו המפקחים ללא תוצאות. אותו צלם עצר אותם ביציאה ואמר: רגע, רגע, אתמול קיבלתי 100 דולר, איך מחליפים, לפי איזה שער? אה, אה, לא רשמת? מייד הם, לפי הבקשה שלו, הגישו נגדו תביעה.

אני מבקש לסיים. אני פונה אליך, אדוני השר, בבקשה לקיים דיון במליאה בנושא החשוב הזה. אני מבין שהבעיות קשות.

שר האוצר א' שוחט:

ועדה לא מספיקה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ראוי שהציבור ישמע את עמדתם של חברי הכנסת בדיון מוכן מראש. אנחנו יודעים שהדיון צריך להיות אצלך, לא בוועדה אלא במשרד האוצר. אבל ראוי שחברי הכנסת ישמיעו דברם וראוי שהציבור ישמע את עמדתם.

ושוב, אני מבקש להתנצל אם פגעתי בכבודה של הכנסת. תודה.

היו"ר י' עזרן:

לא פגעת בכלל. יש פה כרונומטר, שהוא מזייף, זה הכבוד שלו. אין בעיות. אני באמת מודה לך.

כעת הדובר הבא, חבר הכנסת אברהם פורז, הצעה מס' 3199. אני מבקש שאדוני, חבר הכנסת אברהם פורז, יתכנת מראש את הכרונומטר הזה. נראה אם הוא בסדר או לא.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לי יש השפעה עליו. תעבור רבע שעה והוא לא יצפץ.

היו"ר י' עזרן:

אתה אורי גלר של חברי הכנסת?

אברהם פורז (מרצ):

אורי גלר החדש.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מדבר על אורי גלר?

היו"ר י' עזרן:

אני רואה וקורא ואני מודע להרבה דברים שאדוני חושב שרוב לא יודע.

אברהם פורז (מרצ):

הדיאלוג בין אדוני לבין חבר הכנסת תיכון הוא על חשבוני?

דן תיכון (הליכוד):

אני חושב שאתה לא יודע.

היו"ר י' עזרן:

גם את זה אני יודע.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני יפעיל עכשיו את השעון, בבקשה.

היו"ר י' עזרן:

הנה, אדוני הנכבד.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מכהן כיושב-ראש ועדת המשנה למסים של ועדת הכספים של הכנסת. אם המליאה תחליט להעביר את הנושא לוועדת הכספים ויוטל עלינו לדון בעניין, אני מבטיח שנקיים דיון במהירות, כי הנושא באמת חשוב. לי, כמובן, אין התנגדות לדיון במליאה. מטבע הדברים, מי שמציע הצעה לסדר-היום מציע את המליאה.

העלמות המס הן דבר חמור מאוד מהסיבה הפשוטה שצוינה כאן, שכאשר מישהו מעלים מס הוא גורם לכך שאחרים צריכים לשלם יותר. מישהו משלם את המחיר בסופו של דבר. צריך להילחם בדבר הזה.

אדוני שר האוצר, צריך לומר ביושר, שאנחנו לא מטפלים בעניין הזה בצורה טובה. אני יודע שהמצב בישראל יחסית למקומות אחרים, בכלל זה מדינות במערב, איננו רע כל כך. אבל יש מה לעשות בכיוון הזה, בין היתר גם בנושא של מערכת בתי-המשפט.

אנחנו יודעים בעצם את עניין ההעלמות. כמעט כל אחד מאתנו, עד לרגע שמזהים אותו כחבר כנסת, נתקל בעניין הזה של העלמה. מי מאתנו לא נתקל בתופעה, שכאשר הוא בא לאיזה מקום אומרים לו: אתה רוצה את זה עם חשבונית או בלי? בלי חשבונית זה 17% פחות. האדם חסך את ה-17% של המע"מ, במקביל הוא חסך את המס השולי שלו, שבדרך כלל הוא 50%.

יש גם ציבור גדול מאוד של שכירים, שאין להם תיק כעצמאים והם עושים חלטורות שונות ומשונות בשעות אחר-הצהריים ובערב בהתקנת תריסים, בהתקנת דודי שמש, בתיקוני שרברבות ובמעשים כגון אלה.

יש ענפים שלמים, שלדעתי מתבצעת בהם העלמה בהיקף גדול, כמו בענף המזון, בעיקר בענף הפירות, ירקות טריים וכל הדברים האלה שלא נרשמים והם דברים קשים מאוד לפיקוח. גם בענף הבניין העניין הזה מאוד מאוד רווח. כל מי שהתנסה ברכישת דירה, לא הייתי אומר כל מי שהתנסה, במקרים רבים מאוד יש מערכת המעודדת, אפילו כשמדובר ברכישה גדולה של אלפי דולרים, לרשום מחיר הרבה יותר נמוך, והסיבה היא פשוטה: על הרוכש מוטל היום מס רכישה בסדר גודל של 4.5%. אם מורידים, נניח, ממחיר הדירה 20,000 דולר או 30,000 דולר, הרוכש משלם 4.5% פחות על 30,000 הדולר האלה. הקבלן, אגב, מבחינתו גם הוא בבעיה, משום שקבלנים מתקשים היום למצוא עובדים או קבלני משנה שמוכנים לתת חשבוניות, והקבלן זקוק לקופה ב' על מנת לממן כל מיני עובדים שעובדים אצלו בלי חשבוניות.

אדוני שר האוצר, הרי לספר את הבעיה זה קל. אני רוצה לומר לך איך אני מציע לטפל בה. קודם כול, אני מציע שתדו מהעניין של הצהרות ההון, אם לא באופן מוחלט, לפחות באופן חלקי.

שר האוצר א' שוחט:

צמצמו אותן.

אברהם פורז (מרצ):

צמצמו אותן בחצי, ולדעתי צריך לצמצם אותן כמעט לגמרי. הצהרת ההון היא דבר מאוד מכביד על הנישום, היא מחייבת אותו להתעסק במחירים היסטוריים של רכישות. זה גוזל הרבה מאוד שעות, ובסופו של דבר – רק פתי שהעלים הכנסה יצהיר עליה בהצהרת ההון. חזקה על המעלים, ואפילו הלא-מתוכם מאוד, שכפי שהעלים את ההכנסה, יעלים אותה מהצהרת ההון.

מה צריך לעשות בעצם, ואני לא יודע אם לא צריך לעשות אפילו כמה תיקוני חקיקה. יש במינוח המשפטי המלים: AGENT PROVOCATEUR. האם היושב-ראש יודע – בצרפתית זה סוכן מסית, סוכן מדיח. יש ויכוח במשפט הפלילי מה הדין של ראייה המושגת על-ידי סוכן מדיח. אני מציע, אדוני שר האוצר, שבעניין הזה של מסים, תפעילו רשת שלמה, ואם צריך תיקוני חוק, צריך לעזור לכם.

צריך אנשים שבאופן יזום ייכנסו עם מצלמת סתר למוסך וינסו לא לקבל חשבונית. צריך אנשים שבאופן יזום, והכול בצורה מתוחכמת, ינסו לקנות ולהתמקח עם קבלן ולקבל ממנו הסכמה לא לרשום. צריך לעשות את זה בכל המקומות. כשם שמשטרת התנועה הפעילה ניידות סמויות ואמרה לנהגים: לא מספיק שאתה רואה את האור הכחול המהבהב, דע לך שגם מכונית תמימה למראה העומדת בצד הדרך יכולה להיות ניידת שתתפוס אותך אם אתה נוסע במהירות מופרזת, כך אנחנו צריכים לעשות בענפים האלה. לדעתי, רק בשיטה הזאת אפשר יהיה לחדור באמת אל המעלימים האמיתיים. ובעניין הזה, כמו בכל דבר אחר, העניין הוא הרתעת. אם ייתפסו כמה כאלה וייענשו בכל חומר הדין, לדעתי זאת תהיה הרתעה לכל האחרים.

תודה רבה. אני מקווה שעמדתי בזמן.

היו"ר י' עזרן:

כן, וגם תרמת לנו דקתיים למעשה. באמת צמצמת את ההכנסות.

ובכן, רבותי, הצעה לסדר-היום מס' 3204, של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ; בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נציב מס ההכנסה, מר דורון לוי, מסר בשבוע שעבר, כי במבצעים שנערכו לאחרונה ללכידת עברייני מס באתרי בנייה שונים בארץ נתפסו כמחצית מן הקבלנים בהעלמת הכנסות.

עוד מסר נציב מס ההכנסה, שהשנה צפוי גידול של כ-500 מיליוני שקלים בהכנסות המדינה ממסים, וזאת כתוצאה מהעמקת הגבייה ובלא תוספת עובדים.

השיעור הגבוה והמדעים של מעלימי ההכנסות, כפי שנחשף על-ידי נציב מס ההכנסה, מוביל בהכרח לשלוש מסקנות יסודיות.

המסקנה הראשונה היא, שבתחום האכיפה והענישה מגלה המדינה אוזלת יד. הנטייה האובססיבית להסתפק במקרים רבים בהטלת כופר, ובמקרים אחרים בהטלת עונשים שאינם עומדים בכל יחס שהוא לחומרת העבירה, עוקרת מן השורש את אלמנט ההרתעה ומעודדת את מעלימי ההכנסות, שמחד גיסא – ערים לרמת הסיכון הנמוכה שהם נוטלים על עצמם, ומאידך גיסא – יודעים שאם אומנם ייתפסו, הרי העונשים והסנקציות שיינקטו נגדם, אך לעתים נדירות יעמדו ביחס ישר לרווח הרב שגרפו לכיסיהם עד מועד תפיסתם.

המסקנה השנייה היא, ששיעור מעלימי המס הגבוה מעיד על התנהגות נורמטיבית פסולה, שלפיה העלמת הכנסות אינה נתפסת בקרב ציבור אזרחי המדינה אלא כעבירה טכנית שאינה מטילה קלון על מבצעה.

המסקנה השלישית המתבקשת מנתונים מדהימים אלו היא, שנטל המס בישראל הוא, ככל הנראה, בבחינת גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה.

אדוני היושב-ראש, תהיינה המסקנות אשר תהיינה, בסופו של דבר מי שנושא בנטל העלמת ההכנסות הוא דווקא ציבור השכירים ומקבלי הקצבאות. דווקא אלה שאינם שותפים לחגיגת ההעלמות שפשטה בישראל, דווקא הם אלה הנאלצים לספוג ולשלם מכיסם ולקצץ בפת לחמם, כדי לפצות את המדינה על אובדן הכנסותיה הנגרם בעטיה של העלמת ההכנסות המסיבית.

רבות כבר דובר על הצורך ברפורמה ממשית בתחום המיסוי וההיסטוריה מלאה בהמלצות לרפורמות מכל מין וסוג. בפועל מעיד שיעורם הגבוה של מעלימי ההכנסות על צמיחתו המתמדת של ההון השחור ועל אוזלת ידה של הממשלה, אם במלחמתה בהון השחור ובמעלימי ההכנסות ואם בגיבושה של מדיניות שתפחית עד למינימום את כדאיות העלמת ההכנסות.

עסקים רבים בישראל נאלצים להתמודד עם מדיניות אחוזת תזזית הנהוגה על-ידי ממשלת ישראל: מיני גזירות הניחתות חדשות לבקרים על בעלי עסקים, כמו גם מדיניות מונטרית חסרת יציבות, המונעת מהם כל אפשרות ממשית לתכנן את מהלכיהם לטווח רחוק. עם זאת, כופה הממשלה את עצמה כשותף לאותם בעלי עסקים בשיעורים המגיעים כדי 50% ויותר.

במצב עניינים שכזה, קשה מאוד לשכנע בעל עסק, שלעתים מדיר שינה מעיניו מדאגה לעסקיו, שעליו להפריש מחצית מהכנסותיו לשותפתו, קרי למדינה, אשר לא זו בלבד שאינה שותפה לסיכונים שהוא נוטל על עצמו, אלא היא אף רואה עצמה חופשית לנהל מדיניות כלכלית בלתי יציבה, המערימה בדרכו משוכות המתגלות לעתים כבלתי הגיוניות לחלוטין.

אין ספק שקיים הכרח לקצץ משמעותית בנטל המסים המוטל על אזרחי המדינה. יתירה מזאת, יש להפחית את שיעור המסים עד לאותו שיעור שיהפוך את העלמת ההכנסות לבלתי כדאית. עם זאת, יש להחמיר בענישה באופן שכל מעלים הכנסות ידע, שאם ייתפס יקיץ הקץ על עסקיו.

אדוני היושב-ראש, צריך לעודד את בעלי ההון השחור, לתקופת זמן קצובה, לשלם עליו מס אמת, ועם חלוף אותה תקופה, יש לנקוט את כל האמצעים על מנת לחושפו ולשלול מבעליו את היכולת לנהל עסק כלשהו בעתיד.

בכל מקרה, אין להטיל את עול השלמת הכנסות המדינה, בשל אובדן ההכנסות כתוצאה מהעלמת הכנסות, על כתפי השכבות שאינן שותפות לחגיגה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד, גם תרמת לנו מזמנך.

ובכן, הצעה לסדר-היום מס' 3225, של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אחרון הדוברים; בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, כחצי מיליון נישומים אינם ממלאים את חובת הדיווח לשלטונות המס, כי, להערכתם, המערכת לא תגיע אליהם להענישם – כך התריעו מומחי המכון הישראלי לחברה ולכלכלה במכתב שהפנו אליך כבר לפני שנה. לפי הבעת הפנים שלך אני רואה, שאתה לא זוכר את הדבר הזה.

במקום לגבות מכל מי שחייב בתשלום, בכל דרך אפשרית, הרי המצב לאשורו הוא, שמערכת המס גובה את המסים רק ממי שאפשר.

אדוני שר האוצר, אני רוצה לשאול: האומנם קיימת שביעות רצון במשרד האוצר מן הסכום הנגבה על-ידי מיסוי, כפי שהעיד בזמנו ראש מינהל הכנסות המדינה? הוא הצהיר בזמנו, אני מצטט מדבריו, "על שביעות רצון במערכת מן הסכום הנגבה, כולל קנסות, קנסות מינהליים, הצמדה, ריבית, כופר וכיוצא בזה, אשר מתאים" – לדעתו – "ליעדי הגבייה שמזכיר תקציב המדינה בסעיף ההכנסות".

אני שואל אותך: האומנם אפשר להיות שבע רצון במצב שבו מדינת ישראל מפסידה מדי שנה הכנסה בהיקף של מיליארדי שקלים, הפסד שנגרם כתוצאה מהעלמות מס וכתוצאה מפעילות רחבה של הון שחור? האם להיות שבע רצון מזיוף סיטוני של חשבונות פיקטיביות, שפורח בסיוע ערביי השטחים, בלי שמש הכנסה יכול להתמודד עם כך, עם אותם בתי-דפוס, בתי-דפוס שעיקר עיסוקם הוא הדפסת החשבונות ומכירתן למשווקי תוצרת חקלאית, לקבלני בניין, לבעלי חברות לשירותי כוח אדם ועוד?

אולי ואשאל: האם להיות מרוצה מפריחתה של תעשיית ייבוא מכוניות פרטיות על-ידי תיירים ומכירתן בערים הגדולות ללא מעורבות השלטונות, תוך זיוף של מסמכי רישוי? או להיות מרוצה מההברחות, דרך הנמלים, של מכולות עם מוצרי אלקטרוניקה מתוחכמים? אגב, אני שואל את עצמי: ומה אם במקום זאת היה מדובר בהברחה של סמים או, חלילה, של כלי נשק? האם לא ניתן היה למנוע זאת בעידן הטכנולוגיה ואמצעי הפיקוח החדשים?

ניתן לקבוע במידה מסוימת של ודאות, כי אם כך – אין לנו על מה להיות שבעי רצון כל כך, ואנו מוכרחים לשאול את עצמנו, מה אפשר לעשות, כיצד לשנות את התנהגות הציבור בנוגע להעלמות המס, שהפכו נורמה שאין מתביישים בה? כיצד לגרום לכך שלא יהיה כדאי להעלים, לא יהיה כדאי ל"דגים הקטנים" ולא יהיה כדאי גם ל"לווייתנים הגדולים"?

והעיתונות מפרסמת מפעם לפעם, בכפיפה אחת, זה לצד זה, העלמות מס של מורים שנותנים שיעורים פרטיים – אינני רוצה לפגוע בסקטור זה, חלילה – וידיעות על העלמות מס בהיקף עצום של חברות גדולות, כפי שהיה עם חשיפתה של אותה פרשייה, פרשיית אנשי העסקים מהשורה הראשונה. כנ"ל עורכי-דין, שהונו את מס הכנסה באמצעות שימוש בחוזי שכירות פיקטיביים.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, כל הדברים האלה לא הוכחו. משלא הוכחו, אל תתייחס אליהם כאשמים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

חלק מהדברים פה הוכחו.

אברהם פורז (מרצ):

לגבי החוזים הפיקטיביים – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה על חשבוני, אדוני היושב-ראש?

היו"ר י' עזרן:

זו זכותך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

לא על חשבוני.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד, זה על חשבונך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה על חשבוני. זה על חשבון הזמן שלי. אתם גורמים לי עוול.

דוד לוי (הליכוד):

— — —

אברהם פורז (מרצ):

היה עניין של — — —

היו"ר י' עזרן:

קריאת ביניים מכובדת ורגועה, אחת, שתיים.

דן תיכון (הליכוד):

היה עניין של תום לב — — —

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני שומע בקולו של חבר הכנסת דוד לוי במקרה הזה ובנושא הזה ואני עובר לנושא אחר.

בכל זאת ארצה להתייחס ולהזכיר בעניין זה, חבר הכנסת דן תיכון, פסק-דין שניתן בבית-המשפט המחוזי. את זה אני יכול לצטט. אני מתייחס לפסק-דין נתן הרפז, ערעור פלילי 512/92, בהתייחסו לעבירות מס של רואי-חשבון שהואשמו בהשמטת הכנסות, בניהול ספרים כוזבים, בהסוואת הוצאות פרטיות ובמתן ייעוץ ללקוחות כדי להשמיט הכנסות ולהגדיל את ההוצאות באופן כוזב. פסק-הדין גרס, כי דווקא נגדם, נגד רואי-החשבון ובעלי המקצועות החופשיים, צריך לנקוט מדיניות של יד חזקה, משום "שהשכלתם ומעמדם החברתי הרם מחייבים התנהגות לדוגמה מצדם ונאמנות יתר לצד החוק והמוסר גם יחד".

בשל חשיבות הפסק לענייננו אמשיך ואצטט ממנו: "כאשר רואה-חשבון עושה שימוש בידע המקצועי שלו ובאמון שנותנים בו כדי לרמות ולהונות את שלטונות המס, לא רק שהוא עובר עבירה מובהקת שקלון עמה, לעניין זה אין הבדל אם עשה זאת למען לקוח או למען עצמו. כך או כך, מעשים כאלה משחיתים את מקצוע ראיית-החשבון כשם שהם משחיתים את הציבור בכללותו".

אומנם דין פרוטה כדין מאה, אבל חשוב שמי שמתיימרים להיות "הארזים" שבחברה ישמשו דוגמה ל"אזובי הקיר". נגד "הארזים" שבחברה צריך לפעול במלוא העוצמה והנחרצות המוסרית העומדות לרשותנו אם יפרו חוק, או, במקרה שלנו, יעלימו מס.

היו"ר י' עזרן:

יש יועץ מס ויש רועץ מס.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מאחר שבינתיים שר האוצר חזר, יש שאלה שאני רוצה לשאול דווקא כשהוא נמצא כאן. אני רוצה לשאול אותך, אדוני שר האוצר, האם יש יחס שווה והוגן בהתייחסות של שלטונות מס הכנסה כלפי כל קבוצות הכדורגל וקבוצות הכדורסל בארץ-ישראל? ואם כן, זו שאלתי, מדוע רק קבוצה אחת, קבוצת הכדורגל של "הפועל ירושלים", נמצאת בהליכי פירוק בגלל דרישת מס הכנסה? למיטב ידיעתי, אין קבוצת כדורגל ואין קבוצת כדורסל שלא מפגרת במיליונים, אבל רק הקבוצה הזאת היא בהליכי פירוק בגלל מס הכנסה.

אני רוצה לבקש ממך, שתמסור לכנסת דין-וחשבון מפורט על כך ועל היקף החובות למס הכנסה של כל קבוצות הכדורגל והכדורסל, בנפרד, במדינת ישראל.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתה רוצה לשמוע את האמת? הפטרונים של "הפועל תל-אביב" יותר טובים מהפטרונים של "הפועל ירושלים".

היו"ר י' עזרן:

הבה לא ניתן כאן ציונים.

אברהם פורז (מרצ):

זו אינפורמציה חסויה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

למה זו אינפורמציה חסויה?

היו"ר י' עזרן:

אדוני חבר הכנסת זיסמן, סיימת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני סיימתי?

היו"ר י' עזרן:

כן. השעון צלצל. אתה רוצה עוד דקה, בבקשה.

אני שואל: אסור לאוצר להיות אוהד "בית"ר ירושלים"?

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני בעד "בית"ר ירושלים". אני רק בעד לפרסם מה שהוא חייב, ולא רק "בית"ר" אלא כל קבוצות הכדורגל והכדורסל. אני רוצה לקבל הסבר, מדוע לא פתחו בהליכי פירוק נגד כולם. היו צריכים לעשות זאת כמעט נגד כולם.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

החוק אוסר על מס הכנסה למסור אינפורמציה על נישומים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אנחנו בעד פומביות ובעד חשיפת האמת. אני בטוח שגם אתה בעד זה. כמו שאנחנו לא רוצים שיעלימו מס, אנחנו גם רוצים לדעת את האמת בנושא הזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. כעת, סליחה, אדוני השר יתייחס לנושא הזה, ואולי יגלה את אוזנינו קצת מסודות הכדורגל והכדורסל.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מגישי ההצעות, אני מסכים למה שעבר כחוט השני בדבריהם של מגישי ההצעות, שהעלמת המס איננה מעשה מרמה כלפי המדינה בלבד אלא הדבר הוא, בעצם, לקיחת כסף מאותם אזרחים שמקיימים את החוק ומשלמים את המס על-פי החוקים, שכן אין ספק, שאילו היה תשלום מלא של מס אמת, רמת המס היתה יותר נמוכה.

אני הייתי מעדיף, עשיתי את זה גם בתפקידי כשר האוצר, באישור הכנסת, לעשות את כל הדברים כדי שמערכת המס תהיה בשיעורים נמוכים יותר גם במס הכנסה, גם במע"מ וגם במסים אחרים. אין לי ספק, שלו היו הכנסות המדינה מתבססות על הכנסות מלאות מכל המערכת, מצבנו היה טוב יותר ושיעורי המס שהיינו צריכים להטיל על האוכלוסייה היו נמוכים יותר. עם זאת, אני יכול להגיד, שבמסגרת תוכנית רב-שנתית של אגף מס הכנסה ומס רכוש הוחלט להקצות כוח אדם ומשאבים רבים יותר לטיפול במודיעין שטח ובפעילות מבצעית, במטרה להרחיב את מעגל משלמי המס ולאכוף את הגבייה בזמן אמת.

במסגרת זאת קיים האגף לאחרונה כמה מבצעים משולבים של מודיעין וניהול ספרים, מבצעים משולבים של מחלקת חקירות ומחלקת ניכויים, כמו גם מבצעי אכיפה ברחבי הארץ. כיעד ראשון נבחר ענף הבנייה, זאת לאור פעולות מקדימות של מודיעין נציבות מס הכנסה וכתוצאה מהפעילות המשקית המרובה בענף זה. התוצאות במבצעים אלה אכן מלמדות על אחוז העלמות גבוה ביותר, לא אצל החברות הגדולות בדרך כלל, אלא אצל קבילי המשנה. עם זאת, היות שמדובר בשלבים ראשונים של תוכנית, עדיין מוקדם להסיק מסקנות בקשר להיקף העלמות המס.

ראוי לציין, שאגף מס הכנסה ומס רכוש השקיע מאמצים מרביים, וכך יעשה גם בשנים הבאות, להעמקת הגבייה.

אגף מס הכנסה גבה בשנת המס 1993 סך של 30.7 מיליארד שקלים, דהיינו קרוב ל-700 מיליון שקלים מעל התחזית, שעמדה על כ-30 מיליארד שקלים, וגם היא דיברה על העלאה ריאלית בשיעור גביית המס בשנת 1993.

בתחום זה בוצעו הן מבצעים שוטפים והן מבצעים של יחידות ההוצאה לפועל של האגף ופעולות רבות נוספות.

במהלך פעולות אכיפת הגבייה עוקלו מיטלטלין של 10,000 חייבים. כמו-כן עוקלו כ-1,000 כלי רכב. אגף מס הכנסה עיכב סחורות במכס עד תשלום חובות המס, בהיקף של 2,500 מקרים. כמו-כן הוחלט באגף מס הכנסה להקים יחידה חדשה שתעסוק בטיפול בתיקים קשי-גבייה, ותפקידה יהיה לאתר חברות הנקלעות לקשיים כספיים וצריכות טיפול מוקדם ומיידי. היחידה תורכב מעורכי-דין, מרואי-חשבון ומאנשי גבייה.

נוסף על כך הוקמה יחידת חקירות נוספת, פקיד שומה חקירות מרכז, הממוקמת בחולון ונותנת מענה הולם לבעיית העלמת מס באזור המרכז. כמו-כן הוקמה יחידת מודיעין, המתפקדת באחריות מחלקת החקירות של אגף מס הכנסה. יחידה זו מונה כ-30 עובדים, הפרוסים ברחבי הארץ ומלקטים מידע מודיעיני-פלילי המסייע להעמקת החקירה ולתוצאותיה.

אגב כך יודגש, כי מחלקת החקירות של אגף מס הכנסה הרחיבה פעילותה באופן משמעותי ביותר ופתחה תיקי חקירה רבים יותר מאשר בשנים קודמות, וזאת בהיקף של 50% יותר מאשר בשנה הקודמת.

גם בתחום ביקורות ניהול הספרים נעשתה עבודה רחבת היקף.

מבצעים רבי-משתתפים נערכו באתרי בנייה באזורי הארץ השונים. כמו-כן נערכו מבצעי ניהול ספרים בתחומים רבים אחרים. בסך הכול בוצעו כ-96,000 פעולות ביקורת. פעולות אלה הביאו לתפיסה של למעלה מ-3,000 עסקים שלא היו להם תיקים באגף מס הכנסה, ולמחלקת החקירות הועברו 117 מקרים מיוחדים לפתיחת חקירה פלילית.

בסך הכול, בכ-10% מהביקורות שנערכו נתפסו מעלימי הכנסות.

האגף מתכוון, בעניין זה, להרחיב את פעילותו עוד מעבר לכך, על מנת שתצומצם תופעת אי-רישום תקבולים, והוא יעשה כל שנדרש כדי שהמסים למס הכנסה ולמס רכוש, ואני מוסיף: גם למע"מ, ישולמו במועד.

אני חושב, שתשלום מס הוא זכות לתושב ולא חובה. זה דבר שצריך לעשות אותו, ואם נצליח להגיע לכך, ועל כך צריך לשקוד ולעבוד, שיהיה חינוך לאזרחים ותהיה להם תודעה שמי שאינו משלם מס כאילו לקח כסף מידידו, מחברו, מעמיתו לעבודה, שכן אי-גביית הכסף גורמת, כפי שנאמר, להעלאת שיעורי המס.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת סלמוביץ, שלא הוטלו גזירות נוספות. המערכת של הגבייה הרבה יותר משוכללת, שיעורי המס פחתו, וגם ב-1 בחודש ינואר השנה תשלומי מס הכנסה על יחידים יופחתו בערך של כ-650 מיליון שקלים, ומס החברות גם הוא, בתהליך הדרגתי, יורד ב-1% במשך שנה. ב-1 בינואר השנה יהיה השיעור פחות מאשר בשנה שעברה ובשנת 1992, ויגיע ל-38%, עד אשר ירד, בתהליך רציף, ל-36%.

חבר הכנסת זוסמן, אני לא יכול לענות לך את התשובה – – –

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת זיסמן, גם מהטעם שנאמר כאן, של חסיון החקירות בוודאי, ואולי מטעם נוסף – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתה יכול לתת לי תשובה ציבורית. תעשה בדיקה – – –

שר האוצר א' שוחט:

אני אבדוק את העניין. אני יכול רק להגיד לך, שהיו אלי פניות מספר של קבוצות ספורט, לא כולן מירושלים, לפחות בטענה שמי שמקופחת היא קבוצת "הפועל ירושלים"; אני אולי מקזז את הביקורת שהיתה קודם על מכתבו של מזכיר מפלגת העבודה, לקבל עובד ששייך למערכת – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

שר האוצר א' שוחט:

— — — שכן אם מערכת מס הכנסה, לדברך, מפלה לרעה, בשלטונה של מפלגת העבודה, את קבוצת "הפועל", אז כנראה היטשטשו הגבולות והדברים הפכו להיות לא כבעבר — — —

דוד לוי (הליכוד):

היא קרובה לשר הבריאות בימים אלה — — —

שר האוצר א' שוחט:

זה על חשבון, יכול להיות.

היו"ר י' עזרן:

היא זקוקה לבריאות פיננסית.

שר האוצר א' שוחט:

לאחרונה התקיימה פגישה — כי אתה טענת שהעלמות במכס לא נבדקות כהלכה וצריך לראות אותן כמו הברחת סם או כמו טיפול בהברחה של אמצעי לחימה. אני יכול להגיד לך, שלאחרונה התקיימה פגישה עם מפכ"ל המשטרה ומנהל המכס במגמה לשתף פעולה, אבל דווקא מהכיוון ההפוך. המשטרה פנתה, שבנושא של הברחות סמים המכס ישתף פעולה, כפי שקיים בהרבה מקומות בעולם. מכינים כעת מסמך עבודה, כדי שיהיה שילוב בין הדברים.

סיכומו של דבר, אני כשר האוצר מטפל ואטפל בביצוע גביית המס בדרך הטובה ביותר האפשרית, ואני מקבל את מה שנאמר פה, שיש מה לעשות בעניין גם בתחום המינהלי, גם בתחום הענישה, גם בתחום החינוכי, זאת על מנת שנוכל לקבל יותר הכנסות, שכן כבר נאמר: יותר גביית אמת — פחות נטל מס על כלל האזרחים.

אני מציע לכנסת, אינני מתנגד לכך שהדיון יתקיים בוועדת הכספים, אני פונה לחבר הכנסת ויינשטיין, אני מתחייב לבוא לדיון הזה יחד עם האנשים העוסקים בעניין, עם מינהל הכנסות המדינה, אגף מע"מ, אגף המכס ואגף מס הכנסה. מקובל עלי כי הכנסת צריכה, לפי דעתי באמצעות ועדת הכספים, לקיים דיון יסודי ורציני בעניין, לשמוע את הנתונים, ואוזני כרויה לשמוע הצעות בנושא הזה, על מנת לשפר את מערכת הגבייה, שכן זה עניין ששייך לכל חלקי הבית, ללא הבדל בין קואליציה ואופוזיציה, וכולם מבינים שגביית מס אמת היא דבר חשוב, דבר צודק, דבר שצריך לעשותו.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר. למעשה, כדורגל הוא 11 אנשים מבוגרים שרודפים אחרי עור בהמה ממולא אוויר. שחקן שאף פעם לא מגיע למצב של בעיטה הוא חבר אגודת צער בעלי-חיים כנראה.

אנחנו עוברים להצבעה.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש הצעות אחרות.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש הצעות אחרות.

היו"ר י' עזרן:

נכון, יש הצעות אחרות, כיוון שהשר הציע להעביר לוועדה.

לחבר הכנסת דן תיכון יש הצעה להסיר את הצעת חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אני הייתי ראשון.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, חכה דקה ויגיע תורך. חבר הכנסת דן תיכון, במסגרת דקה, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, גם מלה טובה על מס הכנסה לא תזיק. מפריזים בשיעור ההעלמות, ותמיד מציינים שבארצות-הברית אין העלמות. יש בארצות-הברית ויש במדינת ישראל. אני לא חושב שכאן מעלימים יותר מאשר בכל מדינה מערבית מתוקנת.

אבל, אם אני יכול לתרום את תרומתי לצורך הדיון, אציע לך לעשות דבר פשוט – לפשט את פקודת מס הכנסה. זה כל כך מסובך. גם כשאתה רוצה לשלם, לא תמיד אתה יכול, לא תמיד אתה יודע, לא תמיד אתה מבין. האינפלציה עברה מן העולם, פחות או יותר. זה הזמן לערוך מחדש את פקודת מס הכנסה.

ועוד נושא אחד – אמון או אי-אמון בין שלטונות המס לבין הנישומים. כאשר הנישום מביא את הספרים ואומרים לו: שים את הספרים בצד, תוסיף 30% – הוא באותו יום לא ישן, ולא רק באותו יום, מן הרגע שהוא קיבל הזמנה למס הכנסה הוא מפסיק לישון. כשאומר לו הפקיד: שים את הספרים בצד ותוסיף 30%, יכול להיות שהוא בסופו של דבר, בשל יועץ המס שלו, יוסיף את ה-30%, אבל שיהיה ברור – שנה לאחר מכן הוא ירמה, ובצדק הוא ירמה. כי אם אומרים לו: שים את הספרים בצד, לא חשוב מה רשמת, תוסיף 30% – זה מה שנקרא אי-אמון. אני מבקש ממך, אם אפשר, להחזיר את האמון בין הנישום לבין מס הכנסה, כך שלפחות 30%–40% מן הדוחות יאושרו אוטומטית. זה יתרום יותר מכל דבר אחר להגדלת הגבייה במס הכנסה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת דן תיכון; השתדלתי שלא לקרוא קריאות ביניים בתור יושב-ראש.

חבר הכנסת יוסף בא-גד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כולנו בעד מס אמת, ואנחנו רוצים לחזק את שר האוצר. מס הכנסה הוא אוויר קיומנו. אבל למה נטפלים לקטנות? חוקרי מס הכנסה פשטו על בתי-הספר העירוניים בפתח-תקווה לבדוק אם ניכו מס ממרצים. בתי-הספר מזמינים מרצים להרצות בפני הילדים, לא קל להשיג אותם, לא כולם רוצים לבוא. ברגע שנטפלים לקטנות – כסף זה לא מביא, שנה זה מביא, וזה לא נותן את מה שכולנו רוצים. כולנו רוצים לתמוך ולחזק, כפי שאמרתי, אבל לפעמים – חז"ל אומרים: לא עכברא גנב אלא חורא גנב. תסגרו את החורים ואז לעכברים לא יהיה לאן לברוח, אבל הכול בחיור וברוח טובה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פורז. בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

נכבדי שר האוצר, אין ספק שצריך לשנות את סדרי העדיפויות בכל מה שקשור בגביית מסים, אבל צריך לתקן גם את פקודת המסים (גבייה). נתקלתי השבוע בניסיון אישי, אתה מגיע לכנסת ופתאום מודיעים לך שהמכונת והמשכורת מעוקלים. אתה בודק ומסתבר שאיזה פקיד טעה בסיווג, טעה במספר תעודת הזהות, או השד יודע מה, ובלי התראה, בלי הודעה, מגיעים לכיסך, והאוצר מושיט את ידו לאותו כיס של אותו אדם.

אני חושב, שאם טעויות כאלה קורות – ונתקלתי בזה, כפי שאמרתי לך, אישית השבוע, והיה קשה מאוד למצוא כתובת לפנות אליה – הרי שכל פקודת המסים (גבייה) זקוקה כנראה לרענון, כדי שהגישות לכיסו של השכיר תהיה קצת יותר מבוקרת.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת רון נחמן ביקש להסיר, אבל הוא איננו.

ובכן, רבותי, האם נצביע על כל הצעה בנפרד או על כל ההצעות יחד?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

קודם כול תשאל אם אנחנו מסכימים.

היו"ר י' עזרן:

נכון. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני רואה בחיוב את נכונותו של השר לבוא לוועדה אישית. אני מקבל את הצעתו.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת אברהם פורז?

אברהם פורז (מרצ):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ?

אסתר סלמוביץ (צומת):

מסכימה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת עמנואל זיסמן?

עמנואל זיסמן (העבודה):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, רבותי, יש לנו כעת שתי הצעות – הצעת המציעים והצעת השר. מי בעד ומי נגד העברת הנושא לוועדה?

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 13
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין
נמנעים – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, 13 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

איך זה יכול להיות? יש 20 חברי כנסת באולם.

היו"ר י' עזרן:

הם עומדים ולא מצביעים. הם רוצים כנראה להצטרף לכדורגל. חבר הכנסת זיסמן, אני מבקש, רק תן לי לקרוא את תוצאות ההצבעה.

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעות האלה תעבורנה לוועדת הכספים לשם השלמת הדיון.

שאלות בעל-פה

היו"ר י' עזרן:

אנחנו כעת עוברים לשאלת בעל-פה של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה אל שר האוצר, בנושא: העלאת מס רכוש בשנת 1994. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

העלאת מס רכוש בשנת 1994

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר האוצר, חברי הכנסת, נודע לי כי מס רכוש על קרקע לשנת המס 1994 התייקר במאות אחוזים לעומת שנת 1993.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא אחוז ההעלאה במס רכוש של שנת 1994 לעומת 1993, וכיצד חושבה ההעלאה?

2. מתי יעודכן חוק מס רכוש, וכיצד?

3. האם יבוטלו ההערכות ויישלחו חשבונות חדשים?

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, 1. שומת מס רכוש נקבעת על-פי מחירה בשוק החופשי של הקרקע בתחילת כל שנת מס. לכן לא ניתן לדבר על העלאה באחוזים אלא יש להתייחס לכל מקרה לגופו, בהתחשב במחירי השוק באותה שנה, ובשים לב לאפשרויות הניצול של אותן קרקעות ולשינוי הייעודים הנקבעים על-ידי רשויות התכנון.

2. הצעת החוק הונחה על שולחן הכנסת ותובא בקרוב לקריאה ראשונה. על-פי הצעת החוק, החל משנת המס 1994 תשונה הגדרת "קרקע חקלאית" וייקבע כי קרקע תיחשב כקרקע חקלאית אם היא יועדה לחקלאות או לשמורת טבע בתוכנית על-פי חוק התכנון והבנייה, בלי שיהיה צורך לבדוק האם הקרקע משמשת לחקלאות או ראויה לשמש לחקלאות. קביעה זו, כאמור, תקל על אלפי בעלי קרקעות. כמו-כן מוצע בהצעת החוק להקטין את שווייה של קרקע, שעליה מטעים שניטעו לפני 1 בינואר 1994, בסכום של 27,120 שקל לדונם לשנת המס 1993, שיתעדכן כל שנה.

3. לאור ההסבר בתשובה מס' 1, בעניין דרך קביעת השומה – אין מקום לביטול השומות שנשלחו לבעלי הקרקעות, אולם כל בעל קרקע רשאי להשיג על השומה ולערור עליה אם ימצא כי קופח. כאמור, כאשר יחוקק החוק – ואני מקווה שבהקדם – הבעיה אשר העלית בשאלה מס' 2 אכן תיפתר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה, במסגרת דקתיים. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, המרירות בקרב בעלי הקרקעות, במיוחד בסקטור הערבי, בגלל המס החדש של שנת 1994, גוברת היום. הסטטוס של הקרקע לא השתנה. זה אותו סטטוס, אותה חלקה; ויש לי דוגמאות, ומסרתי אותן גם למר דב שטאוב, שהעלו את ההערכה ב-300%, ולכן המס עלה בעקבות זאת באותו שיעור. זה נעשה בצורה משונה, כאשר אנחנו נושאים ונותנים עם נציגי משרדך כדי לנסות להקל על בעלי הקרקעות, יהודים או ערבים, במיוחד אלה שירשו את הקרקע מאבותיהם.

בפועל, כבוד השר מוסר לכנסת אינפורמציה שאני מברך עליה. גם במשא-ומתן נותנים לנו אינפורמציה שבסך הכול מראה על כיוון חיובי, אבל בפועל הנישומים מקבלים הערכות אדירות שהם לא יכולים לעמוד בהן, ובתנאים קשים. גם פעילות הגבייה מביאה להגברת המרירות, במיוחד בסקטור הערבי, אבל כלל בעלי הקרקעות במדינה סובלים מכך.

מה קובע, המדיניות המוצהרת של השר ושל אנשי משרדו, או מה שעושים בשטח, כאשר מעקלים פוגעים באנשים שצריכים לשלם את המס? אני מדבר עכשיו על מה צריך לעשות, האם להמשיך במעשים הללו שמגבירים את המרירות, או להביא ליישום בפועל של המדיניות המוצהרת הזאת?

היו"ר י' עזרן:

תודה.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, יש שלושה חברי כנסת מהסיעה שלכם. אפשר לתת לשני שואלים, הרי אדוני מכיר את הנוהל. ובכן, חבר הכנסת פני בדש, ואחד משלושתכם. אינני יודע בדיוק מי הרים יד ראשון, דומני שהיה זה חבר הכנסת דן תיכון. אם הוא יוותר לך, בבקשה. חבר הכנסת דן תיכון, האם אתה מוכן לאשר שמבין שלוששתכם, מאותה סיעה, אתה היית הראשון שהרים יד וביקש?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו מוותרים לחבר הכנסת אסעד.

היו"ר י' עזרן:

תודה. עזרתם לי. בבקשה, חבר הכנסת פני בדש.

פני בדש (צומת):

אדוני השר, הבעיה שהעלה חבר הכנסת דראושה מדברת על תקנה 533, שאם קרקע חקלאית מתאימה לתוכנית מתאר, אז בעלי הקרקע החקלאית, שהקרקע שלהם מתאימה לבנייה, קיבלו הודעה לתשלום מס על קרקע לבנייה.

אני רוצה להעלות נושא אחר, והוא היטלי השבחה בנושא הקרקעות ברשות המקומית. עד 1971 ניתן היטל ההשבחה – 50% לרשות ו-50% למינהל. מ-1971 היה הסכם שלפיו 90% למינהל ו-10% לרשות. הדבר פגע קשה מאוד בפיתוח הרשויות המקומיות.

האם השר יעזור לנו לשנות את החוק ולהחזיר את החלוקה ל-50% – 50%, כדי לאפשר לרשויות המקומיות לפתח תשתיות, ואין להן היום תקציב לעניין הזה, ובסך הכול האוצר לא יפסיד הרבה כסף, כי פיתוח התשתיות ברשויות המקומיות יביא להעלאת ערך הקרקע, ובסופו של דבר אוצר לא ייפגע מזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, לפני כמעט שנה הגשתי הצעת חוק בנושא מס רכוש. אני שומע עכשיו שמעלים את מס הרכוש, ובעיקר לאותם בעלי אדמות במגזר המיעוטים, רובם בעלי אדמות בצפון.

ההצעה היתה לבטל את מס הרכוש על אדמות שהועברו בירושה, כי בסך הכול זה מתבטא בדונמים מעטים. נוסף על כך, אמרתי בשנה שעברה, שהמס שהוטל בשנים קודמות לא ניתן לשלם אותו, גם אם אתה מוכר את האדמה ואת הבית. לכן, הופכים את האנשים בעל כורחם לעבריינים, כי אי-אפשר לשלם את המס הזה, והשנה אתם הולכים ומעלים את שיעורי המס, וכך הופכים יותר אנשים לעבריינים.

לכן באה הצעת התיקון לגבי מי שקיבל את האדמה בירושה. זה מתבטא בסך הכול באנשים שיש להם 600 מטר, דונם שם ודונם כאן. לכן ההצעה לבטל. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ברצוני להשיב על שאלתו הנוספת של חבר הכנסת דראושה, ואני מחבר אליה גם את שאלתו של חבר הכנסת אסעד אסעד. אני אעשה כמיטב יכולתי שהחוק, שהוא מוכן ועבר את כל ההליכים, יונח במהירות על שולחן הכנסת.

חבר הכנסת דראושה, המערכת צריכה להמשיך לפעול, וההקלות שרצינו לתת צריכות להתקיים. זה שיש הפרש בין הדברים יוצר את המתיחות, ואני מבין זאת. אני עושה כמיטב יכולתי, ואבדוק מייד עם שובי למשרד מדוע הדברים לא מגיעים לידי חקיקה, דבר שיקל מאוד על האנשים. אני מבין שגם חבר הכנסת אסעד אסעד מעלה אותה סוגיה.

לחבר הכנסת בדש אני יכול להגיד, שנתגלגלה לידי הזכות לבקר ביום שישי שעבר בעומר, ואתה אירחת אותי, ואם מצב הפיתוח בכל הארץ, בחקיקה הקיימת, יהיה כפי שהוא בעומר, לא צריך לשנות שום חוק. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, תודה לך.

אדוני שר האוצר, יש פה הצעת חוק של חבר הכנסת שאול עמור, שקשה לו להיות נוכח פה, ושר התחבורה נמצא באולם. האם תסכים שהוא יעלה כעת את הצעתו?

שר האוצר א' שוחט:

יש לי בקשה – – –

שאול עמור (הליכוד):

שלוש דקות, כבוד השר.

שר האוצר א' שוחט:

בבקשה.

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (פסילה עקב נהיגה בשיכרות), התשנ"ג-1992

(הצעת חבר הכנסת ש' עמור)

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת שאול עמור, בבקשה. הצעת חוק – ת"ז – לתיקון פקודת התעבורה (פסילה עקב נהיגה בשיכרות), התשנ"ג-1992.

שאול עמור (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר התחבורה, חברי הכנסת, אנחנו עדים לגל אלימות גואה של צעירים ולגל נוראי של תאונות דרכים בשנה האחרונה, שלא היה כמותו מאז קום המדינה. מעורבים בתאונות האלה אלפי צעירים היוצאים בערבי שבתות מהפאבים, ורק לאחרונה שמענו על התקרית הקשה ב"עמק האלכוהול" באזור חיפה. לצערי הרב, אחרי שתיית משקה חריף קורות תאונות קטלניות שמסכנות את הצעירים האלה, גורמות לאסונות כבדים, ובהחלט מסכנות גם אנשים חפים מפשע, שבאותן שעות קטנות של הלילה עושים דרכם לבתיהם או למקומות אחרים.

לכן, הגיעה העת שהכנסת תיתן דעתה להרתיע אותם צעירים או אותם אנשים שיכורים שמסכנים חיי אדם ומסכנים את עצמם. לכן, אני מבקש לתקן את סעיף 52 ו-52א בפקודת התעבורה ולהחמיר בעונש על-ידי שלילת הרשיון, רק אחרי הרשעה.

אני רוצה להעיר, שהעונש המוצע הוא חמור, ואני מוכן, אדוני שר התחבורה, לבוא אתך בדברים אחרי שהעניין יעבור לוועדה, להתפשר על עונש חמור פחות, אבל אני חושב שהגיעה העת שתיתן את הדעת על הדבר הזה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת עמור, על קיצור הדרך.

בבקשה, אדוני השר. גם השר ישיב בקיצור, לא במהירות מופרזת, כי אסור הרי להפריז במהירות בכבישים.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יכול להבין את מניעי הצעתו של חבר הכנסת שאול עמור, אבל אני רוצה להזכיר לו, אם הוא לא יודע, שכל מה שהוא רוצה כבר קיים בחוק; להוציא דבר אחד, שאם רוצים להחמיר בעונשים – לאו-דווקא בנושא שיכרות.

אני נמנה עם אלה שדווקא רוצים בהחמרה. יש עבירות קשות מאוד, כמו נסיעה באור אדום, נהרגים אנשים, ולא-דווקא משיכרות.

סעיף 35 לפקודת התעבורה נותן בידי בית-המשפט, שהרשיע אדם על עבירת תעבורה, לפסול, בנוסף, את הנאשם מלהחזיק או מלקבל רשיון נהיגה לצמיתות – אפילו לצמיתות – או לתקופה שייקבע. זה סעיף 35 של הפקודה.

בסעיף 38 של הפקודה נקבע, כי מקום שאדם הורשע על עבירה מן המפורטות בתוספת לפקודה, דינו, בנוסף לכל עונש אחר – פסילה מלקבל או מהחזיק ברשיון נהיגה לתקופה שלא תפחת משלושה חודשים. כשבאים לראות מהי הרשימה, יש גם שיכרות.

בסעיף 39 לפקודה נאמר, כי אם אדם הורשע על עבירה כאמור, שגרמה לתאונה שבה נחבל אדם חבלה של ממש – דינו פסילה מלקבל או מהחזיק ברשיון נהיגה לתקופה שלא תפחת משנה אחת.

סעיף 62 לפקודה קובע, כי העובר על אחת מעבירות המנויות בו, דינו מאסר שנתיים או קנס 22,500 שקל. פסקה (3) באותו סעיף קובעת, כי הנוהג רכב כשהוא שיכור מנוי באותו סעיף. דהיינו, חבר הכנסת שאול עמור, מי שנוהג בהיותו שיכור, דינו מאסר שנתיים, או קנס 22,500 שקל.

לפיכך, על-פי הדין הנהוג כיום, יש סמכות לבית-המשפט לפסול רשיון נהיגה של מי שנהג בהיותו שיכור. דרך אגב, חברי הכנסת – – –

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, נא לא להפריע, יש לנו פה הצעה רצינית מאוד: מי שנהג כשיכור, יאבד את הכושר לנהוג, כי אותיות "כושר" הן אותיות "שכור".

שר התחבורה י' קיסר:

רק בשבוע שעבר ערכנו דיון של כל הגורמים בנושא השיכרות. ציידנו את המשטרה במכשירים מודרניים לבדיקת נהגים שיכורים, המאפשרים פסילה במקום, וכבר לא צריך לקחת את הנהג למעבדה. קוראים למכשיר הזה "ינשוף". קנינו עכשיו את ה"ינשופים" היותר מודרניים, שבודקים במקום את כמות האלכוהול, ולא צריך לשלוח את הנהג למעבדה, ובמקום לוקחים ממנו את הרשיון.

לכן, לפי דעתי, עם כל האהדה שלי למה שרוצה להשיג חבר הכנסת שאול עמור, יש בחוקים הקיימים אפשרות לעשות כל מה שאתה רוצה, אפילו מעבר לזה, ואין מקום לסעיף נוסף. אני מציע לך, חבר הכנסת שאול עמור, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

שאול עמור (הליכוד):

רק הערה.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, הכבדנו כאן על השר להעביר מהלך.

כן, חבר הכנסת שאול עמור, דבר. "וידבר שאול" – כך כתוב.

שאול עמור (הליכוד):

אני רוצה להעיר לשר: פה לא מדובר על סמכות של בית-המשפט, פה מדובר על חוק שיחייב את המקסימום של המאסר. בית-המשפט תמיד דן ונותן חודשיים, והעברייני חוזר על אותה עבירה. צריך לקבוע את העניין הזה, ואני מבקש להצביע.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד הצעת החוק? מי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 4

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (פסילה עקב

נהיגה בשיכרות), התשנ"ג–1992, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, 12 בעד, ארבעה מתנגדים, אחד נמנע. אני קובע שהצעת החוק הזו עברה בקריאה טרומית והיא תעבור – לאיזו ועדה, לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

קריאה:

לוועדת הכלכלה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שאול עמור, לוועדת הכלכלה, נכון?

חגי מירום (העבודה):

לא, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, ועדת הכנסת תקבע.

שאול עמור (הליכוד):

ועדת הכלכלה.

היו"ר י' עזרן:

כיוון שיש ויכוח, הצעתי את ועדת הכנסת. מה אתם רוצים כעת? תחליטו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רק הערה אחת: יש שתי הצעות חוק – של חבר הכנסת יצחק לוי ושלי, שמדברות באותו עניין ונדונות בוועדת הכלכלה. אני חושב שמן הראוי להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת הכלכלה.

היו"ר י' עזרן:

האם אתה מסכים, חבר הכנסת חגי מירום? אדוני השר מסכים?

חגי מירום (העבודה):

אם השר מסכים, גם אני מסכים.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו קובעים שהצעת החוק תעבור לוועדת הכלכלה לשם השלמה. תודה.

הצעה לסדר-היום

הריבית וכמויות הכסף במשק

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא – הצעה לסדר-היום מס' 3222, של חבר הכנסת מיכאל איתן: הריבית וכמויות הכסף במשק. אני משוכנע שלא תהיה ריבית על הזמן שלנו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר האוצר, בשבוע שחלף התנהל ויכוח נוקב בין מנכ"ל משרד האוצר לבין נגיד בנק ישראל באשר לגובה הריבית שקובע בנק ישראל. באופן עקרוני, הנושא של המדיניות המונטרית הוא באחריות בנק ישראל, אבל אנחנו לא מתווכחים כאן על ריב בין סמכויות,

אלא מתווכחים על יעדי המשק, ואני רוצה להזכיר לך, אדוני שר האוצר: בשנת 1991 האינפלציה היתה דו-ספרתית, כ-18%, נדמה לי. בשנת 1992 היא ירדה לאינפלציה חד-ספרתית, לאחר שנים רבות – זה היה בתקופת הליכוד – – –

שר האוצר א' שוחט:

חצי, חצי.

מיכאל איתן (הליכוד):

הירידה היתה בתקופת הליכוד.

שר האוצר א' שוחט:

חצי, חצי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, כי מרגע שתיקח את המדדים – ואני לא אומר שזה היה באשמתך – עובדתית, המדדים הראשונים שלכם, בהשוואה למדדים המקבילים של השנה הקודמת בשלטון הליכוד, היו גבוהים בעשרות אחוזים בהשוואה בין מדד למדד.

עברנו את הזמן הזה – לא כדאי שנתווכח היום על ההיסטוריה, הפנים שלנו לעתיד – ובשנת 1993, שהסתיימה לא מזמן, האינפלציה שינתה מגמה ועלתה מעל ל-11%, אף שהיעד היה 10%, ואולי קצת פחות מזה. בשנת 1994 – ועל זה אין ויכוח, כך אני מקווה – היעד שהאוצר ובנק ישראל, שניהם כאחד, הצהירו עליו: 8%. וכאן אנחנו נכנסים לשאלה: האם אתה, כקברניט המדיניות שהצהירה על יעד של 8% אינפלציה – ועל זה אין בינינו מחלוקת, לא בינינו לבינך, לא בין האוצר לבנק ישראל – נאמן למדיניות הזאת וזה נשאר היעד שלך, או שאתה, באמצעות מנכ"ל האוצר, הגעת למסקנה שיש צרכים אחרים לממשלה הזאת והיא לא מתכוונת להגשים את היעד הזה?

מה הם סימני האזהרה? מה הם התמרורים המעידים על כך שהיעד הזה אמור להיות לא מושג?

דבר ראשון, אנחנו רואים שאף שבפועל הצמיחה היתה בשיעור של כ-6%, הרי היעד היה 8% אינפלציה, כלומר החיבור הוא כ-14%, אמצעי התשלום עלו בלמעלה מ-20%. דבר זה מלמד, שסך כל האשראי בציבור מול הפיקדונות – הפער גדל ואינו הולך בהתאם למגמה וליעד של 8%.

אדוני שר האוצר, אם אתה הולך היום לאינדיקטור נוסף, מה אומר השוק, תלך ותראה בשוק איגרות החוב הצמודות והלא-צמודות, שנקודת האיזון שעל-פיה המשק מצביע בדבר תחזיותיו על גובה האינפלציה – עומד על למעלה מ-10%. ואם אני טועה, ודאי שהוא עומד על למעלה מ-8% שעליהם אתה מדבר.

באותה מידה אתה יכול למצוא, שגם אינדיקטורים נוספים, כמו המק"מים – מלוות קצרי מועד – גם הם מצביעים על עלייה יותר גבוהה. אבל כל אלה הם אינדיקטורים.

היום אנחנו נמצאים במצב של התלהטות שוק הנכסים, וזה אינדיקטור חשוב מאוד. אני מחזיק בידי מאמר של ד"ר יורן מבנק ישראל, המתאר באופן כללי את המצב שממנו אנחנו יכולים לחזות את השלב הבא. כאשר יש עודף אשראי, יש התנפחות של שוק הנכסים. עדיין שוק הביקושים למוצרים ושירותים שוטפים רגוע, אבל השוק הזה מתנפח, הבורסה גואה, מחירי הדיור והנדל"ן עולים. בשלב מאוחר יותר תתחיל גלישה. שם יתייצבו המחירים ברמות מסוימות ותתחיל גלישה לעבר ביקושים גדולים של מוצרים ושירותים והאינפלציה תמשיך ותשתולל. לא יהיה אפשר לעמוד באחוז שאתה מצפה לו.

לכן, מה שאתה צריך לעשות היום זה לאפשר באומץ לב לבנק ישראל לבצע את המדיניות שהוא רוצה בה ולהעלות את הריבית.

כמובן, אני מכיר את הטענות: יעלו את הריבית בשיעור של 0.5%, יגרמו בכך להקטנת קצב הצמיחה, יעלו בכך את עלות הכסף וכו'. אני מכיר את כל הטענות האלה.

אדוני השר, כלכלנים בכירים שאני סומך על דעתם אומרים, שההעלאה הזאת בשיעור הריבית, שתגרום בסופו של דבר ליציבות, חשובה לצמיחה ולמשק יותר מאשר הקטנת הריבית, אינפלציה גואה בתנאים של אי-יציבות במשק. אני חושב, שיש צדק רב בטענה הזאת. היא קשה יותר, אבל צריך לעמוד חזק על מנת לאפשר יציבות למשק.

אני מבין שיש אומרים: למה בנק ישראל משתמש באמצעי הזה? יש אמצעים אחרים להשיג את הכבישה של האינפלציה והמדד. בין השאר, אני שומע את הטיעונים של האוצר, והם אומרים שלא צריך להתרגש מהמדד. יש שם מרכיב חשוב מאוד, שהוא נושא הדיור, אנחנו נוריד את המדד הזה על-ידי טיפול בנושא הדיור.

ובכן, קודם כול, זה לא תפקידו של בנק ישראל. תעשו את זה, אבל אתם לא מסוגלים. לא אתם כממשלת המערך, אלא גם ממשלת הליכוד לא מסוגלת. כוחותיה של הממשלה מוגבלים. אני שומע פעם אחר פעם תוכניות להוזלת מחירי הדיור, אני שומע מספרים, הצהרות, התחייבויות. אפשר להעתיק את הכותרות שנה אחר שנה: "השנה יוזלו מחירי הדיור". אבל מחירי הדיור, מעשה שטן, משום-מה לא רוצים לרדת והם עולים. אבל, אם אתם מדברים על כבישת האינפלציה על-ידי טיפול נקודתי, אדרבה, תטפלו. את שיעור הריבית אפשר יהיה להוריד לאחר מכן.

אגב, אדוני השר, יש עוד אפשרות. יש עוד אפשרות לכבוש את האינפלציה על-ידי מדיניות של ספיגת עלויות בהסכמי העבודה. נכון, זאת דרך קשה מאוד, ואני לא ממליץ לך לפתוח חזית נוספת.

שר האוצר א' שוחט:

היית צריך לשמוע את חבריך מדברים על שכר המרצים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מדבר כרגע על שכר המרצים ולא נכנס לסוגיה הזאת. אני רק אעיר, שעל דעת כולם צריך לטפל בנושא של ההשכלה הגבוהה לא פחות מאשר בנושא של החינוך. ואם אתם הגעתם למסקנה שאפשר להקצות סכום של 2 מיליארדי שקלים למורים בחטיבות התחתונות של החינוך, אני חושב שאפשר למצוא גם דרך לפצות את אלה הקשורים בהשכלה הגבוהה. אבל אני לא רוצה להיכנס לזה כרגע. אני רוצה לחזור לנקודה שלי.

ובכן, אני לא מציע ללכת לכיוון הזה, כי הוא קשה. אבל, אדוני השר, אחת ההאשמות החמורות ביותר היא, שנגיד בנק ישראל בכלל לא מתכוון לכל הדברים שאני הזכרתי. אלא מאי? הוא מתכוון על-ידי העלאת הריבית לצנן קצת את הבורסה.

אדוני שר האוצר, הנושא של הבורסה הוא נושא מאוד מסובך. אני מחזיק בידי נתונים של חברה מסוימת. הם פתוחים לציבור, אני לא מגלה משהו סודי. נכון, אני יודע שעכשיו מסתכלים אנשים ורואים את הדיון ויכול להיות שמחר בבוקר יהיו תגובות ואני אקבל טלפונים, בין השאר ממצביעי הליכוד, שיגידו לי: מיכאל איתן, הדברים שלך מזיקים לבורסה.

אבל, אם אני עומד כאן, אף אחד לא יסתום את פי. ואם אני רואה שדברים נעשים לא בסדר, אני חייב להגיד אותם. הציבור צריך להיות פיקח, לשמוע את הדברים ולשקלל. לא כל החוכמה מצויה אצלי, אבל אף אחד לא יכול לסתום את פי.

אני מחזיק בידי מאזנים של אותה חברה, ששמה "טרוקדרו", מיום 30 בספטמבר 1993. זוהי חברה שהוקמה בשנת 1992, והיא מחזיקה בקופה שלה על-פי המאזן סכום של 6.1 מיליוני שקלים. אבל אותה חברה מצהירה על הפסדים. זו חברה שיש לה 6 מיליוני שקלים בקופה, אין לה עסקים, אין לה נכסים מיוחדים, אין לה כלום. יש לה הכול בכספים ובניירות ערך, זה הרכוש שלה. יש לה כנראה משרד, אולי בשכירות, יש לה הנהלה ויש לה ניירות ערך ב-6 מיליוני שקלים. זה הרכוש של החברה. והחברה הזאת הפסידה השנה כי היא משכה סכום של 200,000 שקלים הוצאות הנהלה. אני מתאר לי שזה עבור תשלומים למנהלים וכו' וכו'.

ובכן, חברה זו, שיש לה 6 מיליוני שקלים, היא מפסידה, והיום הערך של המניות שלה בבורסה, מי שקונה מניות שלה משלם 22.5 מיליון שקלים.

דן תיכון (הליכוד):

הרשה לי לתקן אותך, אתה מתכוון לשווי השוק ולא למניות.

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, לשווי השוק. מי שקונה מניה בשקל אחד, משלם על ערכה כאילו היא שווה 22 מיליון שקלים. אני אומר זאת משום שמי שלא מסביר את זה לציבור, והדבר הוא שקוף – – –

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני מודיע לך שעברו כבר שלוש הדקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד מסיים.

היו"ר י' עזרן:

האם אתה לא עושה שירות אדיר לאותה חברה, שירצו לקנות את מניותיה?

מיכאל איתן (הליכוד):

להיפך, אני מזהיר את הציבור. אני חושב שכל אדם אחראי צריך לומר לציבור: תבדקו מה אתם קונים. כאן יש אבסורד בולט. יכול אולי לבוא מישהו ולהגיד לי: מיכאל איתן, ואם לחברה מסוימת יש מגרשים שלא שווים כלום והערך המאזני שלהם נראה אחרת, או כמה מכונות חלודות? גם זה יכול להיות, אבל כאן הדברים הם ברורים. מדוע אסור להגיד את זה לציבור? מדוע לא צריך שר האוצר לפקוח את עיני הציבור כאשר הוא רואה דבר כזה?

כנראה, יש מגמה; כנראה, הממשלה מעוניינת שהשוק ירגיש טוב, שהבועה תמשיך להתרחש כך. אם יהיה משאל עם, אולי ייחתכו הסכמים מדיניים קשים, העיקר שהציבור ירגיש טוב בכיסו. אבל הציבור צריך לדעת: זאת לא האמת, הבועה הזאת תתפוצץ. אם לא תלחץ, אדוני שר האוצר, ולא תמנע ולא תילחם – והיום המלחמה באינפלציה היא במצב הכי נוח, שבו אתה יכול לעשות זאת – גם הבועה במשק עלולה להשתחרר, ולא תוכל למנוע זאת. אם לא תהיה קוהרנטי בצעדיך, המשק, חלילה, ייפגע קשה, ואנחנו עלולים לחזור לימים קשים; ובבורסה, כל מי שחוגג עלול, בסופו של דבר, למצוא את עצמו בוכה ומזיל דמעות, אם הוא לא ינהג כמו שצריך לנהוג ואם לא יפקח עיניים.

היו"ר י' עזרני:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, על חלק מהדברים לא אענה, מטעמים מובנים, אבל אתייחס בצורה כזו או אחרת לדבריו של מציע ההצעה.

האחריות למדיניות הכלכלית הכוללת היא של שר האוצר. על זה אין ויכוח, ושר האוצר אחראי לצמיחת המשק, לשיעור האבטלה ולהשקעות, אבל המדיניות הכוללת הזאת משפיעה גם על מדיניות מונטרית שהיא רכיב אחד ממנה, וקיימת חשיבות לעצמאות המונטרית של בנק ישראל, אבל המדיניות המונטרית, כפי שאמרתי, משפיעה על כלל המדיניות הכלכלית, ואנחנו צריכים להביא בחשבון את התוצאות שלהן אני אחראי כשר האוצר, בשם הממשלה כולה. בנק ישראל לא יהיה אחראי. התוצאה תוטל לפתחה של הממשלה, לטוב או לרע.

הראיה, אתמול הודיע בנק ישראל, בניגוד למה שאתה מציע, שהוא איננו מעלה את שיעור הריבית. היה דיון בבנק ישראל, נאמרו דברים – – –

דן תיכון (הליכוד):

שלשום.

שר האוצר א' שוחט:

נכון, שלשום היה דיון, ואתמול נמסרה הודעה שהם לא מעלים את הריבית. כלומר, הדברים אינם נחרצים ואינם חד-משמעיים כפי שאתה אומר, והמשוואה, יש בה הרבה מאוד נעלמים, זאת לא משוואה פשוטה של שני נעלמים. יש השפעה הדדית בשיווי המשקל הזה בין שערי ריבית, בין שוק ההון, בין האג"חים – – –

דן תיכון (הליכוד):

שער חליפין.

שר האוצר א' שוחט:

— — שער חליפין, שיעור האבטלה, השקעות, אינפלציה, כלומר, יש כאן סיפור שלם ומורכב, ואני מניח שאתה תסכים אתי, אני אינני מהאנשים הקיצוניים, אני מאוד דואג לשיווי משקל הגיוני בתוך המערכות, ואני מבין שיש השפעה, ומבחינה זו אתה צודק, אם שיעורי הריבית יעלו מאוד, אין ספק שיהיה קל יותר לטפל באינפלציה.

אבל צריך לראות גם את המרכיבים האחרים, ולכן האיזון צריך להיות אמיתי ונכון, ולא הייתי אומר שבמרכיב אחד צריך להשיג את המדיניות, אלא בסך כל הפעולות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה עדיין עומד על היעד של 8%, או שינית אותו?

שר האוצר א' שוחט:

אני בהחלט עומד ביעד של 8%, ואני אגיד לך גם מדוע. כשמתחילים את האינפלציה של 1993 והמספרים שהבאת, של 18% ב-1991 ו-9.4% ב-1992 – ואני חולק עליך שהיתה האצה במחצית השנייה של 1992; היתה בעיה עם שער החליפין בקצה, וזה גרם לאיזו השפעה – בסך הכול האינפלציה התנהלה באופן דומה, אבל מבנה האינפלציה ב-1992 היה שונה לחלוטין מאשר ב-1993. בסופו של דבר, התוצאה היא אותה תוצאה, אני לא מתחמק ממנה. ב-1992, האינפלציה בכל מרכיבי הסל היתה מעל 9.4%, קרוב ל-10%-10.5%, והבנייה משכה כלפי מטה בגלל ההיצע הגדול של דירות שהיה אז.

ב-1993, האינפלציה הכוללת, למעט בנייה, היתה פחות מ-8%, כ-7.7%, אם אינני טועה, ועלות מחירי הדיור היתה כ-25%, ולכן היתה משיכה למעלה של התוצאה הכוללת. כלומר, אנחנו בעצם חיים באינפלציה – במערכת של המשק, בהתנהלותו במחירים של המוצרים, הזכורים ושאינם זכורים – בשיעור של 7.5%-7.8%. ולכן, אני מניח – אני לא רוצה להיכנס לפרטים, אנחנו נודיע על כך – שלא יעבור הרבה זמן ותשמעו על האמצעים שאנחנו רוצים לנקוט כדי לבטל את עליות המחירים בענף הבנייה. אני מסכים שהדבר לא קל, ואנחנו רוצים ללכת למהלך שהוא לא מהלך אדמיניסטרטיבי שבא וכופה דברים שאי-אפשר לפקח עליהם.

נדמה לי שאנחנו רואים את הדברים עין בעין מבחינת התפיסה איך צריך לטפל בבעיות במשק, ואני מאוד מקווה להגיע למטרה הזאת באמצעים שננקוט, מתוך הנחה ששאר המערכת במשק לא תקבל זעזועים, והיא תמשיך לחיות במפלס האינפלציה שאליו נכנסנו ל-1994 אחרי שנת 1993, ואפשר לבדוק את המדדים האלה כולם.

בין בנק ישראל לבין האוצר יש דיאלוג, ויש דיאלוג קבוע בפגישות קבועות ביני לבין נגיד בנק ישראל, בפגישות קבועות של צוותים שונים, אבל לפעמים יש גם מחלוקות, מעת לעת. כמו שאני אומר לך, החוכמה במדיניות הכלכלית היא כזאת, שהיא לא יוצרת פילות חדות, שהיא מדיניות של דיאלוג ומדיניות של שיווי משקל בין כל המרכיבים.

קל מאוד להעלות את הריבית בכמה אחוזים, ומייד אנחנו נראה מה מתרחש בקטעים אחרים של המשק. הרי היתה טענה לגמרי לא קלה כלפי בנק ישראל בשנות ה-80, לרבות טענות של חבר הכנסת דן תיכון, ואני שמעתי אותן, ששערי הריבית הם שהביאו לאבטלה ולחוסר צמיחה, לאורך שנים מספר; שמעתי את זה בהיותי חבר בוועדת הכספים. יש לנו גם יעד של צמיחה, יש לנו יעד של קליטת עלייה, יש לנו יעד של הורדת האבטלה. לכן, האיזון זו מלת הקסם בתוך המערכות האלה, שכן שיווי משקל נוצר אם אתה מתייחס במינון נכון לכל המרכיבים שהוזכרו. והראיה, כפי שאמרתי, שבנק ישראל החליט ביום שני שהוא איננו מעלה את שער הריבית וקבע את המדיניות המונטרית לחודש הבא, וכך הוא החליט לעשות.

אני מקווה שתהיה התייבבות, אני מקווה שבנושא הדיור נצליח לעשות דברים מספר, שלחלק מהם אכן נזדקק לכנסת. אני אולי ארמוז על משהו. אם אנחנו רוצים ללכת לשינוי משמעותי בחוק התכנון והבנייה, ומסיימים את העבודה בעניין הזה, נזדקק לעזרת הכנסת. אני בעד שמירה על איכות בנייה ואני בעד שמירה על תקנות, אבל אני נגד מצב שבו אנחנו נמצאים, שיש אולי קרקעות ואין בנייה, כי התהליך בוועדות לוקח חודשים ושנים. ואני הייתי ראש רשות, אני נהגתי אחרת, אבל אולי אז לא היתה לי בעיה, כי היה מלאי אין-סופי של קרקע ולא היתה שום בעיה, וידעתי שאישור תיקים צהובים ותוכניות הוא דבר אלמנטרי ותיק לא שכב יותר מ-30 יום עד שבא לוועדת בניין ערים; כמובן, עם לחצים אחרים אשר קיימים באזור המרכז ובירושלים ובמקומות כאלה. אבל יש מה לתקן, ואנחנו נצטרך את עזרת הכנסת בעניין, כי זו חקיקה, וזה לא האמצעי היחיד, אני לא רוצה להיכנס לפרטים.

ולכן אני אומר לך, חבר הכנסת איתן, יש דיאלוג בינינו לבין בנק ישראל. אי-אפשר לראות את האמצעים רק במרכיב אחד, ואני חושב שההחלטות שקיבלנו עד עכשיו, תוך מחלוקות מסוימות, בסיכומו של דבר הן החלטות שמייצבות את המשק, שייתנו לו גם את הצמיחה וימנעו אינפלציה גבוהה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, אדוני השר, אתה אמרת שתסביר איך אתה מגשים את היעד של 8% גם בתנאי הריבית הנוכחיים. מה יהיו התנאים שבהם תכבוש את האינפלציה עד לרמה של 8%?

שר האוצר א' שוחט:

אני אמרתי שלפי הערכתי האינפלציה היא לא בכל המשק – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

שר האוצר א' שוחט:

רגע, אני אמרתי שבכל נקודת זמן צריך להיות שיווי משקל נכון בכלל המרכיבים. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את ההצעה לסדר-היום. בבקשה. אחרי כן אנחנו עוברים להצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, שחילוקי הדעות בין בנק ישראל לבין האוצר נמשכים זה שנים רבות. אינני רוצה להתייחס לשאלה, האם צריך היה להעלות את הריבית השבוע או לא צריך היה להעלות את הריבית השבוע, האם האינפלציה תהיה מעל 10%, או 8%, כפי שמצוין בחוק התקציב.

אני יכול רק לחזור ולומר, שלפי דעתי המדיניות המונטרית של בנק ישראל היתה שגויה במשך שנים רבות; אכן בלמה את המשק בכל מה שקשור בחידוש הצמיחה. אני לא בטוח שמה שמציעים לנו היום טוב יותר ממה שהציעו לנו במחצית השנייה של שנות ה-80.

אילו נשאלתי בתחילת השבוע, הייתי ממליץ שלא להעלות את הריבית. אני חושב שטוב עשה הנגיד כששוכנע שאין צורך להעלות את שיעור הריבית.

לחברי, חבר הכנסת איתן, אני יכול לומר, שהוא שכח, למשל, מרכיב חשוב, וזה שער החליפין. מה שקורה היום בשער החליפין נראה תמוה בעיני. היושב-ראש בוודאי יודע, שהדולר בכל העולם הולך ומתחזק, ורק במדינת ישראל הוא הולך ונחלש. אני תמהתי, ולא אוסיף מעבר למה שאמרתי.

כאמור, אני לא הייתי מעלה את שער הריבית. אני שמעתי את דברי חבר הכנסת איתן, הם מזכירים לי דברים שאני שומע לאורך שנים מפי מומחי בנק ישראל. אני חולק על הדעה הזאת. בעיקרון, נראה מי יצדק בעוד כמה חודשים.

לגבי - - -

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת תיכון, זה מרתק, אבל מה לעשות?

דן תיכון (הליכוד):

עוד משפט אחד.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

עוד משפט, לגבי שוק הנדל"ן. אדוני שר האוצר, אפנה את תשומת לבך לידיעה קטנה בעיתון "הארץ" שמפרסמת תוצאות מכרז למכירת קרקע ל-97 קוטג'ים, כאן ליד מוזיאון ישראל. זה פשוט מדהים. קרקע לקוטג' אחד נמכרה השבוע במכרז של מינהל מקרקעי ישראל, כולל הוצאות פיתוח, במחיר של מיליון שקל. זאת אומרת, למעלה מ-300,000 דולר. זאת אומרת, בנייתו של קוטג' אחד תעלה כ-600,000 דולר, והוא יימכר בכ-800,000 דולר. חבל שחבר הכנסת זיסמן, שגר שם, לא שומע את הדברים. זה ממש מדהים. אי-אפשר להמשיך עם העניין הזה.

היו"ר י' עזרן:

יש כבר היום מחירים כאלה, חבר הכנסת תיכון. בהר-נוף נמכרו קוטג'ים ב-800,000 דולר.

דן תיכון (הליכוד):

תראה איך זה ישפיע עכשיו על הר-נוף.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה. אדוני המציע, איפה חבר הכנסת איתן? חבר הכנסת מיכאל איתן, האם אתה מציע להעביר זאת לוועדה?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, לוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, האם אתה מסכים?

שר האוצר א' שוחט:

כן.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, ההצעה היא להעביר זאת לוועדת הכספים. יש גם הצעה אחרת – להסיר. מי בעד? מי נגד?
הצבעה מהירה, בבקשה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 15

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

15 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן
תעבור לוועדת הכספים לדיון. תודה.

הצעת חוק למלחמה בתאונות דרכים (תיקוני חקיקה), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת נ' זוילי)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתקנ"ח – הצעת חוק למלחמה בתאונות דרכים (תיקוני חקיקה), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת נסים זוילי. חבר הכנסת נסים זוילי, אתה מוזמן.

דוד מגן (הליכוד):

בהתאם לכתוב, אברהם הירשזון צריך לדבר עכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רק עכשיו עליתי לכאן. איך אתם מסתדרים ביניכם?

נסים זוילי (העבודה):

האם לדבר מהמקום, או מהבימה?

היו"ר ד' שילנסקי:

זו הצעת חוק, אתה מדבר מהבימה.

האם חבר הכנסת הירשזון היה צריך לדבר עכשיו?

אברהם הירשזון (הליכוד):

ניגש אלי הסדרן ואמר לי שחבר הכנסת זוילי ביקש לדחות – – –

נסים זוילי (העבודה):

לא. זו היתה אי-הבנה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת זוילי, אם הממשלה מסכימה להצעה שלך, עדיף שתשמיע את דבריך מהמקום – – –

נסים זוילי (העבודה):

היא לא מסכימה. הנהלת הקואליציה מסכימה, הממשלה לא מסכימה.

רון נחמן (הליכוד):

צריך להחליף את הממשלה דחוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן משופשף ומכיר את הפרוצדורה, ורצה לתת לך, חבר הכנסת זוילי, עצה חברית.

דוד מגן (הליכוד):

הממשלה כרגיל מפריעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זוילי, זכותך לדבר עשר דקות, במקום דקה. בבקשה, חבר הכנסת זוילי.

נסים זוילי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ידידי שר התחבורה, חברות וחברים, מדי שבוע, ואולי אפילו מדי יום מזדעזע כל אחד מאתנו מחדש בשל הממדים והנזקים שנגרמים בכבישים. אני מדבר בראש ובראשונה על הפגיעה בחיי אדם, המגיעה לכמה מאות מדי שנה, ואחר כך על נזקים אחרים של הפוגעים ושל הנפגעים, שמגיעים לממדים עצומים.

אני יודע שאין לאיש תרופת פלא לתאונות הדרכים, ואני יודע שגם משרד התחבורה וגם משטרת ישראל, ואני מעריך שגם גורמים אחרים, לרבות השיפוטניים, עושים כל שניתן כדי לצמצם את ממדי המגפה הזאת. בכל זאת, החלטתי ועמדתי על כך שהנושא הזה יועלה פעם נוספת במליאת הכנסת, משום שאני סבור שאנחנו צריכים ליצור איזה שילוב של מערכת ענישה, מערכת מחנכת ומערכת מתריעה. בשילוב של שלוש אלה יש אולי ממד נוסף של התמודדות עם המגפה הזאת, שלא הצלחנו למצוא אותה עד היום.

נדמה לי, שמתחילה להסתמן במדינה תופעה של עברייני תנועה מועדים. הווי אומר, אנשים שדרך הנהיגה שלהם, הפראות שהם מגלים בנהיגה וחוסר האחריות בנהיגה הופכים אותם לכאלה שכמעט שאינם יכולים להימנע מתאונות. אני סבור, שכאשר מוכחת האחריות של נהגים כאלה לתאונה, ושהתאונה לא נבעה רק מתוך חוסר זהירות או בשל הסחת דעת למשך שנייה, אלא בשל נהיגה פרועה שיש עמה עבירה כמעט מחושבת על חוקי התנועה, חייבים לאפשר לשופטים במדינת ישראל להחמיר בענישתם, כאשר התאונות הן קטלניות.

יש עוד דבר שאני רוצה לעמוד עליו. נדמה לי שאנחנו לא מנצלים מספיק את מערכת הענישה הקיימת כדי שהעונשים יהיו עונשים מחנכים. ולמה אני מתכוון? ניתן לקחת נהג עבריין ולהכניס אותו לכלא לחודשים מספר. ניתן לבחור בעונש יותר קל, וניתן להכניס את הנהג העבריין למעגל של פושעים אמיתיים שבכלל ידרדירו אותו למצבים קשים מאוד לפעמים, כאשר הוא נאשם בעבירה חמורה שבהחלט מחייבת ענישה.

לעומת זאת, אפשר לנצל את העונש הזה ולהפוך אותו לעונש מחנך מבחינת המרכיבים של הענישה. הווי אומר, שזה יהיה שירות לטובת הציבור, אבל בנושאים שנוגעים ישירות לעבירה שהוא עבר. פירוש הדבר שירות בבתי-חולים, ליווי של נפגעי תאונות דרכים, חינוך של הדור הצעיר בנושא הזה. וכך לנצל את התקופה הזאת שאנחנו חייבים ורוצים להטיל עליו כעונש, כדי להפוך אותה לתקופה של חינוך מחדש שלו וגם של ניצול היכולת האישית שלו לחנך ולעזור לאנשים שנפגעו.

אני גם ראיתי את התגובות על הדבר הזה. ראיתי אנשים שבתקופת המאסר שלהם יצאו לפעולות לרווחת הציבור, עבדו במרפאות, במגן-דוד-אדום, בבתי-חולים, ואז הם הרגישו על בשרם את משמעות הנזק שגורמות תאונות הדרכים, וזה משפיע עליהם מאוד; ולא רק עליהם, אלא גם על חבריהם ועל בני ביתם. זה יוצר אצלם התייחסות שונה לחלוטין לנושא הזה, משום שרק אז הם רואים את ממדי האסון ועומדים עליו מקרוב, רק אז הם רואים את הפגיעה ומבינים את משמעותה. ואז אתה בעצם מנצל מערכת של ענישה. עונש שהוא מנותק מהעבירה הוא בדרך כלל פחות אפקטיבי. לא כן כאשר הוא קשור לעבירה, כאשר העבריין מרגיש למה הוא גרם. אני מכיר את זה כמעט אישית, אני מכיר עבריינים שפתאום התחילו להבין את המשמעות.

והרי אנחנו מדברים כל הזמן על העתיד. אנחנו לא יכולים להחזיר לחיים איש מהאנשים שנהרגו בתאונות דרכים או לרפא את מי שנפצע קשה. אבל אנחנו יכולים לחשוב, כולנו ביחד, איך אנחנו מונעים את התאונות הבאות ואיזה שילוב אנחנו צריכים ליצור כדי לשפר את המצב הקיים היום בכבישים.

הנושא השלישי, שאני מייחס לו חשיבות רבה מאוד – הרחב המעגל של הציבור הרחב אשר שותף לאכיפת חוקי התנועה. קראתי השבוע מאמר, שניסה להציג את אלה שהשתתפו באכיפת חוקי התנועה כמלשינים. לא מחפשים מלשינים נוספים. לעומת זה, ראיתי פעם אחת עדות של שוטר, לאו דווקא של אזרח, בכביש הערבה. רכב עבר אותו במהירות גדולה והוא החליט לוותר. לא התחשק לו או שהוא לא היה יכול להניע את האוטו כדי לרדוף אחריו והוא ויתר. אחרי כמה קילומטרים האנשים ברכב הזה נהרגו כולם.

אנחנו יכולים לשתף עשרות אלפי אזרחים במדינת ישראל, שרואים מדי יום עברייני תנועה מועדים; הווי אומר, שהם בנהיגה היומיומית שלהם מסוכנים לציבור. אנחנו יכולים להביא למצב, שפרקליטות

המדינה תהיה מחויבת להגיש כתבי אישום על סמך העדות שלהם, אם יש לפחות שני עדים לעבירת תנועה חמורה. אני חושב שזה יכול ליצור מערכת אכיפה אפקטיבית הרבה יותר ולהביא לשילוב של גורמים נוספים במערכת האכיפה. על-ידי כך נגדיל עשרות מונים את מספר העיניים שמביטות אל הנהגים ומזהירות אותם מפני נהיגה חסרת אחריות המסכנת את שלום הציבור.

כשאני מציע את שלושת המרכיבים האלה במלחמה בתאונות דרכים, אני חושב שזה שילוב נכון. לא המצאתי שום דבר חדש. אני לא בא עם רעיונות שלא חשבו עליהם. אנחנו חייבים להעלות את הנושא של תאונות דרכים פעם נוספת על סדר-יומה של הכנסת; פעם נוספת לחשוב איך אנחנו ממצים כל מה שאנחנו יכולים לעשות כדי למנוע את ההרג וההרס בכבישים. ותמיד אסור לי לשכוח, בכל מקרה כזה נהרסים לפחות שני אנשים והמשפחות שלהם, גם הנפגע וגם הפוגע.

אם אנחנו מסוגלים לייעל את המערכת שלנו וליצור מצב, שנהגים ירגישו שיש אלפי עדים המביטים על הדרך שבה הם נוהגים – אני מקווה ומתפלל שזה יוכל להיות מרכיב מועיל נוסף בעתיד.

לכן התפלאתי על התנגדות הממשלה. אני לא מבין למה הממשלה צריכה להתנגד. הרי לא ביקשתי לשנות את כל דיני התעבורה. אני מציע להוסיף ממד אחד. אני שמח שאחרי דיון רציני יותר הבינו שההצעה שלי אינה עומדת בסתירה לשום חוק ולשום מערכת. לכן אני בדעה שהכנסת צריכה לאמץ את הצעת החוק הזאת, להעביר אותה לוועדה מתאימה ולשכנע את הממשלה שאלה כיוונים נוספים ששווה להשקיע בהם בניסיון להתמודד עם מגפה, עם מכה קשה מאוד במדינה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה בראשית דברי להעריך את דבריו של חבר הכנסת נסים זוילי, על כך שהוא מכיר בעובדה שהממשלה ומשרד התחבורה, שמוביל בנושא, עושים פעולות רבות ושונות, ולא דווקא בתחום הענישה, שהוא אחד האספקטים. אנחנו בעיקר רוצים להחדיר את הנושא לתודעה דרך הלימוד, החל מגן הילדים ועד הצבא, וגם לנהגים שאינם נהגים מקצועיים.

האמת היא, שההצעות שחבר הכנסת זוילי מציע מטרות טובה, אבל לפחות לגבי סעיף אחד יש בעיה, שגם ועדת השופט קמא וגם ועדת השרים לחקיקה התנגדו לה, ואני תיכף אסביר.

הסעיף הראשון שמעלה חבר הכנסת זוילי אומר לאפשר לכל אזרח להגיש תלונה למשטרה על עבירת תעבורה, ובכך לחייב את היועץ המשפטי לממשלה לפעול על-פי התלונה ולפתוח בהליכים משפטיים. יש בהצעה הזאת כדי להגביל את הסמכויות ואת שיקול הדעת של היועץ המשפטי לממשלה ומתן סמכויות למתלוננים פרטיים.

כאשר באתי למשרד הצעתי לפחות משקיפי תנועה שיקבלו את הסמכות הזאת. זו אוכלוסייה מוגדרת, שעוברת הכשרה. ואז גם שר המשטרה וגם שר המשפטים התנגדו להצעה שלי. על אחת כמה וכמה – לפתוח את העניין לכל האזרחים. כל אחד יוכל להגיש תלונה, וזה יחייב את היועץ המשפטי לממשלה לפתוח בהליכים. אני כבר לא מדבר על הצבא. אנחנו מדברים על 40,000 תאונות ומאות אלפי עבריינים. לחייב את היועץ המשפטי לפתוח בהליכים – זאת גזירה שהממשלה אינה יכולה לעמוד בה, ואני לא יודע אם אנחנו זקוקים לסעיף הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אולי אני יכול לתרום פה משהו. אני מבין שלא הצלחת להעביר את העניין של משקיפי תנועה, אבל אדוני תומך בזה. תנהל שיחה עם חבר הכנסת זוילי ואולי תגיעו להסכמה.

נסים זוילי (העבודה):

אני מדבר על שני עדים לפחות.

שר התחבורה י' קיסר:

לגבי ההצעה של חבר הכנסת נסים זוילי אמרתי שזו גזירה שהממשלה אינה יכולה לעמוד בה, ויכול להיעשות בה גם שימוש לרעה. אני מניח שההצעה שלו תועבר לוועדה, למרות ההתנגדות שלי. אם יש הצעה לתת סמכות לאוכלוסייה מוגדרת ולא לכל אזרח, אני מסכים. אין לנו שוטרים רבים, והם עסוקים בנושאים רבים, נושאים ביטחוניים ובעיות בתוך האוכלוסייה. אדרבה, אם אפשר להרחיב את האוכלוסייה בגבולות בטוחים ומוסכמים, אתה יודע למי אתה נותן סמכות כזאת שתחייב את הממשלה לפתוח בהליכים, על זה הייתי הולך. אני בעד והייתי בעד, אבל שני השרים האחרים, חברי בממשלה, שר המשטרה ושר המשפטים, התנגדו להצעה – למרות תמיכתו של השופט העליון השופט לוין, שהוא יושב-ראש המועצה הלאומית לתאונות דרכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כבודו ירשה לי הערה. כבודו התבטא: השופט העליון דב לוין; ואני מאוד מאוד מכבד אותו. רבים נוהגים לטעות, כבודו בוודאי רצה להגיד: שופט בית-המשפט העליון.

שר התחבורה י' קיסר:

סליחה, שופט בית-המשפט העליון. זה משום קיצור.

לגבי ההצעה של חבר הכנסת זוילי להעניק לבית-המשפט סמכות להטיל עבודות שירות במקום הטלת קנס, אני רוצה להפנות את תשומת לבך, יש כיום לשופט סמכות להטיל עבודות שירות, ועל כן אין צורך בחקיקה נוספת כדי לתת סמכות לשופט להטיל עבודות שירות.

אנחנו עוד מעט נשמע את הצעת החוק של חבר הכנסת אברהם הירשזון, והוא מציע – חובה. תאר לך, שכל העבריינים, אלה שיישפטו, יצטרכו לשלוח אותם לבתי-החולים – יצטרכו לשלוח את האחיות, את הרופאים, יהיו אלפים שייכנסו לבתי-החולים. זה שיש סמכות היום, יש סמכות. זה שלא משתמשים בה מספיק, אני מבין, אבל זה לא בידינו. אנחנו הגוף המחקק. הגוף השופט הוא הקובע איזה סוג עונש לתת, אבל יש לו בהחלט סמכות להטיל עונש כזה. אני בעדו, כי הוא חינוכי מאוד, בהחלט.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד השר, חבר הכנסת הירשזון רוצה לעזור לקופת-חולים הכללית.

שר התחבורה י' קיסר:

הצעתו של חבר הכנסת נסים זוילי, שעניינה מתן אפשרות להגיש תלונה על-ידי אזרח – כיום יש סעיף כזה בפקודת התעבורה, סעיף 27(א)(2): נקבע כי בית-המשפט הדן בעבירות תעבורה רשאי לקבל כראיה הודעה בכתב של אדם שנכח בשעת ביצוע העבירה, אם ההודעה נערכה לפני שוטר ואושרה בחתימת ידו של נותן ההודעה.

ועדת השרים לחקיקה, כפי שאמרתי, לא חשבה שצריך לערוך את השינויים הללו. אבל לא הייתי מתנגד שיעבירו את הנושא לוועדת הכלכלה ונבור את התבן מן הבר, מה שאפשר להעביר נעביר, מה שאפשר לשכנע נשכנע ומה שאפשר לתקן נתקן, כי המטרה חשובה מאוד.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעה, על דעת המציע, לוועדת השרים לענייני כלכלה.

דוד מגן (הליכוד):

לוועדת הכלכלה.

שר התחבורה י' קיסר:

סליחה, לוועדת הכלכלה של הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

אוי ואבוי אם זה יעבור לוועדת השרים לענייני כלכלה.

שר התחבורה י' קיסר:

טוב, אתה יודע, זה שיגעון של הממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לוועדת הכלכלה של הכנסת. יכולת לחסוך במכסה אם באמת היית מעלה את זה, כפי שחבר הכנסת דוד מגן הציע, על מכסת ההצעות.

דוד מגן (הליכוד):

מזכ"ל מפלגת העבודה לא נתן אמון בממשלה כפי שאני נתתי. אני הבנתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, יש לנו בעצם הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק למלחמה בתאונות דרכים (תיקוני חקיקה),

התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שמונה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת נסים זוילי, הצעת חוק למלחמה בתאונות דרכים (תיקוני חקיקה), התשנ"ג-1993, עוברת לוועדת הכלכלה של הכנסת.

הצעת חוק עונשין לעבירות תנועה (שירות בבתי-חולים), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א' הירשזון)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתרכ"ד, הצעת חוק עונשין לעבירות תנועה (שירות בבתי-חולים), התשנ"ג-1993 – של חבר הכנסת אברהם הירשזון. בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, המלחמה בתאונות הדרכים אינה מצליחה. מדי שבוע נהרגים בכבישים ישראלים בני כל הגילים ונפצעים רבים מהם. מדי שבוע נהפכים חיי בני אדם ועשרות משפחות לגיהנום. מדי ליל שבת מפרסמת המשטרה את מספר הקורבנות לשבוע החולף, ואנו ישובים מבוססים מול הטלוויזיה לבילוי ליל השבת שלנו, מגיבים בזעם ובפליאה ומייד עוברים הלאה.

הגיע הזמן שנשבור את ראשנו מה לעשות כדי לבלום את הקטל בדרכים. לאחרונה, אדוני השר, נזכרתי כי לפני שנים ביקש משרד החינוך דרכים חדשניות להילחם בתאונות הדרכים, והוחלט אז לערוך ניסוי, להנהיג מעין שירות לאומי לתלמידים בבתי-חולים במחלקות שבהן מאושפזים פצועי תאונות דרכים. התלמידים הגיבו על הניסוי באומרם, שאותם ימים ואותן שעות שהם סעדו בהם את הנפגעים הפכו אותם לבני אדם אחרים ולאזרחים אחרים. הם אמרו: נשבענו כי נילחם בכל כוחנו נגד תאונות הדרכים.

לכן אני בא ומציע לכנסת היום לחייב, במסגרת חוק עונשין לעבירות תנועה, את עברייני התנועה לבצע עבודות בבתי-החולים שבהם מאושפזים פצועי תאונות דרכים. זאת אומרת, להעמידם חזותית ונפשית מול התוצאות המחריות שביצעו אותן עברייני תנועה.

אני מציע, כי חובה זו תוטל על-ידי בתי-המשפט על כל מי שהורשע בעבירת תנועה שדינה מאסר שנה בפועל לפחות, וכן כי חובה זו תוטל על הנאשמים המורשעים נוסף על כל עונש שיושם עליהם לפי כל דין ולפני ריצוי כל עונש אחר.

הצעתי באה גם, אדוני השר, נוכח העובדה, שמערכת השיטור, מערכת המשפט נסתמת וקורסת ואיננה מצליחה להתמודד עם התופעה. במקרים רבים, עד שהעבריין מובא לדין ועונשו נגזר, מנותק הקשר הטבעי בין העבירה ובין העונש.

לכן, אני מבקש את הסכמת כל חברי הכנסת, מהקואליציה ומהאופוזיציה, להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה, שהרי ודאי נשב שם ונחשוב בהיגיון איך לשנות, אם צריך לשנות משהו, כדי שהמדינה תוכל לעמוד בזה. יש שיטות שלא פירטתי אותן עכשיו, אבל אפשר במסגרת קבוצות למצוא את הדרך.

אדוני השר, אני עוסק הרבה שנים בחינוך, והעמדה חזותית של הנאשם בנושא הזה מול האירוע שיכול היה לקרות ומול התוצאות, אין לזה אח ורע בשום עונש אחר שיכול להיות.

בקשר להצעת החוק של חבר הכנסת שאול עמור, אתמול ישבנו בוועדת הכלכלה עם נציגי המשטרה בקשר ל"נשוק" שדיברת עליו. הוא לא נמצא בכל מקום, הוא נמצא במרכזים מסוימים, יש שמונה, תשעה, עשרה "ינשופים" כאלה שפועלים ברחבי הארץ. גם היום, אף שהמצב הרבה יותר טוב ממה שהיה קיים בעבר, אין לי ספק בזה, למרות הכול לוקח זמן עד שאתה מביא אותו עבריין בפועל, נניח ששתה, והזמן הוא הנושא המרכזי בנהיגה בשיכרות.

יש מכשירים, על-פי מה שנמסר לי על-ידי השוטרים, שבמקום, בנשיפה אחת, אתה יודע בדיוק מה כמות האלכוהול, אבל נבצר מבינתי להבין מדוע בכל המדינות האחרות בעולם – ובהן, אגב, האחוז הוא גבוה הרבה יותר מאשר במדינת ישראל ויש להן ניסיון רב בנושא הזה – מדוע שם זה קביל ופה, במדינת ישראל, זה עדיין לא קביל בבתי-המשפט. כך, חלק מהשותים האלה, עד שהם מגיעים לבדיקה הזאת, עובר הזמן והבדיקה איננה בדיקה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת הירשזון, אתה גורם לי בעיה, כי אני נשאר חייב לך הרבה זמן.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני שמח שאני גורם לך בעיות מסוג זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאני עונה לך, חבר הכנסת הירשזון, אני רוצה שתדע, שבנושא תאונות הדרכים – אנחנו סיכמנו היום את שנת 1993 – יש ירידה אבסולוטית, למרות כל הזוועות והטרגדיות, במספר תאונות הדרכים, למרות הגידול במספר כלי הרכב ולמרות הגידול של 100,000 נהגים חדשים. אנחנו נסיים לא בירידה משמעותית, כי שמתי לי למטרה שהמגמה תהיה לכיוון ירידה. אני לא יכול להתחייב, כי זה לא תלוי בי.

אנחנו פועלים, כפי שאמרתי בתשובה על הצעתו של חבר הכנסת נסים זוילי, בתחומים שונים.

הזכרת את עניין הענישה בבתי-המשפט. המצב כבר השתנה. אתה עוד מדבר על מה שהיה. אנחנו, משרד התחבורה, הוספנו תשעה שופטים למשרד המשפטים, כדי שהם ישפטו אחר הצהריים. המטרה שלנו היא, שבתוך חודש ימים כל עבריין תנועה שהוזמן לבית-המשפט יבוא לפני בית-המשפט ויפסק דינו במקום. היום יש לנו כנראה צוואר בקבוק, דווקא בצד התביעה של המשטרה. גם שם אנחנו הולכים לחזק אותם, כדי שיהיו מספיק תובעים שיכינו את התיקים לשופטים ששופטים גם אחר הצהריים, וזה חידוש, כדי שאדם לא יבזבז יום עבודה. אני חושב שאתה צודק, אם העונש רחוק מיום ביצוע העבירה, חוץ מהקנס – אין לזה שום ערך.

אשר לאלכוהול שהזכרת, נכון שגילינו שיש מכשיר חדיש יותר. שוב, משרד התחבורה, דרך קרן הבטיחות, נוסף על ה"ינשופים" במכוניות של משטרת התנועה – זה לא דווקא בתחנה, זה בתוך המכונית – אנחנו מביאים להם את המכשיר החדש שציינת, הוא אפילו זול יותר, פשוט הטכניקה מתפתחת, ואם צריך לדאוג שהוא יהיה קביל בבתי-המשפט, בהחלט מקובל עלי לתקן את החוק או את התקנה, כי אפשר לבדוק במקום, ואם רואים שיש כמות מעל המותר, לוקחים ממנו את הרשיון במקום, ועושים את זה לעתים קרובות.

לידיעתך, אני גם דאגתי לכך שבסוף השבוע יהיה פרסום באמצעי התקשורת, כמה שלילות רשיון אדמיניסטרטיביות נעשו בסוף השבוע וכמה דוחות הוגשו לנהגים עבריינים, כדי שהצעירים האלה, לקראת סוף השבוע, ישמעו וייראו.

אשר להצעה שלך, יש בעיה. שצריך לקחת אחרים לעבודות שירות – מקובל עלי. אבל מה שאתה מציע, לא יוכלו לעמוד בזה. אתה מציע שכל מי שנשפט ילך לעבודות שירות. אני אומר, בסך הכול יש לנו "בית לוינשטיין" ואולי עוד בית-חולים. אתה תשלח לשם את כולם? כתוב בהצעת החוק: תוטל עליו חובה. אתה אומר חובה, אני קורא מה שאתה מציע: מי שהורשע בעבירת תנועה שדינה מאסר שנה – תוטל עליו חובה בנוסף.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שנה.

שר התחבורה י' קיסר:

אתה אומר "נוסף".

מכיוון שהסכמתי שלגבי ההצעות הקודמות, גם הצעתו של חבר הכנסת נסים זוילי תועבר לוועדת הכלכלה, לא אוכל לקפח את הצעתך לעומת האחרות. לכן, גם את ההצעה הזאת אני מציע להעביר לוועדת הכלכלה של הכנסת. והיה אם אפשר משהו לשכלל ולתקן, אני רק יכול לשמוח, מפני שאנחנו בעד מלחמה נמרצת, תוך כדי חינוך, בתאונות הדרכים.

לכן, אדוני היושב-ראש, גם הצעה זאת יהיה דינה כדין ההצעות שהועברו לוועדת הכלכלה של הכנסת. אני מציע להעבירה לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אנחנו מצביעים. הפעלתי את השעון, נא להצביע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק עונשין לעבירות תנועה (שירות בבתי-חולים),

התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שבעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע, שהצעתו של חבר הכנסת הירשזון, הצעת חוק עונשין לעבירות תנועה (שירות בבתי-חולים), התשנ"ג–1993, תעבור גם היא לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה.

הסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי בנושא: חינוך, טיפול, בריאות ורווחה בגיל הרך. שר החינוך והתרבות צריך להשיב. אני שומע שהוא בדרך. איפה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי? ראיתי אותה לפני דקה. איפה היא? האם חבר הכנסת קהלני מוכן להעלות את הצעתו?

אביגדור קהלני (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אבקש לברר היכן שר החינוך והתרבות. אם לא ידוע היכן הוא, אני אכריז על הפסקה. זכותם של חברי הכנסת לדבר כשהשר ישמע, כי אחרת אין ברכה בדבריהם. אני מבין את חבר הכנסת קהלני, מסכים אתו.

השר הגיע. הבעיה נפתרה.

הצעה לסדר-היום

תופעות הנשירה והאלימות בבתי-הספר

היו"ר ד' שילנסקי:

מכיוון שחברת הכנסת גוז'נסקי איננה באולם, אנחנו עוברים להצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת אביגדור קהלני, מס' 3221, בנושא: תופעות הנשירה והאלימות בבתי-הספר.

חבר הכנסת קהלני, בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת – כבוד השר, אני החלטתי להעלות על סדר-היום הלאומי שני דברים: תופעות הנשירה בבתי-הספר והאלימות בבתי-הספר. אני חושב ששני הנושאים האלה קשורים זה בזה, חבוקים זה בזה, הא בהא תליא.

אני ראיתי אותך לפני ימים מספר בהרצלייה, אחרי המקרה המזעזע שתלמידים ירו בנהג מונית. אני מודע לכך שאתה יודע במה מדובר, אבל בכל אופן אני חושב שאנחנו צריכים להסב את תשומת לבנו לנושא.

קודם כול, הייתי רוצה לדבר על תופעת הנשירה. אדוני השר, תופעת הנשירה היא חמורה ביותר במדינת ישראל. אני עוסק בחינוך כבר הרבה שנים, ואני מוטרד מאוד מהתופעה הזאת.

לפני שבועות מספר פורסם, ש-30,000 תלמידים נשרו ממערכת החינוך ובעצם אין מי ששולט עליהם, קשה לאתר אותם, קשה להחזיר אותם אל מוסדות החינוך. שמעתי או אולי ראיתי מסמך פנימי במשרדך, שבו מדובר על כ-90,000 תלמידים שמיועדים או מועדים לנשירה. המסמך הזה

אומר, שמשרד החינוך אמור לטפל או יכול לטפל או ממליץ לטפל בכ-3,600 תלמידים. אני שואל, מה יקרה עם כל האחרים שנושרים?

הנשירות הגדולות אצלנו, כפי שניתן לאתר אותן, ואני מכיר אותן היטב, הן בדרך כלל בין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה. בחטיבת הביניים הבעיה היא לא כל כך קשה, כיוון שכולם חייבים בלימוד. בין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה יש נשירה גדולה מאוד של תלמידים. יש לזה כיסוי בטענה שהתלמידים אינם מתאימים. מתחילים לחפש בתי-ספר.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, יש פה בעיה אמיתית קשה. אין לנו מערכת שיודעת לבקר את הנשירה, כיוון שגם משרדך וגם משרד העבודה והרווחה עוסקים בחינוך של נוער. מסתבר שאין תיאום בין שני המשרדים. יש תלמידים רבים שעוברים מאחריותו של משרד אחד לאחריותו של משרד אחר, ואז הם אובדים בדרך. אין לנו שום כלים להתמודד עם הנושא הזה.

הייתי יושב-ראש רשת "עמל" כאשר היו שם תלמידים שקשורים אל המערכת של משרד החינוך ושל משרד העבודה. ראיתי שכאשר תלמיד עובר ממערכת אחת למערכת אחרת, המדינה מאבדת שליטה עליו. הייתי יכול להמליץ לך להכין קודם כול כל לבדיקה.

אני בכלל הייתי שמח אם כל התלמידים, עד גיל תיכון ועד בכלל, יהיו כולם תחת כנפי משרדך. לא שאני מוריד את ערכו של משרד העבודה והרווחה, אבל הגיע הזמן שנבצע את החוק, שכל התלמידים יהיו באחריותו של משרד החינוך, ואני מאמין שהחינוך יהיה טוב יותר.

אני רוצה לציין גורם נוסף: אין מסגרות מתאימות לילדים שאינם מתאימים. ולגבי הנוהל, אני מדגיש בפניך שאין נוהל.

אני יודע על ועדה שהוקמה כאן בכנסת. היא קיבלה משימה לבדוק את נושא הנשירה. לדאבוני, אם אני לא טועה, עד היום הוועדה הזאת ישבה פעמיים. כלומר, לא לוקחים ברצינות את הנושא הזה. הוועדה צריכה לתת לנו כלים מספר להתמודד עם הבעיה הזאת.

אני חושב שזאת הבעיה המרכזית שאתם צריכים לטפל בה. תראה מה קרה לנו. אין לי שום ספק, שאותם ילדים המשתעממים ברחובות הופכים לאחר מכן להיות אלימים.

ומכאן אני מגיע לבעיה נוספת, שהיא באמת הבעיה, שאני רואה אותה צצה כתוצאה מנשירה, משעמום, מזה שמחפשים דרך איך להעביר את הזמן.

מדי שנה בשנה – אני מדבר על אלימות בקרב בני הנוער – מגיעות כ-2,000 תלונות על התעללות בבת-ספר. השבוע אני ביקרתי בבית-ספר ואמר לי תלמיד: מרביצים לי. שאלתי: מי? הוא אמר לי: המורים. מובן שלא עברתי לסדר-היום על עניין זה. אותו תלמיד שקיבל מכה – אני רואה את זה כמקרה חריג – מרשה לעצמו לאחר מכן לנהוג באלימות כלפי חבריו.

בשנת 1992 נפתחו במשטרה 9,000 תיקים פליליים נגד בני נוער בגילים 12 עד 18; זאת כמות אסטרונומית, כמות פנטסטית, קשה מאוד להאמין. אם אנחנו משווים זאת לכמות של השנה שעברה, אנחנו רואים משנת 1991 עלייה של 13% בפתיחת תיקים במשטרה בנושא של בני נוער.

יש לנו תופעה חדשה, בעבר הכרנו אותה כ"פרוטקשן", דמי חסות, שהיו בשווקים ובעולם התחתון, אבל היום יש דבר חדש. אני רואה בעיתון תמונת תעודה של "פרוטקשן", הגנה שתלמידים מוכנים לתת לחבריהם. זו תופעה חדשה במדינת ישראל, והדבר הזה קיבל לגיטימציה. אנשים גם עושים תעודות כדי להראות שיש להם כרטיס ביקור של מגן.

לאחרונה שמעתי, אדוני השר, שמשדך מפעיל סוכנים לבדיקת נושא האלימות בבתי-הספר, והייתי מעוניין לדעת – האם באמת השמועה נכונה? אני לא רואה בכך שלילה, אבל האם הידיעה הזאת נכונה?

לקחתי היום שני קטעים מהעיתון, ותסתכל, אדוני השר, דבר אחד, מסמך אחד שמלמד על "פרוטקשן" בבית-ספר ברחובות. כולם יודעים את זה וכולם פוחדים לדבר. יש כאן תיאור מדויק איך תלמידים מגינים, כביכול, על תלמידים ודורשים מהם כסף, וזאת טכניקה חדשה.

יש כאן טכניקה נוספת, עם השפעה סביבתית, שגם אותה לקחתי מהעיתון; כתוב: אצלנו בבית-ספר שוברים כיסאות על הראשים כמו בטלוויזיה. אני מחפש את הסיבות לאלימות גם כמחנך וגם כאדם שעומד כאן, בכנסת, ומחפש פתרון, וכמובן אנחנו יודעים שהנוער מגיב על גירויים סביבתיים הרבה יותר מהר מאיש מבוגר.

יש צורך לעסוק בחינוך לסובלנות, דבר שאני לא כל כך רואה אותו בתוכניות הלימודים, ואני מציע שנתמודד עם הסוגיה הזאת.

יש נושא שאני עוד לא יודע איך להתמודד אתו, אני חושב שצריך לבחון אותו, נושא הסרטים האלימים בטלוויזיה, שמשפיעים. כל פעם כשאתה נתקל בתופעה כזאת אתה שואל: מאיפה בכלל בא לך הרעיון? הוא אומר: קיבלתי את זה מהטלוויזיה.

יש נושא של שתיית משקאות חריפים; המקרה האחרון ששמענו – בחיפה, ביום שישי האחרון. אין לי שום ספק שבני נוער, ברגע שנוגעים במשקאות חריפים, יש להם בעיה עם הנושא הזה, והם, כמובן, מאבדים שליטה על עצמם.

נושא של ענישה אפקטיבית. יש פה, בכלל, בעיה מעניינת. השופטים מקשים, למורים אין סמכויות, ההורים פוחדים מהילדים שלהם, ואני קורא באחד המאמרים היום, שמורה שמעיר לתלמיד, מנהל בית-ספר, התלמיד אומר לו: כשאתה מדבר אתי, קודם כול תבוא עם עורך-דין. לאן הגענו, לאיזה מצב חדש?

אני חושב, שאם ניתן סמכויות למורים, למנהלים, נחייב דיווח אמיתי על אלימות בני נוער, נוכל, אולי, לחסוך לנו את פתיחת התיקים, והיינו מגדלים לנו חברה טובה, חברה יותר מתוקנת. אני חושש

מאוד, אינני רואה תרופת פלא, אבל אם נעלה את זה על סדר-היום הלאומי שלנו, ואם נחייב כל מנהל בית-ספר לעסוק בעניין הזה, אם נחייב כל מורה להקדיש אולי שעה בשבוע לנושא הזה, אולי נצליח להקטין, כי אנחנו רואים שהתופעה הזאת הולכת ומתרחבת מיום ליום. תודה רבה.

היור"ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכיוון שמנסרים בחלל האוויר מספרים ממספרים שונים על נתוני הנשירה, חלקם פרי הדמיון והאגדה, הרכילות וההדלפה, אני רוצה להביא בפני הכנסת את המספרים המוסמכים, כפי שעובדו על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; בלא שאני ממעיט מחשיבות הנושא, אבל קודם כול חייבים לדעת את הנתונים.

בקרב גילאי 6-17 באוכלוסייה היהודית הגיע שיעור הלומדים במוסדות של משרד החינוך והתרבות ל-93.8%, כך ששיעור הלא-לומדים במוסדות אלה הוא 6.2%. אם מוסיפים על כך את התלמידים הלומדים במוסדות שלא בפיקוח משרד החינוך והתרבות, אנחנו מגיעים ל-98%. אם אנחנו עוסקים רק בתלמידים של גיל חובה, צריך לזכור שמעבר לכיתה י' אין חל חוק חינוך חובה, אנחנו מגיעים במגזר היהודי ל-98.7%. רק 10,000 תלמידים בגילי חינוך חובה במגזר היהודי לא לומדים במוסד חינוכי כלשהו. זה אחד משיעורי הלומדים הגבוהים בעולם. נכון, באוכלוסייה הלא-יהודית המצב שונה לחלוטין, אבל בסך-הכול, באוכלוסייה היהודית והלא-יהודית אנחנו מגיעים ל-92.1% תלמידים הלומדים במסגרת משרד החינוך והתרבות; אם נוסיף את התלמידים שאינם לומדים במסגרת הזאת אלא במסגרת אחרת נגיע ל-95.5%, ואם נדבר בגיל חובה, דהיינו בגיל חינוך חובה, נגיע בסך הכול ל-96.4% – שיעור גבוה מאוד.

אנחנו רוצים להגיע ל-100%, אנחנו לא רוצים שיהיה ילד אחד בגיל חינוך חובה שלא יהיה במוסד כלשהו, אבל אני רוצה לומר, שמעבר לגיל חינוך חובה יש גם נערים ונערות שרוצים לצאת, רוצים להיבחן בבחינות בגרות אקסטרניות, ולא ללמוד במסגרת מחייבת. אנחנו אומרים להם: כן, תמשיכו את הלימודים, אבל אנחנו לא יכולים לחייב אותם לעשות זאת.

יש, בהחלט, בעיה של נשירה, ויש בעיה של הנשרה, ואני אומר במפורש שהבעיה הגדולה קיימת בשתי נקודות – המעבר מחטיבה לחטיבה, וגם ההנשרה לקראת בחינת הבגרות, מתוך רצון ליצור מעמד לבית-הספר הנבחן היום, בתודעה הציבורית, אך ורק על-פי הישגיו בבחינות הבגרות.

אנחנו פועלים בנחישות נגד התופעה הזאת על-ידי הטלת חובת דיווח חדשה על מנהלים לגבי תלמיד שנעלם מהמסגרת, על-ידי הפעלת תוכנית מניעה במוקדי נשירה במגזר היהודי, הערבי והדרוזי, ועל-ידי הוספת 40 משרות של קציני ביקור סדיר השנה הזאת, על-ידי הוספת 60 מועדוניות משפחתיות, נושא חשוב ביותר, ואנחנו מוסיפים כאן תוספת גדולה מאוד למועדוניות האלה, שנועדו לענות על הבעיות של נוער בסיכון.

יש שלוש תוכניות להגברת המסלול לקראת בגרות, לרבות התוכנית החדשה של כיתה י"ג, שנועדה להגדיל את התיאבון והרצון של תלמידים בחטיבה העליונה להישאר במסגרתם ולהגיע לבגרות. אנחנו מרחיבים את הפעילות של היחידות לקידום נוער העוסקות בטיפול אינטנסיבי בנוער מנותק מבית-הספר, ונפגשתי עם שרת העבודה והרווחה כדי לשתף פעולה בין שני המשרדים בנושאים שהעלה חבר הכנסת קהלני.

הודענו שנעשה מדד חדש להערכת הישגיו של בית-הספר, שיביא בחשבון את חובתו החברתית שלא להנשיר, להחזיק תלמידים, כך שהמדד לא יהיה אך ורק ההישגים בתעודת הבגרות או בבחינות הבגרות, אלא גם ההישג החברתי של בית-הספר, והעיקר – אנחנו משדרים מסר חד-משמעי לכל מערכת החינוך; אני, באורח אישי, נפגש עם כל המנהלים במדינה, מחוז מחוז, ואני מסיים את דברי במסר הבא – שאני רוצה יותר תלמידים בכיתות י"ב, יותר זכאים לתעודות בגרות, יותר סטודנטים במכללות ובאוניברסיטאות, ופירוש כל שלושת ה"יותרים" האלה הוא יותר שוויון הזדמנות ויותר שגשוג לפרט ולכלל.

אין צורך לומר, שהרצון הזה שלנו, שלי, של מנכ"ל המשרד, של הנהלת המשרד, להכניס יותר תלמידים למערכת, יוצר גם בעיות. ראינו זאת בפרשה החמורה, מסמרת השיער, שקשה אפילו לתאר אותה, שקרתה בהרצלייה. קראתי כל מיני גילויי דעת, לרבות, להפתעתי הרבה, של פעילה ב"נעמת", שאסור לקבל ילדים כאלה, בסיכון, למערכת חינוך רגילה. אני אומר: לא. למרות מה שקרה – והוא לא היה נמנע אילו נשאר הנער הזה מחוץ למערכת החינוך – למרות מה שקרה, אנחנו מתמידים בגישה שלנו, שהחינוך שלנו אוניברסלי, כוללני, והכיתה היא בהחלט כיתה הטרוגנית, והיא כוללת גם חזקים וגם חלשים, גם פרובלמטיים וגם חריגים, ולפעמים גם תלמידי החינוך המיוחד.

באווירה של הטרוגניות כזאת יש גם בעיות רציניות מאוד של אלימות; לא שבעבר לא היו בעיות כאלה, היו תמיד, אבל הן החריפו, והן באות לידי ביטוי באלימות מחוץ לבית-הספר, בתוך בית-הספר, באזורים של פאבים ושל צריכת אלכוהול.

יש לנו גידול באלימות של בני נוער, כפי שהיא מדווחת על-ידי המשטרה, בשנה שעברה – בשיעור של 13%, וגם ממקרים המדווחים מתוך בתי-הספר. אגב, ייתכן שהדיווחים האלה על אלימות מוגברת מתוך בתי-הספר נובעים מהנהגים החדשים שהנהגנו, הדורשים ממנהלי בתי-הספר לדווח על כל מקרה של אלימות. כן, חבר הכנסת קהלני, במקרים מסוימים גם מתירים להם להכניס לבית-הספר סוכנים מוסווים, דהיינו אנשי משטרה מוסמכים, כדי להתחקות אחר עבריינות ואלימות בתוך בית-הספר.

אביגדור קהלני (העבודה):

זו יוזמת מנהלים?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

זו יוזמת מנהלים, בהסכמתנו.

אנחנו נקטנו הרבה מאוד פעולות בנושא הזה, גם מבחינת הטלת חובת דיווח וגם מבחינת חיזוק סמכויות המשמעת של המנהלים. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת קהלני, אנחנו עומדים בשתי חזיתות. יש חזית אחת – גם בכנסת – שתוקפת אותנו על כך שאנחנו נותנים גיבוי למנהל המפעיל סמכות משמעת שלא נראית לחברי הכנסת, אבל עמדת האישית היא, שאני נותן גיבוי למנהלים כל עוד העונש הוא חוקי ובמסגרת ההנחיות של המשרד.

אני רוצה להזכיר שלוש תוכניות חשובות ביותר שהכניס המשרד כדי להילחם בנושא האלימות ולהפוך את קהילת התלמידים שלנו לסובלנית יותר: תוכנית "אורח חיים בריא" – פרויקט בתחום בריאות הנפש בבתי-הספר העל-יסודיים; תוכנית "אקלים כיתה" – לכלל המערכת החינוכית; והעיקר, התוכנית שהכנסנו השנה לבית-הספר היסודי והיא תהיה בקרוב בכל המערכת – תוכנית "כישורי חיים", תוכנית שצריכה ללמד ולהכשיר את הנער והנערה להתמודד עם מצוקות החיים בחברה המודרנית, בחברה ההישגית שלנו, ולהתמודד עם מצבי לחץ ואי-ודאות בנתונים חברתיים שונים. יש לנו תגובות טובות מאוד על התוכנית הזאת.

רק אתמול נפגשתי עם אנשי אגף החינוך היסודי במשרד החינוך והתרבות וקיבלנו דיווחים נלהבים, אף שמדובר בתחילת הדרך, על קליטתה של התוכנית הזאת ועל התגובות החיוביות גם של המורות המחנכות והיועצות המעבירות את התוכנית הזאת. אנחנו נמשיך אותה ונרחיב אותה.

יש גם חוזר מנכ"ל מיוחד בנושא האלימות, ואני לא רוצה לפרט אותו. אנחנו רוצים להגיע לחברה שהיא חברה סובלנית יותר, מתחשבת בזכויות הזולת. אני חושב שיש לנו גם הישגים בישראל בעניין זה. בצד האלימות הגוברת, אתמול ראיתי נער הסובל מתסמונת דאון, שהוריו העידו על כך שבתקופת גידולו של הנער הזה הם חשו כיצד החברה הישראלית הופכת מחברה לא סובלנית, שלא מבינה את הנער החריג, לחברה המבינה אותו, המשתתפת בצער גידולו בהבנה ובאהבה.

אני מציע להעביר את שתי ההצעות האלה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בינתיים זו רק הצעה אחת ולא שתי הצעות, אדוני השר – תיקון פליטת פה.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

הצעה אחת בשני נושאים: נשירה ואלימות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קהלני, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

אביגדור קהלני (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת יוסף בא-גד ביקש להסיר את ההצעה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

עד שחבר הכנסת בא-גד ייגש למיקרופון, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. חבר הכנסת בא-גד, תמתין בבקשה דקה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הריני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה: הצעת חוק קרנות הפנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה.

הצעה לסדר-היום

תופעות הנשירה והאלימות בבתי-הספר

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני חבר הכנסת הרב בא-גד, יש לך דקה להציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד השר, בדיון קודם אני טענתי, שיש להטיל את האחריות על המחנך. המחנך חייב לבדוק אישית כל נשירה, לנסוע הביתה, ולהביא את מסקנותיו בפני המנהל או בפני המפקח. אני חושב שלא נעשה דבר בעניין – להטיל אחריות אישית על המחנכת, המחנך, המנהל, המפקח.

עם זאת, אני מציע לתגמל בפרמיות מורים שאין נשירה בכיתותיהם, או לפגוע במשכורות של מורים שיש בכיתותיהם נשירה, מפני שעניין הנשירה הוא מהותי ביותר.

בעניין האלימות, שאלתי אתמול בוועדת החינוך שאלה. מה עוד, חס וחלילה, צריך לקרות אחרי הרצח בהרצלייה כדי שנתעורר מתרדמתנו ונחליט להטיל צנזורה מבוקרת על סרטי אלימות בטלוויזיה? על תשובות על שתי השאלות האלה אודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. יש לנו הצעה להעביר את הנושא לוועדה, חבר הכנסת קהלני נתן את הסכמתו, ויש הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום. אני כבר הפעלתי את השעון.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 6

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רואה לפי צבע האור בהצבעה של הרב בא-גד, שבדרכו מהמיקרופון למושב הוא שינה בינתיים את השקפתו.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא השתכנע.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני בעד העברת הנושא לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

איש לא דיבר אחריו, איך הוא השתכנע?

שישה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת אביגדור קהלני, בנושא: תופעות הנשירה והאלימות בבתי-הספר, עוברת לוועדת החינוך והתרבות. אני חושב שזו הסכמה כללית.

הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד),

התשנ"ג–1993

(הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת לימור לבנת להביא את הצעת חוק תרכ"ט, הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד), התשנ"ג–1993. אני מאחל לך הצלחה, יותר מכפי שהיתה לי כאשר העליתי זאת בעבר.

לימור לבנת (הליכוד):

קראתי את "דברי הכנסת", אדוני היושב-ראש, וראיתי את הצעתך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מאחל לך הצלחה. הלוואי.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מביאה לכנסת נקראת הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד), וכל כולה בת משפט אחד בלבד, וכך היא קובעת תוספת לחוק הקיים: בכל הכיתות של מוסדות הלימוד היסודיים, העל-יסודיים והאקדמיים, במקום שייקבע על-ידי הנהלת המוסד, דהיינו, בכל אותם מקומות, יונף או יותר נכון יוצב דגל ישראל.

מובן שמטרת החוק היא להגביר את המודעות, החינוך, לערכי המדינה ולסמלים שלה. בכך אני מסתמכת גם על הנהוג במדינות אחרות, ועל כך אדבר בהמשך.

אני רוצה להתחיל מציטוט של דברים שאמר פה בכנסת, ב-3 ביוני 1953, ראש הממשלה דאז דוד בן-גוריון, כאשר הוא נימק מדוע לא יונף גם הדגל האדום במוסדות החינוך, אלא רק – על-פי דעתו – דגל ישראל, בוויכוח גדול שהיה לו אז עם יצחק בן-אהרון ועם אברהם הרצפלד בכנסת.

כך אמר ראש הממשלה דוד בן-גוריון: ברגע שהכנסת, המבטאת את רצונו של העם ובכלל זה רצונו של העם העובד – זה בעניין ההתייחסות לדגל האדום – מחליטה שבית-הספר נעשה לקניין האומה, יונף על בית-הספר הממלכתי בכל השנה ללא יוצא מן הכלל אך ורק דגלה של האומה, מפני שזה קניינה של האומה. סוף ציטוט.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

לימור לבנת (הליכוד):

בבקשה, אדוני חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

נדמה לי, יכול להיות שאני כבר לא זוכר טוב, שחבר הכנסת גולדשטיין הגיש בשעתו הצעת חוק כזאת והיא נתקבלה. האם ידוע לך הדבר?

לימור לבנת (הליכוד):

לא. היו בשעתן הצעות חוק אחדות שנגעו להנפת הדגל. התיקון הרחב ביותר שנתקבל, לפי מה שאני בדקתי – כרגע בחוק אין חובת הנפת דגל בשום מוסד חינוכי, לא רק בכיתות, אלא גם לא בבתי-ספר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם אינני טועה, חבר הכנסת גולדשטיין העלה הצעת חוק – בכל מוסד ממשלתי; היינו, על רשויות מקומיות וכדומה.

לימור לבנת (הליכוד):

התיקון הרחב ביותר שהתקבל לחוק זה היה דווקא על-פי הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת לשעבר מאיר כהן אבידב, אם אינני טועה, שקבע שהדגל יונף גם ברשויות.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

בתקנות.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא בטוחה שבתקנות, נדמה לי שבחוק. יכול להיות שבתקנות.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא זוכר הצעת חוק כזאת של גולדשטיין?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אני זוכר הצעת חוק של מאיר כהן אבידב.

לימור לבנת (הליכוד):

הצעת חוק של מאיר כהן אבידב. יכול להיות שהיתה תקנה, אני באמת לא זוכרת, ובאמת הצעת החוק של מאיר כהן אבידב בשעתו הרחיבה מאוד. יכול להיות שהיה איזה תיקון של חבר הכנסת גולדשטיין, אבל אני לא מתיימרת להכיר את כל דברי ימי הכנסת בעניין הזה, רק את חלקם.

אחרי שציטטתי מדברי דוד בן-גוריון, ומאחר שהשר אמר כאן בקריאת ביניים מה שהוא ודאי יאמר עוד מעט בתשובה על הצעת החוק שלי, ומה שוועדת השרים לענייני חקיקה גם החליטה, דהיינו,

שהנושא הזה אינו זקוק לחוק וניתן להסדיר אותו בתקנות – הייתי רוצה, אדוני השר, לצטט דברים שאמרה חברת הכנסת לשעבר אסתר רזיאל-נאור ב-11 באוגוסט 1953: "ואל יאמרו לי שהשר יתקין תקנות לצורך זה. משום שהתקנות שהשר ממונה עליהן רבות מספור. תקנות לעניין זה יהיו אך טיפה אחת קטנה בים. אני רוצה שהדברים יהיו ברורים וכתובים בגוף החוק כאבן פינה שאי-אפשר לו לבניין בלעדיה. ומלבד זה, אם נשאיר את הדבר לתקנות שהשר יתקין, הרי בתוקף המציאות שלנו עלולות להיווצר גם הנחות בתקנות".

קודם כול, אני מזדהה מאוד עם הדברים שאמרה חברת הכנסת לשעבר אסתר רזיאל-נאור, ודבר כזה ראוי לו שיהיה באמת בחקיקה ולא בתקנות, שיהיו, כמו שהיא אומרת: טיפה בים.

אבל מעבר לזה, אני מצטטת עכשיו דברים שאמרה חברת הכנסת לשעבר אסתר רזיאל-נאור בשנת 1953, ומאז בכל זאת עברו 40-41 שנים. והנה, במהלך כל אותן שנים, כל השרים לא חוקקו ולא תיקנו תקנות לעניין זה. זאת אומרת, מה שהיה נכון אז – ואותה טענה שמועלית היום בעניין התקנות הועלתה כבר בשנת 1953, ולא היתה תרופה ולא נמצא פתרון, ולכן אני חושבת שעניין התקנות לא יכול כרגע להניח את הדעת ויש צורך לתקן את הדבר בחוק.

אנחנו מקיימים בזמן האחרון – ואני אומרת את זה, כמובן, גם לשר החינוך – דיונים רבים גם במליאת הכנסת, גם בוועדת החינוך והתרבות, גם בפורומים בתוך מערכת החינוך ובמשרד החינוך, על הבעיות של אלימות בני נוער בבתי-ספר, על אלימות של נוער מחוץ לבתי-ספר, על ערכים, על חינוך, למה מחנכים את הדורות הבאים, את בני הנוער, את התלמידים כולם. כולנו יחד חושבים, כי זו הרי מצוקה משותפת לכולם, על כל מיני רעיונות ודרכים. אני חושבת, שבדיוק הערך הזה, הקניית הערכים הזאת החל מגיל צעיר מאוד לתלמידים בבתי-ספר – אגב, דווקא בימים שבהם אני קוראת שיש הצעות לבטל בחינות בגרות בתנ"ך ובהיסטוריה של עם ישראל, אני חושבת שאנחנו צריכים לעשות פעולה הפוכה בדיוק: יראת כבוד מגיל צעיר לדגל, להמנון, לסמלים של האומה הזאת, של העם הזה. אין צורך להניף אותו רק בטקסים מיוחדים או באירועים מיוחדים בבתי-הספר, אלא ידע כל תלמיד מגיל צעיר מאוד, שעם ישראל הגיע לנחלתו בארץ-ישראל, והסמל הזה מלווה אותנו כל כך הרבה שנים.

האמת היא, שהרעיון איננו חדש, כמו שאמרתי, אבל כשאנחנו מסתכלים על מדינות אחרות, על דמוקרטיות גדולות, כשמסתכלים על ארצות-הברית, שם יש החלטת קונגרס, שהיא חוק ציבורי, שמנחילה נהגים, מסורת, נהלים עממיים. יש 18 עמודים שבהם מפורט מה צריך לעשות, איך צריך להניף את הדגל, וכתוב במפורש בחוק: יש להציג את הדגל בימי הלימודים בתוך או קרוב לכל בית-ספר. בצרפת אין בית-ספר או מוסד חינוכי שאין עליו דגל צרפת.

לכן, קשה לי להבין מדוע דווקא במדינת ישראל נוותר על הסמל הזה בתוך המקום החשוב ביותר אולי, החינוכי ביותר, הבסיסי ביותר לכל אזרח שגדל במדינה הזאת, דהיינו בתוך מערכת החינוך.

אני רוצה להעיר הערה נוספת. אני יודעת שיש בעיות, וודאי השר ירחיב על כך את הדיבור אחר כך. איך קוראים לזה בממשלה? קוראים לזה: לא לעורר מחלוקות מיותרות בתוך מגזרים מסוימים. כך קוראים במלים מאוד יפות לבעיות שמתעוררות עם מוסדות החינוך החרדיים והערביים.

אני חושבת, שהדעת לא יכולה לסבול מצב שבו מוסדות חינוך שממומנים על-ידי המדינה יהיו פטורים מאיזה טעם, או תהיה עילה לדחיית החלטה כל כך חשובה. גם בארצות-הברית, בכל מוסד חינוך יהודי מונף דגל ארצות-הברית. אין על זה שום מחלוקת, אין לגבי זה בכלל שום שאלה או קושיה, זה דבר מובן מאליו.

אפשר למצוא אולי פתרונות, אם צריך יהיה גם בעתיד, אבל כרגע נדמה לי שהצעת החוק שלי מובאת כאן כפשוטה, בנוסח מצומצם, ואם צריך, אפשר יהיה, כמובן, לדון אחר כך בוועדה בפרטי הפרטים.

אני פונה אל חברי הכנסת ומבקשת לתמוך בהצעת החוק הזאת. אני חושבת שזה יהיה לכבוד לכולנו, לכנסת, ובוודאי לכל עם ישראל. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, גברתי חברת הכנסת לימור לבנת. ישיב שר החינוך והתרבות. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אותו עניין שכבר הזכירה חברת הכנסת לימור לבנת, שהמכשיר הנכון, לדעתנו, להטלת חובה להניף את דגל הלאום במסגרת כלשהי הוא חוק הדגל והסמל והתקנות המותקנות על-פיו, איננו עניין פורמלי.

אנחנו חושבים, שכל הסידורים האלה צריכים להיות במסגרת חוקית אחת, שכן מסגרת חוקית כזו תוכל לבחון גם את היתרונות והחסרונות של הטלת החובה.

דב שילנסקי (הליכוד):

כדי לעשות בחינה צריך ללכת לאט לאט. קודם ננסה את זה בבתי-ספר, ואחר כך נראה איך זה מתקבל ופועל.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

חבר הכנסת שילנסקי, אתה זוכר היטב, שהיתה הצעה של חבר מפלגתך, חבר הכנסת מאיר כהן אבידב, בנושא הזה, בתקופה שהממשלה הזאת לא היתה בשלטון, שהליכוד היתה מפלגת השלטון, הצעה שנדונה בוועדת הפנים של הכנסת, והעניין נפל אך ורק מסיבה אחת – שהמוסדות החרדיים, אני אומר זאת במפורש, מוסדות הלימוד החרדיים אמרו, שמבחינת חופש המצפון שלהם, אי-אפשר לכפות עליהם חובה להניף את דגל המדינה בבית-הספר ובכיתות הלימוד.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני השר, אתה מקבל את הנימוק הזה?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אני הבנתי אז, שבנושא זה מערכת החינוך החרדית על כל שלוחותיה תתייצב נגד הטלת החובה הזאת. מה תהיה התוצאה של כך, חברת הכנסת לימור לבנת, את צריכה לחשוב גם על כך. נטיל בחוק חובת הנפת דגל במוסד חרדי שמתנגד לכך. נצטרך להביא משטרה כדי לשמור על הדגל או כדי להעמיד לדין את אלה שלא ירצו להניף את הדגל? אני רוצה שתחשבי גם על התוצאה של יחס הכבוד לדגל המדינה, לדגל הלאום כתוצאה מדבר כזה. יש כאן בהחלט בעיה.

משרד החינוך והתרבות, לא בתקופתי, לא בתקופתה של השרה שולמית אלוני, אלא בתקופות קודמות, כשהיו שם שרי חינוך מהאופוזיציה, דן בנושא הזה באריכות והגיע למסקנה, שאין להטיל חובה נרחבת כמו זו שאת מדברת עליה, דווקא בשל החשש שיחס הכבוד לדגל הלאום לא יישמר.

דב שילנסקי (הליכוד):

מה זה, המפלגות הציוניות עושות גיוס?

אברהם הירשזון (הליכוד):

ובגלל זה היום, אדוני השר, בשירת "התקווה" מסתובבים אנשים – –

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

לא בגלל זה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

– – מאותם חוגים.

לימור לבנת (הליכוד):

אולי כדאי גם לבטל את הצפירה, אדוני השר, ביום הזיכרון. יש כאלה שלא עומדים דום, אז גם את זה צריך לבטל.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

חברת הכנסת לימור לבנת, תשמעי את דברי, ואני חושב – – –

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת לימור לבנת, אני מבין שהצגת את הדברים בצורה יעילה, טובה ויפה. אני מבקש גם להקשיב, באותה מידה.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

את הבאת את המקרה, שאני כשר החינוך והתרבות אצטרך לכפות על מערכת החינוך החרדית – בתי-ספר, תלמודי-תורה וישיבות – הנפת דגל הלאום, כאשר הם מתנגדים לכך. אני רוצה שתחשבי מה הדבר הזה יעשה ליחס הכבוד לדגל המדינה, כאשר מכוח החוק ובכוח המשטרה אני אצטרך לכפות זאת על מערכת חינוך שאומרת שהשקפת עולמה מתנגדת לכך.

הצעתי היא אחרת, והיא בעקבות החלטות קודמות של משרד החינוך והתרבות: אנחנו מוכנים לדון בנושא הזה על סמך הנחיות של המשרד, בשיתוף המנהלים של בתי-הספר. אנחנו לא רוצים להטיל כאן חובה, שיש איסור פלילי בצדה. נקיים דיון כזה בהנהלת המשרד, הצעתי לך גם לבוא ולהשמיע את דברייך בפורום הזה, ואני אחזור ואביא את תוצאות הדיון שיתקיים.

כולנו מצויים על יחס הכבוד לדגל המדינה ולסמליה. החשש שלנו הוא שיקרה ההיפך: נטיל חובה כזאת על כל מוסד לימוד במדינה, ונצא מבוזים כולנו. לכן, אני מציע דיון כזה. נשמח לשמוע את הערותיך, נדון ביחד כיצד לעשות זאת ללא הטלת איסור פלילי. אני מציע לך להסתפק בדברי אלה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. האם גברתי מסתפקת בדברי השר?

לימור לבנת (הליכוד):

לא.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, גברתי.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שמעתי את דבריו של שר החינוך, התרבות והספורט – קראתי הבוקר – – –

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

עוד לא הגיע לאישור.

לימור לבנת (הליכוד):

עוד לא הגיע לאישור? טוב, אז הקדמתי. קראתי באחד העיתונים.

שמעתי את דבריו של שר החינוך והתרבות, אם כך, ואני חייבת לומר שאני קצת מתפלאה; אבל יש לי הצעה לעניין זה, משום שאני שמעתי בסוף הדברים, שאמרת שאתה מציע לקיים דיון, ואני חושבת שאכן אפשר לקיים דיון, לאחר שזה יעבור בקריאה טרומית, בוועדה הנוגעת לעניין, ובדיון כזה אפשר יהיה לבדוק גם אותן דקויות, שדיברתי עליהן, של אחריות פלילית, של איסור פלילי.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אתם מפריעים לחברת הכנסת לימור לבנת. היא לא הפריעה לאיש. אני מבקש לשבת. חברי הכנסת, אני לא רוצה לקרוא בשמות. חברי הכנסת, אני מבקש מכם.

לימור לבנת (הליכוד):

אבל אני רוצה להעיר, שאני מתפלאה על אותו נימוק, שלפיו אם יהיה חוק שיחייב הצבת דגל ישראל בכיתות הלימוד, כביכול זה עלול להיות ביזיון של הדגל על-ידי כך שהוא לא יוצב במוסדות חרדיים, ולכן לא צריך לחוקק חוק. הרי באותה דיאלקטיקה בדיוק, אדוני השר, אפשר לבטל את הצפירה ביום הזיכרון, משום שיש כאלה שבזמן צפירה ביום הזיכרון מחללים אותה בכך שאינם עומדים דום, ואנחנו יודעים שזה כך.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

בודדים.

לימור לבנת (הליכוד):

לא בודדים, אלה אותם חוגים. אתה מדבר על אותם חוגים בדיוק.

הרי באותה מידה יש בעיה עם שירת המנון ישראל. מה קורה, וקרה לא מזמן, בתקופת כהונת הכנסת הזאת, כאשר המנון "התקווה", ההמנון שלנו, לא כובד על-ידי אותם חוגים בדיוק, חרדיים, ברוב עם, תוך ביזיון נורא להמנון? נבטל את ההמנון בגלל הזה? לא נשיר את ההמנון בטקסים? לא.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני השר, הרי אינני מתנגדת למה שאמרת בסיפא של דבריו דווקא, אני מתייחסת כרגע לרישא, ואני אומרת לגבי הרישא: אני חושבת שהטיעון הוא בעייתי, הוא טיעון בעייתי במפורש.

שאלו יהלום (מפד"ל):

האם השר עדיין עומד על הטיעון שהוא אמר כאן?

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא יודעת, צריך לשאול את השר אם הוא עומד על הטיעון שהוא טען פה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

השר עדיין עומד על הטיעון?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

יש התנגדות של המוסדות – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

בגלל זה לא להניף את דגל ישראל?

לימור לבנת (הליכוד):

השר אמר במפורש את הדברים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

את זה אומר שר החינוך והתרבות של מדינת ישראל?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש: הוויכוח הוא לא ביניכם. כעת מקשיבים למציעה, לחברת הכנסת לימור לבנת. ביקשתי לא להפריע. חבר הכנסת רון נחמן, אתה מאלץ אותי לקרוא בשמך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אתה חייב תמיד להעיר הערות? זו חובה בכל נושא? אני מבקש להקשיב.

לימור לבנת (הליכוד):

אני סבורה, אדוני היושב-ראש, שהנימוק הזה, כפי שהובא כאן על-ידי השר, הנימוק שאפשר להתקין תקנות, הוא נימוק בעייתי. אני כבר ציטטתי כאן – לא כל חברי הכנסת היו נוכחים קודם – את דבריה של חברת הכנסת אסתר רזיאל-נאור מ-1953, שאז הבטיחו לה שיתקינו תקנות, ומאז, מסתבר, זה לא קרה איכשהו. הנימוק הזה הוא נימוק בעייתי.

אני סבורה, שכדי ללבן או לפתור אותן בעיות שדיבר עליהן השר, אם יש כאלה, אפשר וצריך ללבן אותן לאחר שהצעת החוק הזאת תעבור בקריאה טרומית בוועדה, ובוועדה אפשר יהיה באמת לשקול את כל השיקולים. הרי זה בדיוק טיבה של הצעת חוק, שהיא מובאת כפי שהיא מובאת, ואחר כך במהלך הדיונים בוועדה, הקריאה הראשונה וכו', אנחנו מתקנים אם צריך.

לכן, אני פונה אל כל חברי הכנסת ואני מבקשת להצביע – אני מדברת כרגע בקריאה טרומית, תיקונים נעשה אחר כך – בעד דגל ישראל ולא נגד דגל ישראל, בעד זה שכל ילדי ישראל, בכל מוסד חינוכי, יגדלו מגיל צעיר מאוד כאשר הערך הזה, הסמל הזה, מתנוסס לנגד עיניהם. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי חברת הכנסת לימור לבנת.

אנחנו ניגשים להצבעה. מה ההצעה? לאיזו ועדה להעביר את הצעת החוק – לוועדת החינוך והתרבות?

שאול יהלום (מפד"ל):

כן.

מאיר שטרית (הליכוד):

ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו מצביעים מי בעד העברת הצעת החוק, ומי נגד, לוועדת החינוך והתרבות. ההצבעה החלה.

רון נחמן (הליכוד):

ועדת הפנים.

לימור לבנת (הליכוד):

ועדת הפנים.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 20

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 20

נמנעים – 1

היו"ר ר' אדרי:

20 בעד, 20 נגד, אחד נמנע. ההצעה הוסרה מסדר-היום. מי שנמנע הוא ממלא-מקום נשיא המדינה. אסור לי, אני לא רוצה להצביע היום.

הצעות לסדר-היום

הגנה על הסובלים מפיגור שכלי

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 3205, 3233, 3235 ו-3239 בנושא: הגנה על הסובלים מפיגור שכלי – של חברי הכנסת דוד מגן, יצחק לוי, אלי דיין ואריה גמליאל. ראשון הדוברים – חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני פונה אליכם. חבר הכנסת שטרית, אתה עומד ומדבר. חבר הכנסת בדש. אדוני חבר הכנסת בדש, אודה לך מאוד אם תואיל לשוחח עם חברת הכנסת לימור לבנת בחוץ, לא כאן. הנואם צריך להתחיל בנאומו. תודה לך, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, נוכח הגילויים על-אודות התעללות מינית במוסד "רוחמה", ונוכח התפשטות התופעה של התנכלות למפגרים בקהילה, יש צורך דחוף בהעלאת הנושא לדיון כאן אצלנו במליאת הכנסת. כל זה, במגמה להגביר את תודעת האחריות כלפי המפגרים ולוודא פיקוח על המתרחש סביבם, כמו גם להבטיח הגנה סבירה מפני ניצול לא-מוסרי ומפני פגיעה כלשהי בהם.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, זה לא הוגן, זה גם לא חברי להפריע לחבר כנסת נואם. מה שאתם עושים כאן, אפשר לעשות בחוץ. אני מבקש, אני פונה אליכם, תארו לעצמכם לו היו עושים לכם כך. בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

בדקתי מה אירע בכנסת הזאת, הכנסת השלוש-עשרה, בכל מה שקשור לדיונים שאמורים היו להבטיח התקדמות וטיפול באוכלוסייה החלשה הזאת, בקבוצת הסובלים מפיגור שכלי בקרבנו.

אנחנו רואים, כי ב-28 באוקטובר 1992, לפני כשנה וחצי, דנה הכנסת בהצעה לסדר-היום בעניין החוסים במוסד הממשלתי "טללים". בעקבות הדיון באותו יום פרסמה ועדת העבודה והרווחה, לאחר שגם היא, כמובן, ערכה דיון בנושא הזה, כמה מסקנות.

באותן מסקנות אנחנו רושמים, כי במוסד "טללים" נפתרה בעיית המים החמים, נפתרה בעיית ההסקה והחימום. אבל הוועדה פנתה ודרשה, כי ייעשה מעשה מיוחד ומאמץ מיוחד בכל הקשור לטיפול ולהכשרה של כוח אדם טיפולי ובכל מה שקשור לטיפול ולהכשרה של כוח אדם מקצועי. גם בעיית המנהל שהיתה אז הועלתה באותו דיון בוועדה.

ברשות היושב-ראש, אני מצטט שתי דרישות, אשר למיטב ידיעתי טרם נענו. אומרת הוועדה בסיכומיה, כי היא מבקשת משרת העבודה והרווחה לפעול יחד עם משרד האוצר להכרה במקצוע הטיפול במפגרים במעונות הממשלתיים, במיוחד באזורים מרוחקים, כמקצוע מועדף, דבר שיסייע למשיכת כוח אדם מקצועי ומיומן אליהם.

הוועדה, כרגיל, לפי תקנון הכנסת, גם ביקשה דיווח של הממשלה בעניין הזה. עד לרגע זה אינני יודע על דיווח רשמי, לפחות למליאת הכנסת.

היה עוד דיון אחד בעניין דומה ב-17 בפברואר 1993, לפני קצת פחות משנה, כאשר הכנסת נדרשה למצבם של הילדים המפגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית. גם שם לאחר הדיון פנתה ועדת העבודה והרווחה, ואני מצטט את סעיף 8 בהמלצותיה: "הוועדה מבקשת משרת העבודה והרווחה להמציא לוועדה בתוך שלושה חודשים תוכנית אב לפתרון בעיית הילד המפגר במגזר הבדואי – כולל תוכנית לקיצור זמן ההמתנה שבין האיתור והאבחון לבין הדיווח לוועדה על ביצוע המסקנות".

עוד אנו מדברים על מוסד "טללים", אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת שבשבוע שעבר, במסגרת העלאת שאילתא בעל-פה לשר החינוך והתרבות על-ידי חבר הכנסת יצחק לוי, אם אינני טועה, הוא העלה את ההתרחשויות שהיו לאחרונה במוסד "סלעית". השאילתא הופנתה, כאמור, לשר חינוך והתרבות, וכאשר אני התערבתי בדיון ביקשתי כי יוגבר התיאום בין משרד החינוך והתרבות לבין משרד העבודה והרווחה, הכול כדי לחלץ את הילדים הללו ממצוקתם.

עוד לא סיימנו את הדיון ההוא בשבוע שעבר, והנה אנו קוראים ושומעים על אותה פרשייה אומללה, מרגיזה, כואבת וחמורה במוסד "רוחמה", כאשר כמה אנשים, שלכאורה נמנים עם הסגל של המוסד הזה, ניצלו ניצול מיני כמה מהחוסות באותו מקום.

גם כאן, טרם השלמנו עם הידיעה הזאת, ואנו שומעים שבאזור יוקרתי כביכול בצפון תל-אביב מבקשים תושבים להוציא צו גירוש, צו סילוק. הם תובעים לפנות קבוצת צעירים הסובלים מפיגור שכלי קל מדירתם. כל עוונם היה שהם ניסו לגור בתוך הקהילה החזקה והמבוססת.

עד איזה גבול הגיעה האטימות הציבורית בכל מה שקשור להתייחסות לסובלים מפיגור שכלי?

חברי הכנסת, כזכור לכם, אתמול נדרש הציבור בישראל להשתתף במבצע התרמה של אק"ם – האגודה לקימום ילדים מפגרים, מבצע שנועד לגייס כספים לטיפול במפגרים. אני בטוח, שאם לא כל חברי הכנסת, בוודאי רובם תרמו. רובנו תרמנו והשתתפנו במבצע הזה. אבל אני רוצה לפנות אליכם ולומר, כי אין לקנות מצפון נקי בכסף. לא די בתמורה כספית, לא די בהעלאת מס באמצעות תמורה כספית. הגיעה העת לעריכת חשבון נפש.

במסגרת חשבון הנפש הזה, אנו צריכים לשאול את עצמנו ואת הרשות המבצעת, האם הממשלה ממלאה אחר החלטות הכנסת? האם הכנסת מקפידה על מילוי החלטותיה על-ידי הרשות המבצעת?

אדוני השר ברעם, אני רוצה לומר לך בטרם תעלה להשיב, שלא אסכים להסמיך את ועדת העבודה והרווחה של הכנסת לדון בהצעה החשובה הזאת; אני מציע ודורש קיום דיון במליאת הכנסת, קיום דיון פומבי שבו יוכלו ליטול חלק כל חברי הכנסת, לרבות שרי הממשלה, ובהם שרת העבודה והרווחה, שר החינוך והתרבות ושר האוצר.

אסור לנו להשלים עם התופעה, ההופכת את הפגיעה, את ההתעללות ואת הניצול של המפגרים למעשה של שגרה. הכתובת רשומה על הקיר ועולם כמנהגו נוהג? לא, לא נוכל להשלים עם זה. הכנסת צריכה להדגיש בפני החזקים בחברה, כי אין די בהעלאת אותו מס, שהוא בחזקת מס שפתיים.

נוכח התופעה הכואבת הזאת, אנו צריכים להתגייס כדי להילחם על חינוך הציבור, כדי שייפתח כלפי אותה קבוצה חלשה. החברה הנאורה בישראל של שנת 1994 לא יכולה להרשות לעצמה מצב, שבו הסובלים מפיגור שכלי חיים לידה בצד חסרי ישע והגנה. הם צריכים לחיות בינינו, בקרבנו, כחלק טבעי ואינטגרלי של הקהילה, כאשר הקהילה מגינה עליהם, מסוככת עליהם ושומרת עליהם מכל משמר מפני החלק המרושע והמזיק של עצמה.

אדוני היושב-ראש, דיון מקיף ומעמיק בכנסת בהשתתפות ראשי אק"ם, בהשתתפות נציגי אגודת "ניצן" ושאר הארגונים הוולונטריים הנוטלים חלק במצווה הגדולה של סיוע למפגר, דיון כזה יתרום תרומה של ממש להגברת המודעות הציבורית לנושא הקשה והכאוב הזה, ובוודאי יתרום להמרצת הממשלה בפעולותיה למען אותה קבוצת אוכלוסייה, ובראש ובראשונה פיתוח מנגנונים חכמים, שיבטיחו את שלומם ועתידם של הסובלים מפיגור שכלי.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת מגן. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי להעלות את הצעתו לסדר-היום בנושא ההגנה על הסובלים מפיגור שכלי. בבקשה, אדוני.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני ממלא-מקום שרת העבודה והרווחה, גם אני מצטרף לברכות לאותם ארגונים וולונטריים העוסקים במסירות נפש רבה במשך כל השנה, במשך כל השנים, בעזרה לילדים ולמבוגרים המפגרים.

השבוע הם עוסקים בהתרמת הציבור, ואם מקובל היה, אדוני היושב-ראש, לפנות מכאן, מעל במה זו, אל הציבור לתרום בעין יפה לאקי"ם, לאלו"ט – אגודה לאומית לילדים אוטיסטים – ולכל הארגונים האחרים, אני חושב שזה המקום לעשות את זה, ואין מצווה גדולה מאשר לבוא ולעזור לסייע לילדים או למבוגרים מוכי גורל.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך על הצעתך, ואני בטוח שחלק גדול מהציבור בשעה כזאת גם צופה בשידורים וגם שמע מה שאתה אמרת, ואני מקווה שהוא גם יענה ויתרום בעין יפה.

דוד מגן (הליכוד):

הפנייה היא למי שעוד לא תרם.

יצחק לוי (מפד"ל):

למי שעדיין לא תרם, וגם מי שתרום ורוצה לתרום עוד הפעם, אין לנו שום התנגדות לכך.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, אדוני.

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה רבה.

אני העליתי את ההצעה בעקבות מקרה תל-אביב. באים ומפנים ארבעה מפגרים מדירת מגורים. מפנים ומקבלים צו מניעה עד לדיון. ואני חושב, שהשאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו כאן, בבית הזה, אדוני היושב-ראש, היא שאלת הנורמה, לא שאלת התקציב ולא שאלת המשאבים שאנחנו משקיעים. כאשר אנחנו מדברים על התקציב, אנחנו מקיימים כל שנה דיון כמה הממשלה מקציבה לנושא המפגרים ולנושא הנכים ולנושאים האחרים, ותמיד יש כאן לובי של חברים שלוחץ לתת עוד כדי להקל את המצוקות, ותמיד יש שר אוצר שצריך לשמור על מסגרת. לא על כך אנחנו מדברים.

הבעיה כרגע היא לא בעיה כספית, הבעיה היא באשר לנורמה. מורי ורבותי, חברי הכנסת, האם ילדים או אנשים מפגרים הם אזרחי המדינה בעלי זכויות שוות או לא? זו השאלה. ואני רוצה לקבוע, שהיום מדינת ישראל מתייחסת למפגרים כאל אזרחים מדרגה שנייה, וזה עוול גדול, למשל, בנושא דיור, כי הרי העניין עלה בנושא דיור. יש סעיפים בחוק, שמונעים היום ממפגרים או מנכים או מאנשים אחרים בעלי מוגבלויות אחרות לבוא ולגור באופן חופשי בדירת מגורים רגילה, והדבר הזה הוא דבר בלתי נסבל בחברה מתוקנת ונאורה.

כולנו יודעים, שהיום הגישות לטיפול באותם אנשים הן דווקא בעד מעורבות בקהילה. פעם היו מקימים מוסדות, ומוסדות ענקיים, ולצד הרב, עדיין יש היום בארץ מוסדות ענקיים למפגרים ולנכים ולאחרים, ומי שילך לבקר, למשל, בדימונה, במוסד "טללים" – ואני משבח את הצוות שם, הוא עושה עבודה נהדרת – יראה איפה המוסד ממוקם. המוסד ממוקם על-יד הפרדס, מחוץ לעיר, וכך במקומות אחרים.

לא מזמן, בעקבות הצעת חוק שהגשתי – ותיכף אדבר עליה – ישבתי עם אדריכלים מתכנני ערים, והם באו ואמרו: תראה, התכנון שלנו הוא כך, יש אזורי מגורים ויש אזורי תעשייה ויש אזורי בידור ובילוי ויש אזורי קניות ויש אזורי מוסדות. כלומר, המוסדות הם אזור נפרד, הם לא שייכים לחברה. יכול להיות שפעם זו היתה התפיסה, שהם מפריעים, שהם אינם יכולים; היום אנחנו יודעים שאפשר לעשות הרבה מאוד כדי לשקם אנשים אלה. אפשר לעשות הרבה מאוד מאוד כדי לשקם את האנשים האלה, אפשר לעזור להם, אפשר לעזור להם להיות חלק מהחברה, והדבר הראשון שצריך לעשות כדי שהם יהיו חלק מהחברה הוא שיחיו בתוך החברה ולא יחיו מאחורי הפרדס או במקומות אחרים.

היום הארגונים שאנחנו מדברים עליהם עוסקים בכך, מקימים הוסטלים ועוזרים לאנשים האלה למצוא עבודה לפי יכולתם, ועוזרים להם גם לטפל בכספם, ועוזרים להם לטפל בקניוניהם, ולפעמים מדובר בילדים שיש להם בעיות התנהגותיות, ומשלבים אותם בגנים ובבתי-ספר ועושים כל מיני פעולות כדי לשלב את האוכלוסיות המוגבלות האלה בחברה ולשקם אותן עד כמה שאפשר.

אדוני היושב-ראש, העליתי הצעת חוק, לפני חודשיים-שלושה חודשים היא עברה בקריאה טרומית במליאת הכנסת בניגוד לדעת הממשלה, ואחר כך הבנתי מדוע הממשלה מתנגדת. הצעת החוק אומרת, שאנשים מוגבלים תהיה להם זכות דיור כמו לאנשים רגילים, ושלא יהיה אפשר להתנגד, או ששכנים לא יוכלו להתנגד אם יש דירה של מפגרים בבניין, מפני שזה מטרד, כי אני אומר שמפגרים בדירת מגורים בתוך בניין זה לא נקרא מטרד, כשם שאם יש זוג קשישים שגר בדירה וצריך עזרה, וצריך לעזור לו להוריד את האשפה ולעשות את כל הדברים, זה לא נקרא מטרד; או אם יש משפחה ברוכת ילדים, שיש לה הרבה ילדים קטנים ויש בה תינוקות ויש בכיות וצעקות בתוך הבית, זה לא נקרא מטרד. נהיינו חברה מפונקת, חברה שלא מוכנה לעזור לאוכלוסייה החלשה שבתוכה.

אדוני היושב-ראש, הממשלה התנגדה. לאחר מכן הבנתי, שההתנגדות של הממשלה היתה בעקבות הלחץ של מרכז השלטון המקומי. המרכז לשלטון המקומי בא ואמר – ואחר כך היה דיון בוועדת הפנים, והדברים התגלו – אנחנו לא מסכימים. אחת הסיבות היתה ירידת ערך הדירה. מי ירצה לבוא ולגור בבניין שיש בו דירה של מפגרים או דירה של נכים? אנשים לא נעים להם להיפגש עם המציאות כמות שהיא ולא נעים להם להיות לידם.

סיבה שנייה היתה: זה מפריע, זה יכול להפריע בתחבורה, אולי הם צריכים אמבולנסים וכו'. אנשים לא יודעים על מה הם מדברים, והראיה וההוכחה שאנשים אינם יודעים על מה הם מדברים היא, שבמקומות מספר שבהם קמו הוסטלים כאלה היתה בתחילה התנגדות של שכנים, ולאחר מכן השכנים הפכו להיות האוהבים הגדולים ביותר של האנשים האלה. זה כמעט תהליך קבוע, ואני חקרתי את העניין הזה בעשרה מקומות בארץ, כמעט תהליך קבוע, שכאשר מקימים, למשל, הוסטל למפגרים, יש התנגדויות של שכנים, הולכים מייד לעירייה, לזוועד וכו', ולאחר זמן-מה אותם מתנגדים הופכים להיות הידידים הגדולים ביותר של אותם אנשים, כי הם רואים שהם אנשים כמו כלנו, יש להם צרכים כמו שלנו יש צרכים וצריך לסייע להם ולעזור להם.

אני מקווה שהכנסת תיתן את ידה להעברת אותו חוק שכרגע מתברר בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, כך שנוכל לקבוע בצורה ברורה, שלכל אזרח, אף אם הוא מוגבל, זכות דיור שווה.

על כל פנים, אדוני היושב-ראש, מכיוון שאני חושב שהנושא הוא נושא שיש לו חשיבות ציבורית מדרגה ראשונה, אני אציע לקיים דיון במליאה, כי בחלק מהנושא, בכל אופן, יש כרגע בירור במסגרת הצעת חוק בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני אציע לקיים דיון בנושא זה במליאה, ואני מקווה שהכנסת תסכים לכך. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת יצחק לוי. אני מזמין את חבר הכנסת אלי דיין, גם כן באותו נושא: הגנה על הסובלים מפיגור שכלי.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההצעה שלי באה בעקבות החשד, ששומרי מוסד למפגרים אפשרו, תמורת בצע כסף, לקיים יחסי מין עם חוסות. אומנם זה רק חשד, וכולנו, כמובן, צריכים להניח שהוא לא ממשי, ואם יתברר שאין יסוד לחשד הזה, כולנו בוודאי נברך על כך ונשמח שאותם חשודים יצאו נקיים.

זו הזדמנות, כמובן, להודות לעובדים רבים ולמתנדבים רבים ולשבח אותם על עבודתם במסירות, בנאמנות, עבודת קודש, כדי לסייע לאותם מפגרים, לאותם חוסים במוסדות שונים בארץ, ולשמחתנו, יש גם גופים רבים ואנשים ונשים רבים וארגוני נוער, שמתנדבים ועושים עבודה נפלאה בתחום זה.

אבל, כמובן, כולנו צריכים להביע דאגה וזעזוע אפילו מהאפשרות של ניצול – אני בטוח שיש פה ושם איזה ניצול – של חוסים, שמהווים אחת החוליות החלשות של החברה שלנו. זו ההזדמנות לקרוא לשרת העבודה והרווחה ולכל העובדים לפקוח עין ולהגן על אותם חלשים שלא ינוצלו, כפי שקורה אולי במקרה זה או אחר.

אבל זו גם ההזדמנות לתבוע מהממשלה קודם כול לתקצב באופן מתאים והולם את הצרכים של החלשים האלה, כי קיימים היום מפגרים שנמצאים עדיין בבתייהם מחוסר תקציב. הם נמצאו זכאים

על-פי כל הכללים, אבל משום שיש מחסור בתקציב, מדי שנה בשנה מוסיף התור להתארך. אני חושב שזו חרפה. אפשר היה בשנה זו – ואני אמרתי זאת לשר האוצר – לסיים את העניין הזה של התור ולא לדחות אותו עוד הפעם לשנים מספר.

לא מדובר כאן בסכומים שהם בשמים. אין אלה סכומים שימוטטו את המסגרת התקציבית. מדובר במיליונים בודדים הדרושים לפתרון עניין התור. מה זה פה, זה עניין של בניית כבישים שאנחנו צריכים לדחות לשנים מספר, או פרויקט אחר לטווח ארוך? מדובר באנשים חיים, במשפחות קיימות, מדובר במקרים ידועים ומוכרים שמתאימים לקריטריונים, אבל פשוט אומרים להם, שבגלל חוסר תקציב הם לא יכולים להיות במוסדות, ואז הם ממשיכים לסבול, הם והמשפחות שלהם.

אני מקווה, שגם לאחר התקציב, כפי שהבטיח שר האוצר, הוא יבדוק שוב את הנושא הזה ויראה שאולי ברזרבה או במסגרת כמה מיליוני השקלים שהוא רוצה לתקצב לנושאים חברתיים דחופים, שאינם סובלים דיחוי, ימצא פתרון גם למפגרים שעדיין ממתנים לאפשרות להיקלט במוסדות.

זו הזדמנות להודות לרשויות מקומיות רבות, ואחת מהן היא העיר אשקלון, שלחמה כדי שהוסטלים למפגרים כן יוקמו בשכונות שונות באשקלון. אני רוצה לומר לחברי, חבר הכנסת יצחק לוי, שבהתחלה אומנם היתה פה ושם התנגדות לזה, אבל לאחר מכן התברר שהתושבים של השכונה הם הם המתנדבים, הם הם המסייעים.

יצחק לוי (מפד"ל):

מרכז השלטון המקומי מתנגד.

אלי דיין (העבודה):

זו טעות.

יצחק לוי (מפד"ל):

ייתכן שעם חילופי השלטון שם יהיה שינוי גם בגישה לנושא זה.

אלי דיין (העבודה):

אני חושב שצריך לשנות את הגישה. כולנו הזדעזענו כאשר ראינו בטלוויזיה את ההתנגדות של התושבים בתל-אביב למגוריהם בדירה מסוימת בתל-אביב של אנשים מספר שמתפקדים ואינם גורמים שום נזק, ולעיתים הם חביבים מאוד.

לכן, אני ממשיך ומשבח את תושבי השכונות שמעודדים את המגורים האלה. לצערי, אני חייב לציין, שבשכונה שלא נחשבת לכאורה שכונת יוקרה, ההתנגדות כמעט אינה קיימת, ודווקא בשכונה שהיא לכאורה שכונת יוקרה, שגרים בה אנשים בעלי ערכים, אנשים משכילים ומתקדמים, שם ההתנגדות היא עזה מאוד, ואין הם מהססים אפילו לנקוט אמצעים משפטיים, שוכרים עורכי-דין טובים ומשקיעים במלחמתם זו אלפי שקלים ויוצאים למאבק משפטי ממש, על כל הכרוך בו.

אני מקווה, שעקב העמקת המודעות היום, שחברי הכנסת הפעילים מאוד בתחום הזה מצליחים לעורר בנושא הילד זכויותיו כמו גם בנושא זכויות המפגרים כאנשים שווים, הנורמה הזו תשתרש ותהיה נחלת כלל הציבור בישראל.

אני אומר, רבותי, שהתרומות מאוד חשובות, אבל אי-אפשר לסמוך רק על תרומות. אנחנו מודים לתורמים ומודים למתנדבים המתרימים, אבל מדובר כאן בחובתה של המדינה. אין אנו מדינה ענייה, אנחנו לא מדינה מפגרת, אנחנו מדינה שיש לה הרבה אמצעים. צריך רק לקבוע את סדר העדיפויות הנכון.

בתקציב 1993 יש עודף של 5 מיליארדי שקל. אז אומר לי שר האוצר: יש התחייבויות. יש התחייבויות. אבל גם בתקציב 1994 לא תבצע כל מה שהשארתי, ואנחנו יודעים את זה. כשמדובר בכמה מיליוני שקלים לפתרון בעיית החוסים והמפגרים, אני חושב שכל הכנסת צריכה להתאחד. ואני מסכים עם חברי, שיש לקיים דיון בנושא במליאה, אולי כדי שממשלת ישראל, שר האוצר ושרת העבודה יביאו גם לפתרונות מעשיים, כפי שהם חייבים לעשות.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת אלי דיין. אני מזמין את חבר הכנסת אריה גמליאל.

הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד), התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, אדוני.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה להזכיר לכבודו: בעת שהיה הדיון, כאשר חברת הכנסת לימור לבנת דיברה, אני פניתי אל אנשי המערך בניסיון לגייס אותם להצבעה. בתום ההצבעה אמרתי לחבר הכנסת קהלני, ואני משוכנע שרבים שמעו זאת: – – – תראה לכנסת, חבר הכנסת קהלני, כל הכבוד שאתה הצבעת בעד החוק הזה. מובן שגם אני הצבעתי בעד החוק, ואני מנוסה ואני יודע איך להצביע.

עכשיו מביאים את הדוח של המחשב, ובו מופיע כאילו אני לא השתתפתי בהצבעה. כך שיש פה בעצם שני דברים. ראשית כול, מבחינה מוסרית מציק לי מאוד כאילו אני לא השתתפתי בהצבעה עבור דגל ישראל. שנית, זה משנה את תוצאות ההצבעה.

היו"ר ר' אדרי:

איך אני הצבעתי?

לימור לבנת (הליכוד):

אתה נמנעת, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

נכון. אני נמנעתי.

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לא לעשות מזה עניין ולצרף את קולו של חבר הכנסת שילנסקי.

אלי דיין (העבודה):

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר זאת לוועדת הפירושים.

היו"ר ר' אדרי:

אני חושב שההערה של חבר הכנסת שילנסקי, סגן יושב-ראש הכנסת, היא במקומה, מפני שהוא היה כאן, ישב כאן, כולנו ראינו אותו, ולא רק שהוא היה בעד, אלא אפילו טען בלהט וניסה לשכנע אחרים.

אני בטוח שהנושא הזה יבוא על תיקונו. ברשותכם, וברשותך, אדוני, אני אמליץ, לפי התקדימים שהיו לנו – שצריך לצרף את קולך.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, סליחה. בכל הכבוד, בשבוע שעבר, כאשר קרתה התקלה – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, גברתי, שנעשה זאת בסדר. חבר הכנסת שילנסקי ביקש בצורה מסודרת את רשות הדיבור. אודה לך מאוד אם תסכימי שנהג לפי הסדר.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מקבלת את בקשתך. אני רוצה להעיר הערה בעניין זה לפני שתקבל את החלטתך.

היו"ר ר' אדרי:

בסדר. אפשר עכשיו לחבר הכנסת יצחק לוי לדבר. בבקשה, אדוני.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, בשבוע שעבר היינו עדים לדבר דומה. אז קודם כול, כיוון שאדוני ממלא עכשיו את מקום יושב-ראש הכנסת, אני פונה אל אדוני לעשות בדיקה מאוד יסודית של מה שקורה במחשב. כי מי יודע אם לא היו הצבעות נוספות בשבוע או בשבועיים האחרונים שכך נפלו בהן דברים.

דבר שני. כיוון שהשתתפתי בחלק מהבירורים שהיו בשבוע שעבר, הרי ברור היה שאם ניתן לגמור את העניין במליאה עוד במהלך הישיבה בלי להעביר את זה לפירושים, לוועדות או לדברים אחרים, הרי זה היה עדיף מכל הבחינות. מכיוון שאדוני משוכנע היה שחבר הכנסת שילנסקי היה באולם, ומה היתה דעתו, והוא הצביע, לדעתי, אדוני היושב-ראש, אין שום בעיה בכך שתקבע כרגע, שתוצאת ההצבעה היתה 21 מול 20, ועל כן החוק עבר.

אם העניין יתחיל להתגלגל בוועדות, אנחנו ניתקל – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, סליחה, סליחה.

גברתי, חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

אודה לך, אדוני סגן היושב-ראש שילנסקי, אם אוכל לקבל את התדפיס. אני מודה לך, אדוני.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להצטרף להערות של חבר הכנסת יצחק לוי. מדובר כאן בהצעת חוק פרטית שלי שנפלה למעשה בתיקו. חודו של קול במקרה זה הוא מאוד משמעותי.

אני רוצה להעיר, שבשבוע שעבר גם אני הייתי נוכחת בחלק מהדיונים שהתקיימו בלשכת היושב-ראש באשר לתקלה שהיתה בשבוע ההוא במחשב. ואני רוצה להעיר, אדוני היושב-ראש, שאחת הטענות היותר מרכזיות היתה אז, שיש בעיה כעבור כמה ימים לתקן משהו שלא תוקן מייד במליאה ברגע הראשון שבו הטעות מתבררת. אני חושבת שהטענה הזאת נכונה.

אני חושבת שבשבוע שעבר היושב-ראש לא נהג נכון כאשר לא אפשר לסיים את הבירור במליאה, באותו רגע ממש שבו אנחנו, בכלל זה אני, התרענו על כך שהצבעתם של כמה חברי כנסת לא נקלטה במחשב.

לכן אני מבקשת מהיושב-ראש שלא לחזור על אותה טעות, כי בצירופם של קולות ימים לאחר מכן יש בהחלט בעיה וטעם לפגם. לכן אני מבקשת כן לקבל החלטה; מאחר שאין שום ערעור על העובדות ואין שום ערעור על כך שחבר הכנסת שילנסקי נכח כאן, מה היתה דעתו, ושהוא השתתף בהצבעה, ושיש כאן תקלה – להודיע עכשיו לכנסת שקולו של חבר הכנסת שילנסקי צורף.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי, חברת הכנסת לבנת.

אתן רשות דיבור עוד לשניים, אבל בקיצור. האחרון – חבר הכנסת דן תיכון. רגע, לפניך ידבר חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחלוק על דבריה של חברת הכנסת לימור לבנת. ההצבעה לא היתה משמעותית משום שמדובר בסך הכול בהעברת הצעת החוק לדין בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, ושם הוועדה תיתן את דעתה על העניין. הואיל ולא מדובר בעניין שעליו יכולה, חלילה, ליפול הממשלה, חבר הכנסת דיין יכול להיות רגוע.

קריאה:

חלילה?

דוד מגן (הליכוד):

חלילה במרכאות.

אלי דיין (העבודה):

אם חלילה במרכאות, אני לא מקבל.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת דיין יכול להיות רגוע, לא קרה שום דבר מיוחד. סגן יושב-ראש הכנסת השתתף בהצבעה כחבר הכנסת. בהיותך היום יושב-ראש הישיבה, ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת ולכמה ימים ממלא-מקום נשיא המדינה, אתה רשאי וגם צריך לקבל החלטה במקום על תיקון ההצבעה, להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת ושם לדון לגופו של עניין.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כרגיל אני לא צודק, אבל המערכת לא עובדת. לכן אתה נתבע להכריע עכשיו. לגבי דבר אחד יש הסכמה, שהיושב-ראש צריך להכריע מייד, ולא להפסיק ולא לשקול ולא להודיע לנו דרך הרדיו בעוד שבוע איך וכיצד הוא החליט.

אין קשר אם ההכרעה היא קשה או קלה, טובה או רעה, חשובה פחות או חשובה יותר. אנחנו מצפים שתחליט עכשיו, לפני שאנחנו מתקדמים ועוברים לנושא הבא. העניין ברור. גם הכרזתו של יושב-ראש הכנסת ברורה. גם הדיון בוועדת הכנסת ברור. גם הליבונים של הנושא בלשכת היושב-ראש ברורים. הכרעה עכשיו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני בוודאי מאמין למה שאומר חבר הכנסת שילנסקי. אבל אני שמתי לב כבר בבדיקה ראשונית, שחבר הכנסת בדש נוכח כאן, ואני לא רואה את שמו כאן.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא היה מקוזז ולכן הוא לא הצביע.

אלי דיין (העבודה):

אני לא יודע. יש פה כנראה בעיה עם המערכת הזאת של ההצבעות. אני לא יכול להגיד לך אם רק אלה אנשים שלנו שהיו — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, אני לא אפשרתי לאיש להפריע. אני מבקש להקשיב.

אלי דיין (העבודה):

אני לא יכול לאשר או לא לאשר האם כל האנשים שהצביעו נגד הצבעתם אכן נקלטה. זו הבעיה שמטרידה אותי, ואני לא יכול לתת תשובה כן או לא. היה להם זמן לבדוק והם הלכו לבדוק. לנו לא היה זמן.

דן תיכון (הליכוד):

למה?

היו"ר ר' אדרי:

אם אתם רוצים להכריע, אז אני אצא מהמשחק. אם אתם רוצים לעזור לחבר הכנסת דיין – זה דבר אחר. בבקשה, אדוני.

אלי דיין (העבודה):

הישיבה נמשכת והיא נחשבת במסגרת של עכשיו. אני מציע, קודם כול, לפני שהיושב-ראש יחליט, לתת לי זמן לבדוק לגבי אלה שהיו כאן, כדי לתת תשובה מוסמכת, האם רק אלה שמופיעים כאן כמי שהצביעו נגד היו כאן. אם היו אחרים, אני גם אבוא ואומר: הם היו והם יבואו ויצהירו, כפי שהצהיר אותו חבר כנסת.

היו"ר ר' אדרי:

אני הקשבתי להצעה ואני מודה לך, אדוני. סגן יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

יש כאן טעות.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אני מבקש, כולנו מקשיבים. קיבלת רשות דיבור פעם אחת.

דב שילנסקי (הליכוד):

א. אני רוצה להעיד, אם אפשר להתבטא כך, בקשר לחבר הכנסת בדש. בתום ההצבעה קראו לו חברים: למה לא הצבעת, והוא אמר בקול רם: אני מקוזז.

ב. אני רוצה להזכיר לאדוני היושב-ראש, שפעם אני ישבתי כסגן יושב-ראש וניהלתי ישיבה. היתה הצבעה והתוצאה היתה לטובת הליכוד. היו כמה חברי עבודה שצעקו שהקול שלהם לא נקלט. אני התייעצתי עם יושב-ראש הכנסת ושאלתי את החברים שטענו שהקול שלהם לא נקלט: האם היית בהצבעה? וצעקו: כן. אמרתי: אמרתו של חבר הכנסת אמינה עלי. הוא אמר כן. שאלתי: מה הצבעת, והוא אמר מה שהצביע. ככה אחד, שניים, שלושה חברים מהעבודה. ואז הודעתי שאני מצרף את קולותיהם והתוצאה יצאה לטובת המערך. ואז היו בסיעה שלי חברי כנסת שלא היו שבעי רצון.

כאשר היה המקרה פה לפני שבוע אמרתי לאותם חברים: אתם רואים, צריך ללכת לפי הצדק. פעם זה פועל לטובת זה ופעם פועל לטובת זה. ובפרט שכולנו שמענו באמצעי התקשורת החל מיום שישי בערב, שיושב-ראש הכנסת החליט לצרף את הקולות. לכן אני מציע ומבקש מכבודו לצרף את הקול שלי.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת שילנסקי.

חברי הכנסת, אני לא מתכוון לדחות לא למחר ולא להערב. אני בעצמי, לאחר שאעיין בתוך דקות מספר ברשימה, לאחר שאתם עיינתם, אני אודיע על החלטתי בתוך שבע דקות, לאחר שאדוני חבר הכנסת גמליאל יסיים את דבריו. בבקשה, אדוני.

דב שילנסקי (הליכוד):

האם כבודו רוצה שאחליף אותו?

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא, יש לי הרשימה כאן.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לפני שהוא יורד מהדוכן. זה בדיוק מה שאנחנו לא רוצים.

הצעות לסדר-היום

הגנה על הסובלים מפיגור שכלי

אריה גמליאל (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מעצמם של שלושה מעובדי המוסד "רוחמה" שב וחשף את העובדה המדהימה על המפגרים והמוגבלים, שהם חשופים לפגיעה ולהתעללות ברוטלית. אין פיקוח ואין מנגנוני בקרה כדי למנוע את התופעות החמורות האלה.

עם ישראל אמון על שמירה והגנה על כבודו של כל אדם ואדם, וחובה מיוחדת מוטלת עלינו לשמור ולדאוג ולהגן על המסכנים והחלשים אשר אינם יכולים להגן על עצמם ולמנוע מאנשי דלא מעלי לפגוע בהם ולהתעלל בהם.

אדם היורד למדרגה שפלה זו מאבד את צלם האדם שבו. וזוהי חובתה היסודית והבסיסית של כל חברה מתוקנת לדאוג ולהגן על החריגים שבה. אי-הגנה על חריגים היא אות קלון על מצחה של החברה.

מה שנעשה במוסד הנ"ל הוא סימפטום להידרדרותה של חברה. כאשר נעשים מעשים כאלו, סימן שכל החברה כולה חולה וצריכה בדק-בית יסודי.

יש לפעול תחילה בתקשורת, יש לקחת מוסדות לדוגמה, שפועלים במסירות, בהקרבה, באהבה ובחום כלפי כל יצירי כפיו של הקדוש-ברוך-הוא, כדי להראות לציבור את היופי והחן של כל אנשי חסד הפועלים למען הזולת – וכבר פסק הרשב"א שמפרסמין עושי מצווה – כדי שכל הציבור יראה וילמד להעריך את האנשים העוסקים בתחומים אלו.

כמו-כן יש להדק את הפיקוח על-ידי משרדי הממשלה השונים כדי שלא תהיינה מעידות ותקלות נוספות.

ואי-אפשר שלא לציין לשבח את המוסד החרדי "עלה" בבני-ברק, אשר מקדש שם שמים עד כדי כך שהוא הפך להיות סמל של מוסד המשקיע בילדים האלו מעל ומעבר במסירות, באהבה, מכל הלב והנשמה, מתוך הרגשת שליחות והבנת מהות מידת החסד שעליה עומד כל העולם.

ואכן, חוץ מעבודת הצוות המסורה, קיימת קבוצה גדולה של מתנדבים ומתנדבות. בנות סמינרים מטפלות בבנות ואברכים מטפלים בבנים, תוך הקפדה על צניעות למופת. בנות מטפלות בבנות ובנים מטפלים בבנים.

סוד ההצלחה של מוסד זה, לדעתי, ביסוד של החסד למען הזולת בשיא טהרתו, רק לשם נתינה, בראייה נכונה כי זוהי מצווה גדולה, כי עולם חסד ייבנה.

ואומנם, כל מי שמבקר במוסד ורואה את עבודת הקודש לפי דרך התורה מתמלא התפעלות ואינו יכול שלא לשבח את המוסד הזה, שכל כולו חסד.

אני מצטרף לכל חברי הכנסת שמבקשים לקיים דיון במליאה, וגם אני מבקש לקיים דיון במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת גמליאל.

הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – הנפת הדגל במוסדות לימוד).

התשנ"ג-1993 (הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)

היו"ר ר' אדרי:

היות שאמרתי שאמסור החלטתי מייד לאחר שחבר הכנסת גמליאל יסיים את נאומו – אכן גם אני קיבלתי את תוצאות ההצבעה מס' 10.

חבר הכנסת אלי דיין, יש משהו חדש?

אלי דיין (העבודה):

בבירור שערכתי עכשיו הסתבר, שהשר מיכה חריש הגיע לכאן ואמרתי לו – – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני, אני לא ארשה את זה – – –

היו"ר ר' אדרי:

למה אתה צריך להשיב במקומי?

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה צודק, הוא הגיע עם חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

היו"ר ר' אדרי:

לא ביקשתי סיוע. בבקשה, אדוני.

אלי דיין (העבודה):

השר מיכה חריש הגיע עד לכאן ואמרנו לו: אין צורך כי ההצבעה הסתיימה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

נכון, היא הסתיימה. אם היה צורך – – – יש גבול לחוצפה שלכם.

אלי דיין (העבודה):

זה רק בירור ראשון. עוד לא גמרתי את כל הבירורים.

דן תיכון (הליכוד):

תאר לך שאני הייתי שם כשאתה – – –

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אני חושב שזה מיותר, מה שאתם עושים.

חברי הכנסת, לאחר שעיינתי בתוצאות ההצבעה מס' 10 ולאחר ששוכנעתי שאכן הצביעו 20 בעד, ואני הסתכלתי וניסיתי לבדוק אם היה מישהו אחר שלא הצביע, אכן הגעתי למסקנה, שסגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דב שילנסקי, ישב כאן וטען בלהט שהוא בעד הצעת החוק וניסה לשכנע אחרים, ולפי מיטב ידיעתי והכרתי אני גם ראיתי את אלה שהצביעו נגד, ה-20 שהצביעו נגד, אני לא יכול להוסיף אף אחד מאלה שישבו במקום והשתתפו בהצבעה. אשר לחבר כנסת או שר שנכנס לאחר מכן, אי-אפשר להביא אותו בחשבון בהצבעה, אין תקדים לכך ואסור גם שיהיה תקדים מסוג זה בכנסת.

לכן, ההערה וההארה של חבר הכנסת דב שילנסקי, סגן יושב-ראש הכנסת, היא במקומה, ואני מוסיף את הקול שלו. אכן, יהיו 21 בעד, 20 נגד, אחד נמנע, והצעת חוק הדגל והסמל תעבור להכנה בוועדת החינוך והתרבות.

אני חושב שהכרעתי, וטוב שזה נעשה במקום ולא לאחר מכן. אני מודה לך על שמצאת לנכון להעיר את ההערה הזאת.

אני פונה למזכיר הכנסת ואני מבקש גם מנשיאות הכנסת לקיים דיון בנושא ההצבעה האלקטרונית. פעם זה כאן, פעם זה שם.

אני מבין שיש הצעה אחרת, להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ועדת הכנסת תכריע בסוגיה הזאת.

אלי דיין (העבודה):

אני מבקש להעביר את ההחלטה הזו לוועדת הפירושים.

היו"ר ר' אדרי:

אתה יכול לפנות לוועדת הפירושים, אבל הצדק הוא שמכוון אותנו ואנחנו חייבים לפעול על-פי התוצאות ועל-פי מה שהיה במקום.

הצעות לסדר-היום

הגנה על הסובלים מפיגור שכלי

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את שר התיירות, שהוא גם ממלא-מקום שרת העבודה והרווחה, להשיב על ההצעות לסדר-היום.

שר התיירות ע' ברעם:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר שהכרעת, אדוני היושב-ראש, בנסיבות העניין, כנראה הכרעה נכונה, אני רוצה לומר, שיכול להיות שאנחנו צריכים לחזור לימים הפרימיטיביים שבהם היינו מרימים את ידינו ושני מונים היו מונים בדחילו ורחימו ומצרפים קול לקול.

אני רוצה לומר דווקא לספסלי הממשלה והקואליציה, כאשר יש ממשלה שנהנית מרוב של 61 ויש אופוזיציה שהיא רחבה מאוד, המערכת הזו יכולה כמעט לחרוץ את גורלה של כל הצבעה. בזמן שיש ממשלת אחדות לאומית וכמעט תמיד יש הרמת ידיים של רוב ומיעוט, העניין לא כל כך ניכר. דווקא בימים כל כך קשים, העובדה שההצבעה האלקטרונית היא הנורמה שמחייבת הכנסת, היא ראוייה לעיון. יכול להיות שנוסף על ועדת חוץ וביטחון וועדת חינוך, צריכים גם להקים ועדה לענייני אלקטרוניקה. יכול להיות שבכנסת הבאה, כל סיעה שמכבדת את עצמה תכניס מהנדס אלקטרוניקה להיות חבר כנסת. בכל אופן, אני מציע לחזור לימים של פעם ולפעמים גם להרים את הידיים, במיוחד כשיש הצבעות שקולות. מה שקרה בשבועיים האחרונים ברצף מעמיד סימן שאלה גדול מאוד על האמינות של המערכת הזאת.

דוד מגן (הליכוד):

השר ברעם, אתה צריך להיזהר. אם לא ימצא פתרון טכני יקימו ממשלת אחדות לאומית.

שר התיירות ע' ברעם:

זה נכון. אני יכול להוסיף עוד דבר. אני גם מפחד ממשאל עם שיהיה אלקטרוני.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה בכלל צריך לפחד ממשאל עם.

שר התיירות ע' ברעם:

אני מפחד ממשאל עם אלקטרוני. כך אני לא כל כך מפחד.

ביחס להצעה שעלתה כאן, ואני עונה כממלא-מקומה של שרת העבודה והרווחה, כל התעללות מינית באשר היא ראויה לגינוי, קל וחומר התעללות מינית בחסרי ישע, במפגרים. תופעה זו של ניצול חולשת הזולת לסיפוק מאויים היא תופעה שתיזכר לדיראון ותביא בושה לעושיה.

אף שנהוג תמיד ששר, בסיום תשובתו, מציע הצעה, אני כבר אומר שאני בעד דיון פומבי בכנסת, כי לשאלה הזאת יש היבטים, מעבר לנושא שעלה, הרבה יותר רחבים, ויש מקום לדיון.

אני רוצה לציין כאן את פעולתם הברוכה של ארגוני המתנדבים, שעושים עבודת קודש בנושא המפגרים.

אשר לנושא שעומד על הפרק – האגף לשירותי טיפול במפגר במשרד העבודה והרווחה מטפל באוכלוסייה של כ-15,000 ילדים ומבוגרים מפגרים; מתוכם כ-6,200 בסידורים חוץ-ביתיים, ב-42 מעונות ממשלתיים, ציבוריים, פרטיים, הוסטלים ודירות בקהילה.

בשנים האחרונות הציב המשרד את הטיפול במפגרים ובקשישים בראש סדר העדיפויות של המשרד בתחום הרווחה. כתוצאה מזה הוגדלו המשאבים לטיפול באנשים מפגרים, תוך שימת דגש במתן פתרונות בקהילה, זאת מתוך מגמה להשאירם במסגרתם הטבעית או בביתם תקופה ארוכה ככל שניתן.

מדיניות זו באה לידי ביטוי בהרחבת המסגרות היומיות, בהארכת השהות בהן עד השעה 18:00, ובתכנון ובפיתוח מסגרות תמיכה וייעוץ לכל המשפחה.

לצורך הגברת מעורבות ההורים בנעשה במעונות נפתחים המעונות להורים בכל שעות היום והלילה. המשרד מעודד את ההורים לבקר במעונות גם בשעות לא מקובלות ובאופן בלתי צפוי.

משרד העבודה והרווחה עושה כל מאמץ למנוע התעללות או ניצול מיני של מפגרים. במקרים שבהם קיימת פגיעה, נערכת חקירה פנימית, בדיקה רפואית של החוסה, ובכל מקרה מועברת תלונה למשטרה בהתאם לחוק בעניין חסרי ישע. המשרד משתף פעולה עם המשטרה לצורך החקירה למיצוי הדין עם האשמים כנדרש בחוק.

דרך אגב, מדובר על שלושה נאשמים, שניים מהם שומרים עובדי חברת שמירה – השניים פוטרו – ואחד הוא מטפל במוסד. שלושת האנשים עצורים והמשטרה חוקרת.

אל האגף הופנו בשנים האחרונות שמונה תלונות על התעללות מינית, כמחציתן במוסדות, בכלל זה "רוחמה", ומחציתן בדיור קהילתי.

על-פי חקירת המשטרה עד כה מתברר שאין יסוד לחשד של הכנסת אנשים מבחוץ תמורת תשלום. החשד – שכל אחד מהנאשמים קיים יחסים עם חוסות.

ברצוני להדגיש, שלא היה כל חיפוי. מייד עם קבלת המידע על האירועים פנה המשרד למשטרה בבקשה לחקור ולבדוק את הנושא ביסודיות.

יש לציין שמדובר במקרה חריג שאירע במוסד שבו צוות העובדים מטפל במסירות באוכלוסייה קשה ביותר.

על מנת למנוע הישנות מקרים כאלו, מפעיל המשרד צוות של מפקחים מיומנים העורכים ביקורות קבועות וביקורות פתע במסגרות.

כמו-כן מקפיד המשרד על קבלת דיווח של האחראים במשמרות לגבי כל אירוע לא-שגרתי. במגמה להביא ליתר מודעות לנושא מקיים האגף לשירותי טיפול במפגר השתלמויות לעובדים המטפלים במפגרים.

לנוכח האירוע האחרון במעון "רוחמה" יגביר המשרד את הפיקוח וירבה בביקורי פתע ובביקורי לילה. עובד שיימצא כי ניצל את חולשתם של החוסים, תופסק עבודתו.

אנו, שנטלנו את האחריות לשלומם של החוסים במעונות, מחויבים לשלומם ונעשה כל מאמץ למנוע הישנותם של מקרים דומים.

כאמור, אני גורס במקרה זה לתמוך בהצעות המציעים ולקיים דיון במליאה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר עוזי ברעם.

הצעות אחרות – אין.

אנחנו עוברים להצבעה בעד או נגד דיון בנושא במליאה. נא להצביע.

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

11 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

הצעות לסדר-היום

סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום: סכנה לחיי אדם בגלל מחסור באיברים להשתלה – הצעות לסדר-היום מס' 3057 ו-3066. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת אברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, דומה כי אין גבול לדמיונם המסחרי הפרוע של הישראלים. בימים אלה התבשרנו, כי סוכן חיפני, סולו ליבוביץ שמו, מארגן טיסות של חולי כליות מישראל, הממתינים תקופה ארוכה לניתוח השתלת כליה. הישראלים מוטסים לעיר מדרס שבהודו, שבה מתבצעים באופן מיידי ובזול ניתוחים להשתלת כליות. תמורת סכום של 700 דולר לכל ניתוח פותחות מרפאות פרטיות את חדרי הניתוח שלהן לכל ישראלי. העלות של הטיסה, הניתוח, האשפוז והוצאות אחרות מסתכמת בכ-4,000 דולר. אכן, יוזמה עסקית לא רעה כלל, כמובן מנקודת המבט של סוכן הנסיעות החיפני.

עד כאן הדברים נשמעים כפתרון סביר לבעייתם של חולי כליות ישראלים, המשתילים בגופם כליה של אזרח הודי המוכר את איבריו כדי שיוכל להמשיך לחיות בעיר מדרס, אחת הערים העניות בהודו. אלא שלאחר הרהור קל אתה מתחיל לערער, לחשוש ואולי אף להזדעזע מתופעה זו, ולשאול את עצמך, את סוכן הנסיעות הנמרץ, את החולים, את בני משפחותיהם ואת משרדי הבריאות של ישראל ושל הודו: האם גוף רפואי-מקצועי מוסמך מכיר אותן מרפאות פרטיות; את הסמכתם של הרופאים המנתחים; את מידת התאמתם של האיברים המושתלים לגוף הקולט אותם; את האמצעים הננקטים, אם בכלל, כדי למנוע זיהומים, הידבקות באיידס ובמחלות אחרות?

אומר על תופעה חדשה זו ד"ר דן שמואלי מיחידת ההשתלות של בית-החולים "בילינסון": "זאת סכנת נפשות. אני זוכר שלושה מקרים של ישראלים שעברו השתלות של כליות שנקנו בהודו. האחד חזר עם איידס ונפטר לאחר מכן, השני חזר עם מלריה והשלישי חזר עם דלקת כבד זיהומית".

הגילוי שלפנינו על מסחר בין-לאומי של איברים להשתלה הוא רק קצה הקרחון של נושא זה, שכל הנראה טרם מצא את פתרונו במערכת הבריאות בישראל. ראשית, אני מבקש להבהיר מייד: אני תומך ותובע השתלות איברים בישראל לגבי חולים שמצב איבריהם הפנימיים, בעיקר לב וכבד, הוא סופני וכל האפשרויות הרפואיות האחרות להבריאת מוצו, נכשלו ולא הועילו. תרומת איברים לחולה כזה הזקוק להשתלה מביאה לחידוש חייו של אדם, שאילולא תרומת האיבר הנחוץ לו היה הולך לעולמו, צעיר ככל שיהיה.

אין לי ספק כי מערכת הבריאות בישראל חייבת להתמודד עם נושא ההשתלות ולהעמיד את הצלת חיי האדם וקידום הרפואה בישראל בתחום ההשתלות בקצב התפתחות מואץ. מדינת ישראל ידועה בקידום ובמודרניזציה של הרפואה שהיא מעניקה לאזרחיה. גם בתחום ההשתלות על ישראל להתחרות עם מרכזים רפואיים ידועים ברחבי העולם.

אינני מתעלם, כמובן, גברתי היושבת-ראש, מהשאלות ההלכתיות שמעורר נושא זה, אך פטור בלא כלום אי-אפשר. לכן ברצוני לשבח את נכונותה של הרבנות הראשית לדון בסוגיה זו ולאשר השתלות בהתאם לכללים שנקבעו בהלכה.

אך עם זאת עדיין נערמים קשיים רבים בפני החולים ובני משפחותיהם. עדיין לא ברורים בארץ הכללים שלפיהם מותר להוציא איברים לצורך השתלות. אדם שנהרג בתאונת דרכים, למשל, וזהותו לא ידועה, האם מותר למשטרה לאפשר ניתוח לפני זיהוי מוחלט או אי-זיהוי של הגופה? האם מקפידים לשמור על החוק האוסר לנתח גופה, גם לצורך הוצאת איברים להשתלה, בלי הודעה מראש למשפחת הנפטר וקבלת הסכמתה? האם מרכזי הבריאות בישראל מצוידים במכשור המודרני הדרוש לביצוע השתלות, באיזה היקף, ומה ההכשרה של הרופאים בישראל לכך? כיצד מתמודד משרד הבריאות עם הודעתן של מדינות אירופיות, שלא יקבלו עוד ישראלים להשתלת איברים עקב העדר תרומות מישראלים? האם מחסור בתרומות איברים בישראל מעיד על אדישות כלפי הנזקקים לעזרה, או גם על חוסר אמון במסד הרפואי?

שאלות אלה ועוד רבות מטרידות ישראלים רבים ומצביעות, ככל הנראה, על העדר מדיניות ממשלתית ברורה וחד-משמעית בסוגיה. אך הגילויים המחרידים על סחר באיברים מחייבים את משרד הבריאות לפעילות מהירה ולתגובת בזק. למען שלומם ובריאותם של החולים, יש להתערב מייד כדי למנוע מישראלים, המצויים במצוקה בריאותית, נפשית וקיומית, להסתכן בנייתוחים חסרי אחריות בחוץ-לארץ.

בינתיים יש לנו ידיעות על מסחר הודי-ישראלי. על ממשלת ישראל לברר סוגיה זאת עם ממשלת הודו, כדי שלא להפקיר את חייהם של ישראלים בידי שרלטנים בדמות סוכני נסיעות ומרפאות פרטיות שאיש לא בדק את טיבן.

אני מלא חששות וחרדות, שאם לא תיעצר תופעה זו לאלתר, יתפתח בארץ שוק של קוני ומוכרי איברים, שישלטו בו, חלילה וחס, עבריינים, נרקומנים ואחרים.

בימים אלה, שבהם הכנסת דנה בהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, מן הדין ומן הצדק הוא שהממשלה, שיזמה את הצעת החוק עוד בקדנציה הקודמת, תבטיח לכל ישראלי כי הכניסה לעידן חוק ביטוח בריאות תלווה, בין השאר, בשיפור ובהסדרתו של נושא ההשתלות לא רק מבחינה רפואית-הלכתית אלא גם מבחינה חברתית, שכן על הממשלה לדאוג לכך שלא רק עשירים יזכו בהשתלת איברים אלא כל מי שזקוק לכך להמשך חייו ובריאותו. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם הירשזון. אני מזמינה את חבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הנושא של השתלות איברים להצלת חיים – ואני מדגיש את המלים האלה: להצלת חיים – הולך ונעשה אחד הנושאים הקשים והחמורים שהחברה בישראל עומדת בפניהם, ולא רק בישראל, ומעבר לסבל הקשה של המשפחות אני רוצה להביא את הדיון גם, ובעיקר אולי, למישור הערכי, כי השאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו היום היא: מה חשוב יותר, קדושת החיים או קדושת הגוף המת? אני מדגיש: הגוף המת, לעומת קדושת החיים. התשובה שלי ברורה: קדושת החיים של אדם חי שצריך להציל את חייו גוברת על קדושת הגוף המת שנשמתו עזבה אותו.

העולם מתקדם לאלף השלישי לספירה. אני רוצה להזכיר, שבאלף הזה היו ימי הביניים; האפשרויות הטכניות הן עצומות. עיקר הפריחה בנושא ההשתלות בדור שלנו, בשנים האלה – אלו הן התרופות שמונעות את הדחייה של האיברים, ובזכותן ניתן להשתיל. רק לפני יומיים התקשר אלי אדם שהוא יושב-ראש אגודה של מושתלי לב בישראל, יש לנו בישראל למעלה מ-120 בני-אדם החיים בזכות לב שפועם בחזה שלהם, לב לא שלהם, הוא כבר חמש שנים חי עם הלב המושתל – וצריך בנושא הזה להפוך את הקערה על פיה, להפסיק לדבר ולהתחיל גם לעשות, כי דיבורים יש בלי סוף, וגם כתבות טלוויזיה.

בעולם – הרי לא אנחנו המצאנו את הבריאות – יש ארצות, הראשונה בהן בלגיה, וגם ארגון הבריאות העולמי טבע את המונח ואת המושג שנקרא בעברית: הסכמה מונחת, מלשון הנחה, קרי אדם שבחיו לא הודיע, בכתב, בין בצוואה, בין במכתב, בין בהרשמה לתוך מאגר מידע, ואין שום בעיה להקים היום מאגרי מידע, האדם לא הודיע שהוא מסרב לתת איבר מאיבריו. אם הוא לא הודיע, אנחנו יכולים להניח שהוא אומנם הסכים לתת איברים בהיותו חי.

במישור הערכי בכלל אפשר לשאול מה קורה אצלנו בחברה, במיוחד בישראל, שלקבל כל אחד מוכן. מגיע לי. חברת המגיע לי. הכול מגיע לי. אבל לתת? לתת? זאת כבר שאלה אחרת לגמרי. לקבל – כל אחד מוכן. כל משפחה, בשביל יקירה, כדי לקבל תיסע עד הקוטב הצפוני. אבל לתת? זאת כבר שאלה אחרת. בעניין הזה צריך לעשות צעד קדימה.

עבדכם הנאמן מציע להוציא את כל הנושא הזה מחוק האנטומיה והפתולוגיה. זה חוק שעוסק במתים ומסדיר את השאלה של ניתוח לאחר המוות. זה חוק משנת 1953.

יש כמה נושאים שצריך להסדיר בחוק מפורש, ורמז עליהם קודמי. נושא של סחר באיברים, אנשים שנוסעים לח'אן-יונס ולמצרים; נושא של מוות מוחי, 95% מהאנשים לא יודעים מה זה מוות מוחי, שהרי הגוף חי כאילו, הלב פועם, הדם זורם, הגוף חם, אבל בכל זאת האדם מת מפני שהמוח שלו מת. צריך להסדיר את זה בחוק, אם כי בתקופה אחרת חתמתי על תקנות בעניין הזה. צריך להסדיר את חובת ההודעה, שכל רופא יהיה צריך להודיע כחובה מוחלטת על קיומו של תורם פוטנציאלי; וצריך להסדיר את נושא ההסכמה, ולהסדיר את נושא ההסכמה בדרך של הסכמה מונחת. צריך להקים במדינת ישראל מאגר לא של תורמים, עבדכם הנאמן רשום שם, אלא מאגר, סליחה על המלה, של סרבנים. מי שלא רוצה לתרום, שיירשם. אין שום בעיה; שיירשם. יש מדינה אחת בעולם שאני מכיר, שבה המאגר הזה פתוח בפני הרופאים, ואם אותו אדם שמסרב לתת צריך איבר, הוא גם לא יקבל. אני לא מציע את זה. המאגר יהיה חסוי בפני כל אדם ורשות, ולא ידעו שאותו אדם סרבן גם אם הוא יצטרך לקבל איבר. לא ידעו.

נכון שהעיקר זה חינוך והסברה; אני מודה על האמת. גם מה שאני עושה עכשיו זה חינוך והסברה. כל תהליך כתיבת החוק וגלגולו בכנסת יש בו משום חינוך והסברה. צריך גם להשקיע בזה כסף, והחוק ייתן כסף לחינוך ולהסברה, לא רק מלים, אבל את נושא השתלות האיברים להצלת חיים – אני מדגיש שוב: להצלת חיים – מוכרחים להסדיר. קדושת חיי אדם עומדת מעל קדושת הגוף המת, ואני מקווה שלאחר מה שנקרא ההלם הראשוני – שבעניין הזה יהיה דיון מעמיק לא רק בכנסת, זה דורש עיון גם מחוץ לכנסת, ואני מקווה שלמדינת ישראל, לקראת האלף הבא, יהיה חוק השתלות איברים להצלת חיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יורם לס. אדוני כבוד שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני בהחלט שמח על כך שהנושא עולה על סדר-יומה של הכנסת, כי, כפי שכבר אמר חבר הכנסת לס, הנושא המרכזי כאן הוא חינוך והסברה, וכל דיון בנושא הזה רק מגביר את המודעות הציבורית לצורך במתן איברים לאחר המוות.

מובן שכיום יש בעיה, והיא יוצרת את המצב שחולים הזקוקים להשתלת איברים נאלצים להמתין זמן ממושך עד לביצוע ההשתלה. הסיבה פשוטה, והיא לא רק בישראל אלא בכל העולם. תמיד ההיצע של איברים קטן בהרבה מהביקוש.

בישראל, לצערי, המצב עוד יותר גרוע מאשר במדינות אחרות, והחוסר באיברים נובע מהסיבות הבאות: יש חוסר מודעות הציבור לבעיה ואי-נכונות אוטומטית מצד הציבור היודע על הבעיה לתרום איברים.

הדבר השני הוא מודעות ירודה מצד הצוותים בבתי-החולים שמטפלים בחולה בדבר הצורך לזהות כל תורם פוטנציאלי. כי בדרך כלל תורמים פוטנציאליים אינם מאושפזים במקומות שבהם מתקיימות ההשתלות. לכן, הצוות הרפואי שמטפל בחולה בבית-חולים מסוים שבו אין השתלות איננו ער לכך שניתן להשתמש באיבריו של אותו תורם פוטנציאלי, וכך שוב הולכים לאיבוד איברים.

הדבר השלישי הוא, שעקב המחסור הכלל-עולמי השערים בחוץ-לארץ הולכים ונסגרים וכל הנטל של השגת תורמים נופל על מרכזי ההשתלה בארץ.

היום עומד היקף תרומות איברים בישראל על שיעור של 45 תרומות בשנה, אשר כתוצאה מהן בוצעו כלל הניתוחים הבאים: 77 השתלות כליה – ואני מדבר על השתלות כליה מהמת, לא השתלות כליה של תרומות מאנשים חיים; 21 השתלות לב; 15 השתלות כבד; ארבע השתלות לבלב פלוס כליה; שתי השתלות ריאה; השתלת לב-ריאה אחת.

בסך הכול יש עלייה במספר הניתוחים בהשוואה לשנה הקודמת.

שיעור הנכונות לתרום איברים בקרב בני משפחות נפטרים הינו כ-40%. השאיפה היא להגיע לשיעור הסכמה דומה לזה שבאירופה, שהינו 60%-70%, אשר יביא לתוספת של 50% בתרומות איברים.

כאשר נכנסתי למשרד היה הנושא הזה פרוץ. כל בית-חולים ניהל מדיניות משל עצמו. לא היה תיאום כלל-ארצי בנושא הזה. לכן גם לא יכולנו לשתף פעולה עם מרכזי השתלות בחוץ-לארץ, בעיקר עם ה"יורופלנט" האירופי, כי ה"יורופלנט" האירופי מסרב לשתף פעולה עם בתי-חולים – אלא אך ורק עם מרכזים לאומיים. לכן, אחד הנושאים הראשונים שטיפלתי בהם בשנה שעברה – – –

דוד מגן (הליכוד):

מה זה מרכזים לאומיים?

שר הבריאות ח' רמון:

מרכזים לאומיים זה שיש במדינה מרכז אחד שמוקם על-ידי משרד הבריאות – – –

דוד מגן (הליכוד):

זאת אומרת רק עם הממשלה?

שר הבריאות ח' רמון:

לא ממשלה, אבל גוף ציבורי שמאחד את כל נושא ההשתלות. אין יותר גופים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אין גופים פרטיזניים.

שר הבריאות ח' רמון:

אין גופים פרטיזניים. לא כל בית-חולים מנהל לו מדיניות משל עצמו, ואם התורם לא מתאים לו, האיברים נזרקים ולא מועברים למקום אחר.

קבענו כלל מרכזי, הדבר החשוב ביותר, שהאיברים אינם שייכים לבית-החולים, אלא יש מרכז לאומי להשתלות והוא קובע את תור הממתינים. אם נפטר אדם בבית-החולים "בילינסון" והוא תורם פוטנציאלי ובית-החולים "בילינסון" איננו יכול להשתמש באיבריו, או שבבית-החולים "הדסה" בירושלים יש אדם שזקוק יותר לאיברים – על-פי התור הלאומי – האיבר יועבר להשתלה ב"הדסה" בירושלים ולא ב"בילינסון", כי האיבר איננו שייך עוד לבית-החולים.

גם בגלל תחרות בין בתי-החולים, אני רוצה להודות על האמת, היו בעבר מקרים, שאיברים שניתן היה להשתילם בזבזו. אנחנו צמצמנו את התופעה הזאת בצורה דרמטית.

זה הדבר המרכזי שעשינו. קיים כל המידע. הוקמו צוותי – בשפה המקצועית: "קציר איברים", זה נשמע נורא לאוזן לא מקצועית, אבל קציר האיברים הזה מיועד כולו לתת חיים ממי שכבר איננו יכול להשתמש באיבריו והלך לעולמו.

הוקמו סדנאות ללימוד ולהסבר לכל צוותי בתי-החולים. כל מרכזי הרפואה שבהם יש השתלות – כולם שותפים.

אנחנו מתכוונים במהלך חודש פברואר, אולי בפעם הראשונה באופן לאומי, לפתוח במסע פרסום כלל-ארצי בכל כלי התקשורת בדבר הצורך החיוני ביותר ויותר תורמים להצלת חיי אדם. זה יהיה בטלוויזיה, ברדיו, בעיתונות ובאירועים. עד היום קיימנו אירועים שלא התקיימו שנים רבות.

הוקם צוות לאומי שנע ברחבי הארץ ומנסה לשכנע את המשפחות להסכים לתרומה, כי בסך הכול זה רגע מאוד קשה – נפטר בן משפחה, נפטר אדם יקר, וברגע מהרגעים הקשים שיש לכל משפחה אתה בא אליה ואומר לה, בזמן שהיא מתעטפת ביגונה: תנו לי את איבריו של המת כדי לתת חיים לאדם שאתם לא מכירים ואתם לא יודעים מיהו. זה דבר לא פשוט, דבר מאוד קשה, צריך לדעת איך לפנות, צריך לדעת איך לעשות. אנחנו מאמנים היום צוותים כאלה.

אנחנו מעודדים תרומת איברים ומברכים על כך שאנחנו דנים בכך היום, זה פתיח לא רע למסע הפרסום שייעשה בחודש פברואר.

אני רוצה לומר משהו מאוד בזהירות, הנושא הזה הוא נושא מאוד טעון, טעון בהרבה רגשות, הרבה אמונות, הרבה דעות, בעיקר במדינה כמו שלנו, שהיא מדינה מסורתית. אחוז גבוה מאוד של אנשים הם מסורתיים.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מה זה אחוז גבוה? – 80%.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא עוסק בסטטיסטיקה. אחוז גבוה מאוד הם מסורתיים, שנושא ניתוחי מתים הוא מאוד בעייתי מבחינתם. נושא רגע הפטירה או רגע המוות הוא נושא מאוד בעייתי מבחינתם. מה עוד שיש חוק האנטומיה והפתולוגיה, שהוא בהחלט חוק שמקשה בעניין הזה, אבל הוא החוק וצריך לכבד אותו.

מתוך שיחות עם רבנים אני יודע, שהם בעד השתלת איברים להצלת חיים. יש ויכוח אתם על רגע המוות. אני חושב, שאת הדברים האלה צריך לעשות בהידברות, כי אם זה לא יעשה בהידברות זה לא יעשה בכלל; לא רק בגלל המערכת הפוליטית, זה מעבר לקואליציה. אפשר להפריח סממאות באוויר, נעשה חוק וכדומה – זה לא ילך בנושא כל כך רגשי וכל כך בעייתי.

אני נמצא בהידברות עם חלק מהרבנים, דווקא מהעדה החרדית, כי אם הם ייתנו את ההכשר להצעות מספר שאני מציע – אין לי ספק שהרוב המכריע של האוכלוסייה ילך על זה ללא בעיות וניתן יהיה להגדיל את מספר האיברים שניתנים היום להשתלה ולהצלת חיים.

אני מודה שוב על הדיון. אני מציע שהנושא יידון בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הבריאות.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת הירשזון רוצה לשאול שאלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, בבקשה, חבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מאחר שהשר לא היה בזמן שהשמעתי את דברי, אני העליתי נוסף על כל מה שדיברת פן נוסף – –

שר הבריאות ח' רמון:

אני מצטער שלא הייתי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

– – והוא הנושא של השתלת איברים לישראלים בהודו. זה דבר לא מבוקר. ישראלים חזרו משם עם מחלות.

שר הבריאות ח' רמון:

אני כבר עניתי על זה מעל דוכן הכנסת. אנחנו פוסלים זאת מכול וכול. מי שעושה זאת, עושה זאת על אחריותו ומסכן סכנה ממשית את חייו. אנחנו אוסרים זאת. אנחנו לא יכולים לאסור על אדם לעשות עם גופו מה שהוא רוצה בחוץ-לארץ, אבל אני רוצה להזהיר אזהרה חמורה, שמי שעושה את הדבר הזה מסכן מאוד את חייו. היו שניים-שלושה מקרים שהסתיימו במוות. אני פונה לציבור ואומר: אל תעשו את זה. זה פשוט הימור; זה לא הימור, זה כמעט בטוח שחי לא חוזרים מהעניין הזה. ואם חוזרים חיים, אז החיים הם מאוד קצרים. זאת עמדת משרד הבריאות. העברנו זאת בחוזר לכל גורמי הבריאות בארץ, לכל הרופאים, וזוהי עמדתנו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הבריאות. חבר הכנסת דוד מגן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יורם לס; בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, שמעתי לפני כשבוע בתוכנית רדיו הרצאה מאלפת של חבר הכנסת לס בעניין הזה, אבל כמה דקות לאחר מכן העלו לשידור את פרופסור שמואל פנחס, מנהל בית-החולים "הדסה". כמאזין אובייקטיבי שמתעניין בנושא החשוב הזה אני פונה לחבר הכנסת לס ואומר: על בסיס דבריו של שר הבריאות, הקמת המרכז הלאומי והרכבת הצוות הלאומי להגברת המודעות, יש מקום שדווקא אתה תפנה לרבנות הראשית לישראל, עם הרקע המקצועי שלך ועם הידע שיש לך בעניין הזה, בוודאי עם חבר הכנסת אברהם הירשזון, שמגלה הרבה פעילות ועניין בנושאים הללו, ואני חושב שנוכל כולנו ביחד ככנסת לתרום לכוונות הטובות והחשובות ששר הבריאות דיבר עליהן.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן. חבר הכנסת אברהם רביץ מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הירשזון; בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לחזק מעט את דבריו של כבוד שר הבריאות. הייתי רוצה לומר מתוך ניסיון אישי שלי בעבר, כאשר עסקתי בנושאים אלה, שבהחלט ניתן במקרים רבים מאוד, בשיתוף פעולה עם אישי הלכה ורבנים, דווקא לעודד משפחות ולתרום איברים. אבל יש לזה תנאי מפורש, שהדברים יעשו על-פי ההלכה.

אני חושב שהגיע הזמן לכך, שליד כל בית-חולים יהיו מאומנים רבנים אשר יודעים את ההלכה ויודעים את הפרטים, ושהרופאים ידעו שהם צריכים לשתף אתם פעולה בכל פרטי המקרה. אם ייקבע שאכן הדברים נעשים בשיתוף פעולה עם רבני ישראל, אני חושב שזה יגביר תרומת איברים בישראל.

אני יודע שאני נצטוויתי פעם על-ידי אחד מחשובי הרבנים בירושלים להשפיע על משפחה שתסכים לתרום איבר, כי היה מקרה מאוד מסוים שהכול היה על-פי ההלכה, ואכן כך נעשה, ודווקא בגלל התערבות של אדם דתי הסכימה המשפחה לתרום את האיברים. לכן צריכים למצוא את הדרך לשיתוף פעולה ולקבל כקביעה שהדברים יעשו על-פי ההלכה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ.

חבר הכנסת הירשזון, האם אתה מסכים שהנושא שהעלית יידון בוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השר?

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני מציע, ברשותך, שהנושא יידון במליאה, ולעשות את זה בחודש פברואר, כשמשרד הבריאות יצא במסע פרסום בנושא הזה. אני חושב שזה יכול לקבל תהודה ציבורית רחבה יותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני אומר?

שר הבריאות ח' רמון:

אין בעיה, אני מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מסכים שהנושא יידון במליאה?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מסכים לכל מה שחברי הכנסת מציעים.

היו"ר א' סלמוביץ:

טוב. חבר הכנסת לס, אני מבינה שגם אתה מעדיף קיום דיון במליאה.

אם כן, נעבור להצבעה בעד או נגד קיום דיון במליאה. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

עשרה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

הצעה לסדר-היום

עיכוב במכרז לתחנות הרדיו האזוריות

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 2798 בנושא: עיכוב במכרז לתחנות הרדיו האזוריות – של חבר הכנסת מאיר שטרית. בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רבותי חברי הכנסת, כידוע לכם, כבר מזמן עבר בכנסת החוק להקמת תחנות רדיו אזוריות. יש חשיבות גדולה מאוד להקמתן של התחנות הללו, מכיוון שהרעיון בהקמת תחנות רדיו אזוריות הוא לבזר את התקשורת גם לאזורים הפריפריאליים, שהיום בעצם לא מגיעים לכלל ביטוי מעל גלי האתר. אם תוקמנה תחנות רדיו אזוריות, כל תחנה כזו תוכל לתת שירות יוצא מן הכלל לאזור שלה, הן מבחינת הבאה לידי ביטוי של החדשות המקומיות, הן מבחינת תוכניות מקומיות והן מבחינת אפשרויות פרסום מקומיות, שתהיינה, כמובן, זולות יותר מפרסום ברדיו הכללי.

החוק אושר בכנסת כבר לפני שנים אחדות. למיטב ידיעתי, גם המכרז להוצאת תחנות הרדיו האזוריות מוכן כבר חודשים רבים. בכל זאת, לצערי הרב, מתעכב המכרז להקמתן של תחנות רדיו אזוריות, אף שלמיטב ידיעתי גם נערכו יזמים רבים בארץ, שהכינו עצמם להיכנס למכרז הזה להגיש מועמדות למכרז, ואני מקווה שחלק מהם יזכה בעניין.

העיכוב בהוצאת המכרז איננו נובע מהתנגדות עקרונית של הממשלה להקמתן של תחנות הרדיו האזוריות, אלא ממחלוקת בין השרים הנצים על פלחי התקשורת השונים, כשכל שר רוצה הוא להיות אחראי לתחנות הרדיו האזוריות. מצד אחד, השר שטרית, שאחראי לערוץ השני, רוצה להיות אחראי לתחנות הרדיו האזוריות; מצד שני, שרת התקשורת רוצה להיות אחראית לתחנות הרדיו האזוריות;

ומצד שלישי, גם השר רובינשטיין, שאחראי היום ל"קול ישראל" ולטלוויזיה, רוצה להיות אחראי לתחנות הרדיו האזוריות.

ברור שבמצב כזה, כשיש ניגודים בין השרים, הגורם המכריע צריך שיהיה ראש הממשלה, ולצערי, ראש הממשלה מתעכב בהכרעה זו כבר זמן רב.

מטרת העלאת הצעתי לסדר-היום היא לגרום לכך, שאכן המכרז יצא לדרך, כי נראה לי לא הגיוני, שחוק שאושר בכנסת כבר מזמן שוכב תקוע הרבה מאוד זמן, בניגוד לאינטרס הציבורי ובניגוד לעמדת הממשלה עצמה, שתומכת בהקמת תחנות רדיו אזוריות.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת שטרית, אנחנו מטפלים בחוק. יש כמה תיקונים – – – ביום שני הקרוב אנחנו מסיימים את העבודה לקראת הקריאה השנייה והשלישית.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אני חותם לך שהעיקוב בהוצאת המכרז לא נובע מכך שהוועדה שלכם התחילה עכשיו להתכנס ולדון, כי היה מכרז מוכן לתחנות רדיו אזוריות, ולצערי, כאמור, בגלל המחלוקת בין השרים זה לא יצא לדרך עד היום. היום אתם נכנסתם מחדש לתמונה. אין לי התנגדות, דנתם, תדונו. כל מה שאני רוצה הוא, שלוח הזמנים יהיה קצר, שהמכרז יצא לדרך, שתוקמנה תחנות רדיו אזוריות פרטיות, שהתקשורת והשמים ייפתחו גם לעם ישראל.

במצב הנוכחי, כשיש שלושה שרי תקשורת בממשלה ומרוב עצים לא רואים את היער, חוששני – – –

אלי דיין (העבודה):

מה אתה מדבר? ראש הממשלה מינה עכשיו את השר שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני לא יודע על מינוי כזה. תיכף יענה שר בשם הממשלה ויגיד לי אם זה המצב. אני אפילו לא נכנס למחלוקת.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת שטרית, תראה מה קורה פה. על מנת להפעיל את זה באמצעות שר אחר מלבד, השר שטרית צריך להפעיל את החוק, צריך להפעיל את הטלוויזיה ואת הרדיו. מאחר שזה לא קרה ואין דין רציפות – – – אגב, זו הצעת חוק של הליכוד.

מאיר שטרית (הליכוד):

נכון.

אברהם פורז (מרצ):

– – – בגלל חבר הכנסת פנחסי ורוני מילוא. אם החוק יאושר בקריאה שנייה ושלישית ביום שני בשבוע הבא, זאת אומרת שהטלוויזיה והרדיו ביחד, והמכרזים יוצאים לדרך.

מאיר שטרית (הליכוד):

מאה אחוז. אני לא מתנגד לשיטת הטיפול. גם אינני נכנס למחלוקת עם חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

ראש הממשלה החליט.

מאיר שטרית (הליכוד):

מצדי ששטרית יהיה אחראי. אני בוודאי מברך על שטרית. למה לא? אם שטרית יהיה אחראי לרדיו, מוטב כך. אינני נכנס לקטגוריה, מי יהיה אחראי לזה בכלל. אני מניח שכל שר שיהיה אחראי לנושא יוכל להפעיל את הרדיו, ויפעיל את זה מהר. זה כל מה שאני רוצה, שיהיה קץ למחלוקת הזו, ואני מקווה שהצעתי תועבר לדין בוועדה – אם אתה רוצה בוועדה שבראשה עומד חבר הכנסת פורז, שתהיה הוועדה הזאת, כדי שנוכל באמת להאיץ את התהליך.

אני מודה מאוד לחברי הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שטרית. אני מזמינה את כבוד השר חיים רמון להתייחס להצעה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נכון שנושא הרדיו האזורי התעכב כתוצאה ממחלוקת – מי יטפל בעניין. שורש המחלוקת נובע מכך, שביום 8 ביולי 1990, קרי, בתקופת הממשלה בראשות הליכוד, החליטה הממשלה להעביר לראש הממשלה את הסמכויות הנתונות לשר התקשורת בענייני טלוויזיה ולא החליטה לעשות זאת לגבי רדיו. מכאן שורש המחלוקת.

המחלוקת הזאת, לדעתי, עומדת להסתיים בהכרעה בממשלה. ראש הממשלה הגיש לממשלה ב-19 בינואר 1994 הצעת החלטה, שבה הוא קובע שהמלים "ענייני הטלוויזיה" יימחקו, וגם ענייני הטלוויזיה למעשה וגם ענייני הרדיו יהיו תחת אותו משרד, במקרה זה משרד ראש הממשלה.

אני רוצה רק למסור לחברי הכנסת, ששרת התקשורת שולמית אלוני איננה מרוצה, בלשון המעטה, מהחלטה זו. העניין יבוא, כאמור, להכרעת הממשלה על-פי הצעת ראש הממשלה, ומה שהממשלה תכריע – זה יקרה. הדבר הזה עומד להתרחש בימים הקרובים מאוד.

יכול להיות שחבר הכנסת פורז, שעומד בראש הוועדה לרשות השנייה, יקדים את הממ ויהפוך את החלטתה ואת הדיון בהחלטה למאוד מיותר, אבל אינני בטוח איך הוא יסתדר עם השרה שולמית אלוני. אבל זה כבר עניין פנימי של מרצ, ולא עניינה של הממשלה לענות בו.

לכן אני מציע למציע, שנסתפק בדברי התשובה הללו, כשהוא יודע שהעניין נדון בוועדה של הכנסת, הוא יודע שהעניין עומד להידון בממשלה והוא עומד לבוא על פתרונו על-פי המשאלה שאתה הבעת.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה אכפת לך להעביר את זה לוועדה?

שר הבריאות ח' רמון:

קודם כול, לא אכפת לי. אם חבר הכנסת שטרית מבקש שזה יעבור לוועדה לענייני הערוץ השני, שבראשה עומד חבר הכנסת פורז, אני תומך בעניין.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר חיים רמון. חבר הכנסת שטרית, האם אתה מסכים?

מאיר שטרית (הליכוד):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

נעבור, אם כך, להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לוועדה לערוץ השני. נא להצביע בעד או נגד.

אברהם פורז (מרצ):

שם הוועדה: הוועדה לענייני הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו נתקבלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מבקש לצרף את קולי, הוא לא נקלט.

היו"ר א' סלמוביץ:

כמובן, אצרף את קולך. יחד עם קולו של חבר הכנסת שטרית – שמונה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שההצעה תידון בוועדה לענייני הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו. אמרתי נכון?

אברהם פורז (מרצ):

אמרת נכון.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון – הסכמת בית-משפט) – – –

אפרים גור (הליכוד):

חבר הכנסת שאול יהלום, בהתחשב בחברנו מאיר שטרית, מאפשר לי עכשיו להגיש את ההצעה לסדר-היום שלי.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתם צריכים להודיע לי את זה מראש, את כל החילופים האלה.

אפרים גור (הליכוד):

אם את מסכימה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מסכימה, אתם רק צריכים להודיע לי. זה נראה מאוד לא טוב שאני מכריזה על נושא ופתאום אתם מחליטים שזה יהיה אחרת. טוב, אני שוב משנה. לדאבוני, יש פה כל מיני דברים שאני לא יודעת עליהם.

הצעה לסדר-היום

הקמת בית-חולים באשדוד

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעה לסדר-היום מס' 3024 בנושא: הקמת בית-חולים באשדוד – של חבר הכנסת אפרים גור. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, ההצעה שאני מעלה כאן היום עניינה הקמת בית-חולים באשדוד. אשדוד בת 38 שנים, על חולותיה ודינותיה הזהובים צמחה אחת הערים הטובות, היפות, המתוכננות והחזקות ביותר במדינת ישראל. יופיה ועוצמתה של העיר אינם רק בחוף ימה המרהיב, בתשתיתה הכלכלית והחינוכית המפותחת, אלא ובעיקר ברקמותיה החברתיות והתרבותיות, ההופכות אותה לעיר מושכת, לעיר שטוב ונעים לחיות בה.

מי שמכיר את העיר הזאת, עוקב אחר תנופת התפתחותה, אחר יחסי הכבוד וההערכה בין כל חלקי אוכלוסייתה, בין הוותיקים לבין העולים, בין החילונים לבין הדתיים, בין עדות רבות ונפלאות של עם ישראל שנתקבצו במקום, יסכים עם אמירתי, כי אשדוד הינה ללא ספק יצירת מופת של הציונות בת-זמננו במדינתנו המתחדשת.

גברתי היושבת-ראש, אוכלוסיית העיר הגיעה ל-120,000 תושבים. עם הרזרבות הקרקעיות הזמינות הגדולות ועם תנופת הפיתוח המדהימה, שניכרת בכל העיר, צפוי כי עד סוף המאה הזאת תגיע אוכלוסיית אשדוד ל-200,000 תושבים.

אשדוד היא גם אחת הערים התעשייתיות והאסטרטגיות הגדולות והמובילות במדינה. הנמל שבעיר הוא הגדול ביותר במדינה מבחינת תנועת מטענים. עשרות אלפי תיירים נכנסים דרך אשדוד למדינת ישראל מדי שנה, ואם השלום אכן יקרום עור וגידים, נמל העיר יהפוך לנמל התיירות הגדול ביותר של ישראל בשל קרבתו לתל-אביב, לירושלים, ואפילו לעזה, ליריחו, לבית-לחם ולרבת-עמון.

מפעלים אסטרטגיים וביטחוניים, וביניהם חברת החשמל, בתי-זיקוק לנפט, מאגרי פי-גלילות, בסיסי דלק, מפעלי פוספטים וכימיקלים, כגון "אגן כימיקלים", "קדם כימיקלים", "פטרוכים", נמצאים בעיר. אם מוסיפים על כך גם את העובדה, כי על כבישי העיר מובלים חומרים מסוכנים ביותר ובהם ברום, כלור וציאנידים, הרי שמדובר בעיר בעלת רגישות אסטרטגית-ביטחונית ממדרגה ראשונה. קיימת חשיפה, גם בעת פעולת איבה וגם בימים כתיקונם, כתוצאה מהתאונות האפשריות, לסכנות פגיעה המונית.

יצוין כי בעקבות לקחי מלחמת המפרץ וירי הטילים על ישראל צורפה אשדוד למפת האזור בעל הרגישות הגדולה ביותר.

בעיר שכזאת, שקצב גידול אוכלוסייתה הוא כ-12% בשנה ובתוך שנים מספר תגיע, כאמור, לכ-200,000 תושבים, בעיר שעשרות אלפי תיירים ועובדים מערים אחרות פוקדים אותה, אין בית-חולים – אין בית-יולדות, אין חדרי ניתוח ואין מרכז רפואי גדול וראוי לשמו, שיכול להעניק שירותים רפואיים, ובכלל זה מחלקות טיפול נמרץ, קרדילוגיה, כירורגיה ועוד.

על תושבי העיר הזאת והסביבה נגזר ללדת באשקלון, בבית-החולים "ברזילי", ולמות ברחובות, בבית-החולים "קפלן". כמעט לכל טיפול ובדיקה רפואית, מעבר למה שניתן במרפאות קופת-חולים, נאלצים תושבי אשדוד, וביניהם קשישים, נכים, חולים הזקוקים לדיאליזה ועוד, להיטלטל לאשקלון,

לרחובות, לתל-אביב, לתל-השומר ולירושלים, תוך שהם מפסידים ימי עבודה ומוציאים כסף רב על נסיעות באוטובוסים ובמוניות.

כל עוד היתה העיר קטנה, כשמספר תושביה לא הצדיק הקמת בית-חולים ורמת המינוע בדרכים אפשרה להגיע במהירות יחסית למרכזים רפואיים באשקלון וברחובות, ניתן היה איכשהו לסבול את עובדת העדר בית-חולים בעיר. אך עתה, כאשר העיר גדולה, ורמת הצפיפות בדרכים היא כזאת שאינה מאפשרת לחולים עם התקפי לב, קשיי נשימה, פצועי תאונות דרכים ותאונות עבודה להגיע במהירות, בזמן הקריטי, לבתי-החולים, כדי להציל את חייהם, הכרחי להקים בית-חולים באשדוד.

גברתי היושבת-ראש, למיטב ידיעתי ושיפוטי אני משקף כאן את דעת כל תושבי אשדוד והסביבה, את דעת ראשי העיר הזאת, את דעת ראש העירייה וחברי מועצת העיר, את דעת מזכיר מועצת הפועלים וחברי מועצת הפועלים, את דעת התקשורת המקומית וכל ארגוני הרווחה והבריאות בעיר, בתובעי הקמת בית-חולים באשדוד. ראש עיריית אשדוד, מר צבי צילקר, ומזכיר מועצת פועלי אשדוד, מר יהודה בן-הרוש, אף שלחו פנייה אישית לכל חברי הכנסת לתמוך בהצעה זאת, וכן לשר הבריאות מר חיים רמון.

למרות כל הנימוקים שהעליתי כאן, שר הבריאות ומשרד הבריאות מתנגדים להקים בית-חולים באשדוד. שר הבריאות ומשרד הבריאות מתנגדים לכך על אף החלטת הממשלה הזאת, שאישרה בישיבתה ב-21 בינואר 1993, במסגרת תוכנית מתאר ארצית, תמ"א 31, להקים באשדוד בית-חולים עם 600 מיטות, אשר בחלקו יתחיל לפעול כבר ב-1996.

שר הבריאות ח' רמון:

מתי?

אפרים גור (הליכוד):

בחלקו – ב-1996.

למטרה הזאת, גברתי היושבת-ראש, הוקצתה קרקע לפני שנים רבות על-ידי עיריית אשדוד, אך, לצערי, קופת-חולים הכללית, שהיתה אמורה להקים בית-חולים במקום, בשל מצבה התקציבי לא יכלה לממש את רצונה להקים בית-חולים בעיר.

עתה הגיעו לעיריית אשדוד, גברתי היושבת-ראש, משקיעים פרטיים, יזמים פרטיים, שבכספם רוצים להקים בית-חולים באשדוד, בהשקעה של 20-30 מיליון דולר בשלב הראשון. הם אפילו הגישו פרוגרמה מסודרת, מתוכננת ורצינית למשרד הבריאות, ומשרד הבריאות משום-מה מתמהמה במתן התשובה על הפרוגרמה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

הוא לא מתמהמה. התשובה היא שלילית.

אפרים גור (הליכוד):

התשובה היא שלילית. עוד יותר: משרד הבריאות ושר הבריאות, בכבודו ובעצמו, משיבים בצורה נחרצת בשלילה.

שר הבריאות ח' רמון:

מתוך דאגה לתושבי האזור.

אפרים גור (הליכוד):

עצות אתה תיתן בדברך.

גברתי היושבת-ראש, כבר היו מקרים בישראל, ואני מניח שכבוד שר הבריאות יודע, שכאשר משרד הבריאות התנגד ליתן רשיונות להקמת בתי-חולים פרטיים בישראל, דוגמת המקרה של הרצליה, המשקיעים פנו לבית-המשפט הגבוה לצדק.

שר הבריאות ח' רמון:

החוק תוקן ואי-אפשר — — —

אפרים גור (הליכוד):

החוק תוקן ואי-אפשר לפנות לבג"ץ?

שר הבריאות ח' רמון:

אפשר לפנות, אבל לא יקבלו סעד משפטי.

אפרים גור (הליכוד):

לא יקבלו סעד משפטי.

אני מבקש משר הבריאות, אני מכיר את עמדתו, שוחחתי אתו והוא אמר לי שהוא מתנגד לעניין; אבל אני מבקש, בשל הפנייה של כל תושבי העיר, ששר הבריאות דואג לבריאותם, ואני מאמין לו שהוא רוצה לדאוג לבריאותם – – –

אלכס גולדפרב (צומת):

ובשם חברי הכנסת מהדרום.

אפרים גור (הליכוד):

בשם חברי כנסת מהדרום, בשם ראשי העיר אשדוד, לרבות חבריו של השר חיים רמון, אני מבקש ממנו שלא לדחות על הסף את הבקשה הזאת, אלא להעביר אותה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, להזמין לוועדה את כל המומחים, בכלל זה של משרד הבריאות, לדון ביסודיות וללא דעה מוקדמת נחרצת ושליטת בהצעה הזאת. וכמובן, אני אישית מבקש, על דעת חברי מן האזור, חברי הכנסת, שההצעה תתקבל באופן שהתכנון והבנייה של בית-החולים יחלו כבר עתה, וניערך למצב שבשנות האלפיים, בשנים הראשונות של המאה החדשה, שבשעריה אנו נמצאים, תושבי אשדוד והאזור יקבלו בשורה, הם יהיו אז למעלה מ-200,000 תושבים, שבמקום יהיה בית-חולים שיוכל לתת את כל השירותים כמו שכל תושבי מדינת ישראל מקבלים אותם.

בקשר לכך אני רוצה להזכיר, שלמיטב שיפוטי אין במדינת ישראל עוד עיר בסדר גודל כזה, עם אפשרויות פיתוח וצמיחה כמו שיש באשדוד, שאין בה או בסביבתה הקרובה ביותר בית-חולים. אני סבור שלאשדוד ולתושביה לא מגיע שיקופחו על-ידי משרד הבריאות ועל-ידי שר הבריאות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. אני מזמינה את כבוד שר הבריאות להתייחס להצעה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, זוהי דוגמה קלסית, שבה ראשי יישוב דואגים להאדרת שמם ולא לבריאותם של התושבים. אני אומר זאת חד-משמעית. אמרתי זאת באשדוד לפני מערכת בחירות ואני חוזר ואומר את זה כאן באופן נחרץ וחד-משמעי.

רק להראות את האבסורד: ביום שאשדוד תגיע ל-200,000 תושבים, הגבול בין אשדוד לאשקלון יטושטש לחלוטין, כי בשביל להגיע ל-200,000 תושבים היא צריכה לעבור את אשקלון.

אפרים גור (הליכוד):

לא נכון.

שר הבריאות ח' רמון:

הגבול בינה לבין רחובות יטושטש לחלוטין, ויהיו לה שני בתי-חולים ולא בית-חולים אחד. בית-חולים זה לא צעצוע של פרנסי עיר, בית-חולים זה דבר רציני. והדבר הראשון שבית-חולים צריך זה חולים. בלי חולים לא יכול בית-חולים לפעול. לכן, כאשר בונים בית-חולים, בונים אותו לפי צפי המאושפזים.

יש בית-חולים, אני לא אציין את שמו, שהבעיה שלו היא לא רופאים, לא מתקנים ולא תשתית. יש לו רק בעיה אחת, יש לו אוכלוסייה קטנה מדי בכל האזור. וכשאנחנו מסתכלים על בית-חולים, אנחנו מסתכלים על האזור.

כאשר אני שמעתי את חבר הכנסת אפרים גור מדבר על אשדוד ועל אשקלון ועל רחובות, חשבת שאני לא מכיר את מפת ישראל. חשבת שהמרחק מאשדוד לאשקלון הוא לפחות בין 100 ל-200 קילומטר.

אנחנו, על-פי התוכנית, בונים שני בתי-חולים גדולים.

יוסף ונונו (העבודה):

יש בתי-חולים בשלבים שונים וברמות שונות.

שר הבריאות ח' רמון:

תן לי, אין בשלבים. בשלבים זה בתי-חולים רעים.

אנחנו משקיעים בשני בתי-חולים באזור. בתקופה שאני שר הבריאות, משרד הבריאות משקיע רבות. אני מדבר אל חברי הכנסת מהדרום, והם יודעים איזו תנופת בינוי יש בשני בתי-החולים, "קפלן" ברחובות ו"ברזילי" באשקלון, כפי שלא היה שנים. אנחנו הופכים את שניהם למרכזים גדולים, שבהם ניתן לתת שירות. כי בית-חולים של 200 מיטות הוא בית-חולים שאיש לא יבוא אליו, שום כוח מקצועי לא יבוא אליו. אנחנו הופכים את בית-החולים "קפלן", שמונה היום 470 מיטות, בבינוי של משרד הבריאות, בכלל זה שיפוץ והקמת חדר יולדות – לקרוב ל-600 מיטות. בבית-החולים "ברזילי", המונה

היום 300 מיטות הוספנו, נגיע כבר קרוב ל-430 מיטות, והתוכנית היא שבית-החולים הזה יגיע ל-600 מיטות. זה הגודל של מרכז רפואי אופטימלי, וטוב שיש בו כל המחלקות.

חיים קופמן (הליכוד):

ויש גם תקרה.

שר הבריאות ח' רמון:

נכון, התקרה היא בערך 1,000. בית-חולים אופטימלי זה בין 600 ל-800 מיטות. פחות מזה, זה בית-חולים שאין בו הכול והוא בעייתי. יותר מזה, הוא גדול מדי. אנחנו נגרום לכך, שיהיו שני בתי-חולים כאלה באזור, שיהיו בהם 600 מיטות. אנחנו משקיעים את כל הבינוי.

אנחנו בונים בית-חולים אחד נוסף בתוכניות משרד הבריאות. יש רק מקום אחד בארץ שיש בו הצדקה להקמת בית-חולים נוסף, וזה בדרום, בנגב, באזור באר-שבע. זאת, כדי שקריית-גת גם היא תהיה באגן האשפוז של בית-החולים החדש שייבנה. שם זה המקום היחיד, כי בית-החולים "סורוקה" הוא כבר עוד מעט בן 1,200 מיטות, על תשתית רעועה, וצריך להקים עוד בית-חולים.

כפי שאמרתי, אנחנו בונים עכשיו באזור שחבר הכנסת אפרים גור מדבר עליו שני בתי-חולים עם 600 מיטות, שיהיו מוקד משיכה אדיר לכוחות חדשים, שיהיו בהם כל המחלקות, שיוכלו לתת את כל הטיפולים. מה רוצים? שנשקיע בבית-חולים שבמקרה הטוב, אם הוא ייפתח בשנת 1998, ואם יהיו בו 100-200 מיטות – זה יהיה טוב.

חיים קופמן (הליכוד):

אבל הוא מדבר על בית-חולים פרטי.

שר הבריאות ח' רמון:

תיכף אגיע לנושא של בית-חולים פרטי.

אפרים גור (הליכוד):

אני מחזיק בידי החלטת ממשלה שאתה חבר בה. אתה לא היית שותף לה?

שר הבריאות ח' רמון:

אני אענה על החלטת הממשלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אפרים גור, אתה לא רצית שהשר יפריע לך ואני מבקשת ממך לא להפריע לשר.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת גור, אני לא רוצה להתייחס להחלטת הממשלה ולתאריך שבו היא התקבלה. היא התקבלה לא על-פי החלטות מקצועיות ולא על-פי שיקול דעת מקצועי. כל שרי הבריאות, כל הדרגים המקצועיים, התנגדו ומתנגדים להקמת בית-חולים באשדוד, ובצדק. כאשר אני נכנסתי למשרד דנתי בעניין בכובד ראש, ראיתי מה קורה ואמרתי: במקום לבנות עוד בית-חולים, אנחנו נעשה את שני המרכזים הללו למרכזים גדולים, שבהם ייתנו את השירות היוצא מן הכלל גם לאשדוד.

מה אמרנו עוד? מה המרחקים? על-פי הדרישות, עומדים לסלול כביש חוף. מדברים על שנה, על שנתיים, וכביש החוף הזה יקצר את המרחק מאשדוד לאשקלון לעשר דקות-רבע שעה. אין כמעט מקום בתל-אביב שלהגיע ממנו לבית-חולים לא לוקח עשר דקות-רבע שעה. המרחק הוא שווה גם לבית-החולים "קפלן".

כשאני נכנסתי לתפקיד, היתה בעיה של שירותי חירום. יש בעיה בטיפול דחוף, ובמקרה כזה גם עשר דקות הן זמן ארוך. לכן, בתקופתי, הקמנו חדר מיון קדמי באשדוד, המופעל על-ידי בית-החולים "ברזילי", ואנחנו מרחיבים אותו. חדר המיון הזה מספק צרכים דחופים. חולים שזקוקים לאשפוז לאחר בדיקה בחדר המיון הזה מופנים ישירות לבית-החולים "ברזילי".

אפרים גור (הליכוד):

מותר לי לשאול אותך שאלה?

שר הבריאות ח' רמון:

כן, רק תן לי לסיים.

אפרים גור (הליכוד):

מגן-דוד-אדום אסור לו להפנות חולים לחדר המיון הזה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אפרים גור, אתה מדבר בלא רשותי. אני מבקשת.

שר הבריאות ח' רמון:

נוסף על כך, פועל באשדוד שירות תורנות לילה, והוא פועל בכל שעות הלילה ובשבתות ובחגים ונותן שירות בית של ביקור רופא. אני מדבר על החלק הדחוף. כמו-כן יש שירות של נט"ן – נידת טיפול נמרץ – שפועל במקום. זאת נוסף על אמבולנסים הנמצאים בתחנת מגן-דוד-אדום הפעילה ביישוב. כך שתושבי אשדוד, מבחינת שירותי הבריאות הדחופים, המידיים, מקבלים שירותים שאנחנו הרחבנו אותם בתקופה שבה אני שר. אנחנו הקמנו את חדר המיון הקדמי, מלבד בקריית-שמונה, גם באשדוד.

מי שרוצה להתחיל עכשיו להשקיע משאבים בבניית בית-חולים חדש באשדוד, יבנה בית-חולים ברמה נמוכה, שבסופו של דבר יפגע בבריאותם של תושבי אשדוד. תושבי אשדוד צריכים שני בתי-חולים, שנמצאים לידם, ברמה גבוהה, וצריך שיהיו שם 600 ו-700 מיטות. זה קורה עכשיו, התהליך מתרחש עכשיו, ההשקעות נעשות עכשיו, והם מהווים כבר עכשיו מוקד משיכה לרופאים ברמה גבוהה, שיבואו ויהיו שם ויכהנו גם כמנהלי מחלקות.

אז מתחשק, לכל אחד מתחשק בית-חולים. זה לא צעצוע וזה לא פיל לבן.

אפרים גור (הליכוד):

לא, אל תציג את זה כך.

שר הבריאות ח' רמון:

תסלח לי, כך אני מתאר את זה. תיארת את העיר אשדוד, כל מה שאמרת על העיר אשדוד – זה נהדר. מה היית אומר אם הייתי מציע לבנות נמל בתל-אביב או באשקלון? היית אומר שזה טירוף הדעת. אתה צודק. העיר תל-אביב, העיר הכי גדולה במדינה, 300,000 תושבים, מרכז וכדומה, והייתי יכול לתאר אותה בצבעים – אין לה נמל, ולא צריך שיהיה לה נמל.

אברהם הירשזון (הליכוד):

זאת לא השוואה.

שר הבריאות ח' רמון:

השאלה היא מה המרחק של תושב אשדוד מבית-חולים. המרחק הוא הקובע, לא הגבולות המוניציפליים. הרי הגבולות המוניציפליים הם מלאכותיים, כלומר בקלות אפשר לחבר את אשדוד ואת אשקלון, אפשר לעשות זאת בשנייה, ויקראו לזה: אשדוד-אשקלון. אז יהיה בית-חולים באשדוד? הרי השאלה היא, אם יש מספיק מיטות באזור, אם הן ברמה גבוהה, אם יש נגישות. על כל השאלות האלה התשובה היא חד-משמעית: כן. זה יהיה בזבוז משאבים נורא. אם יש כסף, צריך להשקיע אותו בשני בתי-החולים הללו, לקדם אותם ולהפוך אותם למרכזי בריאות מצוינים. גם היום הם כבר כאלה, בגלל ההשקעות שהיו בהם בשנה שעברה, השקעות של עשרות מיליונים שהמשרד השקיע בשתי שנות התקציב הנוכחיות.

אפרים גור (הליכוד):

גם אם מדובר בכסף פרטי?

שר הבריאות ח' רמון:

עכשיו אני אגיד לך עוד דבר, על בתי-חולים פרטיים.

חבר הכנסת מצא, אני מבקש.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מסתכל, אין איש ממפלגת העבודה, ואני שואל לפשר התופעה. אני מקווה שאתה לא מבריא לי אותם.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, לא, on וחלילה.

יהושע מצא (הליכוד):

עם עניין ההסתדרות וקופת-חולים.

שר הבריאות ח' רמון:

חברים, עם כל הכבוד, אין בתי-חולים פרטיים בישראל. גם בתי-החולים הפרטיים נסמכים על שולחן הציבור. בית-החולים "אסותא" הוא בית-חולים פרטי? 90% מהפעילות שלו נעשים דרך קופות-החולים, כלומר, זה כסף ציבורי. לכן, אין דבר כזה, פרטי, זו אגדה, בעיקר בבתי-חולים, כי בסופו של דבר מי שתשלם זו הקופה הציבורית.

אנחנו עושים תכנון לאומי לגבי מיטות אשפוזיות, והוספנו מיטות. בתוכנית הלאומית שקבע המשרד אנחנו מוסיפים למעלה מ-1,000 מיטות אשפוזיות בכל רחבי הארץ. לכן, אם מישהו מדבר על בית-חולים פרטי, זה לא כך שאדם ילך וישקיע מכיסו באופן פרטי. קופת-חולים תשלח אותו, ומאיפה קופת-חולים מקבלת כסף – כולכם יודעים, מהמדינה.

אני רוצה להביא עוד סיפור תיאורטי, פשוט כדי שתדעו. בשבוע שעבר הוגשה בעיה לניתוח על-ידי הסטודנטים למינהל בבית-הספר לבריאות הציבור שבאוניברסיטת ירושלים. הבעיה התיאורטית הייתה, האם להקים בית-חולים באשדוד, אבל הם לא ידעו את השמות. הציגו את זה בפניהם בצורה מאוד היפותטית, ובדקו את זה מכל הזוויות. שלושה צוותים שונים שבדקו, כולם ללא יוצא מהכלל, בלי לדעת שמדובר על אשדוד, אשקלון ורחובות, הגיעו לכלל החלטה, שאין כל הצדקה להקמת בית-חולים בעתיד הנראה לעין.

זו עמדותי, ומתוך דאגה לבריאותם של תושבי אשדוד, ולא של פרנסי אשדוד. מתוך דאגה לבריאותם אנחנו נשקיע את המשאבים בדרום בדרך כזו שתשפר את בריאותם של תושבי אשדוד; אולי לא של ראשי עיריית אשדוד, אבל של תושבי אשדוד, ועל כך אנחנו נעמוד ונתווכח ונפעל על-פי החלטות מקצועיות, ומקצועיות בלבד, ושום לחץ פוליטי בעניין הזה לא יעזור, כי בריאותם של תושבי אשדוד חשובה לי יותר גם מהיוקרה וגם מהפוליטיקה של כל אדם אחר. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה, כדי שחבר הכנסת גור ישתכנע על-ידי מומחים, שאין טעם להקמת בית-חולים שם.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, אולי אתה מוכן שזה יידון בוועדת הכלכלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

יש הצעה נוספת לחבר הכנסת מצא. חבר הכנסת מגן מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גור. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר, תודה, חבר הכנסת מצא, אתה מציע להעביר אותו לוועדת הכלכלה.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, נושא הקשור לבריאות עובר לוועדת העבודה והרווחה.

יהושע מצא (הליכוד):

בסדר, נעביר את זה לוועדת הכנסת, והיא תקבע באיזו ועדה יידון הנושא.

שר הבריאות ח' רמון:

מצדי, היית יכול להעביר אותו לוועדת העלייה והקליטה.

אפרים גור (הליכוד):

למה אתה ציני כזה?

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר הבריאות, אני לא מתכוון, חלילה, לפגוע בך אישית, אבל כחבר כנסת שמתבונן לעתים על חברי הממשלה, כשחבר הממשלה מאבד את שלוות רוחו, יש חשש שגם שיקול הדעת נפגם. אני חושש שהוויכוח בין לבין ראש עיריית אשדוד נכנס למסלול מאוד מאוד לא בריא.

אני אומר לך, אני מכיר את ראש עיריית אשדוד, אינג'נר צבי צילקר. מותר לי להעיד שהוא אחד מראשי הערים הטובים ביותר בארץ, ובתחום שאתה חשדת בו שהוא משרבב שיקולים שלא ממין העניין – הוא גם אחד מראשי הערים הצנועים ביותר בארץ.

כאשר יובא הנושא לדיון בוועדה, אני מציע שהוא ייבחן לעומקו בקור רוח, תוך הבנת הצרכים של אשדוד. יש עניין של מנטליות, שחבר הכנסת ונונו יכול לספר לך עליו. לכל הדרומיים יש אוריינטציה צפונית. כולם נמשכים צפונה. קריית-גת רוצה לאשקלון, אשקלון רוצה לאשדוד, אשדוד רוצה לתל-אביב. לא יכול להיות מצב, שהחולים מקריית-מלאכי יהיו סמוכים לבית-החולים "קפלן", שהוא צפונה לאשדוד ולקריית-מלאכי, ולומר לתושבי אשדוד לפנות דרומה לאשקלון. זה לא הולך ביחד. פיתוח יכול להיות רק בסביבה הסמוכה לאשדוד, ובתנאי שזה יהיה קצת צפונה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן.

שר הבריאות ח' רמון:

דוד מגן (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת גור, האם אתה מסכים להעברת הנושא לדיון בוועדה?

אפרים גור (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מגן וכבוד השר רמון, אני מבקשת.

אנחנו עוברים כעת להצבעה. מכיוון שיש פה שתי הצעות, הצעתו של כבוד השר רמון לדין בוועדת העבודה והרווחה, והצעתו של חבר הכנסת מצא לדין בוועדת הכלכלה, אנחנו נצביע בעד או נגד העברת הנושא לדין בוועדת הכנסת, אשר תקבע באיזו מן הוועדות יידון הנושא.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת – 14

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

14 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובעת שהנושא יועבר לוועדת הכנסת, אשר תחליט באיזו מן הוועדות יידון הנושא.

הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון – הסכמת בית-משפט), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ש' יהלום)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתק"נ – הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון – הסכמת בית-משפט), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת שאול יהלום. בבקשה. חברי הכנסת, נא לשבת ולא להפריע.

שאלו יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, התיקון שאני מציע נוגע לקביעת הסדר מובנה יותר, ברור יותר, לאחד הסעיפים של חוק האנטומיה והפתולוגיה.

אני אסביר את העניין קודם-כול בצורה כללית. בחוק האנטומיה והפתולוגיה יש שתי קטגוריות. יש קטגוריה אחת של ניתוח גווייה, שעל-פיה חייבים לקבל את הסכמת המשפחה הקרובה, ובלי הסכמת המשפחה הקרובה אסור לנתח את הגווייה. ויש קטגוריה שנייה, בסעיף 6(ג) בחוק האנטומיה והפתולוגיה, האומר דבר כזה: יש מקרים, לדוגמה, השתלת כליה, הוצאת איבר מנפטר לצורך הצלת חיי אדם, השתלת קרנית, או שהמקרים הם מקרים כלליים שבהם מדובר על הצלת חיי אדם, או מקרים ברורים, כמו השתלת כליה, שהם בגדר הצלת חיי אדם. כך קבע החוק. במקרים האלה אין צורך בהסכמת המשפחה, אלא יש רק צורך בהודעה לבן-משפחה קרוב. מודיעים לו, והוא יכול להתנגד, להסכים, לעשות משהו. ההודעה חייבת להיות לפני הניתוח.

והיה – ועל זה התיקון שלי – ולא מוצאים את בן-המשפחה, הוא אינו נמצא ליד הנפטר, הוא נמצא בבית, בגלל שבת, או שהוא לא מרים טלפון, אומר החוק הנוכחי כך: ובלבד שנעשה ניסיון סביר למסור את ההודעה. על זה אנחנו מקבלים תלונות רבות, ש"ניסיון סביר" למסור את ההודעה לא מוגדר בחוק.

לפעמים "ניסיון סביר" פירושו להשאיר הודעה במזכירה האלקטרונית, כאשר אותו אדם, רק אחרי עשר שעות שמע אותה בכלל, ואז אומרים: מה אתה רוצה, עשינו ניסיון סביר. לפעמים ניסיון סביר זה לצלצל לביתו של בן-המשפחה, הוא לא נמצא, לא עונה, ובכל זאת: עשינו ניסיון סביר. לפעמים ניסיון סביר זה לחפש אם בכלל קיים בן-משפחה כזה, ואם לא מאתרים, ואם אין לו טלפון, טוענים: ניסיון.

דווקא מתוך אותה גישה, וכדי שלא להשאיר דברים במצב של אי-בהירות, אני מציע כאן תיקון לחוק, שבמקרה שלא מוצאים את בן-המשפחה – יצטרך לאשר את הניתוח הזה שופט שלום או רב מקומי. זאת אומרת, בבית-החולים תהיה רשימה של עשרה שופטי שלום באזור, או שופט שלום אחד הקרוב לבית-החולים, וכן רשימה של רבנים מקומיים, אם ירצו. מי שיבחר בית-החולים יבוא לפני השופט או הרב – והיום יש פקסימיליות – ויגיד: ניסיתי, אני לא מוצא את בן-המשפחה, אני חייב לעשות את הניתוח הזה משום שהוא מציל חיי אדם, או השתלת כליה, אני ניסיתי. ישאל אותו השופט או הרב: מה עשית? אם הוא ישכנע אותו שהוא עשה באמת ניסיון סביר, הרי הוא יאשר, ובכך יתמלא החוק.

אני מציע לקחת דבר לא ברור, שהיום מביא לאי-בהירות, שנקרא: ניסיון סביר לאתר בן-משפחה, המביא למצב שבו אחד אומר שזה סביר, והשני אומר שזה לא סביר, והאחר שואל: למה לא הודיעו לי, למה העמידו אותי בפני עובדות? והשלישי אומר: בכלל לא ניסיתם להתקשר אלי. במקום כל אלה, אני מציע לקבוע בחוק נוהל קבוע – מי שרוצה יפנה לשופט שלום, מי שרוצה יפנה לרב מקומי, לשתי הכהונות האלה, לשני האנשים האלה, שוודאי יודעים את כל השיקולים, יראו אם באמת נעשה ניסיון סביר, ואולי המקרה כל כך דחוף שאין אפילו צורך בניסיון סביר. ואם הם יאשרו, הרי יוכל הרופא ויוכל בית-החולים לעשות את הניתוח הדרוש לצורך הריפוי של האדם השני.

אני מבקש לקבל את הצעת התיקון.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. כבוד שר הבריאות, התייחסותך, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, רק לפני דקות מספר דנו בנושא השתלת איברים, וכולם אמרו עד כמה הנושא הזה חשוב ועד כמה הוא מציל חיים, ואנחנו צריכים לעשות הכול על מנת לאפשר לאנשים שעוסקים בהצלת החיים לפעול בתנאים סבירים, תוך איזון בין האינטרסים של כבוד המת וכיבוד רצון המשפחה ובין הצורך הדחוף בהצלת חיים, וכידוע פיקוח נפש דוחה כמעט את כל התורה כולה.

לכן אנחנו מתנגדים להצעת החוק הזאת, כי היא יוצרת קשיים נוספים ומיותרים לביצוע הניתוח, שבלאו הכי הרופאים נמצאים בו במצוקה.

סעיף 6(ג)(1) אומר, כי במידה שלא ניתן למסור הודעה לבן-משפחה, מותר לעשות את הניתוח ובלבד שנעשה ניסיון סביר למסור את ההודעה.

בעקבות אירוע שאירע בבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע בנושא של ניסיון סביר, אנחנו במשרד הורינו בנוהל כתוב, ונדמה לי שהיתה אז הצעה לסדר שלך, חבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כן.

שר הבריאות ח' רמון:

זיכרוני עוד לא בוגד בי.

ואז הודעתי לך, שאנחנו נוציא נוהל מדויק על המשמעות של ניסיון סביר. לפי מיטב זיכרוני, הנוהל הזה אומר, שברגע שלא מצליחים להודיע לבן-משפחה, חובה על בית-החולים להודיע למשטרה וחובה על המשטרה לפעול בעניין. אני חושב, שהנוהל הזה מכסה את הנושא, ושאין צורך להוסיף עליו עוד ועוד קשיים.

אני אומר, שגם במצב הקיים מתקשים מאוד לבצע נתיחות. בהצעה הקודמת תיארתי איזה אחוז קטן, יחסית לאירופה, של ניתוחי השתלות אנחנו מבצעים; 40% לעומת 60%–70%. כל איבר שניתן להשתיל והוא הולך לאיבוד, משמעות הדבר שאנחנו מונעים הצלת חיים – – –

פיני בדש (צומת):

אין חברי כנסת חילונים באולם.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה היחיד שנכנסת.

שר הבריאות ח' רמון:

— — — היא מקשה בשני תחומים. ההזדקקות לשופט או לרב, כפי שמציע חבר הכנסת שאול יהלום, יש בה כדי להאריך את מועד קבלת ההחלטה ולסבך את המצב על-ידי הכנסת גורמים זרים לתחום בית-החולים, וניתן לצפות שהם יגרמו לדיונים ולמהלך טיפולים שרק יקשו, יעכבו ויכבדו את ההליכים.

גורם הזמן בנושא ההשתלות הוא, כידוע, קריטי בקצירת האיברים להצלת חיים. ובהצעת התיקון היא כדי להאריך הזמנים ללא הצדקה, דבר שפוגע בעצם המטרה של השגת איברים להצלת חיים.

אני רוצה לומר, שמדיניות המשרד בהתנגדות לצירוף רב לוועדות רופאים בבתי-חולים היא התנגדות מסורתית מקדמת דנא, ולא חשוב מי היה השר הממונה ולא חשוב איזו ממשלה כיהנה.

לכן, אני פונה אל חבר הכנסת שאול יהלום ואומר לו: הצעתך תגרום לעיכוב, היא מיותרת, נושא הזמן הסביר בא על פתרונו, ואני פונה ומבקש ממך, שלא להעלות את הצעת החוק הזו, כי היא תביא לכך שאנשים ישלמו בחייהם כתוצאה מהעיכוב הזה.

אם פנייתי תושב ריקם, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הבריאות. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעתי זו לא באה להכביד בנושא, חס וחלילה, אלא לעגן אותו בדבר ברור. אדוני השר יודע, שדיבור על פנייה למשטרה – זה סתם מס שפתיים. אם מאתרים את המשפחה, אין בעיה. אבל אם יש לנו בעיה של ניתוח דחוף או השתלת כליה, נציג בית-החולים פונה למשפחה, ואם הוא לא מאתר בן-משפחה הוא פונה למשטרה. כאילו למשטרה יש זמן להוציא חוליה ולהתחיל בחקירה, לבדוק כתובות ולשלוח ניידת. כבר אין לה שום משימות אחרות. אשרי המאמין.

ממה נפשך, או שהפנייה למשטרה היא סתם מס שפתיים, כי המשטרה לא מטפלת היום בדברים חמורים יותר, עד שהיא מגיעה למקום האירוע; או שבמקרה שהמשטרה באמת תטפל, אז ניתוח כבר לא יהיה רלבנטי, כי זה ייקח לה 24 שעות.

לכן, אני מציע בדיוק את ההיפך מזה. מצד אחד אני רוצה שיהיה שיקול דעת, שיהיה כובד ראש, שלא תהיה הפקרות, שלא יהיה מצב שבו יגידו שאני משאיר איזו הודעה ורץ לנתח. אבל מצד שני, בזה שאני קובע בצורה מדויקת שאם בית-החולים לא מאתר בן-משפחה הוא פונה לשופט או לרב, ויכול לקבל אישור בתוך חמש דקות, הרי זה יוצר מצב הפוך. הניתוח יכול להתבצע פי אלף מהר יותר מאשר במקרה של פנייה למשטרה, שצריכה לאתר את בן-המשפחה, וזה יכול לקחת שעות ארוכות.

הרי אני מדבר על נוהל שייכנס לשגרה בנושא הזה. לבית-החולים יהיה שופט שלום או רב מקומי, שאל אחד מהם הוא יוכל לפנות ולקבל מייד את האישור הדרוש.

לכן, אני פונה ואומר: במקרה הזה לא מדובר בפגיעה בחיי אדם. אדרבה, מדובר על הפיכתו של דבר בלתי ברור לדבר ברור, שבמקרה שלא מאתרים בן-משפחה צריך אישור מסמכות שמשקיעה שיקול דעת. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה טרומית על הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון – הסכמת בית-משפט), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת שאול יהלום. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 8

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון הסכמת בית-משפט),

התשנ"ג-1993, לדין מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

11 תומכים, שמונה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה – – –

נסים זילי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, ההצבעה שלי לא נקלטה. הצבעתי נגד.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההצבעה של חבר הכנסת זילי לא נקלטה. אם כך, 11 תומכים, תשעה מתנגדים, אין נמנעים. נא לא לדבר בשעת ההצבעה, חבר הכנסת דיין.

אני קובעת, שהצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון – הסכמת בית-משפט), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה טרומית, והיא מועברת – לאיזו ועדה אמרת?

שאל יהלום (מפד"ל):

לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' סלמוביץ:

היא מועברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעה לסדר-היום
יחסי דתיים וחילונים

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 3102 בנושא: יחסי דתיים וחילונים – מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת בודדים הנמצאים באולם, מאחר שהמליאה ריקה אני אדבר ישירות – – –

דוד מגן (הליכוד):

היא לא ריקה.

יוסף בא-גד (מולדת):

היא לא מלאה. המליאה לא מלאה. אני אדבר ישירות אל העם באמצעות הטלוויזיה – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה מציע שאנחנו נעזוב?

יוסף בא-גד (מולדת):

– – כי הנושא הוא קירוב בין דתיים וחילונים במדינת ישראל.

לא תכננתי את זה, אבל ביצע נמצאים תלמידים ור"מים של שנתון י' של ישיבת בני-עקיבא "נחלים". אני רוצה בשם הכנסת לקדם אותם בברכה. כבר אמרו לי הסדרנים, שהם עשו רושם נפלא ונחמד.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד, תרשה לי להצטרף לברכתך.

יוסף בא-גד (מולדת):

היושבת-ראש מצטרפת. תודה רבה.

ובכן, אומרת הגמרא במסכת ברכות דף י' עמוד א': היו בריונים בשכנותו של רבי מאיר ועשו לו הרבה צרות. היה רבי מאיר מתפלל עליהם שימותו. אמרה לו ברוריה אשתו: מה דעתך, הרי כתיב ייתמו חטאים ולא חוטאים.

אין אדם חילוני במדינת ישראל. יש כאלה שעושים חטאים אולי. אבל חז"ל כבר אמרו: ישראל אף-על-פי שחטא ישראל הוא. והעניין הוא רק איך לקרב את כולם לעבוד את הבורא יתברך שמו.

אני רוצה לספר לכם סיפור מילדותי. כאשר סיימתי את בית-הספר היסודי – אז לא היתה חטיבת ביניים, סיימו בכיתה ח'. לאחר מסיבת הסיום הלכתי עם חבר. שאלתי את החבר: לאן אתה ממשיך? הוא אמר לי בגאווה: אני ממשיך לגימנסיה. והוא שאל אותי: לאן אתה ממשיך? אני התביישתי להגיד לו. אמרתי: תראה, אני ממשיך בישיבה, אבל לא ישיבה חרדית, ישיבה חרדית קיצונית, לא "ישיבע". אני ממשיך בישיבת בני-עקיבא בכפר-הרא"ה, נוער נוער. הוא הסתכל עלי ואמר לי: רחמנות עליך, אתה עושה רושם של אחד נמרץ. מה תעשה בישיבה? תשב, תתבזבז. אתה לא יודע שתוך עשר שנים לא יהיו דתיים במדינת ישראל? ואפילו בן-גוריון אמר: תנו להם לדתיים, בקרוב הדת תיעלם, תישאר במאה-שערים ובבני-ברק, איזה מוזיאון.

ואז, כאשר קראתי את ספרו של ארתור קסטלר "גנבים בלילה", שהוא כותב שעניין הדתיים ייקח עשר, מקסימום 20 שנה, והכול ייעלם. באותו לילה יצאתי במשבר מאותו ויכוח. כל כך ריחמתי על הקדוש-ברוך-הוא. יושב לו הקדוש-ברוך-הוא למעלה לבד, בודד. עזבו אותו.

טוב. אני הלכתי לדרכי והוא הלך לדרכו.

חיים דיין (צומת):

מי?

יוסף בא-גד (מולדת):

החבר הזה מקיבוץ נחשון, אני אתן לך את כתובתו. כעבור עשרות שנים, אני נוסע בכביש הקודם, ירושלים-תל-אביב. בנחשון עולה בחור. אני מסתכל – דב. מאז לא נפגשנו. מה שלומך? איפה אתה נמצא? בקיבוץ נחשון. איך אתה מרגיש? ככה, ככה. מה אתה עושה? אני ראש ישיבה. הוא לא נתן לי להמשיך ואמר: אמרתי שכלום לא יצא ממך. בטח הצלחת לפתות חמישה-עשרה ילדים מסכנים ונהיית ראש ישיבה. חבל עליך, דווקא היית חבר'מן.

נתתי לו להמשיך להשתפך, אמרתי לו: תשמע, דב, אני לא מוותר לך, בוא אלי לשבת. הוא אומר: חבל, למה לבזות אותך. אמרתי: בוא אלי לשבת. הוא בא לשבת. הוא ראה 1,200 תלמידים עולים לבית-הכנסת בחולצות לבנות, בבגדי שבת. תפילה, שירת "לכה דודי", ריקודים, תפילת "שמע ישראל". נהיה שקט וכולם צועקים "שמע ישראל", קריאה שמזעזעת את העולם.

הוא ניגש אלי אחר כך ואמר לי: תגיד לי את האמת, כאשר דיברתי אתך ראיתי שאני מנצח אותך, מה קרה? מאיפה פתאום כל כך הרבה? סיפרתי לו על 30 ישיבות של בני-עקיבא, עולם התורה החרדי מלא, מאות ישיבות נפתחו. מה קרה – הוא אומר – הרי אני צדקתי? אמרתי לו: נכון, אם אתה הולך בחשבון אנושי – אתה צודק, אבל אין קיום לעם ישראל. למה הקדוש-ברוך-הוא לא בחר מיליארד-ורבע סינים? למה הוא בחר את העם הכי קטן בעולם?

ואז אמרתי לו, אני לא ידעתי נבואה שאמר הרב קוק, זכר צדיק לברכה: מקובלים אנו שמרידה רוחנית תתחולל בארץ-ישראל ובישראל בזמן שתחיית האומה הישראלית תתחולל לבוא; שתהיה שלוה ויהיה טוב מבחינה חומרית, אז יבוא שר ויהפוך מהפכה.

המהפכה הזאת מתחוללת לעינינו, ברוך השם. המהפכה הזו מצאה את ביטויה – 80% שומרי מסורת; סקר של מכון מכובד, מכון גוטמן. ותדעו לכם, הסקר לא מדויק, כי הוא קובע פה, שבכל מקום שמתפללים בבית-כנסת אומרים תפילה לשלום המדינה. אנחנו יודעים שזה לא נכון, שהציבור החרדי לא אומר תפילה לשלום המדינה. זאת אומרת, הסקר לא מדויק, והשיעור הוא למעלה מ-80%.

והנה כתבה בעיתון "הארץ" אורית שוחט – אתם יודעים, עיתון "הארץ" לא חשוד על דתיות ואהדה לדתיים. היא כותבת כך: "מסקנות המחקר הן מאלפות. אחרי מאה שנות ציונות חילונית, אחרי שנדמה היה שהאתוס הצברי החילוני השולל את הגלותיות ומפאר את הצבא, את המעדר ואת האבטיח הוא זה ששולט בתרבות הישראלית והדתיים הם רק מיעוט קטן וצעקני, מתברר לפתע שגזיזת הפיאיות לא הצליחה".

דווקא החילונים בהכרה הם מיעוט קטן – אורית שוחט כותבת. ל-98% יש מזוזה בדלת. 92% דורשים שהילדים יתחתנו רק עם יהודים דווקא. קרוב ל-100% ערכו לילדיהם ברית מילה. 83% ערכו טקס בר-מצווה בבית-הכנסת. 87% בעד נישואים דתיים. 90% בעד קבורה דתית. 94% בעד שמירת כשרות וכו' וכו'. היא מוכיחה בעליל, העם הזה אוהב תורה, אוהב מורשת ישראל. העם הזה הוא עם שקיבל את התורה מסיני וממשיך בדרך הזאת.

לכן, אני קורא לכל עם ישראל הרואים אותי בטלוויזיה. בעיתון של חב"ד, שיחת השבוע, נאמר דבר נפלא: הציבור דבק במסורת הרבה יותר ממייצגיו. מה שאנחנו רואים פה בכנסת, הוויכוחים, הקטטות, ההתנגדות – הם לא משקפים את העם. העם הזה הוא עם ישראל. העם הזה הוא עם

יהודי. העם הזה אינו מוותר על מורשת אבות, על הקשר לכלל הקדוש לעם ישראל. ואני קורא בהזדמנות זו לכל עם ישראל: בואו תתקרבו חזרה ליהדות, למקורות, לשורשים.

שאלתי אתמול בוועדת הכנסת, מה עוד צריך לקרות אחרי הרצח בהרצלייה כדי שנבין שהגענו לגבול הסופי? מה עוד צריך לקרות? מתי סוף-סוף יראו את הטרגדיה שבה הרסנו דור? כל המהפכים יודעים את זה. איך אמר לי הסדרן כעת בכניסה? הוא אומר: תראה, רואים תלמידים בלי נזמים, בלי צמות, רואים תלמידים שעושים רושם של בני אדם. נכון, והם מאושרים, תשאלו אותם, לומדים מבוקר עד לילה. תלכו לישיבות בשתיים לפנות בוקר, שלוש לפנות בוקר, תראו מתמידים שלומדים כל הלילה. מי מכריח אותם?

ולכן, אף-על-פי שחטא ישראל, כולנו בני עם אחד אנחנו. בואו נחזור כולם למקורות. ייתמו חטאים, לא ייתמו חוטאים כי אין חוטאים. ואלה שהיו פעם חילונים חוזרים למקורות. בואו נחזור, עד שנזכה ויבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף בא-גד. אני מזמינה את כבוד השר חיים רמון להתייחס להצעה. אני לא רואה את כבוד השר.

יוסף בא-גד (מולדת):

הוא עשה אתי הסכם. היות שחבר הכנסת הרב רביץ סיכם בשבוע שעבר שדוח גוטמן יידון במליאה. אני מצטרף לאותו סיכום עם חבר הכנסת הרב רביץ.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה יכול לבקש רק דיון במליאה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אמרתי: למליאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר. אני מוסיפה, למען הסר ספק.

חבר הכנסת מגן, הצעה אחרת, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אני, כמובן, מקבל בברכה את בואם של תלמידי ישיבת "נחלים" לכאן. אני מוכן גם להבין את העיתוי, שראש הישיבה נואם בכנסת, כשתלמידי הישיבה מכבדים אותנו כאן ביציע האורחים.

אבל, חבר הכנסת בא-גד, אני בשום אופן לא מוכן להסכים, ביושבי כאן באולם המליאה, שאתה תעמוד ליד הדוכן ותאמר, שאתה לא מדבר אל הכנסת, אתה מדבר אל הטלוויזיה. זהו עלבון למשכן, זה עלבון לחברי הכנסת, וכך לא נוהגים.

יוסף בא-גד (מולדת):

ואל מי אתה מדבר? גם לטלוויזיה.

דוד מגן (הליכוד):

אני מדבר אליך. התלמידים צריכים לדעת בדיוק גם את יוקרתה של הכנסת, יש לה מעמד לכנסת, וחברי הכנסת לא צריכים להיות שותפים למחול השדים המתנהל סביבה, להצביע על תופעות שוליות ולהדביק רבב ותדמית שלילית לכנסת. לא כך הכנסת פועלת.

לעצם העניין, אני חושב שטוב יהיה לדון בנושא במסגרת ועדה, הכול כדי לקרב בין חילונים לדתיים, למתן עמדות ולמנוע קיטוב מיותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

על איזו ועדה אתה מדבר, חבר הכנסת דוד מגן?

דוד מגן (הליכוד):

ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד דיון בנושא במליאה. נא להצביע.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 4

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

חיים דיין (צומת):

תוסיפי אותי.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דיין, ממילא זה עבר. אני לא מוסיפה אותך, כי זו החלטת הנשיאות. אנחנו לא מוסיפים.

ארבעה תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

הצעות לסדר-היום

קבורת תינוקות בעפולה

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 3152 ו-3242 בנושא: קבורת תינוקות בעפולה – של שני חברי כנסת. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת חיים דיין. בבקשה.

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני החלטתי להעלות הצעה דחופה לסדר-היום, מפני שאני חושב שהדעת אינה מסוגלת ולא תהיה מסוגלת לשמוע את הממצאים הקשים שאני אעלה במליאה בזה הרגע.

הסיפור החל לפני שנה, כאשר פנה אלי אזרח, תושב מגדל-העמק, והודיע לי שבתו נפטרה לאחר הלידה. הוא שאל מה עושים עם אותה תינוקת, ואמרו לו: יתקשרו אליך הביתה ויודיעו לך. כך עברו שבעה ימים, ולאחר שהוא התקשר ובירר מה קורה עם אותה תינוקת, הודיעו לו שקברו אותה, והוא לא זכה להיות בהלוויית בתו.

הפרשה הלכה והסתעפה, ולפני חודש וחצי הגיע אזרח נוסף וסיפר לי, שהוא הכניס את אשתו לחדר היולדות. בגלל המתיחות שהוא היה נתון בה, הוא החליט להסתובב מאחורי חדרי הלידה, ושם הוא ראה תינוק עטוף בסדין, זרוק בחצר ללא רוח חיים. הוא פנה אל אחת העובדות במקום, זו מיהרה לרדת כדי לקחת את הגופה, וכך נעלמו גם ראיות.

הנושא הזה נבדק על-ידי דרך בית-החולים בעפולה, כאשר ביקשתי לדעת כמה מקרים מהסוג הזה קרו במהלך שנת 1993, ומסתבר שהיו 15 מקרים כאלה. בית-החולים בעפולה פועל על-פי המקובל, מפנה את הבקשה ללשכת החברה-קדישא, החברה-קדישא לוקחת את הוולד, היא אמורה לדווח לעובדי המועצות הדתיות בסביבה, והם אלה שאמורים לבצע את הקבורה.

לצערי הרב, מכיוון שהביטוח הלאומי משלם על כל קבורה מהסוג הזה 560 שקלים, הם החליטו שעדיף שהכסף הזה יישאר במועצה הדתית.

אבל החמור מכול הוא – הם קברו שניים, שלושה ולפעמים יותר תינוקות בקבר אחים עם חלקי גוף מהפלות, בלי להשאיר שום ראיות, וכך נראו הדברים.

כשהנושא הזה יצא לתקשורת ביום שני, התקשרה אלי גברת ששמה רינת זנדה, שילדה תאומות לפני כחודש, ולה קרה אותו מקרה. אני אומר: האם הדעת מסוגלת לסבול מצב כזה, שאדם שרוצה לדעת מה יקרה עם הוולד שלו, מונעים ממנו ואפילו לא אומרים לו היכן קוברים את התינוק?

אני חייב לחזור שבע שנים אחורה, לפרשת בית-החולים "רמב"ם", שעל הגג שלו מצאו תינוקות מתים. הפרשה פורסמה ותועדה על-ידי עיתונאי מ"ידיעות אחרונות", אני לא רוצה לציין כאן את שמו, אבל הפרשה הזאת בלטה.

והנה, אנחנו חוזרים לתקופה קשה ומרה כמו זו שהיתה בשנות ה-50 – הפרשה הזו עלתה לא אחת על שולחן הכנסת, פרשת היעלמותם של ילדי תימן. לא ייתכן, לא יעלו על הדעת דברים כאלה, אחרי 18 שנה, כשההורים האלה נלחמים כדי לדעת מה קורה עם אותם תינוקות, פתאום הם מקבלים צווי גיוס. אם הילדים האלה נפטרו – היתה צריכה להיות תעודת פטירה, איזו הוכחה, מקום קבורה. עד היום אותן משפחות מחזיקות צווי גיוס, ואף אחד לא יכול לומר להן לאן הילדים האלה נלקחו, לאן הם נשלחו.

אני רוצה לבקש מחברי הכנסת להצביע בעד קיום דיון במליאה בנושא הזה, כי אלה נושאים שאי אפשר לעבור עליהם לסדר-היום.

התבשרתי אומנם שמשדד הדתות הקים ועדה שתבדוק את הנושא, אבל יש עוד נושאים רבים. אני מחזיק בידי תעודת קבורה מטעם המועצה הדתית בעפולה, כאשר ילדה שנולדה ב-22 בנובמבר 1993, נפטרה ב-30 בנובמבר 1993, ואף אחד לא ידע עליה דבר. היא הוחזקה קרוב לשבועיים בחדר קירור בבית-החולים בעפולה.

הפרשה הזאת הגיעה לידיעתי במקרה בעת איסוף כל החומר בנושא הזה על מנת להעלות אותו על סדר-יומה של הכנסת. כשהתחלתי לחקור הסתבר שהילדה הזאת נשארה שם כתוצאה מרשלנות של עובד שאיבד את רשיון הקבורה. כשהגיעה החברה-קדישא של היישוב האחראי לקבורתה של הילדה, נאמר לו שעליו לקחת את התינוקת הזו ולקבור אותה, כי היא של הורים השייכים לאותו יישוב. הוא אמר: לא קיבלתי הודעה, לא יודע על זה שום דבר. הלכו ובדקו ומצאו שאכן קיים רשיון קבורה. ואם הדברים האלה לא היו מתגלים, אני חושב שהילדה היתה ממשיכה לשהות שם תקופה ארוכה.

לצערי הרב, המון מחדלים בנושאים האלה התגלו במועצות הדתיות, בחברות-קדישא. כבר ביום שלישי, כאשר הידיעה הזאת פורסמה באמצעי התקשורת, התקשרו עשרות הורים ואמרו: גם לי זה קרה. בד בבד העלו לשידור את אחד הנציגים של המועצה הדתית באזור תל-אביב, וגם הוא אמר: אכן זה מקובל, כי על-פי ההלכה – ועם הלכה אני לא מתווכח, שלא יהיה כאן אי-הבנות – על-פי ההלכה תינוק שנולד, עד 30 יום לא נכלל בדיני אבלות. אבל אין ספק שאינפורמציה צריכה לעבור להורים, אלא שעוברים על הדברים האלה לסדר-היום.

אני מבקש מחברי הכנסת, מכיוון שתופעה זו היא תופעה חדשה, להעביר הצעה זו לדיון או במליאה או באחת הוועדות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה יכול לבקש רק דיון במליאה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה אתה מציע?

חיים דיין (צומת):

אני מציע דיון במליאה, לאחר שהוועדות יגישו את הממצאים שלהן ויעבירו אותם לשולחן הכנסת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. אני מזמינה כעת את חבר הכנסת שלמה בניזרי – איננו. כבוד השר חיים רמון, מה קורה אתו? – איננו. אם כך, הצעה אחרת לחבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני רואה בחומרה רבה את העובדה שנציג הממשלה לא משתתף בדיון החשוב הזה. זוהי תופעה שהיא בחזקת הוספת חטא על פשע, משום שכאשר חבר הכנסת חיים דיין ביקש לראות את הצעתו כהצעה דחופה, אמרו נציגי הממשלה בישיבת נשיאות הכנסת, שהנושא לא חשוב. רק לאחר הגשת ערעור בוועדת הכנסת ומאבק בוועדת הכנסת הואילה ועדת הכנסת לקבל את הערעור של חבר הכנסת דיין ולראות את הנושא כנושא דחוף.

לא ייתכן שהכנסת, בעיני אחת הזרועות שלה, דרך ועדת הכנסת, תראה עניין כעניין חשוב, עניין שקשור בפגיעה ברגשות, אפשר לומר בהיעלם של תינוקות, ונציג הממשלה לא יואיל לכבד את הכנסת ולומר מה דעתה של הממשלה וכיצד הממשלה מתכוונת לתקן את המעוות ולהפיק לקחים.

יש אפשרות לחסוך את הדיון במליאה ולהעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, אם המציע יסכים. אם לא, כמובן נותרה אפשרות לדון במליאה.

על כל פנים, אני מציע להעביר את הנושא לדיון מעמיק בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן. חבר הכנסת הירשזון, אני מבינה שאתה מציע להסיר.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני משתמש במכשיר הזה, בזכותי לבקש להסיר את הנושא מסדר-היום, כדי להביע תרעומת רבה. אינני יודע מה קורה לממשלה היום. כאשר אני דיברתי על נושא חשוב של השתלת איברים, של ישראלים שנוסעים להודו וחוזרים חולים, מסכנים את בריאות עצמם ואת בריאות הציבור, השר לא היה פה, לא ישב באולם ולא יכול היה אפילו להשיב על כך.

כאשר חבר הכנסת דיין מעלה הצעה שהיא קשה מאוד, שפוגעת במשפחות רבות – אני יודע שמתקשרות אליו משפחות רבות – ציפיתי לשמוע תגובה קשה וחד-משמעית של השר בנושא הזה.

לכן, גברתי, מתוך מחאה, אני אומר לך, הנושא חייב לבוא בהקדם לדיון בכנסת, מעל הבמה הזאת, כדי שפעם אחת נוכל לשמוע מה חושבת הממשלה בנושא כל כך חשוב.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון.

חבר הכנסת דיין, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

חיים דיין (צומת):

אני מעדיף דיון במליאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מעדיף שיהיה דיון במליאה.

אם כן, אנחנו נעבור להצבעה, בעד או נגד דיון בנושא במליאה. נא להצביע.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: שאלות ותשובות לשר התעשייה והמסחר. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

האם סדר-היום שונה, גברתי?

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, לא שונה.

העברת מינהלת כי"ל לבאר-שבע

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

ברצוני לשאול:

1. האם השר ממשיך לתבוע את העברת בנייני כי"ל – "כימיקלים לישראל" – מתל-אביב לבאר-שבע, והאם הוא רואה חשיבות כלכלית ותעסוקתית בהעברה זו?

2. האם כי"ל משתפת פעולה בנושא זה?

3. האם כי"ל היא שמחליטה על המדיניות לגבי המקום של המינהלה ולוח הזמנים להעברת המינהלת של כי"ל לבאר-שבע?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מאחר ש"כימיקלים לישראל" היא חברה הרשומה בבורסה, אין לשר סמכויות פורמליות לחייב אותה בצעד כזה או אחר.

ביום 3 בינואר 1994 מונתה ועדה בראשות רואה-החשבון אמיר חייק, יועצי הכלכלי. ועדה זו אמורה לייעץ לי כיצד לנהוג בנושא, תוך בחינת נימוקי כי"ל.

אני רואה בעבודת הוועדה בסיס להמלצות שיביאו בחשבון גם את האינטרסים של "כימיקלים לישראל" כאחד. עם גמר עבודת הוועדה, בתוך כחודש ימים, אתן הודעתי על כך בכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאלתא מס' 1355, של חבר הכנסת שאול יהלום. בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

איזה מספר, גברתי?

היו"ר א' סלמוביץ:

1355, אדוני.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

יש לי שאלתא קודמת, מס' 1110, של חבר הכנסת מאיר שטרית.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלתא מס' 1110 לא מופיעה אצלי. אני מצטערת. לא היום.

שאול יהלום (מפד"ל):

1410.

היו"ר א' סלמוביץ:

1410 מופיע, אדוני. זה אחרי 1355, לכל הדעות.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

1410 אין לי. כנראה נפלה כאן טעות.

היו"ר א' סלמוביץ:

1410 זו שאילתא של חבר הכנסת מאיר שטרית.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

זה כנראה בגלל הטשטוש של – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

יכול להיות, אבל לפניה שאילתא מס' 1355, של חבר הכנסת שאול יהלום. בבקשה.

החזר הלוואות שניתנו למפעלים בערבות המדינה

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ג' בתמוז התשנ"ג (22 ביוני 1993):

לאחרונה פורסם, כי עשרה מפעלים שקיבלתי ערבות מדינה ממרכז ההשקעות נקלעו לקשיים ואינם עומדים בהחזר הלוואות. רצ"ב קטע הפרסום.

ברצוני לשאול:

1. באילו מפעלים מדובר, ומה הוא סכום הערבות שערבה המדינה לכל אחד מהמפעלים?

2. לגבי כל מפעל ברשימה, מה הוא הסכום שלגביו עמד המפעל בהתחייבות והחזיר ומה הוא סכום ההחזר שייפול על המדינה?

3. מה הם הלקחים שהוסקו מהנושא, וכיצד יימנעו מקרים כאלה בעתיד?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

1. מצורפת בזה רשימת מפעלים שקיבלו ערבות מדינה על-פי תיקון 39 לחוק עידוד השקעות הון, נכונה ליום 24 באוקטובר 1993.

2. המדינה החלה בהחזרת ההלוואה במקום החברות, על-פי לוח החזרים של כל הלוואה והלוואה. מרבית המפעלים שילמו חלקית את החזרי הריבית. החזר הקרן מתחיל שנתיים לאחר משיכת ההלוואה הראשונה.

3. להלן הלקחים העיקריים שנלמדו והצעדים שננקטו: א. מרכז ההשקעות בודק את יכולתו הכספית של היזם ביתר הקפדה וכן מצבם של עסקיו וחברותיו האחרות; ב. מרכז ההשקעות דורש לכסות גירעונות קודמים בהון העצמי של החברות, כולל חברות קשורות, על מנת למנוע שימוש בכספי ההלוואות בערבות המדינה – בעיקר להון חוזר – לכיסוי גירעונות קודמים; ג. במקרים בעלי רמת סיכון גבוהה יותר דורש מרכז ההשקעות מהיזמים שישקיעו מראש את כל ההון העצמי בגין שנת ההשקעות והפעילות הראשונה; ד. לאחר סיום שנת ההשקעות הראשונה ולקראת הגדלת ההון החוזר בגין שנת הפעילות השנייה של המפעל מקיים מרכז ההשקעות בדיקת רואה-חשבון מטעמו באשר למצבה הפיננסי והעסקי של החברה ועמידתה בתנאי כתב האישור; ה. במקרים שמתגלים קשיים נערכות בדיקות יזומות מיוחדות בחברות, הן של רואי-חשבון והן של מומחים טכנולוגיים וניהוליים; ו. כאשר נכנס המפעל לקשיים מורה מרכז ההשקעות לאתר משקיעים לחברה; ז. בשנה זו מתקיימים דיונים עם משרד האוצר באשר לשינויים בהפעלת מסלול ערבות מדינה במסגרת החוק לעידוד השקעות הון.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

הרשימה, אני פשוט אצרף אותה בשבילך לפרוטוקול, כי יש רשימה של — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת — — —

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

סדר גודל של כ-40 מיליון שקל עד עכשיו.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום, יש לך שאלה נוספת?

שאול יהלום (מפד"ל):

השר אמר — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

יש לך זכות לשאלה נוספת.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבינה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

הרשימה היא של כשבע חברות; משהו כזה. תקבל את שמות החברות באופן מפורט — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

השר לא מוכן לומר – – –

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מציע שאני אעביר לך את זה לא מעל במת הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, קודם כול אינני מבין מה הסודיות לגבי מפעלים שביקשו את ערבות המדינה, קיבלו כספים מהמדינה, המדינה משלמת עכשיו את חובותיהם שלהם, שהם למעשה לא עמדו בהתחייבויותיהם, המדינה צריכה לשאת בהפסדים, 40 מיליון שקל, ואילו השר אפילו את שמותיהם לא מוסר. לפחות ידע הציבור עם מי יש לנו עסק.

שאלתי הנוספת אל השר היא: האם נכון הדבר שבממשלה הזאת, בגלל מגמתה הפוליטית, האם ייתכן שמרכז ההשקעות מונע סיוע למפעלים ביהודה, בשומרון, ברמת-הגולן ובעזה – בגלל מגמתו הפוליטית – שחוסנם הכלכלי גבוה מאוד, ומשום שהוא נאלץ לתת את הכספים, בגלל בעיות האבטלה, הוא נותן כספים לא ליהודה, לשומרון, לרמת-הגולן ולעזה, ואז הם יכולים ליפול למפעלים שחוסנם הכלכלי יותר חלש.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, קודם כול, רוב החברות האלה, שנפלו, קיבלו את האישורים בתקופת הממשלה הקודמת, ועכשיו הגיעו לפרקם, לכן אין שום קשר לשאלה של חבר הכנסת יהלום. אבל מעבר לזה, מפעלים ביהודה, בשומרון – – –

דוד מגן (הליכוד):

אתה השר הראשון שמודה שהממשלה הקודמת עשתה משהו. זה היה בהומור.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מקבל את זה בהומור.

הדבר השני, חבר הכנסת שאול יהלום, חברות ביהודה, בשומרון, בעזה וברמת-הגולן מקבלות את הסיוע של מרכז ההשקעות על-פי מה שמגיע להן, על-פי החוק הקיים. יותר מזה, אני אעיד על עצמי את חבר הכנסת שיושב לשמאלך, שכשיש מקרים שבהם צריך לזרז את הטיפול בחברות שמגיע להן, אני מתערב אישית כדי שהן יקבלו את התנאים שלהן, כי אני חושב שעל-פי המדיניות של הממשלה הזאת תושבי יהודה, שומרון, עזה, ורמת-הגולן ודאי וודאי, זכאים לקבל את כל הסיוע של הממשלה הזאת כדי להבטיח את קיומם כל עוד המדיניות נמשכת כפי שהיא וכל עוד הם יושבים שם. אין שום אפליה מסיבות פוליטיות. ההיפך, אני מנסה להקל, עד כמה שאני יכול, בכל מקרה ומקרה שמופנה אלי – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

גם לגבי מפעלים חדשים?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גם של מפעלים חדשים. יותר מזה, אני מודיע לך שאני אפילו בא לכינוסים שיש שם כדי לעזור. רק לאחרונה הייתי באריאל בכנס בנושא חממות טכנולוגיות, שקשור למשרד שלי, ובעניין הזה אני חושב שאני זכאי, אפילו ממך, למחמאות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אני מעיד על כך שלפחות במקרה ספציפי אחד – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

רק רגע, אין שאלות נוספות.

שאלתא מס' 1410 – לפרוטוקול.

רכש גומלין – תנאי להשתתפות במכרז לקניית רכב ממשלתי

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

כתנאי להשתתפות במכרז קניית רכב עבור גורמי ממשלה דורשת הרשות לשיתוף פעולה תעשייתי – רשפ"ת – מיצרן הרכב התחייבות על נכונותו לבצע קניות גומלין בישראל בגין המכרז המדובר.

ברצוני לשאול:

1. מה היו הדרישות של רשפ"ת מהחברות שמכרו רכב לממשלה בשלוש השנים האחרונות?
2. האומנם התקבלה התחייבות?
3. מה היה סכום הקנייה של הממשלה בכל שנה של כלי רכב, ומאילו חברות?
4. מה היו קניות הגומלין בפועל של כל חברה שמכרה רכב לממשלה בשלוש השנים האחרונות?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הדרישות של הרשות לשיתוף פעולה תעשייתי מחברות הרכב במשך שלוש השנים האחרונות, וגם בשנים שקדמו, היו דרישות שהתבססו על החלטת ממשלה כל/224 מ-4 בפברואר 1986, שהינה החלטה שנתקבלה בהמשך להחלטה כל/67 מ-19 בפברואר 1984. החלטה זו מרחיבה את הטיפול ברכש גומלין גם לגבי ייבוא טובין לשוק הכללי במדינת ישראל, ולא רק בגין רכש ממשלתי. בסעיף א(3) של החלטה זו נאמר: "הרשות לקניות גומלין, בתיאום עם המשרד הנוגע בדבר, תאתר סוגי טובין אזרחיים המיובאים לישראל בהיקף נרחב (כגון מכוניות ומחשבים). לגבי ייבוא של סוגי טובין אלה יידרשו הספקים מחוץ-לארץ, באמצעות היבואנים, לבצע רכש גומלין בארץ על-פי הכללים

המקובלים לעניין זה ברשות לקניות גומלין. רכש הגומלין יבוצע לאחר איתור היבואנים, על בסיס הסכמה הדדית. בהעדר הסכמה, יהיה רשאי משרד התעשייה והמסחר, לאחר התייעצות עם משרד האוצר ומשרדים אחרים לפי העניין, להפעיל אמצעים שיגבילו ייבוא שאינו מלווה ברכישת גומלין, בתנאי שהדבר לא יגרום לפגיעה במשק".

על-פי החלטה זו פנתה הרשות לשיתוף פעולה תעשייתי לחברות הרכב דרך נציגיהן בארץ וקראה להן לשתף פעולה עם התעשייה הישראלית. דרישה זו לא היתה בגין מכרז ממשלתי מסוים, אלא בגין כלל הייבוא של אותה חברה לארץ. בדרך כלל, רוב החברות נענו לפנייתנו זו והחלו לפעול להשגת שיתופי פעולה עם התעשייה הישראלית, מתוך הערכה כי פעילות זו, בתחום קניות הגומלין, תסייע לחברה למכור לגופים ממשלתיים.

מהסיבה המוזכרת לעיל, התחייבות החברות היו והינן בעל-פה מתוך רצון טוב והבנה.

3-4. היקף רכש הגומלין בשנת 1993 טרם סוכם.

ריכוזי הנתונים המלאים לשנים 1991-1992 מראים: א. סך הכול רכש ממשלתי – 74,649,000 דולר; ב. סך הכול רכש גומלין – 64,240,000 דולר.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר ישיב על שאלתא מס' 1900, של חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, הנני מתכבד להשיב על שאלתא מס' 1990, של חבר הכנסת דוד מגן – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אצלי רשום – 1900.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

1990.

היו"ר א' סלמוביץ:

1900, אדוני. מישוהו שיבש אצלך את המספרים – – –

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

לא, לא, יש בעיה עם ההדפסה של השאילתות.

היו"ר א' סלמוביץ:

מספרה של השאילתא – 1900.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

1900; אני אשמח לתקן אותה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מאז שלטון המערך הכול משתבש בבית הזה – – – מה קורה פה?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

בדבר החרם הערבי אנחנו מתקדמים יפה מאוד, כפי שתראה מהתשובה.

ביטול החרם הערבי

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

בוועידת ירושלים לעסקים, שהתקיימה ביום 31 באוקטובר 1993, הודעת כי החרם הערבי יבוטל בחודשים הקרובים.

בתאריך 3 בנובמבר 1993 התבשרנו על החלטת מטה החרם הערבי להחמיר את תקנות החרם.

ברצוני לשאול:

כיצד מתיישבת הכרזתך האופטימית בוועידת ירושלים לעסקים עם המציאות וההתפתחויות בשטח?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

הכרזתי לגבי החרם הערבי התייחסה למציאות שלפיה החרם הערבי איבד בפועל הרבה מאוד מכוחו, הן בגלל התחזקותה של ישראל בתחום הכלכלי והטכנולוגי בעיקר, והן בגלל התפתחויות מדיניות בעולם, מאז נפילת המשטר הקומוניסטי בברית-המועצות ותהליך השלום בין ישראל לבין מדינות ערב.

אנחנו עדים לעובדה, שממשלות שנכנעו לחרם הערבי ולעתים אף שיתפו פעולה עמו שינו את עמדתן באופן רשמי וגלוי, וחברות שנמנעו מלקיים קשרים עם ישראל שינו את מדיניותן ונכנסו ליוזמה של עשיית עסקים מסוגים שונים עם חברות ישראליות ועם מדינת ישראל.

התהליך הולך וגובר, אם כי יש עוד דרך ארוכה כדי להתגבר על הרגלים של חברות רבות, אשר במשך שנים נמנעו מלעשות עסקים עם ישראל.

משרדי פועל באופן קבוע כדי להעביר את הידיעה על מדינות ועל חברות ששינו את מדיניותן לחברות ולממשלות שבהן אנו רואים פוטנציאל למעורבות עסקית במדינת ישראל, ופעולה זו מתבצעת בהצלחה, כאשר על-פי רוב הקושי האובייקטיבי נעוץ במציאת הפרויקטים שמעניינים אותן חברות, ותהליך זה, שאף הוא זוכה להצלחות, הוא תהליך כלכלי המחייב חודשים מספר עד להתבססותו.

אנו גם פועלים בשיתוף פעולה עם משרדים מקבילים למשרד התעשייה והמסחר, במדינות אחרות, כדי לגייס את שיתוף הפעולה שלהן נגד החרם הערבי.

דוגמה חיובית בולטת לעמדה נגד החרם הערבי היא שר המסחר האמריקני רון בראון, שביקר בארץ כאורח, אשר תבע בביקורו במדינת סעודיה ובמדינות המפרץ צעדים לביטול החרם באופן רשמי על-ידן, ואף פועל בצורה תקיפה, בתוך ארצות-הברית, כדי לאכוף את החוק האמריקני נגד החרם.

אני מאמין שישראל תנצח את החרם הערבי, קודם כול בגלל היותה גורם משיכה בתחום הכלכלי, עם דגש בתחום הטכנולוגי, ובגלל תהליך השלום. עם זאת, הממשלה תמשיך במאמצים להביא גם ללחץ בין-לאומי לביטול הפורמלי של החרם על-ידי הליגה הערבית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, גם מדברייך עולה, שההכרזה שלך ב-31 באוקטובר, שדיברה על טווח של חודשים, היתה אופטימית מדי. חלפו כמה חודשים מאז. דרך אגב, חלפו גם חודשיים-וחצי מאז הגשתי את השאילתא, זמן מעבר לסביר, אבל אני רוצה להסב את תשומת לבך. אתה מדבר על ביטול החרם הערבי בתוך כמה חודשים. שר הבינוי והשיכון, לפני שבוע, דיבר על ביטול החרם הערבי ב-1995, ואני, כאשר יזמתי דיון בכנסת, לפני כמה שבועות, שמעתי בעניין זה תשובות הרבה פחות אופטימיות מפיו של סגן שר החוץ.

אני יכול להבין אותך אם תאמר שמשרדך, והממשלה כולה, פועלים לנצח את החרם הערבי או לצמצם את נזקו, על כך כולנו מברכים, ואת זה בדיוק אנחנו רוצים. אבל בין המאבק שלנו, מאבק רב-שנים, שנושא לאט לאט תוצאות, לבין ביטול יזום של החרם הערבי על-ידי הליגה הערבית או על-ידי ארצות-הברית, בלחץ של ארצות-הברית, יש מרחק גדול, והכרזות השרים, לדעתי, צריכות להיות מדויקות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חייב לתקן את דבריו של חבר הכנסת מגן, כי אני דיברתי באותו כינוס בוועידת ירושלים, של "גלובס", על התפוררות החרם הערבי בפועל. לא דיברתי על שום דבר פורמלי. ביטאתי, דווקא משום שהיו פה הרבה משקיעים פוטנציאליים ונציגים מחוץ-לארץ, את העובדה שבעצם החרם הערבי איבד את שיניו, בלי תלות בכך אם הערבים כבר משתפים פעולה או לא. אני רוצה להביא כמה דוגמאות, כי אני חושב שהן חשובות כהעברת המסר, שהחרם הערבי אין לו עוד שיניים. הוא מנוצח על-ידי עוצמת המשק הישראלי, אפילו לא לקחתי קרדיט רק לממשלה הזאת בעניין הזה, כי תהליך השלום נפתח עם ועידת-מדריד, ושם התחיל התהליך.

אני יכול להביא כמה דוגמאות. ממשלת יפן, בספטמבר 1992, באופן פורמלי, שינתה את מדיניותה משיתוף פעולה עם החרם הערבי לשיתוף פעולה עם מדינת ישראל. אבל מה שחשוב יותר, אנחנו מאז בתהליך של ביצוע פעולות משותפות של המשרד העמית, של המשרד המקביל ביפן למשרד התעשייה והמסחר הישראלי, ושל המשרד שלי, להביא לידי כך שחברות יפניות תבואנה ותשקענה בארץ וחברות ישראליות תבואנה לשם. רק השבוע עומדת להתקיים הרצאה של גורם יפני רשמי, ואני והשגריר היפני נשתתף בה, ובה יוסבר לחברות הישראליות כיצד צריך לעבוד ביפן שנפתחה בפנינו.

זה ניצחון אחד, חשוב מאוד. כפי שאתה יודע, נושא יפן היה אחת הבעיות החמורות של מדינת ישראל בעניין הזה.

דוגמה אחרת של חברה רב-לאומית גדולה – – –

דוד מגן (הליכוד):

אגב, זה התחיל במלחמת המפרץ, שסגן שר החוץ היפני – – –

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

לא, אני מתכוון להתפוררות החרם. ועידת-מדריד התחילה איזה תהליך בעניין הזה. הרי ציינתי שהתהליך התחיל עם נפילת ברית-המועצות לשעבר, גורם שמנע כניסה שלנו מבחינת היחסים הדיפלומטיים להרבה מאוד מקומות הן במזרח הרחוק, הן במזרח-אירופה והן במדינות חבר העמים.

דוגמה אחרת, חברה רב-לאומית גדולה שנמנעה מלעבוד פה – "דיימלר בנץ" הגרמנית, חברה מספר אחת-עשרה בעולם. באוקטובר 1992 ביקר בארץ נשיא החברה אדזרד רויטר, והחל תהליך, שנמשך כמה חודשים, לאתר אפשרויות קונקרטיות לכניסה לפעילות בישראל. אותרו שלושה דברים: 1. שותפות בקרן הון סיכון, היא חברת יוזמה של משרד התעשייה והמסחר, שבה הם נכנסים בשותפות עם חברות ישראליות; 2. הם נכנסים לשותפות עם קבוצת פדרמן לאתר פוטנציאל של פעילות משותפת ביניהם לבין הקבוצה בארץ; 3. מקימים משרד בארץ לפעילות גם בישראל, ומחר אולי גם במזרח התיכון.

חברת "פיליפס" ההולנדית היתה הראשונה בארץ בשבוע שעבר לבדיקת אפשרויות כניסה. עם זאת, סדרה של חברות אשר נמנו פה: חברת "אפל"-מחשבים, "היולט פקארד" וכדומה – כמעט כל שבוע אנחנו מתבשרים על חברה חדשה שנכנסת, ונדמה לי שצריך לברך על המגמה הזאת. היא שמכריעה את החרם הערבי, יותר מאשר הביטול הפורמלי. הפעילות שנעשתה, למשל, על-ידי שר המסחר האמריקני, רון בראון, בסעודיה, בירדן ובמדינות אחרות כבר פועלת להכרעה הפורמלית על-ידי המדינות הערביות.

דבר מעניין סיפר שר המסחר האמריקני בביקורו בסעודיה. הוא הוזמן שם לבקר בתערוכה טכנולוגית מאוד חשובה, ואחת המובילות בתערוכה הזאת היתה חברת "מוטורולה". חברת "מוטורולה" נמצאת בין המובילות ברשימה השחורה של החרם הערבי בגלל פעילותה המוצלחת מאוד בישראל, גם בדרום, בערד – שם אחת החברות המובילות שלה בעולם – גם בפעילויות אחרות; מבחינה זאת, הערבים כבר לא יכלו לוותר על פעילותה ועל נוכחותה. את המסר הזה אני מעביר כחלק מהשכנוע של אחרים שלא לשתף עוד פעולה עם החרם הערבי.

אני לא התייחסתי לצד הפורמלי של העניין, שם אני מניח שזה חלק מהתהליך המדיני; הוא ייקח זמן, אני לא עוסק בו ישירות, אני עוסק יותר בעבודה המעשית. ככל שנביא לארץ יותר חברות רב-

לאומיות, חברות גדולות וחברות בינוניות, שלא עבדו פה, כן ירווח לנו וכן ניתן את המכות לחרם הערבי בפועל. כאמור, אני מאמין בניצחון עליו.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר. אם כן, שאר השאלות יעברו לפרוטוקול.

אבטלה ביישובים ערביים

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

היישובים הערביים סובלים משיעור אבטלה גבוה, העדר תעסוקה והעדר אזורי תעשייה מפותחים – למשל רהט, כפר-קאסם ובקה-אל-ע'רביה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן תוכניות משרדך לפיתוח אזורי תעשייה ביישובים הערביים?

2. מה הוא מספר המועסקים באזורי התעשייה המתוכננים?

3. מה הוא תקציב משרדך למגזר הערבי בשנת הכספים 1994, ומה הוא ייעודו?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. בסוף שנת 1992 הוחל באיתור ובטיפול באזורי תעשייה באזורים בעלי עדיפות לאומית. במגזר הערבי אותרו כ-2,500 דונם ב-20 יישובים שונים.

בשנת 1993 הוחל בתכנון ובביצוע פיתוח תשתיות תעשייתיות בתקציב של 13 מיליון שקל.

תעסוקה – מלבד העובדים בפיתוח תשתיות, תכנון התעסוקה ייעשה רק כאשר תחל הקמת מפעלים.

תקציב שנת 1994 מסתכם ב-16 מיליון שקל, וייעודו המשך פיתוח תשתיות. כמו-כן עומדים לרשות המגזר הערבי הקרן לפיתוח עסקים קטנים ויתר שירותי המשרד.

הקצאת קרקע לחברת "אינטל" ללא מכרז

חבר הכנסת ר' נחמן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

למפעל חדש שמקימה חברת "אינטל" בירושלים הקצתה המדינה 110 דונם ללא מכרז ומענק בשווי 380 מיליון דולר, וזאת על-פי העיתון "כל העיר" ירושלים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. כמה עובדים יעסיק המפעל החדש?

3. האם נעשתה בדיקת תועלתיות, שהעמידה את מספר העובדים הישראלים שמעסיק המפעל מול המענק שהמפעל קיבל? אם כן – מה הן תוצאות הבדיקה?

4. האם היה דיון בנושא הזיהום שהמפעל גורם לסביבתו יחד עם המשרד לאיכות הסביבה? ואם כן – מה הם הפתרונות שגובשו?

5. האם לאחר חישוב ההוצאות בגין הפתרונות לבעיות הזיהום והרעלים וכמות המועסקים במפעל עדיין העניין רווחי למדינת ישראל?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

5-1. חברת "אינטל אלקטרוניקה בע"מ" הגישה ביום 28 בספטמבר 1993 את בקשתה לקבלת מעמד של מפעל מאושר בגין תוכנית השקעה, הכוללת, בין היתר, חכירת קרקע נוספת הצמודה למפעל הקיים באזור הר-חוצבים.

שר האוצר ושר התעשייה והמסחר נתנו את הסכמתם העקרונית, לאחר דיונים עם חברת "אינטל",
לאשר השקעת החברה במפעלה בירושלים, במהלך של שבע שנים, ולתת מענק בשיעור של 38%,
כפי שקובע החוק.

ההסכמה היא עקרונית בלבד, ובקשתה המפורטת של "אינטל" תיבחן על-ידי מרכז ההשקעות, כפי
שנבדק כל פרויקט לצורך הענקת מעמד של מפעל מאושר. בגלל ההיקף הגדול של ההשקעה
תיעשינה גם בדיקות נוספות ומיוחדות.

רק אם יעמוד הפרויקט במבחני הכדאיות למשק הלאומי, הוא יאושר.

הצעות לסדר-היום

סחר בנשק בעזה

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 3180, 3201 ו-3207 בנושא:
סחר בנשק בעזה – של כמה חברי כנסת. אני רואה שחבר הכנסת חנן פורת איננו.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש שאילתא בעל-פה לסגן שר הביטחון.

היו"ר י' עזרן:

לא, אדוני, אין. מה שמסרו לי – זהו זה. זה מה שיש בפני וזה מה יש.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הרי יש שאילתות לסגן שר הביטחון.

היו"ר י' עזרן:

אין. בוטל לפני זמן מה. כשעליתי לדוכן אמרו לי שאין. מה אני אעשה עכשיו?

חבר הכנסת אפרים גור, בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

חבר הכנסת בדש מבקש לדבר לפני, בבקשה, אם היושב-ראש מסכים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פני בדש, בבקשה. מה קורה פה? – בכבוד, בכבוד.

חבר הכנסת חנן פורת, קראתי בשמך ולא היית. כבר נתתי רשות הדיבור. לא משנה, אתן לך לדבר, בכל הכבוד.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עשרות אלפי כלי נשק נמצאים כיום בידי ערבים ברצועת-עזה ומוצגים כמעט מדי שבוע לראווה בפני הטלוויזיה הישראלית על כל ערוציה. נשק מכל הסוגים, החל באקדחים, רובים, רובי סער, וכלה בכלי נשק כבדים יותר, וצה"ל – כנראה בהוראת הדרג המדיני – מחריש ואינו עושה כמעט למציאת הנשק.

אדוני סגן השר, הגיעו מים עד נפש לנוכח התופעה הזאת – לא רק לתושבי ישראל ולתושבי גוש-קטיף אלא גם לערבים בעזה וסביבתה, שקצה נפשם בשימוש הבלתי-מבוקר בנשק על-ידי ערבים נגד ערבים. נוצר מצב מוזר, שבו הערבים מפגינים בעזה מול משרדי אש"ף על כך שהשלטונות אינם עושים די כדי להפסיק את השימוש הבלתי-מבוקר והבלתי-חוקי בנשק ברצועה.

שלטונות ישראל, האחראים לפחות להלכה לנעשה ברצועת-עזה, אינם מראים רצון להפסיק את תהליך החימוש המואץ של הרצועה, דבר שיהיה בעוכרינו באותו רגע שבו תעבור עזה לידיים ערביות.

אם אכן יתממש המצב שבו אנו עוזבים את עזה וחלק מהרצועה – לפחות כך רוצים שר החוץ וחברתו – ישתלטו נושאי הנשק על הרחוב, ישליטו בו את חוקי הג'ונגל, והעולם – כפי שהיה במעשה הערבים בסברה ובשתילה – יאשים אותנו.

אנחנו, עם ישראל, נואשם ברצח ערבים – רצח שבוצע על-ידי אחיהם הערבים בכלי נשק שאספו וקנו ממקורות שונים ובאורח בלתי חוקי – ובכך שלא עשינו כמעט מאומה כדי להפסיק את האגירה הבלתי-חוקית הזאת.

אנחנו – אני מתכוון לכנסת – חייבים לתת את דעתנו בנושא זה ומהר, כדי להתריע בפני הדרג המדיני בפעילותו עוד לפני שנפנה את עזה לטובת אש"ף.

התסריט שדיברתי עליו עכשיו – שבו ערבים רוצחים ערבים והיהודים אשמים – הוא אחד משני תסריטים אפשריים. התסריט השני, שהוא גרוע לנו כיהודים עוד הרבה יותר מן הראשון, הוא שערביי עזה, שאגרו כל כך הרבה נשק, יפנו אותו כלפינו – בעידוד השליטים החדשים וכדי ליצור שקט אצלם – הן בהתקפות יומיומיות על יישובינו בחבל-קטיף, והן בהתקפות חוזרות ונשנות על אזור אשקלון והיישובים הגובלים ברצועת-עזה.

אני יודע שיש לא מעט חברי כנסת, בעיקר מהשמאל, הטומנים ראשיהם בחול ואינם מוכנים לראות את הסכנות החמורות הטמונות במסירת עזה וסביבתה לאש"ף. הם מוכנים למכור את ליטרת הבשר שלהם תמורת שלום מדומה, ואינם מוכנים לתת תשובה על השאלה, מה יהיה כאשר יישובים שלנו יותקפו בנשק זה והמרצחים יברחו חזרה לתחום עזה. הם טומנים ראשיהם בחול ואומרים: "אנחנו מוכרחים לנסות, מוכרחים להחזיר את הרצועה לערבים", אבל אף אחד מהם אינו מוכן לדבר על מחיר הטעות.

אף אחד מהם אינו מביא בחשבון, כי צעד שנעשה אינו הפיך. האם נוכל אי-פעם לכבוש את עזה חזרה במקרה הצורך? אני לא מדבר על יכולת צבאית, אני מדבר פוליטית, עולמית – לעולם לא.

הנשק העצום הנאגר היום בעזה הוא אחד ממחסני הנשק המסוכנים ביותר עבורנו. ממאגר זה יסבלו אשקלון, נחל-עוז והסביבה, ואנו, לדאבונו הרב, נצטרך לעמוד שוב על בימת הכנסת ולהגיד בפעם המי יודע כמה: "אמרנו לכם, ביקשנו מכם לחשוב מה יהיה מחיר הטעות – אתם לא שמעתם".

פעמי השלום המזויף היו חזקים יותר ממתן תשובה נכונה על מחיר הטעות שבמסירת השלטון בעזה למחבלים, שמצהירים בכל מקום שמטרתם חיסול מדינת ישראל.

מאגרי הנשק העצומים ברצועה, המפחידים גם את ערביי הרצועה, מחזירים אותנו בפעם המי יודע כמה להסכם העקרונות שנחתם באוסלו בין ישראל לבין אש"ף, שכולם מודים, לרבות ראש הממשלה, שהוא היה גרוע לעם ישראל. זה הסכם שנתן אישור מלא לאש"ף להחזיק בארסנל הנשק ברצועה ולהפעיל באמצעותו את הסעיפים באמנה הפלשתינית, הקוראים להשמדת מדינת ישראל.

סעיפים אלה, שאש"ף התחייב לבטלם, אינם נמצאים כיום אפילו על סדר-היום שלהם. הם התרגלו לכך, שאנו מוותרים צעד אחר צעד על דרישותינו, והם מקבלים מאתנו מחוות רבות, כמו שחרור מאות אסירים ללא שום תמורה או ויתור מצדם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, יש לי הרגשה שהדובר עבר מנשק לנשיקות, ולא זה הנושא.

פיני בדש (צומת):

לא תמיד נעים לשמוע את האמת, אבל צריך גם לשמוע את הצד שכנגד.

היו"ר י' עזרן:

לפעמים יש גם ירייה לא קולעת.

פיני בדש (צומת):

אדוני סגן השר, זכותי להגיד מעל במה זו מה שאני חושב וזכותך להשיב.

היו"ר י' עזרן:

כן, בהחלט, הוא העיר הערה. מותר לו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

הנושא הוא הנשק.

פיני בדש (צומת):

הנשק והתוצאה מהאגירה של הנשק. אני מסתכל גם צעד אחד קדימה.

בוויתורים שלנו לאש"ף, למלא את חלקו בהסכם העקרונות, אנחנו נותנים בידי את ההכשר להשתמש בנשק שאספו.

אין מדינה דמוקרטית מסודרת בעולם – ראו בריטניה בסכסוך פוקלנד, או צפון-אירלנד, או ארצות-הברית במלחמת המפרץ – שלא עשתה הכול כדי להשמיד את הכוח העומד מולה, בכל האמצעים שעמדו לרשותה. וכאן אנו מאפשרים לערבים לאגור נשק, לסחור בו, להצטלם עמו בגאווה מול מצלמות הטלוויזיה הישראלית, וצה"ל עומד מן הצד ואינו עושה כמעט מאומה.

כמובן, אין להאשים את הצבא בכך. הצבא מבצע את מדיניות הדרג המדיני, והוא שצריך לתת את הדין. תודה.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מודים לך מאוד. תרמת לנו דקתיים מזמנך. תודה.

הצעה מס' 3180, של חבר הכנסת חנן פורת, במסגרת שבע דקות – בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, אולי מן הדין שניזכר באותו משפט אומלל שיצא בשעתו מפיו של ראש הממשלה לשעבר מנחם בגין, זיכרונו לברכה: גויים רוצחים גויים ומאשימים יהודים. זה נאמר בימי סברה ושתיילה.

דומני שמה שעומד להתרחש ברצועת-עזה, ואולי גם בכל רחבי יהודה ושומרון, אם חלילה ייסוג משם צה"ל, סברה ושתיילה יחווירו לעומתו. אז יהיו כאלה שיאמרו: בסדר, שערבים יהרגו ערבים.

אני חושב, קודם כול, שאנחנו כיהודים איננו יכולים להשלים עם מציאות כזאת. אבל שנית, השבבים שיינתזו, לא נינקה מהם. התמונה המצטיירת כיום היא, שמה שמתרחש ברצועת-עזה זה באמת איזה ג'ונגל פרוע, שבו כמעט יד איש באחיו.

לפני מונח תחקיר שעשה כתב "מעריב" אלי בוהדנה. אבל התחקיר הזה יש בו נתונים, יש בו עובדות, שמחייבים – או להפריך אותם מכול וכול ולהאשים את הכתב ואת העיתון כשרלטנים וכבדאים, או להתמודד עם הדברים האלה במלוא הרצינות.

מוצג כאן סוחר נשק, עם פרטים, עם עדויות כיצד הוא מכניס נשק לרצועה, כיצד הוא מוציא ממנה, כיצד הדברים מועברים ליהודה ולשומרון, והוא מוסיף: "ברצועת-עזה הוקמו בתי-מלאכה המייצרים נשק מתוצרת עצמית. יש פה תעשייה שלמה של נשק", מגלה שאפיק. 'תביא לי כל נשק ואני אעשה לך תעתיק שלו בבית-המלאכה שלי. כל חרט מקצועי יכול לבצע את העבודה הזו, ונשקים רבים שמכרתי ברצועה נעשו בבתי-המלאכה האלה'. מחיר כלי נשק בייצור ביתי עולה 8,000 שקל". וכאן יש תעריף, תעריף למסחר, כמה עולה נשק בייצור ביתי, כמה עולה נשק שנרכש מישראלים מסוממים. מצוין כאן שרימוני הרסס, לא רק רימוני הלם, היום יש בהם אינפלציה במחיר. מחיר רימון הרסס המצוי מאוד ברצועה הוא 150 שקל בלבד.

ואני שואל: דברים כאלה שחושף כתב "מעריב" אינם ידועים למערכות הביטחון שלנו, לשב"כ, לאלה שאמונים על הביקורת של הדברים האלה? בתי-מלאכה שמייצרים נשק יכולים להיסתר מנגד עינינו? אתה מגיע למסקנה, שבעצם יש פה העלמת עין מכוונת.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אני רוצה רק להבין. בתי-המלאכה האלה שמייצרים ברזים לאינסטלציה, ולפי הזמנה מייצרים רימון רסס, מה ניתן לעשות נגד מסחר בזה?

חנן פורת (מפד"ל):

מה ניתן לעשות?

היו"ר י' עזרן:

לא, כי אתה אומר שזו העלמת עין. אני רוצה להבין, יש בתי-מלאכה אך ורק – – –

חנן פורת (מפד"ל):

מה אתה מדבר? תאר לעצמך, שדבר כזה היה נעשה בתחומי מדינת ישראל, שהאנשים היו מייצרים נשק באופן לא-חוקי. אתה יודע, בתחומי מדינת ישראל, כשהדברים הם יותר מבוקרים, אילו עונשים היו מטילים על כך? היום אתה יכול להחזיק נשק במדינת ישראל בלא רשיון, בלא שתיתבע על כך? ופה, כפי שכבר ציין קודמי – אני לא מדבר על התמונות שרואים בטלוויזיה, שבהן לעתים אין כבר צורך ברעולי פנים, מראים את פניהם בגלוי. אבל בתי-מלאכה אינם דברים שאפשר להעלים אותם מתחת לאדמה. ומה שהצליח כתב "מעריב" לחשוף, אני לא מאמין שצה"ל איננו חושף.

כיוון שאינני נוטה להאשים את צה"ל בשלומיאליות, אני מוכרח להגיע למסקנה, שיש כאן איזו מדיניות, מדיניות שכמעט אומרת: אחרי המבול, כך או כך אנחנו עומדים ורגלנו האחת מחוץ לרצועה, למה נסכן את חיילי צה"ל? למה נתחכך באוכלוסייה? למה ניכנס ונבלוש וננסה לאכוף את החוק, שוודאי אוסר על האנשים להחזיק נשק? – נתעלם מהם. אני חושב, שהתוצאות האלה עלולות להיות הרסניות ביותר.

אני מקווה מאוד, שכל תוכנית הממשל העצמי הזאת, כפי שהיא מתנהלת היום וכפי שהיא מתרחשת, לא תצא לפועל, אף-על-פי שכולנו שומעים וקוראים על ההסכמים שנרקמים. אבל אני רוצה להבהיר, שאם זו הדרך שבה אנחנו מכינים את הרקע, הרי מרחץ הדמים שעלול לשטוף את רצועת-עזה, קודם כול בין הערבים לבין עצמם, ואולי גם באזורים אחרים, שאותם, חלילה, אנחנו אמורים לפנות ביהודה ובשומרון, מרחץ הדמים הזה לא יישאר בתחום האוכלוסייה הערבית. הוא לא יכול להישאר בתחום האוכלוסייה הערבית. ומאגר כזה של כלי נשק, אם אין לנו בקרה היום, כיצד תהיה לנו בקרה בעתיד, בזמן שכביכול תוקם משטרה פלשתינית? הרי אז המסחר יפרח שבעתיים.

אני סבור, שדווקא עכשיו ודווקא על רקע המשא-ומתן שמתנהל, גילויי אוזלת היד, שלפי מיטב הכרתי הם מכוונים, והם מכוונים, כפי שאמרתי, מתוך אי-רצון להתחכך עם האוכלוסייה, גילויי אוזלת היד האלה יהיו בעוכרינו והם יכו אותנו, והייתי שמח מאוד לשמוע מסגן שר הביטחון מוטה גור, שבדרך

כלל מציג את הדברים בכנות, ביושר, מציג את הנתונים כמות שהם, לשמוע דברים כהווייתם, האם יש כאן מדיניות מכוונת, האם יש כאן רק רשלנות ובטלנות, ומאן המסקנות שמתבקשות כתוצאה מהתחקיר שהוצג ב"מעריב". תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת עמיר פרץ איננו נוכח באולם. חבר הכנסת אפרים גור, אחרון הדוברים בנושא הזה – בבקשה. אחריו – סגן שר הביטחון יתייחס לנושא.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, כל מי שצפה בסוף השבוע שעבר בתוכנית האקטואליה של גבי גזית בערוץ השני של הטלוויזיה וראה בה כתבה על סחר בנשק חם בעזה, עדויות חיות בדבר היקפי וסוגי הנשק הנמכרים במקום ועל התעוזה של חלק מהסוחרים הפלשתינים לדבר באורח גלוי וחופשי על מעורבותם בעסקי הנשק, לא יכול היה שלא להזדעזע מן המציאות המחרידה שנגלתה לנגד עיניו.

המדהים והלא-ייאמן היה להיווכח שהדבר קורה בשטח הנתון בשליטתה של מדינת ישראל, ושהאחריות לביטחון, לסדר ולשמירה על החוק מופקדת בידי כוחות הביטחון של המדינה.

כתבי ערוץ-2 דיווחו על תופעת הצטיידות בנשק, שתלך ותתעצם. לדבריהם, כבר היום רואים ברחובות עזה הרבה מאוד כלי נשק, שלטענת חלק מן הסוחרים, צה"ל ומצרים מסוימים הם שמזרימים למקום את כלי הנשק. לכתבי הטלוויזיה סולימן אל-שאפי והארי פולמן, אשר הלכו אל מקורות הנשק, סיפר אחד הסוחרים את הדברים הבאים: "בן אדם לא חלם בחיים שלו להרים נשק, ועכשיו יש נשק בשוק. הוא מוכר את הזהב של אשתו וקונה נשק. למה?" הוא שואל את עצמו ועונה: "לפני הסכם השלום, מי שהיו תופסים אצלו כדור אחד, היו מפציצים את הבית שלו כולו". "ועכשיו?" שואל הכתב. "עכשיו הוא יכול להרים נשק ולירות בכביש, לעשות מה שהוא רוצה". תוך שהוא מראה את הנשק שבידו אומר אותו סוחר: "עכשיו אני יכול למכור את הנשק ב-2,000 דנרים". "עם הכדורים?" שואל הכתב. "לא, הכדורים בעוד 3,000 דנרים. לפני הסכם השלום לא הייתי קונה אותו ב-1,000 שקלים, עכשיו אני יכול למכור אותו ב-5,000 שקלים, ב-6,000 שקלים". בהמשך הריאיון מתארים סוחר הנשק את סוגי הנשק הנמכרים, את מחיריהם ואת מקורות האספקה שלהם.

בעקבות הכתבה בערוץ-2 ביקשתי להעמיק בבירור הנושא. מצאתי כתבות רבות בעיתונות הכתובה, המאששות את נכונותה של המציאות העגומה הזאת. ב-14 בינואר 1994 פרסם עיתון "הארץ" ידיעה, שלפיה רצועת-עזה מוצפת נשק חם, וכי למרות עליית מחירי הנשק ממשיכים הפלשתינים להתחמש. לפי הידיעה, רכישות הנשק משגשגות מאז נחתם ההסכם בין ישראל לאש"ף, ומאז רציחתם, לפני שלושה חודשים, של שני בכירים מהארגון ברצועת-עזה. לדברי אחד מסוחר הנשק, יותר משלושה-רבעים ממשקי הבית ברצועה מצוידים באקדח, ואילו לקבוצות מחבלים יש מחסני נשק של ממש. לדברי אותו אדם, מאז הסכם העקרונות נעשה קל יותר להבריח נשק מישראל.

בידיעה אחרת בעיתון "מעריב" נאמר, כי מחבל גילה פרצה בגדר וגנב נשק מבסיס צבאי במשך שבועיים רצופים. השלל של המחבל: חמישה רובי M-16, פצצות, מוקשים, מאות רימוני עשן וארגזי תחמושת. המחבל הצליח לחדור למחנה צבאי כל כמה ימים, ובסך הכול – עשר פעמים, כשבכל פעם הוא גנב תחמושת נוספת מתחת לאפם של השומרים ובלי שהחיילים ומפקדיהם יבחינו בגנבה. כעבור כמה ימים הוא גנב מאותו מבנה חמישה ארגזים נוספים של תחמושת לרובי סער. יומיים אחר כך הוא גנב שני ארגזים נוספים.

פיני בדש (צומת):

הוא צריך את זה בשביל התרגיל הפלוגתי.

אפרים גור (הליכוד):

בשביל התרגיל הפלוגתי, מוסיף חבר הכנסת בדש.

כאשר הבחין המחבל באחד המבנים בכלי נשק המוטלים על המיטות ללא שמירה, נכנס לתוכו, אסף את הרובים, אגד אותם בחגורה ונמלט אתם ללא הפרעה.

העיתונאי ראובן שפירא פרסם בעיתון "הארץ" לפני חודשים אחדים מאמר, ובו הוא כתב, בין היתר: רוב כלי הנשק ואמצעי הלחימה ה"חמים" המצויים בידי המחבלים מקורם בגורמים ישראליים, בעיקר עבריינים, והם מגיעים מתוך מדינת ישראל. כך עולה מנתונים של גורמי הביטחון. רוב כלי הנשק המגיעים מן העבריינים נגנבים בפעילות פלילית בתוך תחומי "הקו הירוק", עוברים מיד ליד, ומקצתם נמכרים תמורת סמים ומגיעים לידיהם של מחבלים בשטחים. המקור השני בחשיבותו הוא צה"ל דווקא. מתברר, אומר העיתונאי, שרבים מכלי הנשק הנגנבים מצה"ל – אם על-ידי אנשים מבחוץ ואם על-ידי החיילים עצמם – מגיעים לידי המחבלים בתום שרשרת שיווק בעולם התחתון. במקרים אחרים אף מכרו חיילים ישירות כלי נשק גנובים מצה"ל לערבים בשטחים.

אני יכול להביא ציטוטים ועדויות נוספים, אולם די בכך ודי בתמונות המשודרות מעל מסכי הטלוויזיה בישראל ובעולם כולו, שבהן נראים פלשתינים רבים ברחובות עזה ויש"ע עם תת-מקלעים, יורים, משתוללים, מטילים אימה ופחד, כדי להגיע לכלל מסקנה, שהתהווה בעזה וביהודה ובשומרון מציאות עגומה, מזעזעת, מקוממת ומפחידה, מציאות של כמעט אנדרלמוסיה שלטונית וביטחונית, מציאות שלא מוסיפה כבוד למדינת ישראל כמדינה דמוקרטית נאורה, השומרת על חוק וסדר ומסוגלת להשליט את מרותה על כל תושביה, ובכלל זה על התושבים הפלשתינים, שישראל אחראית, על-פי החוק הבין-לאומי, לביטחונם.

מציאות זו, אדוני סגן השר, הזכירה לי מה שמתרחש היום באחדות מן המדינות שפרשו מברית-המועצות. בחלק מן המדינות הנ"ל קיים מצב כלכלי קשה ביותר, עוני ודלות אימה, התפוררות וקריסה שלטונית, מצב קרימינלי, מן הקשים ביותר שהאזור הזה ידע, עד כדי כך שאין אזרח כמעט במדינות האלה, בעיקר בקווקז, שלא מסתובב עם יותר מאשר כלי ירייה אחד, ורבים מהם עם תת-מקלעים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

של צה"ל?

אפרים גור (הליכוד):

לא של צה"ל, ברוך השם. ואם שאלת אותי את השאלה הזאת, אני מודיע לך, שבחלק מהמקומות – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

חשבתי שאתה מודאג מהאחריות של מדינת ישראל למה שקורה שם.

היו"ר י' עזרן:

לא, הוא רוצה לתת דוגמה, אדוני סגן השר.

אפרים גור (הליכוד):

אם כבר שאלת אותי לגבי נשק צה"ל, אדוני סגן השר, אני יכול לומר לך, שבחלק מן המקומות אף נטען על-ידי אחד המעורבים בסכסוך הפנימי, שנשק צה"ל, שנמכר בידי סוחר נשק ישראלים, מנוצל כדי להילחם נגדם.

אני הזכרתי את המציאות הזאת באזורים האלה כדי לומר, כבוד סגן השר, שלפי דעתי – והעניין כאן איננו מפלגתי ולא פוליטי וזה לא לניגוח, חלילה וחס, בוודאי לא של כוחות הביטחון, שעושים עבודה מסורה ונאמנה – הדעת לא יכולה לסבול התהוות מציאות שכזאת במדינת ישראל. דווקא אנחנו, שיש לנו צבא מהולל, עם יכולת ביצועית חסרת תקדים, שאין לה משל ודוגמה בעולם כולו, תחת אפן של מערכות הביטחון שלנו מתרחשת המציאות העגומה הזאת, שכוחות הביטחון עצמם אינם מתכששים לה. אולי הם מתווכחים לגבי ההיקף של התופעה, אולי הם אומרים שכל התמונות האלה מוצגות בהסתר, כפי שיטענו, אבל איש לא יכול להתכחש לעובדה, שאותם פלשתינים מסתובבים ברחובות, קבל עם ועולם, בתעוזה בלתי רגילה, תחת אפם ועיניהם – אני כך משוכנע – של כוחות הביטחון, ורובם – אני מניח שחלקם כן – אף לא נעצרים, הנשק לא נלקח מהם, והם, בין היתר, שהורגים לנו יהודים טובים, על לא עוול בכפם, בשטחי מדינת ישראל, הורגים גם את אחיהם, מרבייתם גם הם על לא עוול בכפם, וגם לביטחונם ולשלומם אנחנו אחראים כל עוד מדינת ישראל שולטת בשטחים הנ"ל.

לכן אני אסיים את הדברים שלי: הייתי מבקש מכבוד סגן השר להסכים שהנושא הזה, כדי שבאמת ילובן וימוצה, יועבר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אתה יכול לבקש רק דיון במליאה.

אפרים גור (הליכוד):

בסדר, אני מבקש כמובן – – –

היו"ר י' עזרן:

לא, אתה יכול לבקש רק דיון במליאה.

אפרים גור (הליכוד):

טוב, הייתי מבקש זאת כך, כדי שבאמת יהיה המשך הדיון ויגובשו מסקנות, על מנת להילחם בתופעה המחרידה הזאת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. בבקשה, אדוני סגן השר, ואחר כך נעבור לנושא האחרון בסדר-יומנו השבוע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה, חבר הכנסת חנן פורת, שכאשר אתה מצלצל אלי או פונה אלי באופן דחוף בעניין בית-כנסת ביריחו, אני לוקח את זה במלוא הרצינות. אבל ביודעי את השקפתך הפוליטית הכוללת, וזה נכון גם לגבי שני חברי הכנסת האחרים שהעלו את ההצעה, ביודעי את השקפתכם הפוליטית הכוללת, די קשה לי לקבל את הבכי והנהי על מה שעלו לקרות, חס וחלילה, לאוכלוסייה הפלשתינית במקרה שיהיה הסכם שלום.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מתקומם נגד הדברים. אני תמיד הבהרתי שהאחריות שלנו כלפי האוכלוסייה הערבית ואי-פגיעה בה צריכה להיות בכל מצב.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני בטוח שאתה מתקומם. עד כדי כך שצריך, וזה היה המקרה היחיד, כאשר בשעתו ראש הממשלה מנחם בגין השווה את מלחמת האזרחים שהיתה בלבנון ואת הקריאה של הסורים פנימה; כשהוא השווה את זה לשואה והסביר שתפקידנו למנוע את השואה הזאת, כתוצאה מזה יצאה המלחמה בלבנון.

אני חושב, שגם הוא התחרט על ההשוואה הזאת, אבל אני מזהיר מהמסקנה הפוליטית. כי הרי בסופו של דבר, אם אני מנסה לראות את השורה התחתונה, אני אומר: אני צריך להבין, שלפי דעתכם אנחנו צריכים להישאר בעזה דרך קבע ולממש שם את אחריותנו הדמוקרטית. יש לנו ויכוח על כך.

אדוני היושב-ראש, בסוריה, במצרים, בירדן, בלבנון, נעשים הרבה דברים שאינם לטעמנו ואינם לרצוננו. אף לא באחת המדינות האלה יש משטר דמוקרטי. אבל אלה השכנים שלנו ואתם אנחנו צריכים לחיות. אבל, אין זו אחריותנו.

חברי הכנסת, מה אתם משווים את סברה ושתילה? שם היה מדובר על מעשה, שאינני רוצה להתייחס אליו כשלעצמו. שם היה מדובר על מצב של מלחמה, מבצע של"ג, מלחמת לבנון, שבה נכנסו כוחות צה"ל בכוח הזרוע לתוך לבנון, וקרה מה שקרה או לא קרה, זה לא ענייננו כרגע.

חנן פורת (מפד"ל):

קל וחומר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת חנן פורת, אנחנו מדברים עכשיו על הסכם. אנחנו מדברים עכשיו על הסכם עם האוכלוסייה הפלשתינית. והם ישלטו בעצמם, כשם שפלשתינים שולטים בפלשתינים, כשם שמצרים שולטים במצרים, כשם שסורים שולטים בסורים. אם יהיה תלוי בנו – לא במדינה.

פיני בדש (צומת):

אבל אם יהיה – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

סלח לי, ולא יהיה בידם הכוח הצבאי לסכן אותנו.

אבל אני לא שמעתי, אולי מפני שסתם לא שמעתי, כאשר ראש הממשלה מנחם בגין הביא מעל הדוכן הזה לכנסת את ההסכם עם מצרים, שמישהו קם וטען: איך אנחנו יכולים לעשות שלום עם מצרים, כאשר הם עושים איש לאחיו מה שהם עושים? לא מפני שאז חברי הכנסת לא היו מוטרדים, אלא יש דבר אחד שאנחנו צריכים להתרגל אליו. אנחנו, במדינת ישראל – מדינה יהודית לעם היהודי, ובה אנחנו צריכים לשלוט על-פי אמות המוסר היהודיות, המסורתיות, המקובלות עלינו. עם שכנינו אנחנו צריכים להגיע להסכם של דו-קיום. אנחנו לא השוטר שלהם, אנחנו לא המחנך שלהם.

פיני בדש (צומת):

בגלל זה לא תופסים את הנשק שלהם?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אנחנו מאוד רוצים בשלום, כדי שנוכל לגדול במצב נורמלי ולא להילחם כל הזמן; אבל גם למען יצירת מסגרת שבה אנחנו נוכל לחיות על-פי אמות המידה שלנו. וכל מי שלא יתנכל לנו, אנחנו לא נתערב במה שקורה אצלו. אנחנו לא שוטר של מישהו, איש לא שם אותנו, הם בוודאי לא ביקשו מאתנו – – –

חנן פורת (מפד"ל):

זאת אומרת שהיום כשערבים רוצחים ערבים – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני לא הפרעתי לאיש מכם, תנו לי להמשיך.

אפרים גור (הליכוד):

האם דין עזה כדין מצרים וסוריה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, אנא.

היו"ר י' עזרני:

אולי תמתינו עד הסוף ונראה אם סגן השר יהיה מוכן להשיב על שאלות.

אפרים גור (הליכוד):

אני רק שאלתי אם דין עזה כדין מצרים וסוריה. אני לא רציתי להפריע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני לא חושב שמישהו רוצה להפריע. אני אגע בכל הנקודות, ואם יישאר משהו פתוח אני אענה על מה שאתם תרצו.

ובכן, אנחנו רוצים שלום כדי שאנחנו כעם יהודי נוכל לחיות על-פי אמות המוסר שלנו, על-פי המסורות שלנו, על-פי התקוות שלנו. אנחנו נחליט כיצד אנחנו חיים.

שכנינו, כל אחד מהם יחיה על-פי דרכו. ודאי שאין לנו זכות להתערב אם אנחנו לא מתבקשים לכך. הביטחון שלנו הוא הדבר המחייב.

ובכן, אני רוצה לומר בצורה הברורה ביותר: אנחנו עושים כל מה שאנחנו יכולים כדי למנוע תוספת נשק ברצועה.

חנן פורת (מפד"ל):

אנחנו עומדים לאשר משטרה עם 15,000 כלי נשק.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חברי הכנסת, לפי הסכם האוטונומיה, הרי הסכם הביניים יימשך לפחות חמש שנים, ואנחנו שם. על מה אתם מדברים? אנחנו שם והיישובים שם. אתם מדברים על כך שאנחנו יוזמים זרימת נשק? איזה מין האשמה זאת?

אפרים גור (הליכוד):

מי אמר את זה?

פיני בדש (צומת):

אף אחד לא אמר את זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

שאנחנו כביכול מעלימים עין פוליטית ממאגרי נשק שעלולים לפגוע בחיילים שלנו. על מה אתה מדבר? מה יש? איך אתה מעלה כלל על הדעת דבר כזה?

פיני בדש (צומת):

אני שאלתי, האם זו מדיניות שלא מבצעים עכשיו חיפושים אחרי הנשק הנמצא שם? מעניין שהטלוויזיה מוצאת שם את כל הנשק, ורק צה"ל לא.

סגן שר הביטחון מ' גור:

איך אתה מעלה על הדעת, שאנחנו עם החיילים שלנו אחראים לתושבים, שהביטחון שלהם הוא באחריותנו, ואנחנו מעודדים נשק? לאן אתם מתדרדרים?

פיני בדש (צומת):

לא אמרנו שמעודדים. אף אחד לא אמר שמעודדים. אמרו פה שלא עושים די כדי לתפוס את הנשק הזה – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

סלח לי, אני שמעתי היטב את דבריך בהתחלה, על הנחיות פוליטיות אם ישנן או אין.

פיני בדש (צומת):

זו היתה שאלה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תורידו את זה מהפרק.

היו"ר י' עזרן:

נאמרו הדברים בכל זאת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני חוזר: תורידו את זה מהפרק.

לכן פתחתי ואמרתי: כאשר אתה מדבר אתי על בית-כנסת – בבקשה; כשאתה מתיימר להיות המגן הגדול של האוכלוסייה הפלשתינית – תסלח לי.

חנן פורת (מפד"ל):

תסלח לי, אנחנו שמים פה עובדות ונתונים, אתה יכול להגיד – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

להגיע להאשמה, אפילו לרמז של האשמה שמישהו מאתנו – שהממשלה – מעלים עין או מקבל זאת בשלוות נפש, או מתעלם, כשאנחנו חיים שם והילדים שלנו נלחמים שם, ואנחנו אחראים ליישובים? זה מסוג ההאשמות שהכנסת איננה יכולה לסבול.

חברי הכנסת, אני הייתי המפקד ברצועת-עזה, תסלחו לי, לא אתה, חבר הכנסת פני בדש, לא אתה, חבר הכנסת חנן פורת, וגם לא אתה, חבר הכנסת אפרים גור – למרות השם הקרוב.

פני בדש (צומת):

אנחנו שירתנו שם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני יודע.

אני יכול לומר לכם, שבהיותי המפקד שם בשנתיים הראשונות, 1967-1969, כבר אז היתה הרצועה מלאה נשק. מאז ועד היום היו בה כמויות נשק ענקיות, אלא מה? – רוב הנשק שהיה בידי האוכלוסייה היה נשק סביל, מוטמן למקרה שחש וחלילה אותה משפחה תזדקק לו. אנחנו לא יכולנו לדעת מי ישתמש בנשק, ומתי, וחיפשנו אחרי הנשק בכל מקום שרק יכולנו.

חבר הכנסת בדש, ציינת בדבריך דקירה. הדקירה לא היתה בנשק חם, היא נעשתה על-ידי סכין מטבח, ולצערי היו הרבה כאלה. אני יכול לומר לכם יותר מכך: בכל אירוע אנחנו בודקים איזה כלי נשק היו פעילים. אנחנו יכולים לומר לכם, שמספר כלי הנשק הפעילים שיורים בנו אינו גדול.

אפרים גור (הליכוד):

יש מגמת עלייה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

עם זאת, אין שום ספק שיש שם מאגר נשק עצום, ואני לא מתווכח על זה.

נכון, שמזמן שהפלשתינים מעריכים שהם עשויים להגיע לשלטון עצמי, הפחד מפני מאבקים פנימיים גדל ואתו גדל הרצון של התושבים לחמש את עצמם להגנתם; זו עובדה. אנחנו פועלים נגד הכיוון הזה, וזה לא פשוט. השוק זורם, אבל אנחנו עושים כל מה שניתן על מנת להקטין ולמנוע זאת. אילו יכולתי להיות בטוח שאני יכול להגיע לכך שנחסל אותו באופן מוחלט, היינו עושים זאת.

העובדה שציינתם, שבחודשים האחרונים הפלשתינים חוששים שמא תהיינה מריבות פנימיות חזקות בתוכם עד כדי כך שהם רוכשים נשק להגנתם, היא עובדה נכונה. נכון שנשק כזה עלול להיות מופנה גם אלינו, ולכן אנחנו עושים כל מאמץ על מנת למנוע את זה, כי רובה הוא רובה; היום הוא יכול לירות באחד, מחר הוא יכול לירות ב'. לכן אין מצב כזה שאנחנו מאפשרים סוג מסוים ואין מאפשרים סוג אחר. אנחנו עושים הכול כדי למנוע אגירה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מנהלים משא-ומתן לשלום, כי אנחנו מאמינים בשלום. א. זו דרך החיים שבני אדם צריכים להיות בה, לחיות בשלום; ב. השלום יכול לתרום לביטחונה של ישראל לאורך זמן. נכון שבמשא-ומתן אנחנו צריכים לוודא את זה. אבל אני רוצה להזכיר לכם, שאנחנו עומדים להגיע להסכמי שלום עם מדינות שבהן עוצמת הנשק היא פי כמה וכמה יותר גדולה.

למה זה חשוב, חבר הכנסת אפרים גור? לפני המלחמה בלבנון היה ויכוח: מה הסיכון בכלי הנשק שיש לאש"ף בלבנון, והאם זה מסכן אותנו עד כדי הצדקה של יציאה למלחמה, או לא. חברי ואנוכי טענו, מתוך היכרות עם העניין, שאומנם יש להם הרבה נשק, אבל זה איננו נשק שמסכן אותנו כנשק

של מדינה. סוריה – כן. חברי הכנסת, מצרים הופכת להיות המדינה עם הצבא החזק ביותר במזרח התיכון בשריון, באוויר; אנחנו יודעים זאת.

פיני בדש (צומת):

גם היום היא ממשיכה להתחמש?

סגן שר הביטחון מ' גור:

גם היום.

היו"ר י' עזרן:

גם בנשק אמריקני?

סגן שר הביטחון מ' גור:

הם מייצרים נשק אמריקני, הם מייצרים את הטנק האמריקני, והם רוכשים מטוסים אמריקניים, לרבות F-16. אנחנו לא חיים בגן-עדן של שוטים, ולכן אנחנו יודעים שתנאי ראשון לכל שלום הוא ישראל חזקה, זה תנאי הכרחי. אוי ואבוי יהיה אם פעם יתפסו אותנו חלשים. במדינות האלה יש עוצמה צבאית, אבל זה לא מונע מאתנו להגיע אתן לשלום, אנחנו רוצים להגיע לשלום.

במשא-ומתן עם מצרים, אני הצעתי למצרים לקצץ בצבאות, ואנחנו מקווים שנגיע לקיצוץ בצבאות; זו מעמסה כלכלית עצומה. אם יהיה שלום – אף אחד לא צריך את זה, בוודאי לא בכמויות האלה.

לכן, אנחנו מודעים לנשק שיש ברצועה, אבל אנחנו מודעים גם לכלי נשק אחרים. אנחנו מודעים גם לטילים, שיכולים להגיע מעירק ומאירן, ואולי גם מלוב ומאלג'יר, ולכל זה אנחנו צריכים להתכונן. האם המסקנה תהיה עם לבדד ישכון לנצח? או להיות חזקים ולהגיע לשלום? אנחנו רוצים להיות חזקים ולהגיע לשלום.

יש בכם כאלה שאינם מאמינים בכיוון הזה ומצביעים יותר על הסיכונים. תאמינו לי, הסיכונים קיימים, אני לא מתכחש להם. אנחנו מאמינים שהסיכויים יהיו יותר גדולים ונוכל לחיות בעולם יותר טוב, ולא של מלחמות תמידיות. אני אומר את כל זה כי אני מקווה שגם בשלטון העצמי, באוטונומיה, לא ייווצר מצב של מלחמה מתמדת. במלחמה מסוג זה מי שיפסיד זה לא אנחנו, אנחנו נסבול, אנחנו לא נפסיד, הם יכולים להפסיד הרבה.

לכן, תדעו שבנושא שהעליתם עינינו פקוחות. אנחנו לא מתווכחים עם כל רשימה בעיתון. בכל יום שישי יש אצל ראש הממשלה ושר הביטחון דיון עם כל המפקדים, והם מפרטים לפרטי פרטים את המצב ואת הסיכונים שיש, ומתקבלות החלטות. אנחנו לא צריכים לחכות לעיתונים. זאת אומרת, אנחנו יודעים שהנושא קיים והוא תחת פיקוח. אנחנו מקווים, שכאשר נגיע להסדר, לא רק שההסדר יהיה טוב כשלעצמו, אלא שהוא גם יוסיף לביטחון. בינתיים עינינו פקוחות בעניין זה.

אני מקבל את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון להמשך דיון מפורט.

אפרים גור (הליכוד):

האם אני יכול לשאול שאלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

היו"ר י' עזרן:

כן, אבל לא להאריך בבקשה.

סליחה, אדוני סגן השר, עם לבדד ישכון אינו סותר את עם לשלום יחתור.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מקבל.

אפרים גור (הליכוד):

האם נכון שאש"ף פרסם בתקופה האחרונה, נוכח התגברות רציחות פלשתינים בידי פלשתינים, שהנשק שבו נעשה שימוש נגד פלשתינים יוחרם על-ידי כוחות אש"ף, במידה שיש כאלה? מזה משתמע שהנשק שיופעל נגד חיילי צה"ל וישראלים לא יוחרם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לי לא ידוע, אבל אני אבדוק את הדברים שאמרת.

היו"ר י' עזרן:

אני מזכיר לכם שהערב ט"ו בשבט, רבותי, חג האילנות. האם אדוני יודע זאת? אז במקום אגירת הנשק שלהם, אנחנו נדליק את הנשק שלנו: נרות שבת קודש.

חנן פורת (מפד"ל):

אני לא רוצה לשאול, אני רק רוצה לבקש משהו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

סגן השר לא רוצה. הוא לא חייב. הוא כבר ירד.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לבקש דבר מה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן.

חנן פורת (מפד"ל):

אני כבר הגשתי שורה של הצעות, שהועברו לוועדת החוץ והביטחון. ולא זכיתי, בזמן כהונתו של היושב-ראש הנוכחי של הוועדה, שהנושאים האלה יועמדו לדין בוועדה.

היו"ר י' עזרן:

זה לא שייך לסגן השר. זה נושא פרוצדורלי.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לבקש דווקא מסגן שר הביטחון, כמי שמופקד על הנושאים האלה, שיבטיח שהנושא יועלה בזמן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אבקש ממנו. אני לא יכול להבטיח, כי הוא היושב-ראש. אבל אני אנסה.

היו"ר י' עזרן:

הוא ישתדל.

פיני בדש (צומת):

אדוני סגן השר, ענית לנו בכעס רב. אנחנו העלינו כאן תחושה של ציבור – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

כי היתה נימה של האשמה בכוונה פוליטית כביכול.

פיני בדש (צומת):

אנחנו העלנו תחושה של ציבור שרואה כל הזמן בטלוויזיה שהחבר'ה שם מציגים את הנשק שלהם. אני שמח לשמוע שעושים משהו, אבל התחושה היתה שנותנים לזמן לעבור ומעלימים עין ולא עושים מספיק. הדבר הזה הכניס בציבור חששות. כי מה קורה? אם לא יהיה שם שקט תעשייתי, הם עלולים להוציא את זה החוצה, הם יעבירו את הכעס החוצה, אלינו.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פני בדש, אנא ממך. אדוני סגן השר, אתה לא חייב להשיב.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא נתחיל עכשיו הכול מהתחלה. אני לא יכולתי לעבור בשקט אפילו על ניואנס של כוונה פוליטית לאפשר נשק ברצועה. לא יכולתי לעבור על זה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני סגן השר, אני חושב שהעמדות ברורות והובהרו כראוי.

ובכן, רבותי, יש לנו כאן הצעה של סגן השר להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. חבר הכנסת פני בדש, האם אתה מסכים?

פני בדש (צומת):

למליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מסכים, בתנאי זה יגיע ויידון בוועדה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, לא מקובל להתנות תנאי. האם אתה מסכים להעביר את זה לוועדה? מסכים. תודה.

חנן פורת (מפד"ל):

בתנאי שזה יגיע לוועדה.

היו"ר י' עזרן:

ומה תעשה לי אם זה לא יגיע? אני לא אהיה בדאי, נכון? השתדלתי.

חנן פורת (מפד"ל):

אגיש תלונה – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אפרים גור, אתה מסכים?

אפרים גור (הליכוד):

אני מסכים.

פיני בדש (צומת):

אני מסכים שזה יועבר לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, רבותי, בואו נצביע. היכון להצבעה מהירה. זהו.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהנושא יעבור לוועדת החוץ והביטחון לשם דיון וליבון. תודה.

הצעה לסדר-היום

הגדנ"ע

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא האחרון בסדר-יומנו השבוע, הצעה לסדר-היום מס' 3189, של חבר הכנסת אברהם הירשזון, בנושא: הגדנ"ע.

מה הקשר בין הגדנ"ע ובין ט"ו בשבט? כנראה הם שותלים הרבה אילנות.

אברהם הירשזון (הליכוד):

זו אהבת הארץ, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט. אני אמרתי. הדגשתי זאת בחפץ לב, בשמחה ובטוב לבב. סימני הגאולה הם נטיעות. כך אומרת הגמרא.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכתב הצבאי של עיתון "ידיעות אחרונות", מר אריה קיזל, פרסם ב-20 בינואר 1994 ידיעה, שלפיה הרמטכ"ל, רב-אלוף אהוד ברק, ובכירים בצה"ל מתנגדים בתוקף להצעתם של בכירים במערכת הביטחון, המבקשים לחדש את פעילות הגדנ"ע.

ביקשתי מייד להעלות את הנושא לדיון דחוף בכנסת. אמש הודיעו לי מלשכת סגן שר הביטחון מוטה גור, כי הידיעה האמורה אינה נכונה. קיבלתי בשמחה את הודעת סגן השר, אך החלטתי כי בשל חשיבותו הרבה של הגדנ"ע בהכשרת הנוער לגיוסו לצה"ל אין להוריד את ההצעה מסדר-היום. אין להוריד את ההצעה מסדר-היום. אין להוריד את ההצעה מסדר-היום, משום שהבית הזה חייב לדון, שוב ושוב, במצב חינוכו של הנוער הישראלי.

אם צה"ל הוא עדיין צבא העם, ואין לאיש ספק שכך הוא, צריכים הרמטכ"ל ובכירים בצבא להיות מודאגים מהגילויים הגוברים והולכים של מרדנות, אלימות, פשע וריקנות בקרב הנוער שלנו.

נכון, אין זה הוגן, אין זה נכון ואין זה רצוי לקבוע הכללות ולומר כי הנוער הישראלי כולו נגוע במחלות חברתיות קשות. אין זה כך. רוב הנוער שלנו לומד, מסור, מתנדב ומתגייס לשרת את המדינה ואת כוחות הביטחון. אך, עם זאת, נחשפים לפנינו באחרונה סימפטומים קשים ביותר, שלא ידענו כמותם, החל בכנופיות תלמידים הגובים "דמי חסות" מחבריהם, דרך שימוש גובר בסמים ובאלכוהול ועד לרצח נהג המונית בהרצליה.

הדרך להילחם בתופעות מצמררות אלה היא באמצעות העמקת החינוך המעשי בבית-הספר, אפילו על חשבון הלימוד עצמו. מכל עבר אנו שומעים על ההכרח לחזק את תחושת ההשתייכות וההזדהות של הנוער בארץ עם העם, עם המדינה ועם הצבא.

הדרך לעשות זאת היא לא על-ידי עוד שיעור בהיסטוריה, או עוד שעת הטפה על-ידי המחנך. צריך לדבר אל הנוער, ולקרבו לנושאים הלאומיים באמצעות כלים חינוכיים, שידברו אל לבו, שיהיו עבורו חוויה, שיפנימו אצלו את ההכרה היהודית-הציונית.

תפקיד מסורתי מרכזי בתחום זה, אדוני סגן השר, מילא בעבר הגדנ"ע. אני, ורבים כמותי בבית הזה, חוננו על ברכי הגדנ"ע. ספגנו שם את החינוך הצה"לי האמיתי, המלווה אותנו עד היום.

שלושה יעדים מרכזיים היו לגדנ"ע: הראשון – מתן חינוך ביטחוני וציוני לכלל הנוער והגברת זיקתו ואמונו כלפי צה"ל; השני – קידום חברתי ותרבותי של הנוער טעון הטיפוח, לקראת שירות חיובי בצה"ל; השלישי – הפעלת הנוער במשימות של שעת חירום.

משימות אלה, שנוסחו בראשית שנות ה-50, נשמעות כל כך אקטואליות גם בימינו. בדיון על חוק שירות הביטחון, שהתקיים ב-19 באוגוסט 1952 בכנסת, אמר ראש הממשלה דאז מר דוד בן-גוריון, זיכרוננו לברכה: "אם נקיף בגדנ"ע כל הנערים והנערות בני 14-18, נשכלל מערכת ביטחוננו וגם נעלה הרמה החברתית של הנוער והעם".

ובהמשך הוסיף מר דוד בן-גוריון: "גדנ"ע אינו בא רק כדי לתת חינוך צבאי. זה רק חלק אחד וחשוב בו. אני הייתי מגדיר את החינוך בגדנ"ע כחינוך מולדתי, כחינוך אזרחי לחיי מולדת מלאים".

כשאתה קורא דברים אלה, מתעוררות בך מייד שאלות רטריות: האם השתנו המשימות הלאומיות? האם המשימות הללו אינן נצחיות? האם אין לעסוק בהן, לחדש אותן, לרענן אותן, שוב ושוב? האם מערכת החינוך אינה צריכה תגבור חיצוני, כדוגמת הגדנ"ע, כדי להגביר את החינוך לאזרחות טובה, לציונות, להתנדבות?

מעולם לא הצלחתי להבין מדוע עתידו של הגדנ"ע ודרך פעילותו שנויים כל כך במחלוקת בין מערכת החינוך הפורמלית לבין מערכת הביטחון. ארכיון הכנסת גדוש באין-סוף פרוטוקולים, מסמכים ועדויות על חשיבות הגדנ"ע במערכת הכוללת של חינוך הדור הצעיר.

כבר באפריל 1975 נכתב בדוח ועדת-אגרנט על הגדנ"ע: "יש להחזיר לגדנ"ע את ייעודו המקורי, דהיינו, הכשרת הצעיר והצעירה לקראת שירות לאומי, ובכלל זה לקראת הצטרפותם לשורות צה"ל".

לימים הוחלט לפצל את הגדנ"ע, ולהקים לו אח צעיר, של"ח – שדה, לאום, חברה – במשרד החינוך. אני בוודאי בין הסבורים, כי כל תוספת חינוכית ערכית לנוער שלנו תבורך, אלא שברגע שפוצל הגדנ"ע, בשנת 1974, בתמיכת ועדת החינוך של הכנסת, החל בו הכרסום, משום שמערכת חינוכית אזרחית אינה יכולה להיות תחליף למערכת צבאית מאורגנת.

כרסום – משום שמאז בוטלה עצמאותו של פיקוד הגדנ"ע, כזרוע צבאית עצמאית, והוא אחד עם מפקדת קצין חינוך ראשי; וכרסום, משום שכל אימת שבמשרדי החינוך והאוצר דנים על קיצוצים בתקציב, הראשונים לקיצוץ הם מדריכי של"ח ופעולותיהם. בימים האחרונים אף דובר על ביטול של"ח במשרד החינוך.

אינני יכול שלא להתריע בהזדמנות זו על כך, שמאז ימי כהונתה הקצרים של השרה שולמית אלוני במשרד החינוך והתרבות, משדר משרד החינוך התרחקות, התנזרות והתנגדות לכל משימה חינוכית שיש בה דגש חזק בהעמקת החינוך היהודי-הציוני לבני הנוער. וזאת תשובה לך, אדוני היושב-ראש.

אני יודע שמחליפה של השרה, השר אמנון רובינשטיין, אינו הולך בדרכה בתחום זה, אך עובדה היא, שבימים אלה שוב מדברים ומדליפים על כוונות לבטל את בחינות הבגרות בהיסטוריה, באזרחות ובתנ"ך. גם אם לא יתממשו כוונות אלה, יש היום מקום לדאגה בקרב מי שהחינוך היהודי-הציוני של הנוער יקר לו.

במצב זה, לא רק שיש להשאיר את הגדנ"ע כזרוע צבאית עצמאית, אלא יש לחדש את פעילותו הרחבה, בכל בתי-הספר ובכל היישובים.

אדוני סגן השר, יש להבטיח כי כל נער ונערה ישראלים יעברו הכשרה קדם-צבאית זו, ויפה שעה אחת קודם. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת הירשזון. אדוני סגן השר יתייחס לנושא.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, ידידי חבר הכנסת, אילו הייתי צריך לנאום, הייתי נואם את הנאום שלך. תודה רבה.

ברגע שאמרת שקיבלת שאין כוונה לבטל את הגדנ"ע, אני חוזר. רק בשביל זה עליתי הנה, לומר את זה בצורה ברורה. אני אשמח מאוד יחד אתך להשתתף פה בדיון במליאה על הגדנ"ע ועל הייעודים שלו. אני חושב שיהיה טוב שחברי הכנסת יהיו כולם מודעים לעניין. תודה רבה לך.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר מציע גם כן דיון במליאה.

נעבור להצבעה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אפשר הצבעה ידנית?

היו"ר י' עזרן:

רבותי, נעבור להצבעה ידנית. אפשר, אדוני המזכיר? בהחלט.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, שלושתנו מאשרים.

אני נועל את הישיבה הזאת. הישיבה הבאה – בעזרת השם – תיפתח ביום שני הקרוב, הבא עלינו לטובה, בשעה 16:00. שבת שלום ותאכלו הרבה פירות של ט"ו בשבט, בבקשה, עם ברכה כמובן.

הישיבה ננעלה בשעה 19:15.